

**КОМУНАЛЬНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХЕРСОНЬСКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»
ХЕРСОНЬСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
ХЕРСОНЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Матеріали

Регіональної науково-практичної
конференції молодих учених

14 лютого 2023 року

м. Херсон

УДК 37.018
А 43

Редакційна колегія:

Жорова І. Я. – доктор педагогічних наук, професор;
Кузьменко В. В. – доктор педагогічних наук, професор;
Слюсаренко Н. В. – доктор педагогічних наук, професор;
Кохановська О. В. – доктор педагогічних наук, доцент;
Дереш В. С. – кандидат педагогічних наук;
Рідкоус О. В. – старший викладач.

А 43 **Актуальні** проблеми освітньої галузі України»: матеріали
Регіональної науково-практичної конференції молодих учених
(14 лютого 2023 року, м. Херсон) / за ред. Кузьменка В. В.,
Кохановської О. В. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія
неперервної освіти», 2023. 195 с.

Збірник містить матеріали регіональної науково-практичної конференції молодих учених «Актуальні проблеми освітньої галузі України». У працях авторів розглянуто історію управління сучасними освітніми установами, розвиток потенціалу фахівця в системі освіти, роль сучасних освітніх технологій у розвитку та управлінні освітою, розвиток та управління освітою в умовах децентралізації, особливості функціонування системи освіти в умовах воєнного стану.

УДК 37.018

Статті подано в авторській редакції. Відповідальність за точність викладених у публікаціях фактів несуть автори.

**© КВНЗ «Херсонська академія
неперервної освіти», 2023**

ЗМІСТ

Alekseyenko Lyudmyla, Tulai Oksana Information support for the retraining of civil servants in the conditions of the european standards.....	7
Баранюк В. В. Потенціал вокально-рухового тренінгу в підготовці майбутніх акторів фахового коледжу	10
Бекетова О. Г. Методи та прийоми налагодження міжособистісних відносин учнів в умовах дистанційного навчання.....	12
Біла Л. В. Самоосвіта як безперервний процес саморозвитку та самовдосконалення професійної компетентності педагога	14
Богданов Є. П. Навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях через соціальні мережі	16
Болотникова Т. Г. Особливості фізичної підготовки підлітків в умовах реформування української загальноосвітньої школи (друга половина XX ст.)	19
Бондар Т. І. Інклюзивна освіта в умовах воєнного стану в Україні	21
Віремейчик А. М. Трансформація публічного управління в органах місцевого самоврядування в умовах децентралізації.....	23
Гайда І. Б. Формування навичок самостійної роботи здобувачів вищої освіти у процесі гри на баяні	25
Глебова А. М., Філіппова В. Д. Реалізація потреб вчителя в розвитку особистісного і професійного потенціалу	27
Гончар М. В. Директори училищ губерній у системі освітнього нагляду початку XIX століття.....	29
Горбатюк Р. М., Волкова Н. В. Педагогічні умови підготовки майбутніх фахівців професійної освіти.....	32
Гриб І. В. Теоретичні аспекти проблеми підготовки майбутніх вихователів до реалізації індивідуального підходу в роботі з дошкільниками	34
Danylyuk Serhiy Educational technologies as a way of educational process management.....	36
Демченко В. М. Риторика як інформаційна зброя.....	38
Дереш В. С., Неліпа Л. М. Учніське самоврядування як засіб соціалізації особистості.....	40
Дідур А. В. Загальний дефінітивний аналіз категорії «Міждисциплінарна інтеграція» як вектору створення міждисциплінарних зв'язків у підготовці майбутніх педагогів професійної освіти	42
Дурман М. О., Хмельницька М. В. Мережевий інформаційно-консультативний простір як основа управління сферою освіти.....	45
Дурман О. Л., Козир О. В. Особливості фінансування органів управління освітою та закладів освіти в умовах воєнного стану.....	48
Єремія Я. І. Перспективні напрями формування предметно-методичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури у закладах вищої освіти України	50

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Жорова І. Я. Післядипломна педагогічна освіта Херсонщини в умовах воєнного стану: нові виклики та можливості	52
Жулінська Г. М. Формування іміджу сучасного закладу освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій	55
Забабуріна Н. В. Управління розвитком виховної системи коледжу	58
Задорожня О. І. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в закладах морської освіти в умовах воєнного стану	60
Зоріна М. О. Формування кретивної особистості учнів у процесі технологічної підготовки	62
Іскерський І. С. Використання інструментів тайм-менеджменту в професійній діяльності фахівців соціономічних професій	65
Касаткін О. С. Актуальність впровадження Антикризового менеджменту в управління закладом загальної середньої освіти в умовах воєнного стану	67
Качалуба Н. Р. Підготовка майбутніх викладачів до інноваційної педагогічної діяльності	70
Ковальова О. І. Формування життєвої стійкості (резиліентності) педагогічних працівників, які працюють в умовах кризи	72
Ковальська Н. М., Ковальський В. І. Роль інноваційного лідера в партисипативному управлінні освітою	75
Коновалова А. С. Роль технології перевернутого класу в умовах змішаного навчання	77
Кононова О. В., Худенко О. М. Специфіка діяльності керівника закладу дошкільної освіти	80
Костюкова А. М. Вплив сучасних подій на формування змісту шкільної історичної освіти в Україні та Грузії	82
Котик Т. М., Яцук Л. В. Керування емоційним станом фахівців освітньої галузі під час воєнних дій в країні	85
Кохановська О. В. Застосування нейромереж в освіті: проблеми і перспективи ..	87
Кулинич Л. В. Фахові якості керівника сучасного закладу освіти	89
Куракова Н. О., Худенко О. М. Інноваційна діяльність ЗЗСО як об'єкт управлінської практики	91
Ліпшиць Л. В. Використання технології віртуального освітнього середовища у процесі підготовки фахівців морської індустрії	93
Лопушинський І. П., Момоток О. М. Забезпечення демократичних засад в управлінні закладами вищої освіти України: нові законодавчі ініціативи ..	95
Марецька Л. П. Наскрізне вміння висловлювати власну думку усно й письмово як актуальне питання сучасної системи освіти	99
Марушко Л. П. Актуалізація підготовки майбутніх учителів природничих спеціальностей до професійної діяльності	101
Мехед О. Б. Розвиток потенціалу вчителя біології та основ здоров'я в системі інклюзивної освіти	103
Мізан І. М. Використання сучасних тестів для перевірки знань та умінь учнів на уроках технологій	106

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Недбайло С. М. Обґрунтування факторів впливу на ефективність процесу впровадження автономії в заклад освіти	108
Москвічова Ю. О., Фрицюк В. М. Розвиток креативного потенціалу майбутніх учителів музичного мистецтва	110
Нижеголенко М. О. Управління інноваційною діяльністю педагогічних працівників у закладах загальної середньої освіти.....	112
Нижеголенко О. В. Управління методичною роботою у закладах фахової передвищої освіти.....	115
Одайник С. Ф. Моніторинг як складова системи управління закладом загальної середньої освіти.....	117
Олійников А. С. Теоретичні умови проблеми дизайнерського мислення	120
Пензеш М. Й. Підготовка майбутніх вихователів до розвитку мовленнєво-творчої діяльності дошкільників: теоретичні вектори	123
Петренко Г. О. Розвиток професійної музичної підготовки в Одесі у ХІХ столітті.....	125
Примакова В. В. Проблеми інтеграції української освіти в європейський освітній простір.....	127
Рідкоус О. В. Практичні аспекти формування стресостійкості учнів, що зазнали травматичного досвіду в період воєнних дій	130
Сербін А. А. Управління процесом формування спроможної мережі закладів освіти в територіальній громаді.....	134
Симонян В. В. Педагогічні умови формування етнокультурної компетентності майбутнього викладача вокала.....	137
Сотер М. В. Навчання професійно-орієнтованого читання іноземною мовою студентів інженерно-технічних та економічних спеціальностей	139
Стельмашенко Ю. О., Логачов Д. О., Сікорський М. М. Реалізація політики антикорупційної освіти в умовах децентралізації	142
Стинич О. М. Особливості функціонування системи освіти в умовах воєнного стану.....	144
Стребна О. В. Проблема психосоціальної підтримки педагогів і учнів у післядипломній освіті	146
Супрун Д. М. Професійне самоздійснення як засіб досягнення конкурентоспроможності національної інклюзивної освіти	148
Татарченко О. Б. Вплив викладання дисципліни «Правові аспекти internet-бізнесу» на фахове зростання викладача	150
Туровська І. О. Технологія формування професійно-мовленнєвої компетентності студентів медичних коледжів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін	152
У Юеюань Об'єктивні та суб'єктивні умови формування професійного іміджу здобувачів освіти як феномену інтерсуб'єктної взаємодії	155
Федорейко В. С., Замора Я. П., Чалий А. Д. Проблеми формування готовності студентів професійної освіти до самостійної діяльності.....	157
Федорейко І. В. Зміст і особливості педагогічної підготовки майбутніх бакалаврів у галузі транспорту в педагогічних закладах вищої освіти	159

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Филипюк Д. О. Моделювання процесу формування фахової компетентності майбутніх бакалаврів сестринської справи у процесі вивчення дисциплін з акушерства і гінекології у медичних коледжах 161

Філіппова В. Д., Мальцев У. В. Ефективність управління людськими ресурсами в галузі освіти 163

Чуркіна К. М. Особливості технологічної освіти: сучасні виклики в умовах дії воєнного стану..... 166

Швед Г. В. Підготовка педагогічних працівників дошкільних закладів урср до переходу на роботу за проектом нової програми виховання дітей дошкільного віку в 60-х роках ХХ століття 168

Шилова К. С. Самооцінювання освітньої діяльності та управлінських процесів у закладі дошкільної освіти 171

Юдіна О. В. Застосування нейроігор та вправ у роботі вчителя-логопеда з дітьми дошкільного віку, які мають тяжкі порушення мовлення..... 173

Ясинювська Т. А. Характеристика феномену полікультурної компетентності майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти 179

Яцура М. М. Акмеологічний підхід як методологічний орієнтир у формуванні професійної культури майбутніх менеджерів 181

Бела О. В. Стратегічне управління закладами освіти в країнах європейського союзу. 183

Віннік Р. О. Особливості маркетингу на ринку освітніх послуг.....186

Головченко К. А. Менеджмент здоров'язбережувальних технологій в освітньому процесі в умовах запровадження Нової української школи. 188

Кравченко А. М. Нариси історії українізації шкіл на початку ХХ століття.191

Лісова І. М., Лінтварьова Я. В. Сучасні орієнтири змісту управлінської діяльності керівника освітнього закладу193

*Dr. of Econ., Prof. Ivano-Frankivsk Education and
Research Institute of Management
of the Western Ukrainian National University
Ternopil, Ukraine*

Tulai Oksana

*Dr. of Econ., Prof. West Ukrainian National University
Ternopil, Ukraine)*

INFORMATION SUPPORT FOR THE RETRAINING OF CIVIL SERVANTS IN THE CONDITIONS OF THE EUROPEAN STANDARDS

The functioning of the education system in the conditions of martial law is characterized by an intensive search for new approaches to innovative forms of organization of the educational process, effective information technologies, and pedagogical skills for the organization of a continuous process of training civil servants. The education strategy for civil servants involves the application of international strategies, concepts, and practices regarding sustainable development: global civic education and global learning; political education; ethical and moral education; environmental education; intercultural learning; education in the field of personal rights [1].

In 2023 the National Agency of Ukraine for Civil Service issues decided to update the vision of the further work of the public service system in the war and post-war period [2]. Among the further steps: preparation for the work of civil servants in the de-occupied territories. Overcoming personnel hunger; digitization and restructuring of HR procedures; approximation of governance to EU standards; predictability and transparency of the remuneration of civil servants based on the classification of positions; professional development; process reengineering, automation, digitalization of public service.

It is very often believed that the state as an institution in general or as a set of institutionalized norms and organizations is the embodiment of willpower, while such a property of the state as «scholarship» is the result of exogenous forms of its borrowing from people who act as holders and bearers of reason, which can accumulate in the minds of both people and society in general, forming social consciousness [3].

It is worth realizing that the market is a threat to the formation of a knowledge society because it tries to turn knowledge itself into a commodity. Knowledge should be available to everyone, i.e. be in the public domain [4]. Educational motivation is an activity that encourages civil servants to improve their qualifications to achieve goals. The Ministry of Education and Science of Ukraine carries out state policy in the field of education, guided by the Constitution of Ukraine and the Laws of Ukraine.

* © **Alekseyenko Lyudmyla, Tulai Oksana**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

In 2023 the National Agency of Ukraine for Civil Service issues decided to update the vision of the further work of the public service system in the war and post-war period [5]. Among the further steps: preparation for the work of civil servants in the de-occupied territories. Overcoming personnel hunger; digitization and restructuring of HR procedures; approximation of governance to EU standards; predictability and transparency of the remuneration of civil servants based on the classification of positions; professional development; process reengineering, automation, digitalization of public service.

The regulations on the system of professional training of civil servants, heads of local state administrations, officials of local self-government and deputies of local councils will include learning or improving the level of mastery of a foreign language necessary for the professional activity of a public servant as qualification improvement. We are talking about online learning on educational web platforms, taking language courses, trainings, and other forms of self-education. As well as determining the level of foreign language proficiency.

The state ensures the availability and free-of-charge of preschool, full general secondary, professional and technical, higher education in state and communal educational institutions; development of preschool, full general secondary, extracurricular, vocational, higher and post-graduate education, various forms of education; provision of state scholarships and benefits to pupils and students. At the same time, citizens have the right to obtain higher education free of charge in state and communal educational institutions on a competitive basis [6; 7; 8; 9].

Society is interested in the formation of a harmoniously developed personality, and the formation and development of individual and social consciousness. From these positions, the general level of knowledge as an individual's intelligence, creative potential, and social competence are of mutual interest both on the part of society and each individual in particular.

For the personnel management service of state bodies, certain roles must be taken into account for the effective performance of tasks, namely: communication, which involves representing the interests of the personnel in the state body, encouraging and motivating its employees; catalytic, which sees in itself the constant, continuous implementation of changes and renewal of the structure of the state body; analytical, which includes strategic personnel management, determination of the strategic goals of the state body and their coordination with the HR strategy. It is not allowed to entrust the personnel management service with tasks that are not provided for by the current legislation, and those that do not relate to issues of personnel management, organizational development, and public service [10].

The range of international providers that can provide educational services in the field of professional training has also been expanded [5; 11; 12]. They can be not only those that implement projects (programs) of international technical assistance, but also other international and foreign institutions, organizations that can offer interesting educational

аспірант,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна

Науковий керівник:
Сорока О. В.
доктор педагогічних наук, професор,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна

ПОТЕНЦІАЛ ВОКАЛЬНО-РУХОВОГО ТРЕНІНГУ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ АКТОРІВ ФАХОВОГО КОЛЕДЖУ

Соціально-культурні зміни, що відбуваються сьогодні в Україні, стрімко зростаючі тенденції духовного відродження, відновлення втраченої наступності поколінь, зумовлюють потребу у розробці концептуальних засад підготовки кадрів у галузі культури. Людина, яка володіє творчими здібностями, завжди була, є і буде центром збереження та поширення культури. Проблема пошуку нових шляхів професійної підготовки драматичних акторів наразі стає дедалі актуальнішою. Ми пов'язуємо це з тим, що розвиток театральної педагогіки сьогодні закономірно диктує застосування нових методів, засобів та прийомів професійної підготовки студентів-акторів.

В основі системи професійної підготовки драматичних акторів лежить вчення К. Станіславського про сценічну дію [2]. Така дія є єдиним психофізичним процесом, обумовленим безліччю факторів, у ході якого актор справді переживає події «з ролі». Серед умов, що визначають виникнення справжньої дії, К. Станіславський називає фактори, що впливають на виникнення у актора готовності до творчості. Йдеться про відчуття правди, зосередженість і м'язову свободу, які можна й потрібно вдосконалювати. Завдяки цим умовам можливо розвинути творче самопочуття, що в результаті допоможе актору висловити на сцені глибину життя людського духу персонажа найбільш повно, точно, яскраво і жваво за допомогою слова, голосу, жестів.

Студенти, які не опанували вміння зосереджуватися, не розвинули здатність по-дитячому вірити в те, що відбувається з ними на сцені, не можуть впоратися з наступними складнішими завданнями акторського навчання на старших курсах фахового коледжу. Подібна ситуація відбувається із м'язовим звільненням. Не досягнувши справжньої свободи тіла, актор не подужає сценічної дії – життя людського духу, вираженого у фізичному прояві. Він змушений буде лише ілюструвати, показувати, демонструвати його, але не зможе пережити його насправді. Від м'язової свободи безпосередньо

* © Баранюк В. В

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

залежать як пластична виразність актора, так і можливості його голосу передавати глибину прихованого душевного життя людини.

Традиційно в процесі навчання акторів у фаховому коледжі педагоги з акторської майстерності займаються лише розвитком двох з названих вище умов – вихованням віри у сценічну вигадку та керування власною увагою. На жаль, третя умова – необхідність м'язового звільнення – лише декларується. М'язова свобода лише сприймається базовою необхідністю професійної підготовки майбутніх акторів. Вона являє собою вміння природно виконувати найрізноманітніші рухи і виникає під впливом хорошого фізичного стану майбутнього актора. На практиці відбувається зовсім по-іншому. Сьогодні практично відсутні актори без м'язових затисків.

Саме тому на заняттях з пластики доволі багато часу приділяється розвитку рухливості, гнучкості, еластичності м'язів, а також зовнішній виразності. Цього можна досягнути за допомогою переважно силових вправ, які роблять м'язи сильнішими й еластичнішими [1]. Але не можна сказати, що при цьому тіло студента стає вільним. Навпаки, воно набуває додаткових затискачів, часто не знімаючи звичного напруження з плечового пояса і попереку.

Окрім пластичної виразності актора, основним засобом передачі на сцені життя людського духу є його голос. Тренуючи навички правильного голосоутворення, педагоги сценічної мови займаються зняттям м'язового затискачів у студентів-акторів, досягаючи значних результатів у розвитку та вдосконаленні їхніх природних голосових можливостей.

Одним із засобів, що дає змогу сформувати у майбутніх акторів фахового коледжу вміння й навички правильного голосоутворення із пластичною виразністю на основі вироблення м'язового звільнення, є вокально-руховий тренінг, в основі якого – принцип поєднання вільного тіла, звуку і дії. Вокально-руховий тренінг допомагає розвинути у майбутніх акторів відчуття колективу як єдиного організму, здатність працювати в єдності один з одним.

Таким чином, студенти-актори після проходження вокально-рухового тренінгу, вільно реагують на імпульси, що народжуються музикою. Завдяки зовнішній та внутрішній свободі їхні тіла миттєво та повноцінно включається в дію, до якої їх «підштовхує» музика. Таким чином, актор не «ілюструє» музику, а втілює її. Поступово, тіло і вільний голос стають «інструментами», у найдрібніших подробицях, що виражають життя людського духу в його найрізноманітніших проявах.

У процесі проходження вокально-рухового тренінгу студенти-актори набувають м'язової свободи, у них формуються навички правильного голосоутворення, глибокого та легкого дихання, рівного кантиленного звучання у поєднанні з рухом під час будь-якого фізичного навантаження. Наприклад, вони можуть рівно співати без збивання дихання і голосових стрибків у положенні «на голові», під час стрибків, бігу або падінь.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Отже, вокально-руховий тренінг, на нашу думку, допомагає розкрити глибоко приховані внутрішні сили, сприяє вивільненню потужної творчої енергії, що є надзвичайно важливо для майбутніх акторів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Грицан Н. В. Техніка сценічного мовлення: навч.-методичний посібник. 2-ге вид., переробл. і доповн. Івано-Франківськ, 2020. 286 с.
2. Patsunov V. Система театру «переживання» в контексті проблем театральної освіти. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв*. Серія: Сценічне мистецтво. 2018. № 1. С. 125–131.

Бекетова О. Г.*

*здобувач вищої освіти,
Харківський національно-педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди,
м. Харків, Україна*

*Науковий керівник:
Зозуля К. В.
кандидат педагогічних наук,
Харківський національно-педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди,
м. Харків, Україна*

МЕТОДИ ТА ПРИЙОМИ НАЛАГОДЖЕННЯ МІЖОСОБИСТІСНИХ ВІДНОСИН УЧНІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Наразі, у зв'язку зі складними умовами сьогодення, освітній процес більшою мірою навчальних закладів перейшов на онлайн формат. Класи, які мали можливість працювати офлайн, вже сформували певні соціальні контакти між собою. Однак молодші школярі, що пішли в перший клас, вимушені взаємодіяти з однокласниками та вчителями через екран.

Типові освітні програми визначають, що за час навчання в початковій школі, учні мають опанувати інформаційно-комунікаційну компетентність. Тобто володіти основами цифрової грамотності (працювати з різними технічними засобами) для особистого розвитку і спілкування [3, с. 2]. На сьогодні це виявилось, як ніколи, важливо.

При цьому перед освітянами постала проблема, яким чином організувати роботу так, щоб не втратити важливу функцію школи – комунікацію між учасниками освітнього процесу. Як провести знайомство школярів та налагодити в класі дружні відносини навіть через тисячі кілометрів?

Звісно, цьому передують велика підготовча робота з батьками. Треба дізнатись особливості перебування школярів за кордоном чи в Україні. Зазначити технічне забезпечення та можливості виходити

* © Бекетова О. Г.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

на заняття. Вже орієнтуючись на цю інформацію можна вирішувати, які платформи для створення освітнього середовища будуть доречні.

Після такої роботи вчитель переходить до знайомства. Хвилюючою є перша зустріч з дітьми, яких інколи навіть не доводилось бачити наживо. Перед початком навчання дуже важливо провести більш неформальну зустріч, яка буде побудована на спілкуванні та головною метою її стане дізнатись щось одне про одного. Тут можна використати такі методи та прийоми:

«Маленькі детективи» – учні розповідають три факти про себе. Два з них – правда, а один – брехня, жарт. Школярі слухають та намагаються вгадати, який факт був вигадкою. Той, хто першим розпізнав брехню, наступним розповідає факти про себе. Вчитель розпочинає гру, щоб презентувати себе та дати приклад.

«І хто ж це?» – вчитель просить батьків надіслати один факт про дитину (щодо захоплень, домашніх улюбленців та ін.). На зустрічі зачитуємо факти, а школярі дивляться один на одного та вгадують, хто це може бути.

«Снігова куля» – гра, яка часто використовується при знайомстві у різних колективах. Учень називає своє ім'я, а наступний учасник має повторити ім'я попереднього та назвати своє. Можна розширювати гру, щоб діти називали також своє хобі, ким хотіли б стати та ін. [2, с. 125; 2].

Вибір таких ігор та їх ускладнення будуть спрямовуватись можливостями школярів. Як на першій зустрічі, так і на наступні ранкові кола можна провести «Вітання від щирого серця». В особисті повідомлення кожен отримує інформацію, кому готувати сюрприз (малюнок, побажання). На конференції вчитель визначає першого учня, хто подарує свій сюрприз. Далі школярі по черзі оголошують/показують (якщо це малюнок) свої подарунки. Діти діляться враженнями та відчують зв'язок з іншими. Такий метод можна перетворити в онлайн-марафон. Школярі можуть виготовляти різні вироби (фігурки з паперу, малюнки, іграшки, щось писати) та надсилати однокласникам. Якщо з'явиться можливість, скриньку з накопиченими сюрпризами можна буде віддати при зустрічі офлайн та призначити день обміну подарунків.

Таку діяльність важливо мотивувати та нагадувати, для чого це робиться і що можна буде отримати вже по закінченню.

Дистанційний формат навчання вимагає від учителя створення спільних для учнів осередків, де можна буде взаємодіяти. У першу чергу це чат класу. Спочатку це може бути не так актуально для дітей, але школярі швидко опановують сучасні формати, і спілкування в Інтернеті стає для них досить рутинним. Також цікавим може бути створення віртуальної дошки з профілями учнів у будь-якому зручному сервісі. Так можна запропонувати школярам заповнити певну область фактами про себе. Бажано заздалегідь зробити шаблони із питаннями, на які відповідатимуть учасники, та показати приклад. Її можна буде використовувати й надалі для обміну цікавою інформацією, виконанням творчих завдань, проведенню марафонів [1].

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Вчитель також має звернути увагу на:

- Створення правил спілкування та взаємодії між учнями;
- Використання на уроках інтерактивних форм і групових робіт
- Постійно залучати школярів до ранкового кола та інших зустрічей за рамками навчання (онлайн кіновечори, виховні години, екскурсії, квести);
- Взаємодіяти з ввімкненими камерами;
- Підтримувати активність у чаті не лише організаційними питаннями;
- Створювати традиції класу навіть у форматі дистанційного спілкування;
- Пам'ятати про час, що відводиться для дітей на роботу за екраном і намагатись дотримуватись норм [1].

На жаль, зараз значно складніше залучити учнів до активного спілкування. Однак вчитель, точно, зможе знайти формати, що будуть зручними, а головне цікавими для школярів. Та навіть великі відстані не стануть перешкодою для дружніх відносин у класі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Как организовать нетворкинг на онлайн-курсе URL: <https://skillbox.ru/media/education/kak-organizovat-netvorking-na-onlaynkurse/>.
2. Поліщук В. М. Вікова і педагогічна психологія: навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2019. 352 с.
3. Типова освітня програма для 1–2 класів закладів загальної середньої освіти / за редакцією Савченко О. Я. Київ, 2018. 68 с.

Біла Л. В.*

*викладач,
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»,
м. Херсон, Україна*

САМООСВІТА ЯК БЕЗПЕРЕРВНИЙ ПРОЦЕС САМОРОЗВИТКУ ТА САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА

Зміни в Україні, що охопили всі сфери життєдіяльності, закономірно привели до актуалізації проблем освіти. Відповідно до Закону України «Про освіту»: «якість освіти – це відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом освіти та/або договором щодо надання освітніх послуг» [2]. Одним із основних напрямів державної політики є підготовка кваліфікованих кадрів, здатних до творчої праці, професійного розвитку, освоєння та запровадження інформаційних технологій, конкурентоспроможних на ринку праці [1]. Освіта повинна давати людині не тільки суму базових знань, але й вміння самостійно здобувати потрібну інформацію, застосовувати на практиці нові знання, аналізувати їх, приймати виважені рішення.

* © Біла Л. В.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Поняття «професіоналізм» включає: певний рівень майстерності вирішення професійних завдань; здатність в рамках своєї професії до надійної, безвідмовної діяльності; творчість у нестандартних ситуаціях, пошук ефективних рішень; високий інтелектуально-особистісний рівень розвитку; наявність ключових кваліфікацій і компетенцій. *Чинники, від яких залежить професіоналізм, наступні:* особисті здібності, мотивація, зміст роботи, вплив колективу, умови життя. Необхідно сформувати в учителя потребу для подальшого зростання, вмотивувати його творчість, а для цього вдосконалити підходи до організації методичної роботи, її змісту, структури, форм і методів.

Вимоги до сучасного працівника – чітко уявляти собі моральний сенс, цінність, наслідки своєї діяльності, мати цілісний світогляд, економічно, екологічно розвинене мислення, володіти культурою спілкування, знанням правової системи суспільства, навичками організації управління і т.ін. Сучасний вчитель володіє надзвичайними потенціальними можливостями впливати на проблеми світогляду особистості, настроїв і моральності учнів.

Відповідно до Закону України «Про освіту» «інформальна освіта (самоосвіта) – це освіта, яка передбачає самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю, родиною чи дозвіллям» [2].

Основні завдання самоосвіти: удосконалення теоретичних знань, професійної компетентності педагога, вихователя; опанування нових форм, методів, прийомів навчання й виховання учнів; вивчення та впровадження в практику педагогічного досвіду новітніх досягнень педагогічної, психологічної наук, нових педагогічних технологій; розвиток у навчальному закладі інноваційних процесів.

Три рівні професійного зростання педагога: імітаційний (використовує методичні рекомендації, розроблені методистами, вченими, фахівцями-практиками), пошуковий (прийоми із власного досвіду), дослідницький.

Методи самоосвіти: самостійна робота над літературою; спілкування; самотренування; самостійне виконання практичних завдань; досліді, експерименти; відвідування закладів культури, екскурсій тощо [3].

Основні педагогічні уміння: вивчити необхідну літературу та педагогічний досвід; виокремити з літератури та педагогічного досвіду основні актуальні положення, факти, явища, що підвищують теоретичний і методичний рівні педагога; дібрати з прочитаного та побаченого педагогом думки й методичні знахідки для апробації у своїй педагогічній діяльності; систематизувати й розробити науково-методичні узагальнення; упровадити досягнення психолого-педагогічної науки та педагогічної практики у свій досвід роботи з учнями.

Різні форми представлення результату самоосвіти: традиційні (доповідь; виступ на семінарі; педагогічні раді, засідання методичного об'єднання; дидактичний матеріал; розробка пакета стандартного

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

поурочною планування з теми чи групи тем; комплект дидактичного матеріалу з предмета; збірники практичних, контрольних робіт; розробка комплекту роздавального матеріалу з предмета; розробка тематичних класних годин, батьківських зборів чи позакласних заходів; база даних питань і задач із предмета тощо); інноваційні: (проект; розробка електронних уроків, посібників, пакета тестового матеріалу в електронних оболонках; створення особистої методичної чи предметної веб-сторінки тощо); науково-методичні (методичний посібник; навчальний посібник; стаття до фахового видання; науково-методична розробка; створення термінологічного словника; творчий звіт тощо).

Показники успішної самоосвіти педагога: реалізується потреба особистості у власному розвитку; визначення своїх сильних та слабких сторін, володіння способами самопізнання та самоаналізу, є відкритим до змін; володіння розвинутою здатністю до рефлексії; готовність до дослідницької, пошукової діяльності, творчості; зв'язок особистісного та професійного розвитку і саморозвитку [4].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Національна доктрина розвитку освіти у XXI столітті. *Освіта України*. 2001, № 1. С. 22-25.
2. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. Дата оновлення: 01.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 06.02.2023 року).
3. Руда О. Б. Компетентність та самоосвіта педагога. URL: http://rpl.ucoz.com/MethodRobota/Scarb/kompetentnist_ta_samoosvita_pedagogavistup.pdf (дата звернення 06.02.2023 року).
4. Святченко І. Самоосвіта як підвищення компетентності педагога. URL: <https://osvita.ua/school/method/7151/> (дата звернення 08.02.2023 року).

Богданов Є. П.*

*аспірант кафедри педагогіки й менеджменту освіти,
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»,
м. Херсон, Україна*

Науковий керівник:

*Жорова І. Я.
доктор педагогічних наук, професор,
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»,
м. Херсон, Україна*

НАВЧАННЯ НАСЕЛЕННЯ ДІЯМ У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ ЧЕРЕЗ СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ

Пандемія, через поширення COVID-19, та повномасштабне вторгнення держави агресора на територію України загострили та вчергове підтвердили необхідність якісного навчання населення діям під час надзвичайних ситуацій та загроз воєнного характеру.

* © **Богданов Є. П.**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Реалізація завдання щодо організації інформування та підготовки населення відбувається в межах діяльності Єдиної державної системи цивільного захисту. На законодавчому рівні визначено порядок підготовки та перелік навчальних заходів, які проводяться для працюючого населення – за місцем роботи, для здобувачів освіти – за місцем навчання, для непрацюючого населення – за місцем проживання [1].

Водночас у разі виникнення будь-яких небезпек, або лише при загрозі їх виникнення, можна спостерігати значне зростання попиту на інформацію щодо правильних дій для захисту від них, і відповіді на свої запитання люди переважно шукають в Інтернеті. За умов тривалої окупації, коли окупанти перешкоджали діяльності державних установ, унеможливили доступ місцевих мешканців до українських засобів масової інформації, саме соціальні мережі стали місцем комунікації, а сторінки органів влади та установ в соціальних мережах – джерелом офіційного інформування.

Усвідомлюючи важливість своєчасного доведення до населення інформації про загрози життю та здоров'ю, які виникають внаслідок ворожих дій, та проведення відповідного навчання населення правилам поведінки в умовах воєнного стану, Навчально-методичний центр цивільного-захисту та безпеки життєдіяльності Херсонської області (Центр) як установа одним з завдань якої є сприяння навчанню населення діям у надзвичайних ситуаціях, в умовах окупації, швидко переорієнтував свою діяльність в Інтернет площину.

Соціальні мережі, як платформи, що мають засоби для спілкування, адаптивний та різноплановий функціонал, доступ до них через мобільні пристрої, сьогодні стають й освітніми майданчиками. Тому нагадування населенню про правильні дії в умовах ризиків на сторінках соцмереж, висвітлення думок з професійної точки зору, адаптування форм подання інформації під запити та особливості сприйняття аудиторії, можуть зробити процес навчання правилам безпеки цікавим та доступним. Підкреслимо також, що інформування населення через соцмережі дає змогу підтримувати зворотний зв'язок, що відкриває доступ мешканців до фахівців цивільного захисту і рятувальної справи. А доступність соціальних мереж надає можливість вчасно сповіщати про актуальний порядок дій незалежно від місця перебування людей.

Таким чином, для привернення уваги населення до питань безпеки Центром було створено власні сторінки у соціальній мережі Instagram, каналу на відеохостингу YouTube та активізована робота на сторінці у Facebook. Під час окупації наповнення сторінок актуальною інформацією дозволило жителям регіону, не виходячи з дому швидко отримувати відповіді на свої запитання. Надалі на сторінках Центру у соціальних мережах продовжено висвітлення навчальних та наочних матеріалів, актуальних порад, навчальної діяльності установи.

Водночас створюючи навчальні матеріали для соціальних мереж необхідно зважати на такі параметри як: цільова аудиторія мережі, формат висвітлення інформації, періодичність подання матеріалів.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Для наповнення сторінок у Facebook та Instagram доцільно розробляти окремі матеріали. Слід зауважити, що основним контингентом серед підписників на сторінку Центру у Facebook є люди 35-60 років, а Instagram охоплює в основному дітей, підлітків та молодь. Отже, висвітлюючи питання безпеки для підписників сторінки у Facebook надаються розгорнуті алгоритми дій, з роз'ясненнями та посиланням та думку експертів.

Мережа Instagram орієнтована на обмін фотографіями та короткими відео, тому актуальним контентом для цієї мережі стають фотопам'ятки з безпеки життєдіяльності та фотозвіти діяльності закладу.

Також при візуальному оформленні матеріалів слід враховувати, що функціонал цих соціальних мереж відрізняється: Facebook більше підходить для вертикальних зображень, через зручність їх перегляду на мобільних пристроях, а стрічка в Instagram складається з квадратних зображень.

Актуальним та доступним засобом інформування нині можна вважати навчальні відеоролики. Адже останнім часом дедалі частіше спостерігається відмова від традиційного перегляду телепередач на користь переглядання відео у популярному відеохостингу YouTube. Для каналу Центру на цій платформі створені невеликі за часом навчальні відео з основних способів захисту населення, правил надання домедичної допомоги, дій під час обстрілів. Зважаючи на те, що YouTube є інтегрованим у багато сервісів і для потреб освіти, завантажені відео можуть використовуватися під час проведення навчання з безпеки життєдіяльності.

Таким чином, досвід Навчально-методичного центру цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Херсонської області засвідчує, що соціальні мережі сьогодні вже є невіддільними засобами для проведення інформаційно-просвітницької діяльності. Вони сприяють формуванню у людей розуміння важливості знань щодо правил поведінки у надзвичайних ситуаціях та основ домедичної допомоги, сприяють формуванню алгоритмів дій в умовах небезпек. Разом з тим, соціальні мережі також розвиваються та трансформуються, пристосовуються до потреб споживачів, що своєю чергою створює підґрунтя для пошуку нових інноваційних форм роботи з населенням.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Порядок здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях : Постанова КМУ від 26 червня 2013 р. № 444. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/444-2013-%D0%BF#Text>.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
ПЗВО «Міжнародний класичний університет
імені Пилипа Орлика»,
м. Миколаїв, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХХ СТ.)

На сьогоднішній день, за словами Першої леді України Олени Зеленської: «Школа має стати містом, де виховується здорове та компетентне покоління ...» [2]. Фізична підготовка дітей, підліткового віку зокрема, є запорукою формування здорової нації, а загальноосвітні школи є провідником виховання здорової особистості.

Ретроспективний огляд особливостей фізичної підготовки підлітків другої половині ХХ століття дозволяє оцінити актуальність проблеми фізичного виховання учнів загальноосвітніх шкіл та визначити перспективи реалізації історичного й педагогічного досвіду в процесі сучасного реформування загальноосвітньої освіти України.

Наприкінці 50-х років ХХ століття, із прийняттям першого у сфері освіти закону СРСР «Об укреплении связи школы с жизнью и о дальнейшем развитии системы народного образования в СССР» [4], зміст фізичного виховання та підхід до фізичної підготовки учнів змінився принципово. Закон наголошував на гармонійному розвитку людини, основу якого складає фізична праця, що діє творчо та радісно на організм й підсилює життєві функції. Після, протягом декількох десятиліть, була прийнята низка державних постанов, які формували позитивне ставлення фізичного виховання підростаючого покоління, сприяли розвитку фізичної культури та спорту, а також створювали умови для фізичної підготовки школярів.

Постанови «Про впорядкування мережі, введення типових штатів та встановлення посадових окладів робітникам позашкільних закладів» (ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР, 1952 р.) [1] та «Про заходи з покращення гігієнічного виховання учнів у школах України» (ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР, 1955 р.) [там само] сприяли поліпшенню позакласної роботи, розвитку матеріально-технічної бази у вигляді спортивних майданчиків на територіях шкіл, впливали на кадрове забезпечення та орієнтацією кваліфікованих спортсменів – майстрів спорту – до роботи із учнівською молоддю, були спрямовані на проведення обов'язкових профілактичних заходів, дотримання гігієнічного режиму.

Наступними були постанови «О мерах улучшения работы среди детей вне школы и предупреждения детской безнадзорности» (Рада Міністрів СРСР, 1957 р.), «Про стан і заходи подальшого розвитку

* © Болотникова Т. Г.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

педагогічної науки в УРСР» (ЦК КП України, 1959 р.), «Про керівництво фізичною культурою і спортом у країні» (Рада Міністрів СРСР, 1959 р.), «Об организации школ с продленным днем» (ЦК КПРС і Рада Міністрів СРСР, 1960 р.), приймає постанову «Вопросы развития физической культуры и спорта» (Рада Міністрів СРСР, 1966 р.), (Рада Міністрів СРСР, 1978 р.) «О мерах по дальнейшему развитию физической культуры и спорта», «О дальнейшем подъеме массовости физической культуры и спорта» (ЦК КПРС і Рада Міністрів СРСР, 1981 р.) [1] та положення «О физическом воспитании учащихся общеобразовательной школы» (Міністерство освіти СРСР, 1979 р.) [1; 4], які продовжили позитивні зрушення у реформуванні системи освіти:

- допомога сім'ї у фізичному вихованні дітей;
- створення спортивних товариств для занять школярів спортом;
- збільшення кількості годин, які відводилися на уроки фізичної культури;
- підвищення асигнування на спортивно-масову роботу, придбання спортивного;
- інвентарю та обладнання у школі, побудова спортивних баз та містечок;
- моніторинг фізичного розвитку та підготовленості учнів;
- кадрове забезпечення інспекторами з фізичного виховання;
- спрямованість на підготовку здорового, гармонійно розвинутого та міцного покоління.

У 1954 році Головним управлінням шкіл Міністерства освіти СРСР разом із Інститутом фізичного виховання і шкільної гігієни АПН СРСР [3] була запропонована новітня програма з фізичної культури для початкової та середньої шкіл, в котрій говорилося про важливість підвищення уваги деяким видам спорту, а гімнастика та легка атлетика виокремлювалися у самостійні розділи; в тиждень на фізкультуру відводилося 2 год; навчальний матеріал для дітей підліткового віку був представлений різноманітними фізичними вправами різної спрямованості; були сформовані чіткі методичні вказівки.

У 70-ті – 80-ті роки ХХ століття запроваджуються та оновлюються програми фізичного виховання школярів, які побудовані на вимогах до оновленого фізкультурно-спортивного комплексу «Готовий до праці й оборони» – для дітей підліткового віку «Спортивная смена» [3; 4].

Отже, узагальнюючи наведене вище, можна зробити висновок, що впродовж другої половини ХХ століття процес фізичної підготовки учнів, підліткового віку зокрема, змінювався від трудового і військового через спортивний та масовий характер до оздоровчого залежно від суспільно-політичних вимог та ситуації в країні [4]. При цьому чітко прослідковується тенденція до поступового ускладнення, введення й розширення елементів спорту та спортивного тренування, методик оздоровлення.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ
ЛІТЕРАТУРА:

1. Библиотека нормативно-правовых актов Союза Советских Социалистических Республик. URL: www.libussr.ru (дата звернення: 07.02.23).
2. Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проектна діяльність: Науково-методичний збірник / за загальною ред. С. М. Шкарлета. Київ-Чернівці «Букрек». 2022. 140 с.
3. Пангелова Н. Є. Історія фізичної культури. Київ, 2007. 291 с.
4. Рошкін І. Г. Загальна фізична підготовка учнів ЗОШ: історія, теорія, практика (кінець XIX початок XXI століть): монографія. Херсон, 2015. 344 с.

Бондар Т. І.*

*доктор педагогічних наук, професор,
Мукачівський державний університет,
м. Мукачево, Україна*

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Попри воєнний стан, у якому наша держава перебуває вже майже рік, із 24 лютого 2022 року, Міністерство освіти і науки України проводить постійний моніторинг розвитку інклюзивної освіти. Відповідно до звіту МОН України за 24 листопада 2022 року, на території України функціювали й надавали освітні послуги 286 спеціальних закладів загальної середньої освіти, де здобували освіту 34 789 учнів. Із них 9 339 осіб постійно проживали / утримувалися в пансіонатах цих закладів. Навчання дітей з особливими освітніми потребами (далі – ООП), залежно від безпекової ситуації, відбувалося за очною, дистанційною та змішаною формами. У МОН наголошують, що в найбільш небезпечних областях діти з ООП не проживають (Донецька, Одеська, Харківська, Херсонська, Луганська). За кордоном перебувають 1 220 дітей з особливими освітніми потребами, що евакуйовані в складі організованих груп зі спеціальних закладів освіти, санаторних шкіл, дитячих будинків. Крім того, 39 404 учні з ООП навчалися в 25 321 інклюзивному класі закладів загальної середньої освіти [4]. За інформацією від 5 грудня 2022 р., у закладах загальної середньої освіти функціують 25 323 інклюзивні класи, де здобувають освіту майже 40 000 учнів з ООП. Понад 166 000 учнів з-поміж ВПО та майже 90 000 учнів із тимчасово окупованих територій отримують освітні послуги в закладах загальної середньої освіти, що функціують [2].

Крім статистичного моніторингу, Міністерство освіти і науки України продовжує реалізувати нормативно-правове регулювання інклюзивної освіти. Майже всі уточнення до чинних положень спрямовані на забезпечення особливих освітніх потреб учнів. Варто наголосити, що нині всі учні закладів освіти України відчувають труднощі, породжені психологічними травмами через агресивні дії

* © Бондар Т. І.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

противника – російської федерації, яка прагне знищити український народ. Постійне відчуття небезпеки, зумовленої повітряними тривогами, артилерійськими обстрілами, знищенням інфраструктури, втратою рідних, проведенням уроків в укриттях, очікуваннями відбою, відсутність нормальних умов для розвитку й здобуття освіти негативно впливають на емоційний стан дитини. З огляду на це важливо впроваджувати в освітній процес різні механізми підтримки, які допоможуть мінімізувати наслідки психологічних травм у дітей. Для цього потрібно консолідувати зусилля всіх фахівців за різними напрямками діяльності.

Зміни до «Положення про інклюзивно-ресурсний центр» розширюють функції працівників інклюзивно-ресурсних центрів. Від працівників інклюзивно-ресурсних центрів очікують комплексного оцінювання, зокрема повторного, а також системного кваліфікованого супроводу осіб з особливими освітніми потребами, що вимушені змінити своє місце проживання (перебування) та / або зараховані до інклюзивних класів (груп) закладів освіти, не отримують додаткових психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових послуг за місцем навчання та / або здобувають освіту з використанням технологій дистанційного навчання, але не отримують корекційно-розвиткових або психолого-педагогічних послуг за місцем навчання внаслідок особливостей психофізичного розвитку. Обов'язком ІРЦ є надання інформації батькам (іншим законним представникам) особи з особливими освітніми потребами, що переїхали на тимчасове місце проживання в межах України, про заклади освіти, де можна продовжити здобуття освіти та отримати допомогу [3].

Серед актуальних завдань, що постають перед закладами загальної середньої освіти, наголошено на ролі всіх педагогічних працівників у подоланні емоційних розладів, зумовлених стресом. В умовах війни педагогічні працівники покликані надавати першу психологічну допомогу й підтримку всім учасникам освітнього процесу. У розроблених інструктивно-методичних рекомендаціях щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти протягом 2022 / 2023 навчального року акцентовано на необхідності вдосконалення вмінь педагогів надавати першу психологічну допомогу. Таку допомогу розуміють як сукупність заходів загальнолюдиської та практичної підтримки ближніх, які відчувають емоційне страждання й напруження [1].

Отже, попри надзвичайно складний воєнний стан, у якому перебуває наша країна, наперекір жорстким діям росії, держава створює необхідну нормативно-правову базу й умови, що вможливають здобуття якісної освіти всіма дітьми в закладах загальної середньої освіти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Інструктивно-методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2022 / 2023 навчальному році. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii%2022/08/20/02/Inst>

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

1. ruktazh-metod.rekom.shchodo.orhaniz.osv.protsesu.2022-2023.navchalnomu.rotsi.20.08.2022.pdf (дата звернення: 01.02.2023).
2. Нова українська школа. Шкіл, які працюють офлайн, стало більше, однак зменшилася кількість школярів. URL: <https://nus.org.ua/news/shkil-yaki-pratsyuuyut-oflajn-stalo-bilshe-odnak-zmenshylyasya-kilkist-shkolyariv/> (дата звернення: 01.01.2023).
3. «Про внесення змін до Положення про інклюзивно-ресурсний центр». Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2022 р. № 493. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/493-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.01.2023).
4. Ministry of Education and Science of Ukraine. Overview of the current state of education and science in Ukraine in terms of Russian aggression (as of October 26 – November 25, 2022). URL: <https://drive.google.com/file/d/1EWkRpho55tAcmIhdewmnZDsnNgqxTmjf/view> дата звернення: 01.01.2023).

Віремейчик А. М.*

аспірант кафедри державного управління та місцевого самоврядування, Херсонський національний технічний університет, м. Херсон, Україна

Науковий керівник:

Половцев О. В.

доктор наук з державного управління, професор, Херсонський національний технічний університет, м. Херсон, Україна

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Чи готові ми до реформ?. Слід врахувати готовність сприймати реформи і діяльність публічного управління та органів місцевого самоврядування в нових умовах має бути соціальний запит на реформаторські зміни.

Публічне управління перебуває під впливом низки тенденцій і факторів суспільного розвитку. Провідну роль серед них відіграють як процеси зовнішнього для публічного управління середовища: глобалізація і її виклики, перехід сучасного суспільства на постіндустріальну інформаційну стадію розвитку, його демократизація й емансипація людини, так і внутрішні рушії розвитку публічного управління як сфери людської діяльності. Так, основними передумовами трансформаційних процесів вітчизняної системи публічного управління виступають соціальні, економічні, політичні, ціннісні, ментальні зміни, а найважливішою передумовою, на нашу думку, є становлення постіндустріальної інформаційно-комунікативної глобальної цивілізації [2].

Сучасні суспільно-політичні процеси, які відбуваються в умовах вибраного Україною євроінтеграційного курсу, нерозривно пов'язані з вирішенням питань розвитку регіональної, місцевої та

* © Віремейчик А. М.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

територіальної демократії. Побудова засад і принципів реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні у відповідності до основних положень Європейської хартії місцевого самоврядування є невід'ємною складовою національного законодавства у цій сфері. Пріоритетами модернізації сучасного українського суспільства надалі залишаються подальша демократизація процесів розвитку і розширення напрямів реалізації реформи децентралізації влади на принципах субсидіарності, яка спрямована на побудову оптимального адміністративно-територіального устрою та ефективної системи публічного управління соціально-економічним розвитком на місцевому рівні [3, с. 98–99].

Вважаємо, що на сучасному етапі розвитку держави активно відбувається зміна системи публічного управління від бюрократичного патерналізму до представництва територіальних громад й активного залучення недержавних організацій. Важливого значення набуває широке залучення у функціонування публічного управління представників неурядових організацій, бізнес-структур, груп тиску та громадянського суспільства загалом, що характеризує застосування у державотворчих процесах новітніх концепцій публічного управління, а саме концепцій «активної держави, «демократичного врядування», «нового публічного управління» [2].

Децентралізація є одним із важливих напрямів розвитку публічного управління в Україні. Процес децентралізаційних перетворень наразі продовжує тривати, демонструючи значні досягнення, є структурованим та має перманентний перебіг подій із відповідною спрямованістю на вирішення нагальних проблем зміни адміністративно-територіального устрою та бюджетних відносин. Відповідно децентралізація є ефективним інструментом поліпшення якості управління державою і фінансовими потоками, важливим кроком на шляху до запровадження належного урядування. Водночас суспільні перетворення, розпочаті в Україні, потребують подальших законодавчих та організаційних змін, спрямованих на забезпечення модернізації державної політики розвитку територіальних громад, активізації політики регіонального розвитку, активізації населення на вирішення власних потреб та інтересів [1, с. 223].

Таким чином, подальші шляхи вдосконалення системи публічного управління в Україні повинні відбуватись на основі поетапних процесів завершення адміністративної та адміністративно-територіальної реформ, впровадження електронного врядування в діяльність органів публічної адміністрації, подальше завершення конституційної реформи у частині децентралізації влади, що передбачає передачу реальних повноважень органам місцевого самоврядування, реформування системи публічного управління на основі комплексного врахування досвіду функціонування систем публічного управління в зарубіжних країнах, застосуванні новітніх концепцій й управлінських напрямів, врахуванні цивілізаційних тенденцій розвитку суспільства.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ
ЛІТЕРАТУРА:

1. Гоголь Т. В., Мельничук Л. М. Трансформація територіальних громад в умовах децентралізації в Україні. *Право та державне управління*. 2022. №1. С. 216–225.
2. Решота О. А. Особливості розвитку публічного управління в Україні: сучасні тенденції та проблеми. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 3: веб-сайт. URL: [http:// www. dy. pauka. com. ua/](http://www.dy.pauka.com.ua/) (дата звернення: 05.02.2023).
3. Ярошенко І. В., Семигуліна І. Б. Трансформація системи публічного управління в Україні: моніторинг і аналіз реалізації реформи децентралізації влади. *БізнесІнформ. Регіональна економіка*. 2016. № 11 (466). С. 98–104.

Гайда І. Б.*

*асистент кафедри музичного мистецтва,
Мукачівський державний університет,
м. Мукачево, Україна*

**ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ГРИ НА БАЯНІ**

На сьогодні заклади вищої освіти в Україні ставлять за мету професійну підготовку майбутніх фахівців з різних фахових дисциплін, зокрема музичного мистецтва. Сучасний викладач у галузі музичного мистецтва має бути компетентним у обраній освітній галузі та володіти спеціальними теоретичними знаннями, певними практичними вміннями та навичками, до яких можна віднести і вміння самостійного опрацювання музично-теоретичної літератури з фаху, вивчення інструментального репертуару тощо. Самоосвіта та самовдосконалення є необхідними складовими музичного навчання здобувачів ЗВО і є основою їх подальшого особистісного та професійного розвитку.

Спільною проблемою питання «самоосвіти», «саморозвитку» та «самоосвітньої діяльності» протестується у працях В. Гузинського, І. Жорової, І. Зязюн, Л. Назаренка, Ч. Танлінь та інші. Зокрема подальший розвиток ідеї формування самостійної діяльності здобувачів та молоді отримали в роботах Я. Коменського, І. Песталоцці, А. Дістервег, у творах вітчизняних педагогів і громадських діячів: В. Белінського, А. Герцена, Н. Добролюбова, Л. Толстого, К. Ушинського, Н. Чернишевського та ін.

Слід зазначити, що у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців у ЗВО надзвичайно важливим моментом є формування у них навичок самостійної роботи, зокрема на заняттях з гри на баяні чи акордеоні і працювати над цим бажано на прикладах української та народної музики. Крім того, як зазначають вітчизняні науковці Ю. Мережко та Т. Киченко, що творчий потенціал кожного здобувача проявляється лише за оптимальних умов розвитку його особистості, а форми самостійної роботи дозволяють йому проявити себе креативно та розкрити свою неповторну особистість [2].

* © Гайда І. Б.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Саме у наукових працях Ю. Мережко та Т. Киченко простежується повне визначення самостійній роботі здобувачів, що самостійна робота студентів – це така робота, яка виконується без безпосередньої участі викладача, але за його завданням у спеціально наданий для цього час; при цьому студенти свідомо прагнуть досягти поставленої в завданні мети, вживаючи свої зусилля і виражаючи в тій чи іншій формі результати розумових або фізичних (або тих і інших разом) дій [2, с. 76]. Такий підхід до розгляду сутності самостійної роботи дозволяє перш за все підходити до неї з позиції самостійної діяльності майбутнього учителя музичного мистецтва, яка «включає в себе формуючі операції або здійснення сформованих раніше операцій стосовно до нового матеріалу, тобто перенос операцій» [3, с. 90-95]. Педагог-дослідник М. Арановський розглядає самостійну роботу здобувача як вид комунікативної діяльності. [1, с. 37]. Отже, аналіз наукових праць українських та зарубіжних вчених дозволив нам сформулювати власне терміносполучення «самостійна робота» – це не форма організації навчальних занять і не метод навчання.

У програмі з музичного інструменту вказується, що формування самостійності – це вироблення свідомого ставлення студента до музичного мистецтва, розширення його кругозору, розвиток художньої індивідуальності, вдосконалення слухової уваги, самоконтролю, а також навчання раціональним методам роботи над музичним твором.

Оволодіння спеціальними знаннями та навичками, пов'язаними з грою на музичних інструментах, слід поєднувати з вирішенням таких професійних завдань:

- музично-педагогічних (розвиток музичних здібностей і художніх смаків);
- музично-освітніх (організація і проведення музичних лекторіїв);
- інструментально-методичних (навчання гри на музичних інструментах).

Як показує досвід, цього можна досягти, якщо в процесі інструментальної підготовки студента формується його професійна мотивація, виробляються механізми самоуправління навчально-виконавською діяльністю. Продуктивність самостійної роботи студентів на інструменті значною мірою зумовлена станом їх професійно-мотиваційної сфери, без якої практично неможливе формування самостійності. Доктор педагогічних наук О. Апраксина вказує на те, що думка вчених-педагогів, психологів, методистів спрямована на удосконалення різних напрямків самостійної діяльності студентів, створення в них особливого типу мислення: творчого, наукового, діалектичного.

Виявлення перспектив загально-музичного та виконавського розвитку студента допомагає настроїтись на конкретну і серйозну роботу, усвідомити значення і завдання своєї навчально-виконавської діяльності, намітити загальну лінію професійного самовдосконалення.

Шляхи формування інтересу студента до професійної діяльності – це застосування спеціальних методів із засвоєння музичних творів.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Я вважаю, що найефективнішим шляхом досягнення поставлених завдань є звернення до професійно-мотиваційної сфери студента, як одного з шляхів становлення його самостійності. Це шлях залучення до створення цілісної системи формування даної якості. Педагогічне керівництво цим процесом передбачає:

- залучення студента до організації та контролю своєї самостійної роботи;
- продуктивна взаємодія викладача і студента в роботі над музичним твором, яка спрямована на розвиток музично-виконавського мислення;
- становлення музично-педагогічного артистизму майбутнього вчителя, пов'язаного з усіма видами виконавської діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гончаров А. Ю. В. Професійна мотивація самостійної роботи студента на уроках навчання гри на музичному інструменті. *Науковий потенціал 2014*. УК КУ ім. Бориса Грінченка. Київ, 2014. URL: <https://bit.ly/3HO51H2>.
2. Мережко Ю. В., Киченко Т. О. Формування навичок самостійної роботи майбутніх учителів музичного мистецтва на заняттях з постановки голосу. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 14. Вип. 26*. Київ, 2019. С. 75 – 82/
3. Хом'як І. Самостійна робота в системі навчальної діяльності студентів. *Науковий вісник СХУ. Розділ 2. №1 (303)*. Луцьк: «НВСХУ», 2016. С. 90–95.

Глебова А. М.*

*вчитель початкових класів,
Одеський приватний ліцей «Гармонія»,
м. Одеса, Україна*

Філіппова В. Д

*доктор наук з державного управління, професор,
Херсонський національний технічний університет,
м. Херсон, Україна*

РЕАЛІЗАЦІЯ ПОТРЕБ ВЧИТЕЛЯ В РОЗВИТКУ ОСОБИСТІСНОГО І ПРОФЕСІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Учителі мають одну з найвимогливіших професій у світі, і для того, щоб досконало виконувати свої важливі ролі, їм потрібне навчання, мотивація, а також регулярне розумове, емоційне та духовне омолодження. Те, що освітні системи в усьому світі визнають важливість вчителя, часто видно з ресурсів, витрачених на підвищення кваліфікації вчителя. Проте часто виникають проблеми щодо побудови ефективної моделі та механізму, які б розвивали та посилювали потенціал вчителів і надавали їм можливості для професійного розвитку.

* © Глебова А. М., Філіппова В. Д.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Поточний підхід до навчання вчителів часто фрагментований, що інколи призводить до ситуації, коли вчителі неодноразово відвідують ту саму навчальну програму впродовж декількох років, а тому навчання не призводить до підвищення потенціалу чи збагачення змісту та методики викладання; також необхідно приділити увагу впровадженню та підтримці інтерактивних, демократичних методів/процесів навчання, які базуються на активній участі. При такому підході доцільним стає вивчення потреб вчителів в розвитку особистісного і професійного потенціалу.

Аналіз потреб по суті є методами, які ідентифікують і визначають тип здібностей, які необхідно розвивати вчителям. Ми вважаємо, що потреби вчителів у розвитку потенціалу можна визначити наступними способами:

1. *Оцінювання учнів.* Оцінювання є невід'ємною частиною навчання і допомагає нам визначити, чи досягаються наші цілі навчального плану чи ні. Добре розроблене оцінювання не тільки допомагає учневі продемонструвати те, чого він навчився, але й дає змогу вчителям зрозуміти: «Чи викладаємо ми те, що заплановано?», «Чи вивчають учні те, що вони мають вивчати?», «Чи є спосіб краще викладати предмет, сприяючи кращому навчанню?»

2. *Оцінка колег.* У багатьох випадках вчителям потрібен конкретний зворотний зв'язок, який дасть їм зрозуміти, де і як необхідно покращити свої власні здібності, щоб працювати з ефективністю. Оцінювання колег визначило б спільні сильні та слабкі сторони вчителя, забезпечило б окремим вчителям зворотній зв'язок щодо їхніх сильних і слабких сторін та напрямків покращення, а також рекомендувало втручання для покращення на основі вищезазначеного.

3. *Довідкові анкети.* Разом із оцінками вчителів інформацію можна збирати за допомогою довідкових анкет, де вчителів можна попросити висловити своє бачення того, що їм найбільше потрібно для ефективного підвищення ефективності.

4. *Зустрічі фокус-груп.* Дискусії у фокус-групах із вчителями, учнями, батьками та керівництвом школи можуть проводитися для визначення потреби для нарощування потенціалу.

5. *Вправи на формування бачення.* Їх можна використовувати для створення бачення та побудови спільної місії в школі. Це дозволяє визначити головні пріоритети для школи. У цій вправі команда має можливість творчо висвітлити своє бачення, візуалізуючи школу своєї мрії та сформулювавши якості учнів, які вийдуть із цієї школи, і якості вчителів, які це здійснять. Це також дає змогу вчителям поміркувати про професію вчителя.

6. *Спостереження в класі.* Проводяться, щоб зрозуміти ступінь взаємодії між учителем і класом, середовище в класі, щоб зрозуміти, як відбувається керівництво класом, планування уроку, будь-які конкретні дії вчителя, завдання, види запитань, поставлених учням, невербальна поведінка вчителя та інші фактори. Це дозволяє визначити сфери, в яких учитель сильний, і сфери, які потребують удосконалення.

Отже, потреби вчителя, виявлені такими методами, можуть бути використані для розробки цільових програм професійного розвитку,

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

орієнтованих на конкретні потреби. За умов посилення вимог до сучасного вчителя мають змінитися форми, методи, зміст підвищення їх професійної компетентності та педагогічної майстерності. Відповідно, підвищення кваліфікації має носити випереджувальний характер з урахуванням змін, що відбуваються сьогодні в освіті в умовах глобалізації. При цьому слід пам'ятати, що реалізація системи професійного розвитку вчителя повністю залежить від самої особистості педагогічного працівника: сили його характеру, рівня розвитку інтелектуальних здібностей, рівня креативності, який полягає в здатності приймати нестандартні рішення, висловлювати оригінальні ідеї, швидко знаходити вихід із проблемних ситуацій. І тут на перше місце виступає саморегуляція. «Саморегульоване» навчання вчителів включає три важливі компоненти: *пізнання* – розумовий процес, пов'язаний із знанням, розумінням і навчанням нових методів і методик викладання; *метапізнання* – власне, його часто і визначають як завдання «навчити вчитися»; *мотивація* – бажання задіяти метапізнавальні та пізнавальні навички в процесі передачі знань учням [1].

Таким чином, сучасні конфігурації розвитку потенціалу вчителя мають на меті зміну методологічної основи, що відображається в новій освітній парадигмі, тобто в нових ідеях, поняттях та принципах. Це вимагає від учителя здатності створювати і втілювати в життя власну стратегію освітньо-професійної діяльності, результатом якої є розвиток багатогранної всебічно розвиненої особистості учня.

ЛІТЕРАТУРА:

1. «Навчити вчитися»: найефективніша стратегія навчання, яка допоможе впоратися з освітніми втратами. URL: <https://nus.org.ua/news/navchytyvchytyysya-najefektyvnisha-strategiya-navchannya-yaka-dopomozhevporatysya-z-osvitnimy-vtratamy/>.

Гончар М. В.*

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки й менеджменту освіти,
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»,
м. Херсон, Україна*

ДИРЕКТОРИ УЧИЛИЩ ГУБЕРНІЙ У СИСТЕМІ ОСВІТНЬОГО НАГЛЯДУ ПОЧАТКУ ХІХ СТОЛІТТЯ

Нагляд за навчальними закладами, як складова державної освітньої політики, сягає свого коріння середини XVI ст., а поширення набуває у середині XVII ст., коли у деяких німецьких монархіях, поряд з нормативним регулюванням шкільного життя, було запроваджено наглядові органи, що мали контролювати дотримання освітнього законодавства [1, с. 10].

На українських землях колишньої Гетьманщини та Степової України, цей досвід був втілений у ході освітньої реформи ініційованої Катериною II та прописаний у Статуті навчальним закладам

* © Гончар М. В.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Російської імперії (1786 р.). Це був перший уніфікований документ, що регламентував питання державної освіти елементарного та початкового рівнів.

Згідно Статуту, реалізація наглядових функцій за навчальними закладами губернії покладалося на приказ громадської опіки – директора училищ губернії – смотрителів училищ. В цій моделі директор училищ губернії виступав посадовою особою наділеною певним набором спеціальних адміністративно-наглядових функцій. За замовчуванням, цю посаду обіймав директор губернського головного народного училища, який виконував наглядові функції на безоплатній основі. Водночас, слід підкреслити, що директор училищ губернії не був самостійним суб'єктом нагляду, а як член приказу громадської опіки виконував наглядові функції у сфері освіти; вже Приказ як орган, що також піклувався про освіту, ухвалював остаточне розпорядче рішення.

Статут 1786 р. покладав на директора училищ губернії такі наглядові функції:

- безпосереднє відвідування училищ та уроків вчителів (в губернському місті не менше одного разу на тиждень, а в повітових – одного разу на рік). Особливо зверталася увага на контроль за дотриманням вимог щодо прийняття на навчання усіх бажаючих та належного відвідування уроків учнями;

- розгляд щомісячних звітів училищ за встановленою формою, де у розрізі класів зазначалися відомості про учнів, їх здібності та індивідуальні характеристики, пропуски уроків, походження батьків, вивчені теми, надходження коштів від приказу громадської опіки, шкільні потреби, події (візитації посадових осіб, відсутність вчителів тощо). Директор мав реагування на висловлені у звітах потреби та недоліки, шляхом самостійного втручання або через доповідь Приказу;

- контроль за освітньою діяльністю домашніх вчителів та приватних пансіонів, зокрема перевіряти наявність у вчителів документів про освіти, дотримання навчального плану, про що звітувати Приказу, згідно встановленої форми;

- у разі виявлення несумлінності з боку окремих вчителів, директор міг порушувати клопотання перед Приказом про їх звільнення;

- участь в іспитах учнів училищ (зокрема і за участі членів Приказу) або делегувати на них вчителів [2, с. 652-656, 666-667].

Наприкінці навчального року, за підсумками проведених іспитів, директор училищ губернії за встановленою формою готував до Приказу рапорт, який той, у свою чергу (після розгляду, обговорення, ймовірно, врахування зауважень) направляв до Головного правління училищ.

Оскільки діяльність директора училищ губернії була прив'язана до посади директора головного народного училища (згодом – губернської гімназії), то її запровадження могло відбутися за умови відкриття в губернському місті відповідного навчального закладу, що могло розтягнутися на роки. Скажімо посада директора училищ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Херсонської губернії була запроваджена тільки 1815 р., після відкриття губернської гімназії у Херсоні, хоча сама губернія була утворена 1802 р. (протягом цього часу обов'язки директора училищ цієї губернії виконував директор училищ Катеринославської губернії).

На думку Я. Кусбека, не дивлячись на нечисленність та нестійкість освітньої мережі, породженої катериненською реформою, найголовнішим її здобутком було створення самої системи навчальних закладів [3, с. 340].

Освітня реформа Олександра II, 1803-1804 рр., спиралася на надбання катериненської доби. Водночас, у питанні наглядової діяльності було здійснено кроки на її посилення, для чого за основу було узятو досвід польської Едукаційної комісії. Тепер суб'єктами нагляду виступали: попечитель навчального округу – учбовий комітет університету – директор училищ губернії – смотрителі повітових училищ. За твердженням М. Конфіно, непересічну роль у такому посиленні наглядової складової відіграли виклики Великої Французької революції, ґрунтовані на побоюваннях російської владної верхівки у поширенні революційних ідей серед незначного, але освіченого прошарку населення [4, р. 91].

Згідно Статуту навчальних закладів підвідомчих університету (1804 р.) предметом наглядової діяльності директора училищ губернії були:

- контроль за тим, щоб вчительські посади обіймали лише особи які мали свідоцтво на професійну придатність (окрім тих, які був призначений безпосередньо університетом);
- контроль за належним виконання обов'язків смотрителями повітових училищ та вчителями. У разі не реагування на зауваження з їх боку – звертався з поданням до університету;
- контроль за забезпеченням підручниками і посібниками усіх підпорядкованих навчальних закладів, а також щоб вчителі не користувалися іншою літературою, а ніж тією, що була допущена Міністерством народної освіти.

Для виконання наглядових повноважень директор був зобов'язаний не рідше одного разу на два тижні відвідувати навчальні заклади розташовані в губернському місті; бодай один раз на рік – здійснювати об'їзд училищ губернії [5, с. 636].

Тепер директор училищ губернії був підзвітний університету, що був центром навчального округу. Щорічно, на підставі звітів смотрителів повітових училищ, він готував узагальнений звіт для училищного комітету університету, яких у свою чергу, лягав в основу звіту попечителя навчального округу до Головного правління училищ.

Таким чином, удосконаливши на початку ХІХ століття прототип моделі державного освітнього нагляду російське самодержавство підтвердило важливість ролі директора училищ губернії, як уповноваженої посадової особи, яка виконувала спеціальні адміністративно-наглядові функції за навчальними закладами і була наділена переліком повноважень, механізмами їх реалізації та опосередкованими інструментами примусу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Gray A. European School Inspection and Evaluation: History and Principles. Retford: Bookworm of Retford, 2019. 246 p.
2. Высочайше утвержденный Устав народным училищам в Российской империи от 5 августа 1786 г. № 16421. ПСЗРИ. Собр. первое. Т. 22: 1784–1788. СПб., 1830. С. 648–669.
3. Кусбер Я. Воспитание элиты и народное образование в Российской империи XVIII – первой половины XIX века. *Дискурс, законодательство, реальность*. Москва: Политическая энциклопедия, 2018. 613 с. (Ubi universitas, ibi Europa).
4. Confino M. Russia before the radiant future: essays in modern history, culture, and society. New York: Berghahn Books, 2011. 310 p.
5. Высочайше утверждённый Устав учебных заведений, подводимых Университету от 5 ноября 1804 г. № 21501. ПСЗРИ. Собр. первое. Т. 28: 1804–1805. СПб., 1830. С. 626–644.

Горбатюк Р. М.*

*доктор педагогічних наук, професор,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна*

Волкова Н. В.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Криворізький державний педагогічний університет,
м. Кривий Ріг, Україна*

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ**

У контексті становлення нової особистісно орієнтованої парадигми вищої освіти в Україні важливим підходом до організації освітнього процесу є проектування функціонально дієвого освітньо-інформаційного середовища: створення умов, які б сприяли розвитку активної особистості, здатної вільно орієнтуватися в навколишньому інформаційному просторі. Саме сучасні цифрові технології та засоби телекомунікації надають широкі можливості для організації освітньо-інформаційного середовища (ОІС) закладу вищої освіти.

В ЗВО України (Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Криворізький державний педагогічний університет) ведуться активні дослідження щодо використання сучасних цифрових технологій у підготовці майбутніх бакалаврів спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями). У зазначених ЗВО створено ОІС, в якому поєднуються педагогічні, інформаційно-комунікативні, матеріально-технічні умови, необхідні для організації навчальної діяльності студентів, орієнтованої на формування професійних компетентностей.

Під час проектування освітньо-інформаційного середовища враховувалися такі вимоги: особистісно орієнтована спрямованість освітнього процесу; здатність здобувачів вищої освіти до

* © Горбатюк Р. М., Волкова Н. В.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

самоорганізації та саморозвитку; креативність, гнучкість, оригінальність, самобутність і продуктивність середовища; сприяння розвитку внутрішньої мотивації студентів.

Досвід роботи у ЗВО, думки колег, стало підґрунтям для виділення педагогічних умов підготовки майбутніх бакалаврів професійної освіти: орієнтація студентів на професійну діяльність шляхом включення до освітнього процесу професійно-орієнтованих завдань; спрямованість здобувачів вищої освіти на самостійну, пошукову, науково-дослідну діяльність, з використанням ресурсів мережі Інтернет, електронні та друковані носії для пошуку інформації у виділеній предметній галузі; наявність автоматизованого освітньо-інформаційного середовища та сукупність навчально-методичних матеріалів для організації навчальної діяльності студентів.

До інформаційно-комунікативних умов відносимо глобальне інформаційне середовище: бібліотеки, ресурси мережі Інтернет, засоби масової інформації, комунікація з однокурсниками, науково-педагогічними працівниками тощо.

Матеріально-технічні умови забезпечує програмне і технічне обладнання, необхідне для нормального функціонування освітньо-інформаційного середовища. Насамперед, це вільний доступ до комп'ютерної техніки та мережі Інтернет, мультимедіа тощо.

Проведене дослідження дало підстави стверджувати, що майбутні бакалаври мають вільний доступ до комп'ютерів та глобальної мережі Інтернет. Серед опитаних студентів спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) майже 98,9 % мають комп'ютерну техніку (комп'ютери, ноутбуки, гаджети та ін.); 99,7 % – доступ до мережі Інтернет у домашніх умовах; інші студенти можуть вільно займатися у навчальних лабораторіях, які забезпечують нормальне функціонування освітньо-інформаційного середовища підготовки майбутніх бакалаврів професійної освіти.

Основою освітньо-інформаційного середовища є сучасні цифрові технології. З огляду на це, проектували його (середовище) враховуючи принципи: актуальності (адекватно реагувати на інформацію, знання, технології, що швидко змінюються); інтегрованості (поєднувати знання з декількох навчальних дисциплін); професійної орієнтації (орієнтувати студентів на майбутню професійну діяльність); активності (сприяти формуванню навичок самостійної пошукової, науково-дослідної діяльності студентів і творчого підходу у вирішенні навчальних професійно-орієнтованих завдань).

Розробку змісту освітньо-інформаційного середовища підготовки майбутніх бакалаврів професійної освіти здійснювали за такими напрямками: розроблення методики проведення занять в освітньо-інформаційному середовищі; розроблення необхідного навчально-методичного матеріалу; розроблення критеріїв оцінювання ефективності впливу освітньо-інформаційного середовища на підготовку здобувачів вищої освіти.

Організація освітнього процесу ґрунтувалася на поєднанні традиційних та активних методів навчання. Особливу увагу приділяли проведенню лабораторних робіт і самостійної роботи. В основу організації таких занять було покладено метод автоматизованого

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

навчання, для чого з усіх навчальних дисциплін (нормативна і варіативна складові) розроблено електронні навчально-методичні комплекси, що включають необхідний теоретичний і практичний матеріал, приклади, різні тести, контрольні питання, матеріали для самостійної роботи, докладний опис етапів виконання різних завдань.

Аналізуючи отримані результати, частину з яких представлено в цій роботі, робимо висновок: використання освітньо-інформаційного середовища в підготовці майбутніх бакалаврів професійної освіти в сучасних умовах є ефективним, оскільки не тільки збільшує обсяг матеріалу, що вивчається в контексті кожної навчальної дисципліни, і допомагає організувати самостійну роботу студентів, а й сприяє розвитку вміння користуватися різними джерелами інформації. Внаслідок цього підвищується зацікавленість студентів до майбутньої професійної діяльності, змінюється їхнє ставлення до форм вивчення навчальних дисциплін: від традиційної (лекції-практичні-лабораторні) до самостійного вивчення з використанням освітньо-інформаційного середовища, що актуально в умовах сьогодення.

Гриб І. В.*

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта», Мукачівський державний університет м. Мукачево, Україна

Науковий керівник:

Пинзеник О. М.

кандидат педагогічних наук,

Мукачівський державний університет м. Мукачево, Україна

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ПІДХОДУ В РОБОТІ З ДОШКІЛЬНИКАМИ

Індивідуальний підхід до дитини – першочергова вимога сучасної дошкільної освіти. Реалізація індивідуального підходу до дітей в умовах закладу дошкільної освіти потребує від вихователя відповідного рівня професійної компетентності, сформованого уміння бачити в дитині неповторну індивідуальність з усім спектром властивих їй якостей та властивостей і на цій основі розробляти стратегію ефективних освітніх впливів. Зазначений підхід поділяє прагнення дитини до виявлення певних ступенів волі, самостійності, незалежності, бере до уваги її потребу в реалізації домагання на визнання, самоствердження в колективі однолітків [3, с. 106]. Відповідно, необхідним постає удосконалення змісту професійної підготовки майбутніх вихователів у закладах вищої освіти.

Як вважає Л. Куземко, принцип індивідуального підходу підкреслює необхідність систематичного вивчення не тільки соціально-типового, але й індивідуально-неповторного в особистості

* © Гриб І. В.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

кожної дитини, він є активним, формувальним, розвивальним принципом, який передбачає творчий розвиток індивідуальності дитини. Авторка, говорячи про індивідуальний підхід, має на увазі не пристосування цілей й основного змісту виховання до окремої дитини, а пристосування форм і методів педагогічного впливу до індивідуальних особливостей для того, щоб забезпечити повноцінний розвиток особистості. Індивідуальний підхід створює найбільш сприятливі можливості для розвитку пізнавальних сил, активності, схильностей і обдарованостей дитини [3, с. 104].

О. Коваленко трактує індивідуальний підхід як важливий принцип педагогіки, запоруку ефективності педагогічного процесу. У відповідності з ним, вважає дослідниця, досягається вплив на кожного, враховуються їхні можливості і різноманітність характеристик, статеві особливості, темперамент, здібності тощо. Базується індивідуальний підхід на тому, що будь-який освітній вплив здійснюється крізь призму індивідуальних особливостей конкретної дитини. Реалізовувати індивідуальний підхід, як переконана О. Коваленко, означає брати до уваги індивідуальну своєрідність, неповторність кожної окремої дитини як особистості [2].

На думку А. Аніщук, індивідуальний підхід виявляється у наявності та гнучкому використанні педагогами інтегрованої системи різноманітних методів, прийомів та форм роботи для забезпечення ефективного особистісного розвитку та саморозвитку дошкільнят, засвоєння ними оптимального обсягу знань, формування вмій і навичок, рис та якостей, необхідних для подальшого життя й навчання [1, с. 10]. Авторка переконана, що індивідуальний підхід як основний психолого-педагогічний принцип здійснюється з урахуванням в освітньо-виховному процесі всіх індивідуальних особливостей дитини. Ефективність виховних впливів на дитячу особистість визначається дбайливим та глибоким проникненням в індивідуальну своєрідність кожної дитини. Лише в такому разі, як вважає А. Аніщук, забезпечується максимальний розвиток усіх здібностей особистості. Акцентується увага на тому, що без урахування індивідуальних особливостей дітей навіть майстерно вибудований педагогом вплив не дасть очікуваного результату [там само, с. 82].

Актуальними для нашого дослідження є виокремлені Л. Куземко завдання, які, як переконана авторка, повинні розв'язуватися у процесі підготовки вихователя до реалізації індивідуального підходу в роботі з дошкільниками. Це, зокрема:

- навчити здобувачів використовувати знання особистісних якостей вихованців для планування навчальних завдань, очікуваних навчальних результатів;

- навчити організовувати розвивальне й навчальне середовище, що буде сприяти розвитку індивідуальних особливостей дітей у групі;

- навчити планувати навчальні цілі з огляду на зону найближчого розвитку кожної дитини;

- навчити розробляти навчальні завдання не тільки на основі рекомендацій державних навчальних програм, а й на власних спостереженнях за дітьми і їхній оцінці;

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

- навчити використовувати результати спостереження для оцінювання індивідуального прогресу кожного вихованця [3, с. 108].

Погоджуємося з Л. Куземко, що це, у свою чергу, вимагає від майбутніх вихователів глибоких знань із педагогіки та психології, фізіології дітей дошкільного віку, методів і прийомів роботи для повноцінного впровадження індивідуалізованих програм розвитку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аніщук А. М. Індивідуалізація виховання і навчання дітей дошкільного віку: [тексти лекцій для студентів спеціальності «Дошкільне виховання; практична психологія» денної та заочної форм навчання]. Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2010. 102 с.
2. Коваленко О. В. Індивідуальний підхід в процесі формування логико-математичної компетентності дошкільників як проблема. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/352/1/E_%20Kovalenko_ITSKPWT_PED_P1id.pdf.
3. Куземко Л. В. Професійна підготовка педагога дошкільної освіти до індивідуальної роботи з дітьми. *Освітологічний дискурс*. 2010. № 1. С. 103–113.

Danylyuk Serhiy*

*Doctor in Pedagogy, Professor
Bohdan Khmelnytsky National University at Cherkasy
Cherkasy, Ukraine*

EDUCATIONAL TECHNOLOGIES AS A WAY OF EDUCATIONAL PROCESS MANAGEMENT

Modern educational technologies are aimed at providing efficiency and variability of the pedagogical process. Training a competitive graduate who will be capable of effective professional activities is the main goal of modern education.

The use of modern educational technologies in the pedagogical process opens up new opportunities for the implementation of individualization and differentiation of education. It has a positive impact on the development of students' cognitive activities, as well as their consciousness. The use of educational technologies creates conditions for the transition of students to self-learning and it is a means increasing the efficiency of the pedagogical process, thus educational technologies act as a means of data management process.

We have tried to highlight the most important features of educational technologies. This will also help us to evaluate their effectiveness in application in the educational process. The most important features of educational technologies are:

- economy, which is expressed in the fact that the use of educational technologies allows one to optimize working time and to enable students to learn the necessary material in a short time;

- stage character, manifested in the fact that educational technologies have a certain algorithm of actions that students can reproduce;

* © Danylyuk Serhiy

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

- correctability, which is a feedback between the teacher and students, since the teacher acts as a consultant in this case. Therefore, the knowledge that students receive on their own is constantly discussed with the teacher within the limits of the training session by means of using educational technologies;

- visualization is also singled out as an important feature of educational technologies, since various audiovisual means, didactic materials and visual aids are used in the educational process.

Management of the educational process by means of the organization of educational classes with the help of use of educational technologies should be considered to be the most effective. In this case, the roles of the teacher and students are changed. The teacher acts as a consultant, and students have independence. Therefore, their cognitive activities are increased.

Educational technologies are used in order to activate students' cognitive and creative activities. The time for doing homework is reduced with their help. This improves students' efficiency during study time.

Following current trends that are aimed at increasing quality of education, it can be argued that the use of educational technologies has the organization of an effective pedagogical process as its goal. The use of various technologies in pedagogical activities is carried out with a focus on a personal approach, since students are placed at the center of the educational process [1].

Nowadays there are various options for the educational process. Each teacher, being the leader of such a process, brings something special, different from others. Thus, various educational technologies arise, and more precisely, they are copyrighted. One cannot but agree with this opinion.

But it turns out that some educational technologies can be similar to each other in content, methods and means, as well as in goals. According to these features, they can be grouped into some groups.

Among modern pedagogical technologies, researchers distinguish the following ones:

- problem learning, i.e. the development of students' cognitive activities, creative independence;

- concentrated training, i.e. creating the structure of the educational process which is as close as possible to the natural psychological characteristics of human perception;

- modular training, i.e. providing flexibility, adapting it to the individual's needs, the level of his/her basic training;

- developmental education, i.e. the development of the personality and its abilities, the orientation of the educational process to a person's potential capabilities and their implementation;

- differentiated learning, i.e. creating optimal conditions for identifying inclinations, developing interests and abilities;

- active (contextual) learning, i.e. organizing students' activities;

- game training, i.e. ensuring the personal-active nature of the assimilation of knowledge, skills, abilities;

- training in the development of critical thinking, i.e. ensuring the development of critical thinking through the interactive inclusion of students in the educational process and others [1].

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

As a result, we state the fact that educational technologies imply a set of certain methods and approaches while including principles for their implementation. Also, having considered some educational technologies, we can assert that they are used to control educational process, namely, to increase the effectiveness of learning through the design of a variety of techniques and methods.

REFERENCES:

1. Антонова О. Є. Педагогічні технології та їх класифікація як наукова проблема. *Сучасні технології в освіті*. Київ, 2015. Вип. 2. Ч. 1. С. 8–15.
2. Шкарбан І. Інформаційно-комунікаційні технології в особистісно орієнтованій навчальній діяльності вчителя на практичних заняттях з іноземної мови у вищій школі. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2018. Вип. 2. С. 264–271.

Демченко В. М.*

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Херсонський національний технічний університет,
м. Херсон, Україна*

РИТОРИКА ЯК ІНФОРМАЦІЙНА ЗБРОЯ

Дефініція поняття «інформаційна безпека» передбачає захист тих самих об'єктів, що й загалом національна безпека, – інтересів громадянина, суспільства й держави. Проте особливими завданнями інформаційної безпеки є запобігання всіляким негараздам, пов'язаним із функціонуванням і поширенням інформації, зокрема її негативному інформаційно-психологічному впливу [1], що ми відчуваємо під час воєнного протистояння з агресором-терористом, основним завданням якого є залякування мирного населення з метою протистояння західній демократичній цивілізації.

Атака агресора відбувається не лише забороненою зброєю масового знищення, але й інформаційними засобами, зокрема через телеканали, що транслюють повною мірою дезінформацію з боку Москви. Ця «заражена» інформація впливає на найменш психологічно стійкі верстви українського населення. У таких умовах учені розробляють різноманітні методики, що надають певні правила сприймання інформації – уміння «фільтрувати» її, правильно ідентифікувати інформаційні сайти тощо [2]. Це допоможе не потрапити під вплив ворожої пропаганди й перемогти агресора.

Саме тому сучасна риторика має передбачати не лише історичну традицію, але й актуальні проблеми українського державотворення, пов'язані з воєнним протистоянням з агресором, який завжди зазіхав на політичну свободу України. Тому варто проаналізувати цю ситуацію через призму певного ораторського тексту, що містить різні її аспекти – інформаційний, соціальний, психологічний, емоційний – та характеризує і контент доповіді, і особистість оратора – публічного політика. Таким об'єктом аналізу ми вибрали новорічну промову Президента України В. Зеленського, виголошену напередодні 2023 року [3].

* © Демченко В. М.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Інформаційний аспект передбачає надання основної інформації, що може бути попередньо й не відома читачу / слухачу. Ця інформація може бути відкритою (наприклад, «Як дід зупиняв руками танк»; «Як збирали за години на «Ловців Шахедів», морські дрони, броньовики, швидкі й «Байрактари»); прихованою («24 лютого мільйони з нас зробили вибір»). Ступінь конкретності цієї інформації підвищується за допомогою використання односкладних називних речень, кожне з яких викликає у пам'яті цілу історію, пов'язану з героїзмом захисників («Острів Зміїний», «Антонівський міст»), місцевих жителів («Миколаїв», «Херсон»), із воєнними звитягами («Чорнобаївка», Крейсер «Москва»). Обов'язковим компонентом є гумор («Бавовна». «Рускій воєнний корабль»), коли українці постійно висміюють агресорів, незважаючи на навіть трагічні ситуації. Усі ж російські фейки легко спростовуються фахівцями комп'ютерної техніки, космічними супутниками.

Психологічний аспект передбачає вплив на читача / слухача з метою народного єднання, формування оптимізму, упевненості воїнів у своїх силах і перемозі. Так, для цього призначений займенник *ми* і відповідні дієслова при ньому: «Цей рік поранив нас у серце. *Ми* виплакали всі сльози. *Прокричали* всі молитви». Особливо гостро сприймаються згадки про дітей – жертв бомбардувань: «Краматорськ. Вокзал. *Іграшка*»; «Одеса. Багатоповерхівка. *Дівчинка. Три місяці*». Елементи психологічного навіювання спрямовані на формування оптимістичного ставлення до важких подій («в мить, коли здається, що ти вже не можеш іти далі, згадайте, що ми вже з вами пройшли»). Люди вірили, молилися ЗСУ та за ЗСУ. Фраза «віримо в Бога» була змінена на «віримо в ЗСУ», і від цього ставало набагато легше. Саме тому так гаряче зустрічали наших воїнів у звільнених містах і селах.

Соціальний аспект передбачає виховання населення країни, перетворення його на свідомих громадян. На це спрямовано використання займенників *ми* та *наші* («*Ми* повірили в себе й у свої сили... Усі *наші* сили оборони й безпеки»; *кожен, всі* («На війні важливий *кожен*», «*Всі*. Хто працює. Вчиться в університеті або школі. І навіть ті, хто тільки вчиться ходити»). Саме така єдність зумовлювала те, що з перших днів війни люди віддавали на потреби ЗСУ та волонтерам свою зарплатню, багато хто продавав для цього власне майно, а деякі адміни збирали за кілька хвилин мільйони гривень від своїх читачів, у подальшому звітуючи про куплені бронезилети, бронемашини, безпілотники (й навіть арендований супутник).

Емоційний аспект полягає в особистому сприйнятті проголошеного, що виявляється в емоційних висловлюваннях, реалізованих у формі окличних речень із використанням особового займенника *я*: «Я пишаюся вами всіма, *наші* воїни!»; «Я хочу сказати всім вам: українці, ви *неймовірні!*». Тобто оратор поєднує свої емоції з емоціями слухачів, показуючи, що вони не від'ємні між собою. Загалом емоціями наповнений увесь текст, це його головна ознака.

Риторичний аспект полягає у визначенні рис ораторської майстерності, що виявляються на власне мовному рівні. Це, зокрема, вже зазначені неповні й односкладні речення, риторичні твердження та запитання («*Ми* всі – одна сім'я. Одна Україна»; «Чи є щось, що

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

може нас злякати? Ні. Чи є хтось, хто може нас зупинити? Ні»), антитеза («Не білий прапор, а синьо-жовтий стяг. Не втеча, а зустріч»).

Зрештою весь комплекс зазначених вище аспектів ораторської майстерності зумовлює утворення риторичної насиченості, що формує атмосферу віри в перемогу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про засади інформаційної безпеки України. Проект Закону України. Ліга Закон. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JG3TH00A?an=3>.
2. Інформаційна гігієна під час війни: 7 базових правил. *Освіторія*. URL: <https://osvitoria.media/experience/informatsijna-gigiyena-pid-chas-vijny-7-bazovuyh-pravyl/>.
3. Вітання Президента Зеленського з Новим 2023 роком. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/vitannya-prezidenta-zelenskogo-z-novim-2023-rokom-2234743.html>.

Дереш В. С.*

*кандидат педагогічних наук,
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»,
м. Херсон, Україна*

Неліпа Л. М.

*вчитель,
середня загальноосвітня школа № 215
Святошинського району м. Києва,
м. Київ, Україна*

УЧНІВСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Соціалізація особистості – це процес, який триває усе життя. С. Гончаренко розкриває поняття «соціалізація» як «процес залучення індивіда до системи суспільних відносин, формування його соціального досвіду, становлення й розвитку як цілісної особистості. Соціалізація передбачає взаємодію людини з соціальним оточенням, яке впливає на формування її певних соціальних якостей та рис, на активне засвоєння й відтворення нею системи суспільних зв'язків» [1, с. 314]. Завдяки накопиченню власного життєвого досвіду і розширенню безпосередніх соціальних контактів, засвоєнню соціальних норм, цінностей і культури суспільства, яке здійснює вплив на індивіда, і відбувається становлення особистості, її соціалізація. Головною метою соціалізації є задоволення «потреби особистості в самоактуалізації, особистісному зростанні, у розвитку її здібностей» [2, с. 386]. Одним із інститутів соціалізації, де людина формується інтелектуально, духовно і морально, є заклад освіти. Тут відбувається самореалізація дитини і опановуються вміння проєктування власного життя.

* © Дереш В. С., Неліпа Л. М.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Наразі одним із інноваційних засобів соціалізації дитини в освітньому середовищі є учнівське самоврядування, в якому діти набувають досвіду участі у суспільно-політичних процесах. Це об'єднання впливає «на ефективність формування соціальних компетентностей, необхідних для входження дитини в соціум» [3]. Учнівське самоврядування об'єднує дітей-лідерів, які відповідальні, компетентні і схильні до латерального мислення, займають активну громадську позицію, мають хороші організаторські здібності і бажають змінити світ на краще. Сучасна українська школа має готувати учнів до суспільного життя, до активного включення у демократичні процеси та до успішної адаптації до змін у соціумі. Для цього необхідно залучати школярів до свідомої активної участі в учнівському самоврядуванні.

На сайті Міністерства освіти і науки України учнівське самоврядування трактується як «спосіб залучення учнів до систематичної участі у навчально-виховному процесі. Самоврядування – самостійна діяльність учнів, яка відбувається за координації відповідального педагога» [4]. Дійсно, від вироблення навичок самоуправління і відповідальності, які будуть необхідні молоді у самостійному житті, необхідно розвивати в учнів бажання реалізовувати свої задуми і проекти, активно взаємодіяти з усіма учасниками освітнього процесу і громадськістю за підтримки педагога-консультанта. Необхідно, щоб консультант чи координатор лише спрямовував дітей, допомагав інформаційно, а не робив «ведмежу послугу» і готував усі матеріали самостійно чи планував і проводив заходи. Адже показником успішності учнівського самоврядування є вміння приймати самостійні рішення і налагоджувати партнерські стосунки, відстоювати свої права, нести відповідальність за виконання взятих на себе зобов'язань.

Загальні збори (учнівська конференція) є вищим органом учнівського самоврядування, якому підзвітним є виконавчий орган – учнівський комітет та його рада, старостат, парламент. Основними завданнями учнівського самоврядування є: залучення учасників освітнього процесу до прийняття свідомих рішень; захист прав, свобод та інтересів дітей; практична реалізація інтересів учнів та підтримка їх здібностей; створення сприятливого середовища для самореалізації кожного учня; взаємодія з громадськістю і реалізація спільних проєктів [там само].

Структурними елементами учнівського самоврядування є центри, сектори чи комітети різного спрямування (навчального, мистецького, волонтерського, здорового способу життя, фізичного та спортивного розвитку, дисципліни та порядку, вільного часу тощо).

Варто наголосити, що для розвитку учнівського самоврядування будь-якого освітнього закладу, необхідний взаємообмін практичного досвіду, обмін технологіями та інформаційними матеріалами між консультантами, координаторами та дітьми-лідерами з різних напрямів роботи учнівського самоврядування. Це допоможе дітям ознайомитися із кращим досвідом та застосувати його у своїй діяльності. Також необхідно організувати Школу лідерів та проводити тренінги навчання активу. Це допоможе в інтерактивній

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

формі розвинути самостійність школярів, сформувати вміння планувати, організовувати, контролювати та підбивати підсумки колективних справ.

Організоване належним чином учнівське самоврядування має потужний соціалізаційний потенціал. Учасники учнівського самоврядування набувають громадянських компетентностей; у них формується система ціннісних ставлень і розширюється комунікативна сфера; вдосконалюються лідерські навички. Діти виконують нові соціальні ролі – успішного учня, свідомого громадянина, щасливого сім'янина. Це сприяє їх соціалізації, адже формується особиста активна свідома позиція громадянина України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.
2. Дереш В. С. Ключові поняття проблеми соціалізації особистості. *Педагогічні науки*. 2013. Т. 1, № 63. С. 382-386. URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/2842> (дата звернення: 29.01.2023).
3. Нікольська Т. О. Організація учнівського самоврядування як засіб соціалізації особистості: навч.-метод. посіб. Кривий Ріг. 2020. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/01009x57-c54e.docx.html> (дата звернення: 11.02.2023).
4. Учніське самоврядування. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/pozashkilna-osvita/uchnivske-samovryaduvannya> (дата звернення: 06.02.2023).

Дідур А. В.*

*аспірант,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна*

*Науковій керівник:
Горбатюк Р. М.
доктор педагогічних наук, професор,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна*

ЗАГАЛЬНИЙ ДЕФІНІТИВНИЙ АНАЛІЗ КАТЕГОРІЇ «МІЖДИСЦИПЛІНАРНА ІНТЕГРАЦІЯ» ЯК ВЕКТОРУ СТВОРЕННЯ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ЗВ'ЯЗКІВ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Нині проблема інтеграції наукового знання займає одне з перших місць у філософському і методологічному аналізі закономірностей сучасного наукового прогресу [2, с. 85]. Розглядаючи науку як основу для формування змісту освіти майбутніх фахівців, дослідники пов'язують процеси подальшого вдосконалення змісту освіти з пошуком дидактичних еквівалентів, які б відповідали процесам

* © Дідур А. В.

інтеграції в сучасній науці. Аносовані процеси у розрізі підготовки майбутніх педагогів професійної освіти розглядаються в діалектичній єдності з прогресуючою диференціацією наукового знання, що детермінує виникнення нових навчальних дисциплін. При цьому вважається, що диференціація наук, яка поглиблюється, об'єктивно породжує свою протилежність – процеси інтеграції наукового знання.

Нині у філософській, загальнонауковій та психолого-педагогічній літературі зустрічаються різні визначення інтеграції, які іноді носять суперечливий характер. Інтеграція – це західноєвропейське слово походить, як вважають дослідники, від пізньолатинського *integralis*, утвореного від *integres* – цілий, незайманий. Інтеграція (від лат. *integratio* – поповнення, відновлення) – об'єднання в ціле будь-яких окремих частин. Численні дослідження явища інтеграції дали змогу йому набути статусу наукової теорії в педагогіці – «дидактичної інтегрології», яка вивчає закономірності інтеграції знань і дозволяє виокремити своєрідні закони, за якими реалізується даний процес:

- корелятивності (здатність елементів інтеграції до узгодженої взаємодії);
- імперативності (поява якісно нових властивостей у результаті інтеграції);
- доповнювальності (зародження диференціації внаслідок інтеграції), що свідчить про комплексність у реалізації різних наукових підходів (системного, інтегративного, диференціативного, комплексного та ін.).

У філософському знанні інтеграція визначається як певний аспект процесу розвитку, пов'язаний з об'єднанням у ціле раніше розрізнених частин та елементів. Енциклопедичні джерела визначають інтегративний підхід у навчанні, як такий, що веде до інтеграції його змісту, тобто доцільного об'єднання окремих елементів у цілісність. Результатом інтегративного підходу можуть бути цілісність знань різних рівнів. Отже, інтеграція – це процес об'єднання будь-яких елементів (частин) у одне ціле, процес взаємного зближення й утворення взаємозв'язків, що базується на системному підході.

У класичній педагогіці міждисциплінарна інтеграція найбільш повно розглядалась К. Ушинським у контексті психолого-педагогічного обґрунтування дидактичної значущості міжпредметних зв'язків. Видатний педагог наголошував, що доки різні предмети викладатимуться незалежно один від одного, навчання не матиме ніякого суттєвого впливу на духовний розвиток дитини. Він вважав, що знання й ідеї, що викладені різними науками, повинні органічно будуватись у світлий і різнобічний погляд на світ і життя. Це положення К. Ушинського можна вважати поступальним кроком до розробки теорії міжпредметних зв'язків, яка нині означається науковцями як міждисциплінарна інтеграція.

Свою чергою Т. Дмитренко узагальнив, що історія інтеграції в освіті ХХ ст. структурується в послідовності трьох якісних етапів. *Перший етап* – кінець ХІХ – поч. ХХ ст. – пов'язується з розвитком

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

ідеї «трудової школи» та характеризується концептуальним оформленням двох протилежних організаційних принципів предметності і комплексності. Згідно з принципом предметності, навчання структурується за видами культурної діяльності (читання, письмо тощо), визначається як протилежний до комплексності (інтеграція різнопредметних знань довкола певних життєвих проблем) спосіб організації навчання, як той, що протистоїть і принципово відрізняється від комплексності.

Другий етап – 50-70-ті рр. ХХ ст. – обґрунтування та реалізації міжпредметних зв'язків демонструє логіку розвитку принципів предметності і міжпредметності. Міжпредметні зв'язки дозволяють означити в освітньому процесі не лише внутрішньопредметні, а й міжпредметні знання, що якісно змінює традиційний характер освіти, створює необхідні умови для організації освітнього простору і якісно нової системи організації освіти (що базується на врахуванні системного підходу – примітка наша).

Третій етап – 80-90-ті рр. ХХ ст. – характеризується тим, що поняття «міжпредметні зв'язки» поступово втрачає своє значення і поступається місцем дефініції «інтеграція». Для 70-80-х рр. ХХ ст. характерними стали дослідження щодо уточнення змісту поняття «міжпредметні зв'язки» й «інтеграція». Перші результати дослідження з цієї проблеми були опубліковані в 1983 р. у збірці наукових праць [1, с. 141].

Підсумовуючи, зазначимо, що міждисциплінарна інтеграція – цілеспрямоване підсилення міждисциплінарних зв'язків за умови забезпечення теоретичної та практичної цілісності навчальних дисциплін, вивчення яких базується на реалізації компетентнісного підходу в професійній освіті. Адже сьогодні проблема організації інтегративних знань у системі професійної підготовки майбутніх педагогів професійної освіти набуває неабиякої актуальності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дмитренко Т. О. Процеси диференціації й інтеграції наук як умови виникнення педагогіки вищої школи в другій половині ХХ ст. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2010. Вип. 31. С. 139–147.
2. Євтух М. Б. Методологічні засади інтеграції вищої освіти України в європейський освітній простір. *Міжнародний науковий вісник, International Scientific Edition*. 2012. Випуск 5 (24). С. 85–94.

*доктор наук з державного управління,
професор, заслужений працівник освіти України,
Херсонський національний технічний університет,
м. Херсон, Україна*

Хмельницька М. В.

*здобувач третього
(освітньо-наукового) рівня вищої освіти
за спеціальністю 281 «Публічне управління»,
та адміністрування»,
Херсонський національний технічний університет,
м. Херсон, Україна*

МЕРЕЖЕВИЙ ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАТИВНИЙ ПРОСТІР ЯК ОСНОВА УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ ОСВІТИ

В умовах сьогодення потрібне формування нового бачення розвитку суспільства, у якому ключову роль буде відігравати обмін інформацією та її використання на благо держави, бізнесу, окремих громадян, суспільства в цілому – ті сфери діяльності, у яких переважає людський капітал. Саме тому установи та організації освітньої сфери (як одні з головних інституцій формування якісного людського капіталу) в своїй діяльності повинні зробити все, щоб максимально полегшити доступ до інформації і надати потрібні дані в потрібний час тим, кому вони необхідні. Зробити це можна за рахунок сучасних інформаційних технологій, що дозволяють підвищити ефективність роботи цих установ за рахунок [1]:

- підвищення точності, повноти і оперативності, вірогідності інформації, що нагромаджується;
- забезпечення високого ступеня «прозорості» та контролю за виконанням рішень;
- зниження накладних витрат.

Якщо застосувати викладені положення до освітньої галузі, то можна констатувати таке. Модель освіти може бути трансформована суспільством під впливом тих чи інших векторів розвитку та існуючих у суспільстві настроїв і принципів організації суспільного життя. В епоху інформаційного (мережевого) суспільства зв'язок ефективності сфери освіти з інформацією та професійними знаннями не піддається сумніву. Ускладнення компетенцій в умовах глобалізації, регіоналізації та інформатизації актуалізують проблеми створення, систематизації електронних інформаційних ресурсів, призначених для управління сферою освіти. Ця ситуація спричинена змінами, що зафіксовані в понятті інформаційного суспільства [2].

Державні інститути не мають змоги взяти під повний контроль цей процес, але вони можуть адаптуватися до нього, трансформуючи систему управління освітою в бік децентралізації, демократизації та

* © Дурман М. О., Хмельницька М. В.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

інформатизації. Для цих цілей власне й необхідно формувати мережеву інформаційно-консультативну інфраструктуру, що буде спроможною компенсувати недоліки відсутності гнучкої адаптивності централізованої системи [3].

Сучасні інформаційні технології дають змогу державі впливати на розвиток системи освіти у постмодерністський спосіб, тобто шляхом створення інформаційних ресурсів для множини географічно розподілених (державних або не державних) суб'єктів, що співпрацюють на основі «горизонтальних» комунікацій, зокрема на основі Інтернету. Створення єдиного цифрового середовища (мережевого простору), яке об'єднує всіх суб'єктів та об'єктів освітньої та наукової діяльності, буде забезпечувати простір для комунікації та обміну даними, значно зменшить бюрократичне навантаження системи освіти і науки та спростить управлінські процеси, які відбуваються в них [4].

Регіональний мережевий інформаційно-консультативний простір сьогодні формується на основі інформаційних технологій поки що без відчутного координувального впливу з боку публічних органів влади. У той же час у сучасних умовах створення та систематизація електронних інформаційних ресурсів стає нагальною справою. Такі ресурси мають створюватися на кожному рівні управління освітою, сукупність яких складатиме ієрархію (структуру) інформаційного простору управління сферою освіти (рис. 1.):

1. Світовий (глобальний) рівень: глобальні проблеми та соціальні технології (міжнародно-правові документи, інформаційне забезпечення демографічних, екологічних, інших проблем), світовий досвід ефективного публічного управління сферою освіти.

2. Національний рівень: проблеми розвитку системи освіти з погляду вітчизняних інститутів публічного управління, програми та проекти національного розвитку, технології управління та інформаційне забезпечення сфери освіти тощо.

3. Регіональний рівень: проблеми та технології регулювання регіонального розвитку системи освіти (інформація про освітню структуру регіону, регіональну ідентичність, програми, проекти, концепції регіонального розвитку системи освіти тощо).

4. Локальний рівень: проблеми та технології регулювання місцевого розвитку системи освіти (інформаційне забезпечення управління системою освіти на місцевому рівні, місцеві освітні проекти та програми тощо) [3].

Пропонується додати п'ятий рівень – рівень організації, установи чи закладу освіти (рис. 1).

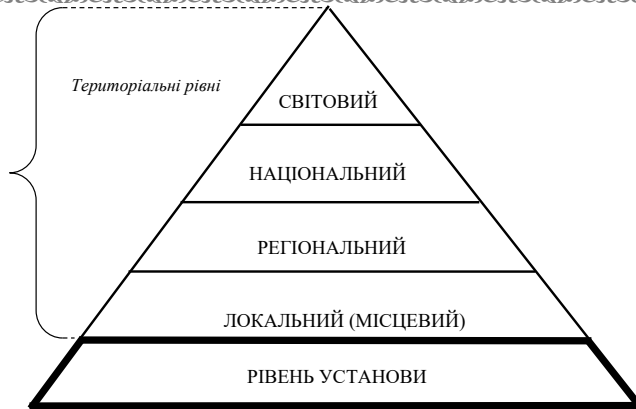

Рис. 1. Ієрархія територіальних рівнів управління сферою освіти [2]

У цьому разі буде сформовано єдине інформаційно-комунікаційне середовище закладу освіти, територіальної громади, регіону, держави і воно функціонуватиме, як інформаційна структура, елементами якої є інформаційні поля різних конфігурацій. Воно буде оптимальним (якісним), якщо інформаційні поля міститимуть інформаційні ресурси про всю ієрархію політичних, економічних, соціальних проблем. При цьому також буде передбачатися подальша інтеграція цієї структури в загальносвітовий освітній простір.

У висновку можна сказати, що формування та реалізація регіонального мережевого інформаційно-консультативного простору дасть можливість легко і швидко проводити обмін інформацією, ресурсами, кращими практиками, що, своєю чергою, підвищить ефективність управління сферою освіти, підвищить якість надання освітніх послуг, забезпечить конкурентоспроможність випускників закладів освіти у ринковому середовищі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Нестеренко О. В. Основи побудови автоматизованих інформаційно-аналітичних систем органів державної влади. Київ: Наук. думка, 2005. 628 с.
2. Дурман О. Л. Освітнє інформаційно-комунікаційне середовище: організаційний механізм формування: монографія / за наук. ред. проф. І. Лопушинського. Херсон: Вид-во ФОРМ Вишемирський В. С., 2019. 244 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/3018106/>.
3. Молодцов О. В. Європейські орієнтири розвитку мережевої інформаційно-консультативної інфраструктури регіонального розвитку в Україні. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2013. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2013_1_14.
4. Дурман М. О., Дурман О. Л. Концептуальні підходи до цифрової трансформації освіти і науки. Вісник ХНТУ, № 1(76), 2021 р. С. 127-137. URL: <https://ojs.kntu.net.ua/index.php/visnyk/article/view/77> DOI: <https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2021.2.16>.

*кандидат наук з державного управління, доцент,
Херсонський національний технічний університет,
м. Херсон, Україна*

Козир О. В.

*здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»,
Херсонський національний технічний університет,
м. Херсон, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСУВАННЯ ОРГАНІВ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ ТА ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Децентралізація показала себе як одна з найуспішніших реформ, що реалізовувалися в Україні до початку війни і довела свою ефективність в умовах воєнного стану. Однією з основних складових цієї реформи стала передача повноважень від органів влади до органів місцевого самоврядування в частині виконання власних та делегованих повноважень за принципом субсидіарності. Цей принцип означає, що кошти на надання послуг розподіляються на той рівень управління, на якому найбільш ефективною є їх надання. Так, наприклад, повноваження у сфері дошкільної та загальної середньої освіти у більшості випадків були передані на рівень територіальних громад.

В цих громадах були створені відповідні органи управління освітою, які перейняли на себе більшість функцій, що раніше належали до повноважень районного рівня управління освітою. У разі створення органу управління освітою як юридичної особи, на нього покладаються одночасно повноваження органу управління закладами освіти (виконання функцій управління) та головного розпорядника бюджетних коштів (виконання функцій управління фінансами). Відповідно до статті 22 Бюджетного кодексу України [1] розпорядники бюджетних коштів залежно від обсягу наданих прав поділяються на головних розпорядників бюджетних коштів (ГРК) та розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня (РК).

На рівні місцевих бюджетів головними розпорядниками бюджетних коштів виступають органи управління освітою як виконавчі органи місцевої ради. Розпорядниками коштів нижчого рівня можуть виступати дошкільні, загальноосвітні та позашкільні заклади освіти, інклюзивно-ресурсні центри, центри професійного розвитку педагогічних працівників тощо.

Чи змінилися повноваження органів управління освітою та закладів освіти щодо участі у бюджетному процесі в умовах правового режиму воєнного стану? Так, змінилися. Особливості здійснення бюджетного процесу в умовах правового режиму воєнного стану було визначено ще 2015 року в Законі України «Про правовий режим воєнного стану» [2]. На сьогодні Верховна Рада України своїми

* © Дурман М. О., Козир О. В.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

постановами визначила низку громад Донецької, Житомирської, Луганської, Запорізької, Харківської, Миколаївської та Херсонської областей, керівники військових адміністрацій яких виконують свої повноваження в межах, визначених вищезгаданим Законом.

Для підсилення цієї норми та упорядкування бюджетного процесу в умовах правового режиму воєнного стану на місцевому рівні було прийнято Постанову КМУ від 11.03.2022 р. №252 [3]. Пунктом 2 цієї Постанови визначаються повноваження військових адміністрацій населених пунктів, обласних, районних та Київської міської військової адміністрації, а саме (далі – невичерпний перелік):

- приймають рішення про внесення змін до рішень про місцеві бюджети;

- здійснюють без погодження відповідною комісією місцевої ради передачу бюджетних призначень від одного головного розпорядника бюджетних коштів до іншого, перерозподіл видатків бюджету за бюджетними програмами;

- здійснюють розподіл та перерозподіл обсягів трансфертів з державного та місцевих бюджетів місцевим бюджетам.

Як визначено в цих нормативно-правових актах, практично все управління діяльністю в фінансово-бюджетній сфері територіальної громади перебирає на себе військова адміністрація. Проте це стосується тільки громад, в яких військові адміністрації створено та призначено начальників. Тобто, якщо військова адміністрація створена, то її начальник може виконувати більшість повноважень ради, її виконавчих органів і голови громади.

У цьому випадку всі свої запити органи управління освітою повинні адресувати начальнику військової адміністрації і саме він ухвалює остаточне рішення щодо фінансування чи організаційного управління органом управління освітою. Для звичайних розпорядників коштів нічого не змінюється, оскільки вони свої запити адресують органу управління освітою, який продовжує функціонувати. Проте змінюється порядок їх фінансування, оскільки не всі видатки можуть здійснюватися в умовах воєнного стану так, як це було раніше.

2022 року в Постанову КМУ 09.06.2021 від №590 [4] були внесені зміни, за якими перевага у видатках надається тим заходам, що спрямовані на підвищення обороноздатності держави, а саме в статті 19 встановлено нову черговість проведення видатків органами Казначейства з урахуванням ресурсної забезпеченості єдиного казначейського рахунка:

- за видатками на національну безпеку і оборону та на здійснення заходів правового режиму воєнного стану...;

- за витратами на погашення та обслуговування державного (місцевого) боргу...;

- за витратами місцевих бюджетів на придбання державних цінних паперів за рахунок тимчасово вільних коштів...;

- за видатками загального фонду державного та місцевих бюджетів на оплату праці працівників бюджетних установ; нарахування на заробітну плату...;

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

- за видатками спеціального фонду державного та місцевих бюджетів на оплату праці працівників бюджетних установ та нарахування на заробітну плату...;»

Тобто, на сьогодні практично відсутнє поняття «захищених статей видатків» (до яких відносилася заробітна плата, нарахування на неї, оплата за енергоносії, харчування тощо) – вони в черзі стоять лише на четвертому-п'ятому місцях. Так само на сьогодні практично заборонені капітальні видатки, якщо вони не носять безпековий характер.

Якщо ж військова адміністрація в територіальній громаді не створена, то органи місцевого самоврядування та їх виконавчі органи здійснюють свої повноваження у звичайному режимі за встановленими процедурами – тобто, організаційно ні для органів управління освітою, ні для закладів освіти нічого не змінюється, окрім обмежень Постанови КМУ №590 (тут можна згадати також особливості перерахування міжбюджетних трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам, визначені в статті 22 вищезгаданої Постанови).

Прийняття цих нормативно-правових документів та реалізації їх норм на практиці дозволяє ефективно здійснювати управління сферою освіти в громадах, в яких утворені військові адміністрації та в тих, які продовжують функціонувати в звичайних умовах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/conv#n458>.
2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
3. Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.03.2022 р. № 252. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/252-2022-%D0%BF#Text>.
4. Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 09.06.2021 р. № 590. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/590-2021-%D0%BF#Text>.

Єремія Я. І.*

*аспірант, асистент кафедри
фізичної культури та основ здоров'я,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича,
м. Чернівці, Україна*

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНО-МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

У світі істотно зростає роль фізичної культури як чинника вдосконалення людини і суспільства. Здоровий спосіб життя, фізична

* © Єремія Я. І.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Українська фізична культура та спорт – стають соціальними «феноменами», що об'єднують й кристалізуються в національній ідеї, сприяють розвитку сильної держави та здорового суспільства. Відповідно зростають вимоги з боку суспільства та його членів до якості підготовки фахівців, які обслуговують сферу фізичної культури та спорту, до рівня їхньої професійної компетентності. Звернення положень Нової української школи до особистісно-зорієнтованої парадигми освіти [1] зумовлює виникнення нової мети педагогічної освіти, у тому числі фізкультурної. Якщо раніше основною метою підготовки вчителя було технологічне зростання, то сьогодні відбулася переорієнтація на його особистісний розвиток, що є наслідком самоорганізації та узагальнення діяльнісного та особистісного досвіду.

З цих позицій предметно-методична компетентність майбутніх учителів фізичної культури розглядається як категорія, що визначається рівнем професійної освіти, досвідом та індивідуальними здібностями педагога, і передбачає, поряд з технологічно-педагогічною готовністю до вирішення професійних завдань, їх гуманну педагогічну позицію, ціннісне ставлення до педагогічної діяльності та високий рівень загальної та професійної культури.

У світлі сказаного необхідна модернізація системи підготовки майбутніх учителів фізичної культури на основі впровадження нових підходів та сучасних технологій в освітній простір закладів вищої освіти (далі – ЗВО). Підготовка людини до будь-якої професії, в тому числі і до викладання фізичної культури, визначається, насамперед, об'єктивними вимогами суспільства, які на сучасному етапі її розвитку припускають володіння фундаментальними знаннями, професійними вміннями та навичками діяльності свого профілю, досвідом творчої, дослідницької та соціально-оцінної діяльності щодо вирішення нових проблем. Так, згідно з оновленим професійним стандартом вчителя закладу загальної середньої освіти [2], предметно-методична компетентність має такі дескриптори: здатність моделювати зміст навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання; здатність формувати та розвивати в учнів ключові компетентності та уміння, спільні для всіх компетентностей; здатність здійснювати інтегроване навчання; здатність добирати і використовувати сучасні та ефективні методики і технології навчання, виховання і розвитку учнів; здатність розвивати критичне мислення; здійснювати оцінювання та моніторинг результатів навчання учнів на засадах компетентнісного підходу; здатність формувати ціннісні ставлення в учнів.

Подальше вдосконалення вищої фізкультурної освіти у напрямі формування предметно-методичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури зумовлено необхідністю підготовки фахівців, здатних вирішувати нові завдання в умовах помітного розширення функціональної сфери професійної діяльності. Аналіз традиційних підходів до підготовки вчителя та актуального стану педагогічної діяльності дозволив виявити як переваги (фундаментальність та науковість підготовки, орієнтацію на професійну діяльність та тісний зв'язок з практикою та ін.), так і проблеми (перенасичення існуючих освітніх стандартів та програм знаннями як кінцевими результатами діяльності студентів, усереднений підхід до особистості та уніфікація

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

вимог, що придушує ініціативу та відповідальність студентів та викладачів, розвиток процесуальних функцій мислення, а не ціннісного змісту свідомості, відсутність у програмі професійної підготовки досвіду творчості та досвіду переживання) існуючої системи педагогічної освіти.

Водночас, вивчення основних тенденцій професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури свідчить про те, що в педагогіці здійснено перехід від парадигми формування особистості із заданими властивостями до розробки теорії освіти як особистісно-зорієнтованого процесу, націленого на створення умов для саморозвитку особистості студента як основи його професійного становлення та формування предметно-методичної компетентності.

Переорієнтація процесу підготовки майбутніх учителів фізичної культури на нові загальні та педагогічні цілі потребує знаходження відповідних можливостей їх досягнення. Діалектичну суперечність, що вимагає від вищої школи стабільності та мобільності одночасно, можна вирішити шляхом створення моделей підготовки фахівців з урахуванням профілю їхньої майбутньої діяльності та тенденцій зміни характеру типових завдань в умовах особистісно-зорієнтованого навчання. У діяльності майбутніх учителів фізичної культури ці зміни пов'язані з гуманістичним оновленням сфери фізичної культури та спорту; реалізацією у вигляді фізичної культури загальнолюдських, загальнокультурних цінностей; активізацією культурно-спортивного виховання дітей; здійсненням наукових досліджень культурологічного потенціалу фізичної культури та спорту та шляхів його реалізації тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Концепція Нової української школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 20.12. 2022).
2. Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)»: Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України № 2736-20 від 23.12.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text> (дата звернення: 20.01.2023 р.).

Жорова І. Я.*

*доктор педагогічних наук, професор,
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»,
м. Херсон, Україна*

ПІСЛЯДИПЛОМНА ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА ХЕРСОНЩИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: НОВІ ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Початок воєнної агресії росії проти України став випробуванням для нашої держави і кожного громадянина. Національна система

* © Жорова І. Я.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

освіти поставала перед суттєвими викликами, основними з яких є: постійна загроза життю і здоров'ю учасників освітнього процесу; масштабне руйнування освітньої інфраструктури; вимушене переміщення учасників освітнього процесу; загострення проблеми забезпечення доступу до освіти; порушення безперервності освітнього процесу; втрата управлінського освітнього контролю на територіях, що потрапили під тимчасову окупацію або перебувають у зоні активних воєнних дій; насильницька переорієнтація українських здобувачів освіти на російські навчальні програми, підручники, примусовий перехід на російську мову навчання; зменшення видатків державного та місцевих бюджетів на освіту [3, с. 12].

В умовах війни важливого значення набувають питання організації освітнього процесу та створення комфортного освітнього середовища. У кризових ситуаціях небезпеки та стресу дорослі є для дітей опорою, їхній емоційний стан – орієнтиром та індикатором безпеки. З огляду на це, учитель виступає не лише джерелом знань, а й психологічної підтримки [2, с. 42]. Таким чином, педагогічна діяльність інтегрує функції формування ключових компетенцій здобувачів освіти й психологічну підтримку учнів, що передбачає належне спілкування, створення атмосфери довіри й психологічної безпеки.

За таких умов ролі вчителя «...можна розділити на чотири базові категорії: знавець, організатор, тренер та опікун. Як знавець, викладач є одним з основних джерел інформації у класі. Як організатор – надає інструкції. У ролі тренера ставить запитання, що скеровують учнів у правильному напрямі та допомагають працювати самотужки. Як опікун – надає психологічну підтримку та володіє техніками розв'язання поведінкових проблем. У складних обставинах педагоги можуть обмежити свій діапазон ролей однією – знавець. Але для того, аби зробити навчання максимально ефективним, важливо вміти поєднувати всі чотири» [1, с. 125].

З огляду на зазначені вище особливості педагогічної діяльності, функціонування системи післядипломної педагогічної освіти в умовах воєнного стану характеризується інтенсивним пошуком нових підходів до навчання, інноваційних форм організації освітнього процесу, ефективних педагогічних та інформаційних технологій його супроводу.

Надважливого значення набуває також оновлення змісту післядипломної педагогічної освіти. Актуальною, як і в довоєнний час, залишається підготовка освітян до реалізації Концепції «Нова українська школа», нових державних освітніх стандартів, інклюзивної освіти тощо. У зв'язку з воєнним станом виникла необхідність психологічної підтримки педагогів, підготовки їх до нових умов роботи, способів комунікації, соціальних ролей, взаємодії з учнями з урахуванням абсолютної різноманітності психологічних станів учасників освітнього процесу, частина з яких стали ВПО, частина – виїхали за кордон, дехто – знаходяться на тимчасово окупованих територіях, є ще й ті, які перебувають у зоні активних бойових дій. Організація освітнього процесу в дистанційному режимі зумовлює

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

необхідність удосконалення цифрових навичок освітян як у частині технологічного опанування різноманітними сервісами, так і доцільне методичне застосування їх на уроці й під час навчальної комунікації.

Також важливо знайти оптимальні формати організації післядипломної освіти, щоб зберегти її якість і доступність. Як свідчить практика роботи закладів післядипломної педагогічної освіти у воєнний період, курси підвищення кваліфікації було організовано залежно від безпекової ситуації в регіоні в очному / змішаному / дистанційному форматах. Навчання здійснювалося залежно від технічних можливостей на інтернет-майданчиках, платформі Moodle, гул-класах та ін. Слід зазначити, що ускладнення ситуації в енергетичній системі країни зумовило пошук можливостей для вільного доступу освітян до навчальних матеріалів.

Нові освітні виклики в умовах воєнного стану зумовлюють необхідність оновлення стратегічних напрямів діяльності закладів післядипломної педагогічної освіти. Так, відповідно до нових викликів та можливостей КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» було визначено стратегічні напрями розвитку на 2023-2025 роки:

1. Розвиток єдиного інформаційного освітнього середовища академії та діджиталізація освітнього простору.

2. Створення безпечного освітнього середовища в академії.

3. Створення системи моніторингу якості післядипломної освіти педагогічних кадрів.

4. Запровадження сервісної моделі методичного супроводу освітніх і управлінських процесів у закладах освіти.

5. Науково-методичний супровід запровадження сучасного управління закладами освіти регіону в умовах децентралізації та інституційної автономії в контексті сучасних викликів.

6. Розширення мережі комунікаційних платформ.

7. Модернізація моделі підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів освіти Херсонщини.

8. Забезпечення професійного зростання педагогів у системі післядипломної педагогічної освіти, зокрема формування навичок використання інформаційно-цифрових технологій з метою забезпечення якісного викладання у різних форматах навчання.

9. Забезпечення психосоціальної підтримки учасників освітнього процесу.

10. Розвиток кадрового потенціалу академії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Олійник Л. Післядипломна педагогічна освіта в умовах воєнного стану. *Вересень*. Миколаїв. 2022. № 2 (93). С.123-136.
2. Організація діяльності закладів освіти в умовах воєнного стану. *Порадник III. З досвіду роботи освітян міста Києва*: навч.-метод. посіб. / Упоряд.: Фіданян О. Г., Войцехівський М. Ф., Івашнова С. В. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2022. 600 с.
3. Освіта України в умовах воєнного стану: інформаційно-аналітичний збірник / за заг. ред. Сергія Шкарлета, Київ, 2022. 358 с.

*магістрант кафедри педагогіки й менеджменту освіти,
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»,
м. Херсон, Україна*

*Науковий керівник:
Кохановська О. В.
доктор педагогічних наук,
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»,
м. Херсон, Україна*

ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Освіта в Україні обумовлює необхідність пристосування до умов ринкового середовища. На сьогодні ринок освітніх послуг динамічно розвивається, що вимагає особливої уваги до проблем, пов'язаних із позиціонуванням освітніх установ [1].

Одним із способів створення позитивного іміджу закладу освіти є проблема пошуку, розробки та застосування управлінських та психолого-педагогічних, пізнавальних та емоційних, раціональних та художніх засобів створення позитивного образу навчального закладу; відображення в цьому образі внутрішнього змісту, завдань та особливостей його діяльності.

Слово імідж походить від лат. *Imago* – «образ».

У сучасній англійській мові слово *image* має безліч відтінків та значень, наприклад, «образ», «зображення», «репутація», «престиж», «уявлення» (про щось), «символізувати». Досить часто в англійській літературі використовується словосполучення «*image building*» – тобто «створення репутації», «обличчя фірми» [2].

Імідж не лише психічний образ, а й образ, який має певні особливості, які, зазвичай, не афішуються як наукові поняття. Тому образ і імідж поняття не тотожні. В.Шепель стверджує, що імідж є зовнішнім відображенням образу: «імідж є зовнішнім відображенням...людського образу в очах оточення», характеристика особистості. Імідж-поняття збірне.

Таким чином, імідж – це поліметричне явище, функції якого різноманітні. Головне його призначення – досягти ефекту особистого тяжіння. Хто повною мірою володіє функціями іміджу, тому властивий такий стан, який називається магією розташування [3].

Особливе значення має імідж для великих і достатньо відомих установ і організацій, зокрема закладів освіти. Вони завжди у центрі уваги громадськості, і під прицілом ЗМІ. Це примушує подібні організації і заклади постійно і цілеспрямовано займатися своїм іміджем, працювати з громадською думкою.

У ринковій економіці, тільки конкурентоспроможні навчальні заклади є життєздатними та дієвими. Конкурентоспроможний навчальний заклад – це установа, яка забезпечує надання високого рівня якості освітніх послуг [4].

* © Жулінська Г. М.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Потребу формування іміджу школи визначено такими причинами:

- складна демографічна ситуація посилює конкуренцію серед освітніх закладів однієї території в боротьбі за набір учнів і збереження контингенту;
- сильний позитивний імідж полегшує доступ освітнього закладу до кращих ресурсів: фінансових, інформаційних, людських, тощо;
- зі сформованим іміджем освітній заклад за рівних умов стає привабливішим для педагогів, адже може забезпечити їм стабільність і соціальний захист, задоволеність працею та професійний розвиток;
- стійкий позитивний імідж надає ефекту набуття освітнім закладом певної сили, тобто створює запас довіри до всього, що відбувається в стінах закладу, зокрема й до інноваційних процесів [5].

Тому, працюючи над створенням стійкого позитивного іміджу закладу освіти, необхідно в першу чергу звернути увагу на постійні складові. На нашу думку, з точки зору управління навчальним закладом, визначені компоненти, які можна об'єднати за такими блоками:

- комфортне освітнє середовище закладу освіти ;
- якість надання освітніх послуг;
- вигляд закладу освіти;
- позитивний імідж керівника та педагогічного колективу закладу освіти;
- яскраво виражена зовнішня атрибутика.

Імідж завжди спрямований на стимулювання позитивних емоцій, їх проектування, на послуги, що надаються навчальним закладом. Він зазвичай є засобом впливу громадської думки [6].

Застосування інформаційних технологій в освіті покликано служити підвищенню якості, ефективності та доступності навчання для всіх – від дитини до дорослої людини. Інтернет став унікальним середовищем для отримання доступу до освітніх матеріалів із різних куточків планети. Завдяки цьому, можливості взаємодії через Інтернет мають додатковий потенціал для викладання та навчання, поєднуючи цифрові технології та інформаційні ресурси у глобальне інформаційно-освітнє середовище [7].

Отже, можна визначити наслідки формування іміджу навчального закладу засобами ІКТ.

1. Розвиток ІКТ сприяє побудові інформаційно-освітніх середовищ, розвитку неформальної освіти як дорослих, так і учнів, зміни підходів до підвищення кваліфікації у системі післядипломної педагогічної освіти.

2. Різний рівень ІКТ компетентності вчителів потребує індивідуалізації післядипломної педагогічної освіти (наприклад введення пролонгованих курсів підвищення кваліфікації).

3. Досягнення вчителів у неформальній освіті (моніторинг досягнень, сертифікація курсів, оцінювання і експертиза створених освітніх електронних ресурсів, в тому числі портфоліо).

4. Розвиток коучингу в освіті (коучинг – це мистецтво сприяти підвищенню результативності, навчанню й розвитку іншої людини).

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

5. Перехід до дистанційних і змішаних форм навчання, в яких самі вчителі можуть виступати і учнями і вчителями.

6. Розвиток професійної он-лайн мереж, створення репозиторіїв, медіатек освітніх електронних ресурсів.

7. Імплементация персональних освітніх середовищ до інформаційних освітніх середовищ навчальних закладів та розвиток міжнародної діяльності і співробітництва.

8. Створення вчителем власного індивідуального освітнього маршруту неперервного професійного розвитку і вільний вибір інституцій для його реалізації.

9. Зміна методик і технологій навчання у школі.

10. Підвищення конкурентоспроможності закладу освіти серед конкурентів.

11. Зростання інтересу учнів до навчання, що в свою чергу значно підвищує якість освіти.

12. Полегшення спілкування вчителів з батьками вихованців та колегами.

13. Створення єдиного інформаційного простору закладу освіти значно полегшує управлінську діяльність його керівника [8].

Отже, механізмом формування іміджу освітньої установи є освітня структура навчального закладу, що включає всі ступені навчання, новизну освітніх послуг, що пропонує школа, їх конкурентоспроможність. Створення нових можливостей у здобутті якісної освіти значною мірою залежить від якості управління закладами середньої освіти. Нині вирішення цієї проблеми неможливе без використання в освітньому менеджменті інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ).

ЛІТЕРАТУРА:

1. «Управління системою загальної середньої освіти». Розділ VI. Сайт української педагогіки, повноваження якої визначаються «Положенням про загальноосвітні навчальні заклади». URL: <http://ped.sumy.ua/index.php?option=com>.
2. Береза Т. А. Сучасний англо-український словник живої мови. Львів: Апріорі, 2012. 400 с.
3. Живаєва Т. Імідж освітнього закладу та особистість керівника. *Гуманітарні науки*. 2003. Ч. III. С. 18–19.
4. Бондар В. Управління розвитком конкурентоспроможності вчителя в процесі професійної підготовки. *Освіта і управління*. 2007. № 3-4. С. 44–52. Бібліогр.: 8 назв. – укр.
5. Лізінській В. М. Імідж і місія школи як ресурс її розвитку. *Ресурсний підхід в управлінні розвитком школи*. Москва: Центр «Педагогічний пошук», 2006. С. 106–108.
6. Криксунова И. Создай свой имидж. СПб.: Лань, 1997. 176 с.
7. Будкевич В. Використання інформаційних технологій як засобу підвищення ефективності традиційних форм навчання. *Рідна школа*. 2007. №10. С. 64.
8. Почепцов Г. Побудова іміджу як комунікативне програмування. *Нова політика*. 1999. № 5.

*кандидат педагогічних наук,
викладач-методист, заступник директора МПФК
з гуманітарних питань та виховної роботи,
Миколаївський політехнічний фаховий коледж,
м. Миколаїв, Україна*

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ВИХОВНОЇ СИСТЕМИ КОЛЕДЖУ

Зміни в соціально-економічному та політичному житті України, докорінне оновлення системи освіти актуалізують виховання як пріоритетний чинник становлення української нації, розбудови держави. Традиційна система організації виховного процесу не забезпечує належний повноцінний розвиток особистості, її соціалізацію та громадянське становлення. Це зумовлює необхідність у нових підходах до системи виховання, розробках та впровадженні інноваційних педагогічних технологій, а також створення нестандартних виховних систем. На сьогодні перед кожним педагогічним колективом закладу освіти постало невідкладне завдання: розробити свою унікальну модель виховної системи, яка буде сприяти духовному розвитку та саморозвитку особистості, яка зростає, освоєнню нею відкритого світу під час співпраці з іншими соціальними інститутами, освітніми закладами, представниками громади.

Актуальним є питання щодо зміни застарілих управлінських підходів у галузі освіти, зокрема у виховній системі. Сучасні керівники закладів освіти мають оволодіти прогресивними методами управління, їм мають бути властиві інноваційне мислення, професійне та швидке реагування на проблеми. Саме таке оновлене управління сприятиме ефективному функціонуванню та розвитку виховної системи, що забезпечить становлення особистості як творця й проектувальника життя, гармонізації та гуманізації стосунків між здобувачами, педагогами, родиною, громадою, дасть змогу максимально забезпечити високу якість освіти та реалізувати потреби студентів у розвитку власних інтересів, здібностей та участі в суспільно значущій діяльності.

Виховна система була предметом дослідження у працях Ф. Перегудова, Ф. Тарасенко, Л. Новікова, В. Караковського, Г. Сороки, Є. Степанова, І. Погорілої, Д. Пузікова, І. Колеснікової та ін.

Авторські педагогічні, зокрема й виховні системи розробляли видатні педагоги-практики: Є. Степанов – технологія виховної роботи з класним колективом, Н. Щуркова – технологія організації й проведення групової виховної справи, Ш. Амонашвілі – гуманно-особистісна технологія, Л. Новікова, В. Караковський, Н. Селіванова – технологія виховання на основі системного підходу, О. Газман – технологія психолого-педагогічної підтримки і супроводження дитини в освітньому процесі та інші.

Аналіз сучасного стану управління виховною системою у коледжах свідчить про те, що саме в діяльності керівників закладів

* © Забабуріна Н. В.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

є ще суттєві недоліки, серед яких – невміння спланувати виховну роботу, виявляти рівень вихованості та індивідуальні особливості студентів, створювати оптимальні умови для розвитку нахилів здобувачів та студентівського самоврядування; застосування застарілих, одноманітних форм організації виховної діяльності.

У сучасних закладах освіти найчастіше фігурують дві системи: дидактична, що охоплює навчальну діяльність студентів і методичну роботу педагогів, і система виховної роботи. Ці системи існують як єдине ціле, розвиваються паралельно одна з одною, інколи тісно переплітаються. У результаті такої взаємодії й формується особистість здобувача освіти.

Виховна система коледжу – це комплекс взаємопов'язаних та взаємозумовлених основних компонентів (виховна мета, цілі, завдання, суб'єкти, діяльність і спілкування, взаємини, взаємодія, життєвий простір), яка становить цілісну соціально-педагогічну структуру й забезпечує у процесі свого функціонування та розвитку становлення, реалізацію й самореалізацію особистості, її життєздійснення. Вона виконує такі функції: інтеграційна, регулювальна, розвивальна, захисна, корекційна, компенсаційна.

Виховна система коледжу містить у собі: сукупність виховних завдань; єдність і діяльність людей, які реалізують ці завдання; цілісність стосунків, що утворюються між учасниками такої діяльності; частину оточуючого середовища, що освоєне закладом освіти для реалізації прийнятих завдань.

Виховна система має складну структуру, її компоненти перебувають в органічному поєднанні й взаємозалежності. Структура виховної системи включає: індивідуально-груповий компонент (педагоги, адміністрація, студенти, батьки, дорослі, які беруть участь у виховному процесі та життєдіяльності закладу освіти); ціннісно-орієнтаційний компонент (цілі виховання, цінності, принципи і ключові ідеї діяльності, перспективи); функціонально-діяльнісний компонент (форми й методи роботи, спілкування, функції, керування, самоврядування); комунікативний компонент (відносини, внутрішні і зовнішні зв'язки); діагностико-результативний компонент (вимоги й показники ефективності, оцінка та аналіз функціонування виховної системи).

Управління виховною системою коледжу – це послідовна системна та розгалужена робота керівника, заступників керівника, педагогів, кураторів, керівників гуртків, спортивних секцій, завідувачів бібліотекою, громадськості, студентів і батьків тощо. Правильно організоване самоуправління, делегування повноважень між представниками адміністрації, планування роботи, прийняття педагогічних і управлінських рішень, стимулювання праці всього педагогічного колективу, створення сприятливих умов для діяльності викладачів, бібліотекарів, мистецьких об'єднань, спортивних секцій, проведеної консультації з батьками та впровадження громадського самоврядування забезпечить якість освітнього, зокрема виховного процесу в закладах фахової передвищої освіти України сприяє становленню цілісної виховної системи.

Новий інструментарій управління виховною системою в закладі освіти сприяє підвищенню конкурентоспроможності закладу. Роль

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

наукових підходів, сучасних методів управління виховною роботою полягає в успішному управлінні нововведеннями, де суттєве місце займають стратегічна ціль, засоби управлінського впливу, функціональний склад, організаційні структури, технології та підходи, що визначають характер планування нововведень, їх організації, керівництво та контроль. А духовні цінності, моральні якості керівника, світоглядні позиції впливають на зміст управління освітнім закладом і визначають його орієнтири при виборі стратегії розвитку процесу навчання.

Задорожня О. І.*

*аспірант кафедри педагогіки й менеджменту освіти,
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»,
м. Херсон, Україна*

*Науковий керівник:
Слюсаренко Н. В.*

*доктор педагогічних наук, професор,
м. Херсон, Україна*

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЗАКЛАДАХ МОРСЬКОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Стрімкий розвиток технологічних інновацій завжди генерує майбутнє освітньої галузі та створює людству нові виклики. Таким викликом свого часу стало впровадження в закладах освіти України інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). У подальшому виявилось, що ІКТ досить успішно застосовуються, зокрема, у закладах вищої освіти під час навчальних занять, самостійної роботи, практичної підготовки, контрольних заходів та ін. Досить широко використовуються також мережа Інтернет (під час семінарів-практикумів, семінарів-тренінгів, вебінарів, віртуальних лекцій тощо). Інтернет стає у нагоді викладачам при створенні презентацій, під час пошуку необхідних відеофрагментів і відеофільмів, при комунікації зі здобувачами освіти та колегами [5, с. 257-262].

Проблемам використання ІКТ в освітньому процесі приділено багато уваги такими провідними науковцями, як-от: В. Ю. Биков, М. І. Жалдак, Н. В. Морзе, Л. І. Морська, О. В. Співаковський та ін.

Розглянемо як використовуються ІКТ сьогодні в умовах воєнного стану при підготовці майбутніх фахівців морського профілю.

Нагадаємо, що 24 лютого 2022 року життя кожного з нас змінилося докорінно із початком повномасштабної військової агресії російської федерації проти України. В умовах воєнного стану набула неабиякого значення необхідність організувати дистанційне навчання за рахунок цифрових технологій та рішень. Однак, завдяки набутому досвіду організації дистанційної освіти в Україні під час весвітнього локдауну, зумовленого пандемією COVID-19, не довелося починати роботу з початку, а було продовжено створення та вдосконалення цифрового контенту [2, с. 298].

* © **Задорожня О. І.**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Зазначимо, що під дистанційним навчанням розуміють індивідуальний процес отримання знань, умінь, навичок і засобів пізнавальної діяльності людини, який здійснюється, головним чином, через опосередковану взаємодію віддалених один від одного учасників освітнього процесу у спеціалізованому осередку, що працює на ґрунті сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [4].

Комунікація інноваційних та інформаційно-комунікаційних технологій сприяє підготовці висококваліфікованих, конкурентоспроможних фахівців морської галузі.

Саме тому Херсонська державна морська академія не стала винятком в цьому питанні. Практичний досвід використання новітніх інформаційних технологій дозволив багатьом викладачам академії та її структурних підрозділів швидко та ефективно налагодити навчальний процес в нових реаліях.

Так, використання освітньої online платформи MOODLE та програмного забезпечення дали змогу без жодних ускладнень завантажити вже існуючі текстові, аудіо та відео матеріали, надати здобувачам освіти доступ до додаткових матеріалів, провести поточний та підсумковий контроль знань з кожної дисципліни. Завдяки ІКТ, які забезпечували постійний зв'язок між викладачами та здобувачами освіти, як в письмовому, так і в усному форматі, проводились лекційні, практичні та лабораторні онлайн заняття замість аудиторних. Завдяки цьому налагоджено освітній процес у всіх структурних підрозділах Херсонської державної морської академії в дистанційному форматі, що мав на меті стабільну комунікацію між його учасниками, які доволі швидко оцінили такі переваги як-от: гнучкість відносно часу та місця організації освітньої діяльності, відкритість та доступність [3, с. 166-168].

Потрібно зауважити, що при дистанційному навчанні лекційні та практичні заняття в академії та всіх її структурних підрозділах відбуваються на платформі Zoom – сервісу для проведення відеоконференцій, онлайн-зустрічей при дистанційному навчанні. Сервіси зв'язку підбиралися з урахуванням технічних знань та можливостей учасників освітнього процесу, а також найвищого ефекту комунікації. Курсанти, що не мали змоги своєчасно приєднатися до занять у Zoom чи надіслати виконане завдання в MOODLE, отримали дозвіл надіслати матеріали до особистої електронної пошти викладача. До того ж були організовані консультації викладачів у позанавчальний час для тих курсантів, які через будь-які обставини не змогли долучитися до навчання своєчасно. Здобувачам освіти, які перебувають на окупованих територіях та за кордоном і не можуть за розкладом виходити на заняття, надається окремий доступ до виконання домашніх самостійних робіт (ДСР) та контрольних робіт (КР) у вигляді тестування у системі MOODLE [1, с. 39-40].

Як приклад, розглянемо використання системи MOODLE при викладанні дисципліни «Математика». Відповідно Робочої навчальної програми закладу освіти дисципліна складається з відповідних тем, кожна з яких складається з теоретичного матеріалу із розв'язанням конкретних задач (представлених у вигляді текстового документу та

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

презентації), доповнена відеоматеріалами, які допомагають при вивченні даної теми, інтерактивними вправами у будь-якому сервісі LearningApps, Socrative та Fliprity, домашньою самостійною роботою та контрольною роботою для закріплення отриманих знань.

Таким чином, використання ІКТ в закладах морської освіти України в умовах воєнного стану є не лише вимогою сьогодення, а й надає доступ здобувачам освіти до нетрадиційних джерел інформації, підвищує ефективність самостійної роботи та закріплення різних фахових навичок, сприяє реалізації викладачами принципово нових, сучасних форм та методів навчання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Назаренко О. В. Організація навчального процесу в умовах воєнного часу. *Освіта в умовах війни: реалії, виклики та шляхи подолання*: матеріали II Форуму академічної спільноти (20–24 червня 2022 р., м. Дніпро; Державний вищий навчальний заклад «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури») / упоряд. М. В. Савицький, І. П. Мамчич. Дніпро: ДВНЗ «ПДАБА», 2022. 152 с. URL: <https://bit.ly/3YsoxzG>.
2. Освіта України в умовах воєнного стану: інформаційно-аналітичний збірник. Київ. 2022. С. 358. URL: <https://bit.ly/3K4QHN6>.
3. Поджіо Т.Ю. Викладання іноземних мов в закладах вищої освіти України в умовах дистанційного навчання. *Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення*: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет конф. (28–29 травня 2020 р., м. Київ) / уклад.: О. Ю. Дикий, Г. А. Коломоєць, А. А. Ребрина. Луцьк: СЛУ ім. Лесі Українки, 2020. С. 582. URL: <https://eportfolio.kubg.edu.ua/data/conference/5638/document.pdf>.
4. Про затвердження Положення про дистанційне навчання: Постанова Кабінету Міністрів України № 466 від 25.04.2013 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>.
5. Nina Slyusarenko, Olena Zadorozhnyia. Usage of information and communication technologies in maritime educational institutions. Proceedings of the International Conference on Economics, Law and Education Research (ELER 2021). Atlantis Press. Available Online 22 March 2021. Pp. 257-262. URL: <https://www.atlantis-press.com/proceedings/eler-21/125954381>.

Зоріна М. О.*

*магістрант факультету дошкільної і технологічної освіти,
Криворізький державний педагогічний університет,
м. Кривий Ріг, Україна*

*Науковий керівник:
Волкова Н. В*

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Криворізький державний педагогічний університет,
м. Кривий Ріг, Україна*

ФОРМУВАННЯ КРЕТИВНОЇ ОСОБИСТОСТІ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Кожній людині, незалежно від її віку та вподобань, притаманна природна потреба – вияв свого творчого потенціалу, постійний пошук

* © Зоріна М. О.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

і вдосконалення себе як особистості. Цим шляхом ми йдемо все життя, постійно прагнучи виконати земну місію якомога краще, залишити слід не марності свого існування.

Люди все більше усвідомлюють, що саме творчість є найважливішою складовою особистого щастя і професійного шляху. Творчі люди постійно йдуть уперед у роботі – відкривають підприємства, щось вигадують, будують, живуть повноцінним життям, зустрічаються з цікавими людьми, мандрують, стають лідерами в компаніях, бо знають, як вирішувати проблеми і як заряджати енергією інших.

Людське життя починається у краю мрій, без турботливих світанків і казкових подорожей – у дитинстві. Змалку ми вчимося спілкуватися з довкіллям, здобуваємо нові знання, набуваємо досвіду, переживаємо перші перемоги і перші поразки. Ми готуємося до найважливішого – розуміння свого місця в суспільстві і важливу роль у цьому відіграє спочатку виховання, а згодом і навчання в школі.

Дуже важливо ще з раннього дитинства розвивати творчі здібності учнів, а це можливо лише за умови глибокого знання творчих можливостей дітей, розвитку їхньої розумової діяльності.

За твердженням педагогів, для повноцінного виховання, яке розвиває розумові сили і здібності, необхідно, щоб дітей оточував світ праці, творчості, будівництва. Праця мусить збудити в дитячій душі найбільше самостійної, природної творчості, дати вільно розвиватись цільній, гармонійній індивідуальності.

Життя висунуло суспільний запит на виховання творчої особистості, здатної, на відміну від людини-виконавця, самостійно мислити, генерувати оригінальні ідеї, приймати сміливі, нестандартні рішення. Але більшості сучасних учнів бракує самостійності у розв'язанні проблем, вони не можуть мислити діалектично, системно, легко переходити від одного виду діяльності до іншого. Тому особливу увагу слід звернути формуванню творчої особистості саме у початкових класах школи. Такий стан потребує якісно нового підходу до підготовки молоді до життя. Орієнтиром змісту освіти є робота на особистість.

Кожній людині притаманні загальні здібності, які виявляються в усіх видах діяльності (розумові здібності, пам'ять, увага) і спеціальні (музичний слух, творча уява тощо). Для успішної життєдіяльності важливе оптимальне поєднання загальних і спеціальних здібностей.

Предметом соціального розгляду в роботах М. Бургіна, Н. Волкової, Ф. Гоноболіна, М. Левітова, Б. Федоришина, О. Щербакова та інших були педагогічні й дидактичні здібності, тобто сукупність рис людини, які відповідають вимогам навчально-виховної роботи та забезпечують її творчий характер. Питання розвитку творчих здібностей розкриті у роботах В. Баркл, А. Богданової, Н. Бриж, І. Волощук, Н. Гонторовської, Г. Гречко, Д. Завалишиної, О. Клепікова, А. Король, Т. Кронівець, Б. Нікітіна та інших.

Талант – система якостей. Особливість та, яка дає змогу особистості досягти видатних успіхів у оригінальному здійсненні творчої діяльності.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Останнім часом в психологічній науці та практиці значна увага приділяється проблемі творчих здібностей.

Творчість – це завжди творення, тобто побудова нового і оригінального, нестандартне бачення у звичайному нових можливостей його функціонування або включення його як частини у нову систему, можливість продукувати значну кількість ідей. Що стосується творчих можливостей дітей, то вони реалізуються в різних видах їх діяльності, а саме в грі, навчанні, спілкуванні, трудовій діяльності.

Творчо обдарована дитина, за даними світової психології виявляє себе найбільш виразно в академічній, інтелектуальній, руховій, комунікативній, художній сферах діяльності [2, с. 52].

Більшість авторів, що досліджують творчість (Дж. Гілфорд, Е. Торренс), виділяють чотири ознаки творчої обдарованості:

- оригінальність ідей і продуктів;
- гнучкість словесного і образного мислення;
- здатність знаходити ідеї і складних і обмежених ситуаціях;

Перш ніж перейти до трактування «творчих здібностей» необхідно розглянути сутність поняття «творчого мислення», яке становить передумову виникнення творчих здібностей.

Доповнюючи дану думку О. Савченко зазначає, що «здібності існують не тільки в розвитку... Здібність не існує поза конкретною діяльністю людини, а формування її відбувається в умовах навчання й виховання».

У педагогіці виділяють такі компоненти творчих здібностей:

- мотиваційно-творча активність;
- інтелектуально-логічні здібності;
- інтелектуально-евристичні здібності, здібності саморегуляції.

Інтелектуально-евристичні здібності називають творчими. Вони виявляються у здатності генерувати нові ідеї, здійснювати перенесення знань, умінь у нові ситуації, незалежності суджень, здатності висувати гіпотези, фантазувати, знаходити несподівані асоціації.

Саме ця група творчих властивостей більшою мірою, ніж інші, бере участь у створенні нового творчого продукту. Тому слід зосередити увагу саме на цих властивостях особистості учня.

Творчі здібності формуються протягом усього життя людини, але молодший шкільний вік і підлітковий вік є найсприятливішими для творчого розвитку дітей.

Психологічні дослідження останніх десятиліть свідчать про наявність генетичного зв'язку між загальними і спеціальними здібностями. Доведено, що для оволодіння багатьма видами діяльності, основними масовими професіями, достатньо наявності розвинених загальних здібностей. В умовах жорстких основних факторів діяльності людина спроможна значно розширювати спектр своїх психічних резервів, що дозволяє досягти найбільших результатів в будь-якій діяльності, а в умовах зміни діяльності загальні здібності являють потенціальну можливість перетворюватись на спеціальні професійні.

1. Волкова Н. П. Педагогіка: посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Видавничий центр «Академія», 2001. 576с. (Альма-матер).
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.
3. Король А. Педагогічні умови формування готовності учнів до творчої діяльності. *Педагогіка вищої та середньої школи. Збірник наукових праць.* / Гол. ред. В. К. Буряк. Кривий Ріг: КДПУ, 2004. Вип. 7. С. 110.

Іскерський І. С.*

*кандидат технічних наук, доцент,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна*

ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНИХ ПРОФЕСІЙ

Для сучасного суспільства доволі актуальним є завдання підвищення ефективності професійної освіти. Особливо гостро ця проблема постає для фахівців соціономічних професій, де об'єктом праці є людина з її різноманітними труднощами й проблемами. Насамперед, це стосується організаторів з готельного та туристичного обслуговування, фахівців з інформаційних технологій та менеджерів з готельно-ресторанної справи.

Як показує практика, тайм-менеджмент є практичним керівництвом до дій, завдяки якому можна визначити професійні та особистісні пріоритети, створити бачення успіху, що є важливим у професійній діяльності фахівців соціономічних професій. Можна з упевненістю говорити про те, що розробка дієвих мотивацій дає змогу не просто зменшити витрати часу, а й розвиватися як особистості. Використання технологій тайм-менеджменту уособлює набуття «свободи», що суттєво полегшуватиме ефективність професійної діяльності.

Для сучасних фахівців соціономічних професій використання інструментів тайм-менеджменту дає змогу підвищити ефективність власної професійної діяльності, допомагає бути самодисциплінованим, сформувати власний авторитет, покращити якість життя тощо. Підтримуємо Т. Дудку в тому, що застосування технологій тайм-менеджменту дасть змогу студентам більш ефективно використовувати час навчання, щоб підготуватися до майбутньої професійної діяльності, а також використовувати вільний від навчання час для самореалізації та саморозвитку [1, с. 20].

Здійснюючи професійну діяльність, зазвичай фахівці соціономічних професій ставлять перед собою цілі, які можуть бути двох видів. По-перше, цілі стосовно зовнішнього оточення професійної діяльності. До них можуть належати, наприклад,

* © Іскерський І. С.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

зростання кількості та якості продукції, зниження витрат, розширення ринків збуту, збільшення числа постачальників, відкриття філій тощо. По-друге, цілі стосовно організації, в якій працює фахівець. До них відносять, наприклад, удосконалення структури установи, матеріальне забезпечення процесу виробництва, соціальний розвиток колективу тощо. Механізмом формування ефективності в даному випадку може стати застосування сучасних інструментів управління часом.

Однією з найбільш популярних технологій тайм-менеджменту є матриця Ейзенхауера. Вона отримала назву на честь Президента США Д. Ейзенхауера, який усі свої завдання розподіляв на чотири категорії з урахуванням терміновості та важливості. Так, категорія А – це термінові та важливі справи, які мають бути вирішені негайно. До категорія Б належать справи, вирішення яких можна відкласти, але зволікати з ними не варто. Категорія В передбачає завдання, виконання яких цілком можна делегувати іншим особам. Категорію Г складають справи, від виконання яких краще одразу відмовитися, оскільки вони не варті витраченого часу та зусиль і це не вплине на ефективність професійної діяльності. Ми переконані, що використання матриці Ейзенхауера є одним із незамінних способів класифікації професійних дій через необхідність здійснення роботи в режимі багатозадачності.

На думку зарубіжних фахівців [2], помилкою більшості працівників є неправильне розставлення пріоритетів. Вони охоче беруться до виконання завдань двох останніх категорій, оскільки зробити ці справи набагато легше. Швидкі результати сприяють виробленню неправильної оцінки особистої та професійної ефективності. На практиці це призводить до того, що людина витрачає зусилля на другорядні заняття, ігноруючи те, що дійсно важливо зараз.

Використання закону Вільфредо Парето у діяльності сучасних фахівців соціономічних професій дає змогу здійснити переоцінку власної професійної діяльності. Згідно з принципом Парето, 20 % витрачених зусиль забезпечують 80 % результату, тоді як решта 80 % приносять лише 20 % результату. Сутність принципу Парето полягає у тому, щоб вичленувати з усіх справ 20 % основних і зосередитися на їх вирішенні [3]. Рішення про те, що вважати важливим, а що другорядним, у кожному випадку буде індивідуальним. Розподілити справи на категорії можна за допомогою матриці Ейзенхауера або методу АВС-аналізу, які найчастіше використовують у комбінації з принципом Парето.

АВС-аналіз є найпростішим засобом розподілити справи за рівнем їх важливості. Дана технологія вважається найбільш продуктивною та наочною при сортуванні справ. Вона допомагає відсіяти все зайве й зосередитися на досягненні основних цілей. Згідно з цією технологією, всі справи розбиваються за трьома категоріями. Вищий пріоритет має група А – це важливі й термінові справи. Вони підлягають обов'язковому вирішенню якнайшвидше. Внесок цих справ у досягнення кінцевої мети складає приблизно 65 %, хоча на їх виконання піде лише 15 % часу. Тобто за мінімальний термін буде

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Орфографічний контроль

виконано більше половини усієї роботи. До групи В відносять справи, які не є терміновими, але все ж таки їх необхідно виконати. Вирішення таких завдань можна доручити іншим людям. При цьому, важливо контролювати час їхнього виконання, оскільки вони мають тенденцію переходити до категорії групи А через порушення термінів. Група С містить завдання, які прийнято називати «офісною текучкою». Саме на них витрачається лівова частка робочого часу фахівців.

Застосування представлених вище технологій тайм-менеджменту у діяльності фахівців соціономічних професій дасть змогу збільшити самодисципліну та професійну успішність, що в цілому покращить імідж як з ділової, так і з особистісної точки зору.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дудка Т. Педагогічна технологія «тайм-менеджмент» як засіб формування професійного інтересу студентів до туристичної діяльності. *Обрії*. 2014. № 1. С. 20–23.
2. Green P., Skinner D. Does time management training work? An evaluation. *International Journal of Training and Development*. 2005. Vol. 9. No. 2. P. 124–139.
3. Laoyan Sarah. Learn the Pareto Principle (The 80/20 Rule). 2022. URL: <https://asana.com/ru/resources/pareto-principle-80-20-rule>.

Касаткін О. С.*

*аспірант кафедри педагогіки й менеджменту освіти,
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»,
м. Херсон, Україна*

*Науковий керівник:
Кохановська О. В.
доктор педагогічних наук, доцент,
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»,
м. Херсон, Україна*

АКТУАЛЬНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ АНТИКРИЗОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Право кожного громадянина на освіту, а також обов'язковість здобуття повної загальної середньої освіти встановлено Конституцією України. Після проголошення незалежності нашої держави освітня галузь постійно перебуває у фазі реформування та модернізації, а заклади освіти трансформуються в нові форми суб'єктів господарювання, при цьому гостро відчуваючи кризові явища, що виникають в результаті таких перетворень всередині закладів, а також глобальні соціально-економічні кризи світового та національного масштабу.

Військова агресія Російської Федерації проти України спричинила значні зміни всіх складових освітнього процесу. За даними

* © Касаткін О. С.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Підсумкового звіту Міністерства освіти і науки України за 2022 рік з 24 лютого 2022 року в Україні постраждало понад 5,7 млн дітей шкільного віку (3,3 млн дітей потребують освітньої підтримки; 2,2 млн – послуг захисту; 2,8 млн дітей вважаються внутрішньо переміщеними особами), унаслідок бойових дій було пошкоджено 1849 закладів освіти, з яких 212 повністю зруйновано [2, с. 3].

Особливо гостро в умовах воєнного стану постають питання надання доступу до освіти, організації освітнього процесу, дистанційної роботи, безпеки учасників освітнього процесу, кадрової політики, збереження освітньої інфраструктури тощо. У свою чергу управлінські процеси є важливим чинником повноцінного функціонування закладів загальної середньої освіти. Воєнний час потребує від усіх рівнів управління в галузі освіти, зокрема й керівників освітніх установ, рішучих дій у менеджменті закладів, а саме: прискорення прийняття управлінських рішень, гнучкість стилю керівництва, удосконалення комунікаційних процесів, виконання безпекових заходів щодо учасників освітнього процесу (збереження їхнього здоров'я та життя, надання психосоціальної допомоги, підтримка ментального та психічного здоров'я, мотивація продуктивності тощо) задля забезпечення державних гарантій: право кожного громадянина на освіту, безпечне освітнє середовище та якісна освіта. Усе це вимагає впровадження нових, адаптованих до реалій сьогодення інструментів функціонування закладів освіти. Тому менеджмент освітньої організації набуває ознак антикризового управління, характерними ознаками якого є постійне спостереження, виявлення проблем закладу освіти, запобігання кризових ситуацій та їхня локалізація, а також уміння добирати потрібні засоби та ресурси для стабілізації діяльності учнівського й педагогічного колективів.

Дослідженню антикризових положень в менеджменті освіти на теоретичному та практичному рівнях присвячені праці вітчизняних та зарубіжних вчених: Є. Хриков, О. Маліцька, С. Омельченко, С. Опирайло, І. Маслікова, І. Ансофф. Але при аналізі наукового доробку виявилось, що в Україні все ще залишається нерозробленим питання антикризового управління загалом, і закладами освіти зокрема, саме в період воєнного та надзвичайного стану як у теоретичній площині, так і в практичних кейсах.

Слово «криза» в перекладі з грецької «κρίσις» означає «рішення, поворотний пункт» [4], а ієрогліф «危機 危机», який позначає кризу, складається з двох частин: «небезпека» та «можливість» [5]. Тому наслідками кризи, для закладу освіти зокрема, можуть бути або трансформація та оновлення, або різкі зміни, руйнація, виникнення нової кризи.

Т. Сорочан описує кризу як «різку зміну звичайного стану речей, злам, загострення становища, критичне виявлення протиріч у соціально-економічній системі, організації, що загрожує її стійкості в оточуючому середовищі й унеможлиблює виконання функцій у звичайному режимі» [3, с. 1]. Також дослідниця продовжує, що весь комплекс управлінських функцій у період кризи істотно відрізняється від менеджменту в стабільних умовах, тому антикризовий менеджмент

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

– це «управління системами у стані дисбалансу, що включає сукупність процедур, методів, прийомів, спрямованих на розпізнавання криз, їхню профілактику, створення умов для зниження негативного впливу та подолання наслідків» [3, с. 4].

Але в сучасній науковій психолого-педагогічній літературі, як зазначає О. Карпенко, ще не склалося єдиного уявлення про роль кризи в розвитку освітньої системи, так як існує думка, що поняття кризи стосується лише процесів макроекономічного розвитку, пов'язана з виникненням більш-менш гострих проблем, що є наслідком непрофесійного управління [1, с. 5]. Беручи до уваги цей факт, слід наголосити на особливостях антикризового управління закладом освіти в умовах воєнного стану, а отже й особливостях розробки теоретичних основ, виробленні засобів та інструментів для вирішення проблем специфічного напрямку, спричинених війною, та орієнтації в надзвичайних ситуаціях.

Виходячи з вищевикладеного, можна констатувати той факт, що для успішної побудови якісного, доступного освітнього середовища під час воєнного стану актуальним є дослідження проблеми впровадження антикризового менеджменту в управлінські процеси закладу загальної середньої освіти, а саме: робота з колективами (учнівським, педагогічним, батьківським), адаптація учасників освітнього процесу до нових умов, професійний розвиток педагогічних працівників в умовах воєнного стану, розвиток успішної комунікації на всіх рівнях освіти, у тому числі продуктивна співпраця з батьками, налагодження нових соціальних партнерств.

Таким чином, використання антикризового менеджменту дозволить керівникам закладів освіти швидко реагувати на зміни, що спричинені впливом зовнішніх факторів, та приймати ефективні рішення для збалансування та збереження освітнього мікросередовища освітньої установи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Карпенко О. А. Основи антикризового управління: навч.-метод. посіб. Київ: Вид-во НАДУ, 2006. 208 с.
2. Оцінювання потреб України у сфері освіти : підсумковий звіт Міністерства освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/oprilyudnenopidsumkovij-zvit-shodo-ocinyuvannya-potreb-ukrayini-u-sferi-osviti> (дата звернення: 05.02.2023).
3. Сорочан Т. М. Антикризовий менеджмент підвищення кваліфікації. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2020. № 2 (1). С. 1–10. URL: <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/64> (дата звернення: 05.02.2023).
4. Українська мала енциклопедія: у 8 т., 16 кн. / проф. Є. Онацький. Накладом Адміністрації УАПЦ в Аргентині, 1960. Т. 3, Кн. 6 : Літери Ком – Ле. С. 762–763.
5. Zimmer B. *Crisis = danger + opportunity: The plot thickens. Language Log*. URL: <http://itre.cis.upenn.edu/~myl/languagelog/archives/004343.html> (дата звернення: 05.02.2023).

*аспірант,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна*

*Науковий керівник:
Горбатюк Р. М.,
доктор педагогічних наук, професор,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна*

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасним закладам освіти потрібні педагоги, які творчо реалізують нові технології навчання, постійно досягають високих результатів у своїй професійній діяльності. З огляду на це, виникла необхідність формування нової генерації викладачів, здатних здійснювати специфічну професійну діяльність у нових умовах, які можуть надавати кваліфіковану допомогу студентам для їх успішного навчання, розвитку та соціалізації, що передбачає якісну фахову педагогічну, психологічну та правову підготовку.

Сутність підготовки майбутніх викладачів визначено як: процес набуття певного запасу знань, що дозволяє діяти самостійно у процесі вирішення педагогічних проблем; здатність застосовувати професійні педагогічні вміння під час вирішення нестандартних проблем; єдність теоретичної і практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності; інтеграцію досвіду, теоретичних знань і практичних умінь; наявність загальної культури особистості, а також значущих особистісних якостей.

У підготовці майбутніх викладачів до інноваційної діяльності необхідно дотримуватися наступних напрямів: впровадження нових принципів організації освітнього процесу; створення принципово нових науково-методичних і навчально-дидактичних ресурсів; перебудова освітнього процесу з метою раціоналізації використання навчального часу та збільшення його обсягу для самостійної роботи магістрантів; цифровізація освітнього процесу; інтенсифікація навчально-виховного процесу на основі активних методів навчання; впровадження комплексної діагностики знань магістрантів ЗВО щодо використання нових технологій та засобів діагностики; впровадження сучасних інноваційних дидактичних систем, особливо особистісно орієнтованих, культурних, творчих; впровадження модульної рейтингової, кредитної модульної, модульно-контекстної технології навчання [1].

Рекомендована концепція підготовки майбутніх викладачів до інноваційної педагогічної діяльності базується на принципах евристичної педагогіки.

* © Качалуба Н. Р.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Під *принципами евристичного навчання* розуміємо визначені дослідженням положення, на основі яких здійснюється евристичне навчання в конкретних умовах досліджуваного.

Принцип особистісного цілепокладання студента ЗВО. Навчання кожного студента ЗВО базується на його особистих освітніх цілях і враховує їх. Незалежно від ступеня усвідомлення своїх цілей, людина живе з вродженою потребою й вмінням їх ставити та досягати. Вчений І. Павлов вважав постановку цілей людини на рівні інстинктів. У творі «Рефлекс цілей» він називає акт бажання людини до мети є однією з головних умов її життя, а умовою плідного прояву цільового рефлексу є наявність певних перешкод: «Якщо кожен з нас буде виховувати цей рефлекс, як найціннішу частину буття, ми станемо тим, ким є має бути і може бути» [2, с. 128].

Принцип особистісного цілепокладання передбачає необхідність усвідомлення цілей творчої праці як магістранта, так і викладача. Коли їх цілі різні, це зобов'язує науково-педагогічного працівника не намагатися змінити цілі магістранта в обраній темі чи проблемі, а допомогти йому їх зрозуміти, сформулювати та досягти.

Принцип вибору індивідуальної освітньої траєкторії. Майбутній викладач має право свідомо зробити вибір основних компонентів своєї освіти: цілей, змісту, завдань, темпу, форм і методів навчання, контролю й оцінки результатів.

Принцип метапредметних основ змісту освіти. Основами змісту освітніх галузей і дисциплін (педагогіка, освітні технології, педагогічна творчість, психологія, університетська психологія) є базові метапредметні об'єкти, надання можливості для суб'єктивного, особистісного знання студентів свого університету.

Евристичний підхід до пізнання реальних навчальних об'єктів призводить до відходу студентів ЗВО за предметами та переходу на метапредметний рівень знань. На метапредметному рівні звичайна різноманітність понять і проблем зводиться до відносно невеликої кількості базових навчальних об'єктів – категорій, понять, символів, принципів, законів, теорій, що відображають певні сфери реальної педагогічної реальності [3].

Принцип продуктивності навчання спрямований на особистісне освітнє зростання магістранта університету, що складається з його внутрішньої та зовнішньої освіти, продукти навчальної діяльності.

Принцип первинності освітньої продукції майбутніх викладачів доповнюється істотною вимогою: предмети пізнання та використовувані ними методи пізнання повинні відповідати на «актуальні» методи, що знаходяться в дослідницькій сфері педагогічної діяльності.

Таким чином, майбутні викладачі, які готуються до інноваційної діяльності, повинні оволодіти інноваційними освітніми технологіями, у тому числі особистісно-орієнтованими технологіями. Майбутні магістри повинні вміти послуговуватися тактиками та стратегіями спілкування, законами й способами комунікативної поведінки, міжособистісної взаємодії; ухвалювати обґрунтоване рішення, обирати способи та стратегії спілкування для забезпечення ефективної командної роботи, міжособистісної взаємодії; бути відповідальним за вибір і тактику способу комунікації; уміти переносити теоретичні

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

знання, вміння та навички в ситуацію професійної діяльності, трансформуючи їх відповідно до конкретних умов, сприяти розвитку творчої активності, спрямованої на самостійний пошук вирішення проблем, пов'язаних із профілактикою девіантної поведінки особистості; створювати просвітницькі програми та популяризувати національні надбання й традиції вищої школи; вміти організовувати інклюзивне навчання в закладі вищої освіти з огляду на специфічні (за різних типів порушень) закономірності та індивідуальні особливості психічного і психофізіологічного розвитку студентів з особливими освітніми потребами, організовувати спільну та індивідуальну діяльність студентів в умовах інклюзивного освітнього середовища [4].

Отже, складність підготовки майбутніх магістрів до професійної діяльності, що виступає з одного боку системо-утворювальним чинником, а з іншого – самостійним складником діяльності у педагогічному ЗВО, увиразнює актуальність для освітнього закладу низки проблем, пов'язаних із підвищенням рівня професіоналізму магістрів, творчої активності останніх і результативності їхньої діяльності. Це окреслює перспективи подальшого пошуку ефективних шляхів організації наукової, науково-методичної роботи викладачів закладів вищої освіти, удосконалення нових ефективних форм, педагогічних технологій професійної підготовки магістрів до педагогічної діяльності у ЗВО, що повною мірою відповідатимуть вимогам освітньої реформи в Україні й умовам європейської інтеграції українського суспільства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вітвицька С. С. Педагогічна підготовка магістрів в умовах ступеневої освіти: теоретико-методологічний аспект: монографія. Житомир: Вид-во: ЖДУ імені І. Франка, 2009. 440 с.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Практикум: навчальний посібник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2013. 448 с.
3. Провайдинг інновацій: Підручник / М. П. Денисенко, А. П. Гречан, М. В. Гаман та ін. Київ: «Видавничий дім «Професіонал», 2008. 448 с.
4. Максименко С. Д., Пелих О. М. Фахівця потрібно моделювати. *Рідна школа*. 1994. № 3. С. 1.

Ковальова О. І.*

*завідувач науково-методичної лабораторії
практичної психології та соціальної роботи,
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»,
м. Херсон, Україна*

ФОРМУВАННЯ ЖИТТЕВОЇ СТІЙКОСТІ (РЕЗИЛІЄНТНОСТІ) ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ, ЯКІ ПРАЦЮЮТЬ В УМОВАХ КРИЗИ

У зв'язку із трагічними подіями, які сталися в нашій країні з початком повномасштабного вторгнення іншої країни-агресора практично все населення України живе в постійному стресі,

* © Ковальова О. І.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

переживає тривогу за своє життя та життя своїх близьких, не відчуває себе у безпеці, не бачить перспективи та немає змоги керувати своїм життям. Як зазначають у Міністерстві охорони здоров'я, все це впливає на психічний стан людей і матиме вплив протягом 5-7 років. За попередніми оцінками МОЗ України, через війну психологічної підтримки потребуватимуть близько 15 млн українців. Фахівці наголошують, що не варто втрачати час, вже зараз потрібно турбуватися про психічне здоров'я населення.

Особливу увагу варто звернути на збереження здоров'я, в тому числі і психічного, саме педагогічних працівників. Адже професія вчителя завжди мала багато стресогенних факторів. Нарзі окрім того, що педагоги, як і всі громадяни нашої держави потерпають від усіляких життєвих негараздів, вони ще й в професійному оточенні мають травмованих, подекуди виснажених колег, учнів, в тому числі внутрішньо переміщених, та їх батьків. Знаходячись у своєрідному «оточенні» болісних переживань, педагогам надважливо сформувати життєву стійкість або «резиліентність».

З метою навчання педагогів вміти сприятливо впливати на власний моральний і психічний стан, формувати навички життєвої стійкості «резиліентності», в Україні за участі Міністерства охорони здоров'я, Міністерства освіти і науки, Українського інституту когнітивно-поведінкової терапії, Українського інституту розвитку освіти, громадських вітчизняних і зарубіжних організацій та за підтримки першої леді України Олени Зеленської створено Національну програму психічного здоров'я та психосоціальної підтримки [5].

Розробники програми вважають, що, власне, стійкість має свою модель, яка складається із наступних складових: цінностей, усвідомлених дій, регуляції емоцій, корисного мислення і, звичайно ж, соціального оточення. Тобто, якщо плекати кожну зі складових, то в цілому можна сформувати або укріпити свою життєву, в тому числі і психічну, стійкість.

Отже, перше – цінності. Це наші рушії, орієнтири в житті, керівні принципи. Це ті якості, які ми можемо втілити у своїх діях; манера, в якій можемо ставитися до себе, інших людей і навколишнього світу; керівні принципи, які ведуть нас життям і мотивують наші вчинки. У сфері сімейного життя цінностями можуть бути: проявляти любов, доброту, чесність, турботу. У сфері роботи: бути вартими довіри, відповідальними, плекати свій професіоналізм. У сфері здоров'я: турбота про себе, заохочення себе, доброта до себе. Тобто, як я хочу жити в будь яких обставинах. Є два кроки формування у себе цінностей. Перший крок – встановити, визначити власні цінності, поглибити розуміння того, що важливо в житті саме для мене. Другий – будувати життя згідно своїх цінностей, дбати про різні сфери життя, ставити цілі, планувати життя, приймати виклики та долати їх [там само].

Але цінності не можуть бути самі по собі. Вони мають бути втілені в діях. І навпаки, дії тоді ефективні, коли засновані на цінностях, інакше це буде суцільна метушня: можемо багато діяти, але не

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

відчувати сенсу. Отже, робимо певні дії, аби реалізувати цінності. До того життєва стійкість формується через подолання, тобто мають бути навички вирішення проблем. Коли ми в досвіді маємо «ситуацію успіху», коли проблеми було вирішено, то у майбутньому це нам надасть наснаги на подальші кроки, з'являється думка «я зміг (змогла), у мене все вийшло» [2, с. 23]. Значить, і зараз зможу». Ось тепер переходимо до наступної складової резиліентності – корисного мислення.

За визначенням психологів, мислення – наша внутрішня розмова з собою, яка супроводжує нас по життю. Непродуктивні думки виснажують. Інколи ми стикаємось із явищем румінації – коли винакають переважно негативні «нав'язливі» думки, які, викликають відчуття тривоги і занепокоєння. Ось тут і стане у нагоді уміння вистояти і навігувати у складних життєвих обставинах, коли у цій внутрішній розмові ми «чуємо» мудрі і світлі думки. Досягається це тоді, коли ми розвиваємо та вдосконалюємо власну *когнітивну компетентність*, а саме вміння керувати процесами мислення, стишувати чи активізувати його, помічати помилкові та некорисні думки, думати вільно, критично, ясно, тобто мати корисне мислення.

І ще один момент, про який не можна забувати, але який має вирішальне значення в нашій стійкості – стосунки, спілкування з однопумцями, наявність соціальних контактів. Разом ми проходимо спільні виклики. Але є одне уточнення. Має бути не просто група людей, а спільнота. Важливим чинником у будь якій спільноті має бути збалансованість якостей таких як цінності, комунікація, автентичність, турбота, співдія, безпека, приналежність, здорові межі. Основа балансу це механізм «брати-давати», тобто, «що я даю своїй спільноті» та «що я отримую від спільноти». І, звичайно ж, для упередження конфліктів має бути алгоритм ефективної комунікація на засадах «я-повідомлення» [1, с. 201]. Добрі слова, слухання серцем, вчинки доброти, прояви уваги і турботи, допомога, чуйність, «час для іншого», «час разом», вираження вдячності, щедра ділення та інші маленькі, усі ці прості повторювальні дії допоможуть побудувати добрі стосунки і в цілому створити дійсно спільноту однодумців.

Отже, аби витримати усі трагічні події в житті нашої країни та особисто кожному житті, довго зберігати і виявляти свої властивості, не піддаватися руйнуванню, псуванню, витримувати зовнішній вплив, протидіяти чомусь треба плекати життєву стійкість. Всесвітня організація здоров'я ще в 1954 р. зазначала, що психічне здоров'я є критерієм якості життя людини: «немає здоров'я без психічного здоров'я» [3, с. 3]. Психічні складнощі «впливають на соціальне, професійне, культурне та інші сфери життя, а також і на здоров'я тілесне. І навпаки, добрий стан психічного здоров'я дає наснагу для щоденного функціонування, сприяє попередженню та доланню негараздів» [там само, с. 3-8]. Тому, вважаємо, тему формування резиліентності педагогічних працівників наразі є дуже актуальною та такою, що потребує реалізації в системі освіти нашої держави.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ
ЛІТЕРАТУРА:

1. Психологічна допомога дітям у кризових ситуаціях: методи і техніки: методичний посібник / З. Г. Кісарчук, Я. М. Омельченко, І. М. Біла ... Г. П. Лазос; за ред. З. Г. Кісарчук. Київ:2015. 232 с.
2. Богданов С., Залеська О. Психосоціальна підтримка в кризовій ситуації: метод. посіб. для педагогів. Київ: Пульсари. 2018. 76 с.
3. Всесвітня декларація з охорони здоров'я ВООЗ. Копенгаген, 1998. 310 с.
4. Соціально-психологічні технології відновлення особистості після травматичних подій: практичний посібник / Т. М.Титаренко, М. С.Дворник, В. О. Климчук та ін.; за наук. ред. Т. М. Титаренко / Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2019. 220 с.
5. Модель плекання резиліентності у когнітивно-поведінковій терапії URL: <https://i-cbt.org.ua/wp-content/uploads/>.

Ковальська Н. М.*

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Херсонський національний технічний університет,
м. Херсон, Україна*

Ковальський В. І.

*методист науково-методичної медіа-лабораторії,
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»,
м. Херсон, Україна*

РОЛЬ ІННОВАЦІЙНОГО ЛІДЕРА В ПАРТИСИПАТИВНОМУ УПРАВЛІННІ ОСВІТОЮ

У розгляді феномену лідерства традиційно визначаються спільні й відмінні його риси порівняно з керуванням як провідною функцією, що пов'язана з керуванням колективом людей задля виконання певних завдань, передбачає зв'язок керування-підлеглості. П. Хаїтов відзначає, що відмінність полягає в ситуативності статусу лідера: якщо керівник має формальний статус, чітко визначені повноваження, призначений на конкретну посаду, то лідер може виявитися раптово, у конкретній ситуації, відповідно до певних обставин, коли довколишні особи відчують у ньому авторитет [4]. В. Бабаєв визначає ознаки лідерства в контексті міжособистісних відносин домінування й підпорядкування в певній спільноті задля досягнення визначеної спільної мети, де лідером є член такої спільноти, «за яким вона визнає перевагу в статусі та надає право приймати рішення в значущих для неї ситуаціях» [1, с. 9].

Керівнику-лідеру необхідне поєднання якостей лідера (неформальний авторитет, високий інтелектуальний рівень, здатність до прийняття альтернативних рішень, наполегливість, уміння прогнозування, бажання досягати успіху, комунікативні навички тощо) та керівника (формальний авторитет, здібності до аналізу, професійні знання, бажання навчатися). Владні позиції керівника

* © Ковальська Н. М., Ковальський В. І.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

мають посилюватися за рахунок отримання визнання своїх підлеглих лідером, виходячи з особистих якостей [2].

З психологічного боку, важлива така головна властивість лідера-управлінця, як його вплив на колектив, що відбувається залежно від властивостей останнього залежно від відповідності певній лідерській моделі, що здатна до представлення інтересів колективу. Тому лідер мусить постійно піклуватися про утвердження своєї влади над колективом. В цьому аспекті актуальне партисипативне управління, розповсюдження якого спочатку пов'язувалося тільки з покращенням мотивації робітників.

Останнім часом партисипативне управління все більше пов'язується з оптимізацією використання потенціалу людських ресурсів організації взагалі. Відтак, концепція партисипативного управління виходить за межі мотивації, є одним із загальних підходів до керування людиною й організацією. Партисипативне управління може бути реалізовано через те, що працівники отримують право самостійно приймати рішення з приводу того, як їм здійснювати свою діяльність. Самостійність може торкатися, наприклад, таких аспектів їх діяльності, як режим чи вибір засобів здійснення роботи; персонал може притягуватися до прийняття рішень щодо визначення змісту роботи, яку належить виконати.

Партисипативне управління є одним із сучасних ефективних методів управління, що передбачає децентралізацію управління, його демократизацію, участь суб'єктів діяльності в управлінні, ефективне використання потенціалу особистісних ресурсів для їх розвитку та розвитку організаційної системи; змінює систему мотивації працівників організації та підвищує її міцність при цьому не применшуючи прав та відповідальність керівників [3]. Особливістю партисипативного управління в організації є відносини між працівниками та керівниками, засновані на партнерстві. Спільне управління підвищує продуктивність праці, задовольняє соціальні потреби працівника, сприяє підвищенню ефективності управлінських рішень. Спільне управління є ефективним способом використання потенціалу організації, управління нею та її розвитку.

Узагальнюючи вищезазначене, можна визначити інноваційне лідерство в партисипативному управлінні як процес трансформації внутрішньої соціально-психологічної конфігурації особистості, управління діяльністю команди, колективу задля інтеграції взаємних інтересів всіх учасників процесу та активізації потреб у результатах діяльності, новаторстві, досягненні, творчості, самоактуалізації. При цьому соціально-психологічна конфігурація особистості управління є відповіддю когнітивної сфери на потребу підвищення ефективності діяльності всіх суб'єктів управлінського процесу та необхідність залучення людських ресурсів для вирішення управлінських завдань.

Основна роль в практиці інноваційного лідерства належить інноваційному лідеру, який виступає агентом змін на різних рівнях управління. інноваційний лідер повинен мислити системно, виходити за межі стандартних уявлень, мотивувати колектив добре виконувати свою роботу, будувати стосунки, фокусуватись на потребах інших,

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

вивчати та застосовувати нові технології. Слід зазначити, що для впровадження інновацій такої лідер повинен розуміти глобальні причинно-наслідкові, зв'язки, системну динаміку, вплив власних дій на загальну картину.

Відповідно, саме інноваційні лідери можуть демонструвати ініціативу, ставити амбітні цілі, забезпечити активну співпрацю всіх задіяних в процесі парсипативного управління та підтримувати високий рівень командної роботи, створюючи можливості та умови для розповсюдження інновацій. По відношенню до керованого об'єкту управлінські інновації повинні забезпечити підвищення коефіцієнту корисної дії індивідуальних та сумісних зусиль, підвищення рівня мотивації до роботи, створення сприятливого мікроклімату та продуктивного стилю спілкування.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бабаєв В. Особистість харизматичного лідера та меритократичні цінності. *Лідер. Еліта. Суспільство*. 2020. № 1. С. 5–16.
2. Колесник Л. Л. Сучасні підходи до розвитку лідерства на державній службі. *Економіка, управління та адміністрування*. 2019. № 3 (89). С. 174–177.
3. Семяновський В. М. Партисипативне управління як модель управління територіальними громадами. *Статистика України*. 2018. № 1. С. 47–51.
4. Хаїтов П. О. Концептуальні засади розвитку лідерства на державній службі. *Аспекти публічного управління*. 2016. № 6-7. С.49.–56.

Коновалова А. С.*

*викладач ВСП «Криворізький фаховий коледж
Державного університету економіки і технологій»,
м. Кривий Ріг, Україна*

РОЛЬ ТЕХНОЛОГІЇ ПЕРЕВЕРНУТОГО КЛАСУ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

На наше покоління педагогів прийшлося немало випробувань. Але це те, до чого нас завжди готували. Забезпечувати якісним та цікавим освітнім процесом стає все важче, особливо в сучасних реаліях. Але проблемні ситуації та перешкоди підштовхують людей до пошуку рішення у всіх можливих джерелах. Тому, із початком пандемії у 2019 році, освітяни почали шукати нові ефективні рішення для надання якісних освітніх послуг нашим дітям. Із початком воєнного стану цей процес тільки пришвидшився. Освіта вже давно почала використовувати інформаційні технології в своєму процесі, але зараз ми вчимося не тільки надавати знання й навички роботи на комп'ютерах, а ще й залучили до цього мережу Інтернет. У педагогів виникла потреба якісно та зручно передавати знання студентам, не перебуваючи при цьому в одній аудиторії. Як результат – дистанційна освіта стала нормою сьогодення. Але на нашу думку в дистанційній освіті є ряд недоліків, таких як:

- недостатній контакт викладача зі студентами (не можна прослідкувати за їх станом, емоціями, розумінням матеріалу);

* © Коновалова А. С.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

- багато матеріалу залишається на самостійне опрацювання;
- відсутність технічних засобів у студентів (доволі проблематично проводити заняття з інформатики, якщо вдома немає комп'ютеру);
- відсутність живого спілкування (що дуже важливо для соціалізації здобувачів освіти).

А недоліки в освіті – це неконкурентоспроможні, невідготовлені до життя випускники, які не можуть ефективно виконувати свою роботу. Тому, як альтернатива дистанційній освіті з'явилася змішана форма навчання, яка поєднала в собі переваги очного та дистанційного навчання.

Змішане навчання або «blended learning» – це навчання, при якому частина освітнього процесу відбувається на уроці під безпосереднім керівництвом викладача, а інша – у самостійній роботі з методичними матеріалами.

Існує чотири моделі змішаного навчання:

1. Ротаційна модель.
2. Гнучка модель.
3. Модель самостійного змішування.
4. Поглиблена віртуальна модель.

Найпростішою для реалізації вважають модель «Перевернуте навчання» або «перевернутий клас» (англ. Flipped Learning, Flipped Classroom), яка входить до різновидів ротаційної моделі, тому ми більш детально розглянемо саме її. Перевернуте навчання являє собою педагогічну модель, за якої типові елементи навчання – подача матеріалу та елементи домашнього завдання – міняються місцями. Це означає, що частину матеріалу, який студенти можуть опрацювати самостійно (лекції, підготовка до практичної роботи, семінару тощо) вони опрацюють вдома. А безпосередньо у закладі освіти, в аудиторії, вони можуть проходити практичне навчання, готувати групові проекти, проводити дискусії, будучи вже підготовленими до теми.

На нашу думку, ця модель є особливо актуальною у вивченні дисциплін, які потребують спеціального обладнання або матеріалів, які не завжди мають вдома студенти. Так, наприклад, до уроку Інформатики викладач може підготувати детальні методичні рекомендації до виконання практичної роботи або самостійно зняти виконання цієї практичної і розмістити матеріали в онлайн доступі. Студенти опрацюють цей матеріал вдома, а на парі в аудиторії зможуть засвоїти практичні навички, самостійно виконати це практичне завдання під керівництвом викладача. Як результат будемо мати:

- менше часу на роз'яснення, більше на практичну частину;
- самостійність та відповідальність студентів;
- викладач виступає в ролі наставника (підказує, виправляє, контролює процес);
- всі студенти залучені до освітнього процесу;
- кожен здобувач освіти вдома може опрацювати матеріал в своєму темпі;
- доступ до матеріалів в будь-який час;

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

- індивідуальний підхід (таким чином, при виконанні практичного завдання у більшості студентів вже не буде необхідності задавати питання по кожному пункту, для інших же викладач зможе приділити більше часу та уваги).

Це можна назвати перевагами перевернутого класу, але розглянемо і недоліки:

- для створення якісного матеріалу викладачу потрібно докласти багато зусиль і часу, так як це відрізняється від звичайної лекції в аудиторії;

- матеріал повинен бути цікавим та зрозумілим, так як студенти працюють самостійно;

- наявність у студентів смартфона або комп'ютера та стабільного інтернету.

Можна було б сказати, що ще одним недоліком такої форми освіти є те, що потрібні онлайн платформи для завантаження та зберігання матеріалів, обговорення тем або роботи в групах, але в сучасних умовах кожен педагог вже має такі платформи та навички роботи з ними.

Одна із найпростіших платформ, які можна використовувати для технології перевернутого навчання це додатки Google. Є можливість завантажувати завдання, лекції, відео до Google classroom. Google Meet та Chat забезпечать відеозв'язком та місцем для питань, обговорень, спілкування групи. В документах, таблицях та презентаціях можна організовувати групові проєкти. Інтернет дає нам всі можливості, потрібно тільки навчитись використовувати весь його потенціал в освітньому процесі.

Тому, можемо вважати, що попри вказані недоліки, технологія перевернутого навчання має досить великий потенціал до застосування в освітньому процесі загалом і у викладанні комп'ютерних дисциплін зокрема. Цей підхід може стати ефективним способом організації самостійної роботи студентів із використанням можливостей цифрових технологій в умовах змішаного навчання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Рябова З, Єльнікова Г. «Професійне зростання педагогів в умовах цифрової освіти», Інформаційні технології і засоби навчання, т. 80, № 6, С. 369–85, 2020. doi: <https://doi.org/10.33407/itlt.v80i6.4202>.
2. Bergmann J. The Flipped Class: Myths vs. Reality / Jon Bergmann, Jerry Overmyer, Brett Wilie. URL: <http://www.thedailyriff.com/articles/the-flipped-class-conversation-689.php>.
3. Brame C. Flipping the classroom. Vanderbilt University Center for Teaching. URL: <https://cft.vanderbilt.edu/guides-sub-pages/flipping-the-classroom/>.

*магістрант кафедри педагогіки й менеджменту освіти,
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»,
м. Херсон, Україна*

Худенко О. М.

*кандидат педагогічних наук,
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»,
м. Херсон, Україна*

СПЕЦИФІКА ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Керівник закладу дошкільної освіти здійснює безпосереднє управління закладом і несе відповідальність за освітню, фінансово-господарську та іншу діяльність закладу освіти. До його компетенції зараховують такі аспекти:

- керівництво освітнім процесом;
- контрольно-аналітична діяльність;
- керівництво педагогічним колективом;
- забезпечення функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти;
- забезпечення умов для здійснення дієвого та відкритого громадського контролю за діяльністю закладу дошкільної освіти;
- сприяння та створення умов для діяльності органів самоврядування закладу дошкільної освіти;
- створення безпечного освітнього середовища, вільного від насильства та булінгу (цькування) [1].

Керівник ЗДО повинен добре володіти мистецтвом управління людьми та розумітися на міжособистісних стосунках, гуртувати людей навколо спільних цілей; розвивати в людях професійні потреби та створювати умови для їх задоволення; готувати кожного члена колективу до спільної діяльності.

Нам імponує підхід до тлумачення специфіки управлінської діяльності, розроблений Г. Кунц та С. О'Донел [2], у якому вчені виокремлюють чотири ролі менеджера в закладі освіти. Це ролі лідера, адміністратора, планувальника та підприємця.

Роль лідера передбачає здатність впливати на колектив та мати авторитет в ньому. Щоб досягти максимального прояву здібностей підлеглих, керівник повинен викликати у них відповідний відгук, здійснюючи лідерство. У цьому контексті лідер сприймається як стратег, як людина з ідеями.

Роль адміністратора передбачає здатність керівника контролювати стан справ, приймати рішення та домагатися їх реалізації, організувати та координувати дію підлеглих; забезпечувати порядок, дотримання правових та адміністративних норм та розпоряджень. Він є представником та виразником інтересів колективу працівників дошкільного закладу.

* © Кононова О. В., Худенко О. М.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

У ролі адміністратора завідувач використовує свої повноваження для функціонування дошкільної установи відповідно до чинних нормативних актів. Спільно із співробітниками він розробляє та реалізує кадрову політику (комплектує штати, здійснює добір, навчання, розстановку та переміщення кадрів, їх атестацію), розробляє статут.

Відповідно до трудового законодавства, статуту та договору з засновником ЗДО приймає на роботу та звільняє співробітників дошкільної установи, заохочує працівників та накладає на них стягнення; установлює структуру управління закладом; складає штатний розпис та посадові обов'язки, розробляє та затверджує посадові інструкції; встановлює ставки заробітної плати (посадові оклади) на основі єдиної тарифної сітки з оплати праці працівників бюджетної сфери відповідно до тарифно-кваліфікаційних вимог та на підставі рішення атестаційної комісії, а також визначає види та розміри надбавок, доплат та інших виплат стимулюючого характеру в межах коштів, що спрямовуються на оплату праці.

Керівник діє від імені закладу дошкільної освіти, представляє його у всіх установах та організаціях; розпоряджається майном ЗДО в межах прав, наданих йому договором між дошкільною освітньою установою та її засновником; видає довіреність; відкриває рахунки у банках та інших установах; вирішує питання створення та ліквідації підрозділів та різних служб.

У межах компетенції керівник видає накази та розпорядження, дає вказівки, обов'язкові для виконання всіма працівниками, затверджує правила внутрішнього трудового розпорядку, укладає колективний та трудові договори.

Керівник відповідає: за діяльність ЗДО перед засновником; забезпечує дотримання прав кожної дитини та інших учасників освітнього процесу, виконання законодавства про працю, санітарних норм та правил, інструкцій з охорони життя та здоров'я дітей, охорони праці та техніки безпеки, пожежної безпеки; формує контингент дітей відповідно до Положення про ЗДО, Статуту. Він також забезпечує: умови правильного ведення діловодства; своєчасну звітність; раціональне використання та збереження коштів, обладнання та іншого майна; організує додаткові послуги відповідно до інтересів та потребами сім'ї; пропагує педагогічні та гігієнічні знання серед батьків, що направляє роботу батьківського комітету; здійснює зв'язок зі школою та громадськими організаціями.

Керівник ЗДО контролює розвиток дітей, якість навчально-виховної роботи, хід реалізації та виконання освітніх програм. При цьому він гуртує педагогічний колектив, стверджує у ньому дисципліну праці, сприятливий морально-психологічний клімат.

Роль планувальника полягає в оптимізації майбутньої діяльності організації за допомогою аналізу тенденцій у зміні як самої організації, і навколишнього її середовища; визначенні управлінських альтернатив та виборі найкращих з них; концентрації ресурсів на основних напрямках діяльності організації. Планувальник повинен мати аналітичний склад розуму, бути методичним у роботі та орієнтуватися на майбутнє.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

У цій ролі керівник визначає місію та стратегію розвитку ЗДО, розробляє концепцію та програму розвитку установи, створює систему планів, що організують діяльність колективу на тривалу та найближчу перспективу та ін.

Він також створює умови для покращення освітнього процесу, медичного обслуговування дітей, фахової діяльності персоналу; організує методичне та матеріально-технічне оснащення педагогічного процесу, обладнання приміщень відповідно до державних нормативів та вимог; планує різноманітні форми підвищення кваліфікації, навчання педагогів та інших працівників ЗДО.

Виступаючи у ролі підприємця, керівник має бути експериментатором, знаходити нові види діяльності, нестандартні рішення, що найбільш відповідають ситуації, має бути готовим до певному підприємницькому ризику, але всіляко мінімізувати його. Підприємцем називають керівника, здатного проводити в організації рішучі та сміливі зміни, тобто, по суті, реформатора. Люди з такими якостями потрібні сучасній дошкільній освіті.

Отже, ми стисло схарактеризували специфіку професійної діяльності керівника закладу дошкільної освіти. Специфіка управлінської діяльності менеджера ЗДО полягає в тому, що, окрім професійних обов'язків та функцій, прописаних для цієї професії на рівні законодавства, сучасний очільник ЗДО виконує низку професійних ролей: лідера, адміністратора, планувальника, підприємця.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про дошкільну освіту : Закон України від 11.07.2001 р. № 2628-III : станом на 1 січ. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text> (дата звернення: 09.02.2023).
2. Koontz H. and O'Donnell C. Management: A Systems and Contingency Analysis of Managerial Functions. McGraw-Hill Book Company, New York 2005. 205 p.

Костюкова А. М.*

*аспірант кафедри педагогіки й менеджменту освіти
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»
м. Херсон, Україна*

Науковий керівник:

Примакова В. В.

*доктор педагогічних наук, професор,
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»,
м. Херсон, Україна*

ВПЛИВ СУЧАСНИХ ПОДІЙ НА ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ ШКІЛЬНОЇ ІСТОРИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА ГРУЗІЇ

Під впливом повномасштабної збройної агресії з боку Російської Федерації проти України перед нашою державою постали нові

* © Костюкова А. М.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

політичні, соціальні, економічні і культурні виклики. Перед українською освітою наразі посилилася відповідальність за формування національної самоідентифікації в учнів через усвідомлення національних інтересів, непорушності кордонів української держави, необхідності захисту суверенітету, територіальної цілісності в умовах реальних військово-політичних, інформаційних та інших викликів. Такі завдання виконує й історична освіта.

Зміст історичної освіти під впливом об'єктивних та суб'єктивних чинників постійно проходив оновлення на різних етапах історичного розвитку. Водночас, перед історичною освітою постає необхідність планомерно продовжувати формування національної історичної пам'яті, дотримання прав людини та демократичних цінностей, усвідомлення єдності України з Європою. Вкрай важливо закладати у молоді основи самоідентифікації, що піддавалася викоріненню протягом тривалого часу. Тому забезпечення повноцінного розвитку історичної освіти, зокрема, шкільної, все більше набирає ваги у освітній політиці держави. Вищезазначене зумовило необхідність коригування й оновлення змісту історичної шкільної освіти. Зокрема, 2022 року було внесено зміни до чинних навчальних програм з історії для закладів загальної середньої освіти [1]. Коротко прокоментуємо їх.

Раніше вивчення теми висвітлення російської агресії щодо України обмежувалося одним параграфом у розділі «Творення нової України (з 2014 р.)» [2]. Нині в програми включено окремий навчальний блок з темами, у яких передбачено розгляд сучасної російсько-української війни, проаналізовано її історичне коріння, введено нові поняття та терміни, що актуальні для розуміння сучасності (наприклад, «доктрина русского міра»⁴, «рашизм» тощо). Відповідно до внесених змін, відбувається наповнення змісту підручників з історії України.

Імперіалістичні зазіхання Росії неодноразово торкнулися не тільки України, а й Грузії часів незалежності, зокрема 1993 року та 2008 року. Як і Україна, Грузія в XIX –XX ст. піддавалася експансії з боку Російської держави. Ці історичні події та процеси є складовою змісту історичної освіти Грузії, зокрема шкільної. Їх причини пояснює грузинський історик І. Хвадигані, який наголошує, що періоду XIX – початку XX ст. приділено занадто мало місця, в порівнянні з Давньою історією та добою Середньовіччя. Дослідник вважає, що «розуміння того, що відбувалося в останні століття, має значення для усвідомлення того, де ми знаходимося сьогодні, які проблеми в нас існують... Коли дуже закінчує школу та стає повноцінним громадянином, дезорієнтований, не розуміє що таке сучасна держава, які основні загрози для нас». Найнебезпечнішою загрозою він визнає Росію і вважає за необхідне більш докладно формулювати цю тезу у шкільних підручниках з історії та навчати цьому молодь [4].

Також існує проблема трактування історичних подій під впливом проросійської позиції владних структур. Зокрема, у підручнику з історії для 9 класу зміст було подано, частково виправдовуючи

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

військову агресію Російської Федерації. Прямої вказівки, що «Грузія розпочала війну» не має, але автори підручника наводять на думку, що введення грузинської армії М. Саакашвілі після обстрілу осетинами грузинських поселень у Цхинвалі (Південна Осетія) спонукало Росію здійснити інтервенцію як «необхідну міру» [3]. Таке подання матеріалу викликало резонанс у суспільстві і суперечки серед дослідників щодо об'єктивності висвітлення подій. Серед грузинських істориків не має одностайності і з приводу необхідності вивчення учнями історичних процесів та явищ сучасності. Частина стверджує, що не можливо сформувати самоідентифікацію нації без осмислення процесів, що впливають на майбутнє через сучасність (І. Хвадагіані, Д. Джишкаріані), інші наголошують, що не варто вивчати події, що не мають ще логічного завершення і суб'єктів, причетних до них (Д. Зурабішвілі) [4].

Грузинське суспільство теж проходить трансформацію та приходить до одностайної думки щодо необхідності консолідації нації. Сама назва «Грузія» – це імперсько–радянські впливи, що характеризувалися несприйняттям і відторгненням ідентичності грузинського народу. Вони себе називають «картвели», а свою країну – Сакартвело. Історія Грузії перегукується з історією України, тому український народ отримує велику підтримку від картвелів. Суголосними до наших, є думки грузинських дослідників про необхідність рішучого визнання ворожої російської армії агресорами, що є небезпечно і загрозливо для всього світу. І такі тези мають бути відображені у навчальних програмах та вміщені у зміст сучасного підручника.

Отже, через зміст шкільної історичної освіти важливо впливати на усвідомлення своєї приналежності до відповідної нації, формувати відповідальність за майбутнє перед нащадками, розуміння взаємозв'язків і наслідків подій сучасності, оскільки спираючись саме на історичні наративи ворог вносить сумніви і деструктив у суспільну свідомість країни, що намагається захопити.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Історія України. Всесвітня історія. 6 –11 класи. *Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти*. Київ: HREC PRESS, 2022. 260 с.
2. Власов В, Кульчицький С. Історія України (рівень стандарту): підручник для 11 класу закладів загальної середньої освіти Київ: Літера ЛТД, 2019, 256 с.
3. ისტორია. მე-9 კლასი/ ნ. ახმეტელი, ბ. ლორთქიფანიძე, ნ. ფირცხალავა, - თბილისი: დიოგენე, 2021, 238 ს.
4. Нариманишвили Н. Как учат историю в Грузии? Скандал вокруг школьных учебников. URL: <https://jam-news.net/ru> (Дата звернення: 10.02.2023).

*доктор педагогічних наук, професор,
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ, Україна*

Яцук Л. В.

*вчитель,
Переґінський ліцей № 1 Переґінської селищної ради,
Івано-Франківська область,
Україна*

КЕРУВАННЯ ЕМОЦІЙНИМ СТАНОМ ФАХІВЦІВ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ ПІД ЧАС ВОЄННИХ ДІЙ В КРАЇНІ

Важко або навіть неможливо залишатися в стабільному, працездатному емоційному стані, коли все навколо руйнується, гине, не залишаючи, здається, перспектив на майбутнє. Перебування тривалий час у емоційному напруженні призводить до психо-емоційно-фізичного виснаження, перевтоми. «отруєння війною» та інформацією, пов'язаною з воєнними подіями. У такій ситуації утримання гармонії між розумом та емоціями дасть змогу не припускатися помилок у визначенні статусу ситуації, що існує на даний момент, зрозуміти, що приймати близько до серця, а що відпустити, оскільки небагато чого на світі тривалий час буває життєво важливим.

Емоційне виснаження, або емоційне вигорання, розвивається поступово і супроводжується втратою емоційної, когнітивної та фізичної енергії, в результаті чого настає стомлення, відсторонення від активної та розумової діяльності, зниження задоволення від виконання роботи, розвиток негативної самооцінки, втрата розуміння та співчуття до інших: учнів, їхніх батьків, колег; безсоння, підвищена схильність до соматичних захворювань, вживання алкоголю або інших антидепресивних речовин для тимчасового полегшення стану [3].

Оскільки безпосередньо керувати емоціями неможливо, необхідно навчитися застосовувати опосередковані способи впливу на деструктивні емоції, до прикладу, такі:

- *відвернення уваги* на будь-що, лише подалі від емоціогенної ситуації;

- *переведення мислення* на інший вид діяльності, переключення на позитивні думки за допомогою певного об'єкта, образу, знака. Зрозуміло, що це потребує напруження, достатнього докладання вольових зусиль, внутрішньої потреби, мотивації;

- *зменшення значущості події* за допомогою рефлексії: «Це не головне в житті, але досвід», «Що позитивного з цього можна взяти на майбутнє?», «Як себе поводити в подібних ситуаціях?», «Це звичайна захисна реакція людини» тощо;

* © Котик Т. М., Яцук Л. В.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

- розширення або обмеження емоційної інформації. Стратегія розширення емоційної інформації притаманна активним, впевненим у собі особистостям, що не ховаються від навали емоційних переживань, а намагаються більше дізнатися про емоційні стани, відкрити себе для яскравих почуттів. Для цього необхідно відсторонитися від усього зайвого і зануритися в аналіз власних відчуттів: «Я дізнаюся про тебе все, і ти не будеш наді мною панувати!». Стратегія обмеження емоційного досвіду є захисною: «Я не хочу про це думати!», «Це не заслуговує на мою увагу» [1].

Слід зазначити, що наступальна стратегія розширення емоційного досвіду допомагає зрозуміти не лише власні емоції, а й переживання інших людей, що й сприяє розвитку емпатії та здатності керувати емоціями інших.

Емпатія – це емоційний відгук на переживання іншої людини, що виявляється в співпереживанні та співчутті. Емпатія допомагає зрозуміти іншу людину, її емоції та відчуття, спонукає допомогти, розрадити. Це дуже важлива особистісно-професійна якість учителя, що сприяє розумінню дитини, її стану в новому середовищі. Емпатійний учитель виявляє доброзичливість до учнів, разом з ними переживає їхні перемоги та поразки, може знайти індивідуальний підхід до кожної дитини, зрозуміти її особистісну своєрідність і тому не використовує оцінні стереотипи, а добирає особливі підходи до кожного [2].

За дослідженнями М. Шпак, чим вищий рівень емпатії в прояві до дитини, тим точніше може вчитель спрогнозувати поведінку учня, результати педагогічного впливу на нього [4].

Емпатія вчителя допомагає вибудовувати партнерські стосунки з учнем, його батьками в процесі спільної діяльності, подає зразок міжособистісної взаємодії, який упродовж навчання в початковій школі стає особистісним надбанням учнів.

На розвинену емпатію для нейтралізації деструктивних емоцій спирається й буддійська філософія, яка вважає, що життя людини повне страждань, і важливо покласти їм край. Так, до прикладу, буддійського монаха М.Рікарда називають «найщасливішою людиною світу» завдяки тому, що він навчив себе бути щасливим. Щоправда, він приділяв для цього багато часу, тренуючи розум, але й отримав відповідну якість життя. Ідея такого тренування полягає в тому, що людина не може одночасно відчувати дві протилежні емоції, скажімо, любов і ненависть, тому замість заздрощів треба радіти, а бажання володіти чимось змінювати на відчуття внутрішньої свободи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Котик Т. Нова українська школа: теорія і практика формування емоційного інтелекту в учнів початкової школи: навчально-методичний посібник для вчителів початкової школи. Тернопіль, Астон, 2020. 192 с.
2. Максим О. В. Емпатійна поведінка вчителя як запорука професійного успіху. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/717681/1/Максим.PDF>.
3. Синдром «професійного вигорання» та професійна кар'єра працівників освітніх організацій: гендерні аспекти / за ред. С. Д. Максименка, Л. М. Карамушки, Т. В. Зайчикової. К., 2006. 365 с.
4. Шпак М. М. Емпіричне дослідження психологічних особливостей розвитку емоційного інтелекту в молодшому шкільному віці. *Психологічні*

перспективи. Випуск 29, 2017. С. 234-244. URL:
https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2aHuKEwiTp8O_vP_qAhWGCOWKHSv1ADkQFjACegQIAhAB&url=https%3A%2F%2Fpsychoprospets.eenu.edu.ua%2Findex.php%2Fpsychoprospets%2Farticle%2Fview%2F185%2F179&usq=AOvVaw1mhRZxdIREAPEphi_0Vgyq.

Кохановська О. В.*

*доктор педагогічних наук, доцент,
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»
м. Херсон, Україна*

ЗАСТОСУВАННЯ НЕЙРОМЕРЕЖ В ОСВІТІ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Сучасні тенденції розвитку інформатизації і настання четвертої промислової революції торкнулися найбільш консервативні сфери. Одним з таких напрямків є освіта. Реакцією галузі освіти стала поява можливості використання нейронних мереж. Такі швидкі темпи розвитку обумовлені швидкими темпами розвитку обчислювальної техніки і Індустрії 2.0. На даному етапі розвитку людського суспільства перед освітою стоїть велике завдання випуску фахівців нової формації: людей, які мають критичне мислення і навички грамотної роботи з великими обсягами даних, а також мотивованих на концепцію безперервного навчання.

Нейронні мережі, що швидко навчаються, є частиною майбутнього штучного інтелекту, який зможе швидко обробляти величезні обсяги дослідницьких даних в різних наукових областях. Одна з проблем традиційних методів навчання нейронних мереж пов'язана з точністю вихідних даних: будь-яке дослідження може містити аномальні або помилкові дані.

Вперше світ дізнався про машинне навчання та нейронні мережі завдяки Google. Саме цей сервіс пошуку вперше запровадив програму, яка була здатна запам'ятовувати, аналізувати та відтворювати інформацію. Це закінчений елемент програмного коду, що формує нейронну сітку. Кожний нейрон сприймає вхідні дані, опрацьовує їх, та передає далі за допомогою синапсу. Говорячи більш зрозуміло, нейрон – це базова одиниця штучного інтелекту. Нейронна мережа – комп'ютерна реалізація мозку людини.

Існує безліч сучасних нейромереж, які застосовуються в різних галузях, включаючи комп'ютерний зір, обробку природних мов, глибинне навчання, машинне навчання та інше. Ось кілька прикладів:

1) GPT-3 (Generative Pre-trained Transformer 3) – це найбільш потужна нейромережа для обробки природних мов на сьогоднішній день; вона здатна генерувати тексти, що майже не відрізняються від текстів, написаних людиною;

2) ResNet (Residual Neural Network) – це нейромережа, що використовується для розпізнавання зображень та комп'ютерного зору; вона володіє дуже глибокою архітектурою та здатна розпізнавати об'єкти на зображеннях з високою точністю;

* © Кохановська О. В.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

3) AlphaGo - це неймережа, розроблена для гри у го, яка здобула перемогу над кращими гравцями у світі. AlphaGo використовує глибоке навчання та підтримується великою кількістю обчислювальних ресурсів, що дозволяє їй знаходити оптимальні рішення в складних гральних ситуаціях.

4) YOLO (You Only Look Once) – це неймережа, яка використовується для виявлення об'єктів на зображеннях та відео в реальному часі; вона є однією з найшвидших неймереж для виявлення об'єктів та використовується в багатьох додатках, включаючи автономні автомобілі та системи нагляду.

5) BERT (Bidirectional Encoder Representations from Transformers) – це неймережа для обробки природних мов, яка здатна розуміти смислові зв'язки між словами та реченнями.

Методи нейронних мереж можуть бути використані в будь-якій ситуації, коли необхідно знайти значення невідомих змінних або характеристик на основі відомих даних спостережень або вимірювань.

Використання неймереж в освіті має такі переваги:

– *персоналізоване навчання*: неймережі можуть використовуватися для аналізу даних про кожного здобувача, щоб створити індивідуальні програми навчання для кожного. Це дозволяє здобувачам навчатися в своєму темпі і отримувати індивідуальну підтримку, що може допомогти їм краще засвоювати матеріал;

– *автоматичне оцінювання*: неймережі можуть бути використані для автоматичної оцінки тестів та інших завдань, що дозволяє викладачам заощаджувати час, який вони можуть витратити на інші види діяльності;

– *оптимізація навчання*: неймережі можуть бути використані для оптимізації програм навчання та методів викладання, що дозволяє педагогам покращити якість навчання та досягнення результатів;

– *покращення процесу розуміння*: неймережі можуть бути використані для аналізу великої кількості даних, що дозволяє вчителям зрозуміти, які методи та стратегії навчання працюють краще, а також виявляти проблеми у процесі навчання та шукати рішення для їх вирішення;

– *розширення можливостей навчання*: неймережі можуть бути використані для створення нових програм навчання та онлайн-курсів, що дозволяє здобувачам навчатися в будь-який час та з будь-якого місця.

Незважаючи на переваги, неймережі також мають кілька недоліків, які варто враховувати у сфері освіти. Деякі з найбільш важливих недоліків включають:

– *необхідність великої кількості даних*: для навчання неймереж потрібна велика кількість даних, інакше модель може бути недостатньою або неефективною; у сфері освіти може бути складно зібрати достатню кількість даних для навчання неймереж;

– *висока складність*: навчання неймереж може бути дуже складним та вимагати великої кількості обчислювальних ресурсів та часу; це може бути недоцільним для навчальних закладів з обмеженими ресурсами;

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

– *нестабільність та непередбачуваність*: нейромережі можуть бути непередбачуваними та нестабільними, що може призвести до неправильних результатів; в освіті, де точність є важливою, це може стати проблемою;

– *потреба відповідного навчання*: для використання нейромереж у сфері освіти, педагогам та іншим працівникам потрібно мати відповідну підготовку та знання для належного використання технології; без належної підготовки, використання нейромереж може бути складним та непродуктивним;

– *етичні проблеми*: нейромережі можуть бути використані для збору та аналізу даних про здобувачів, що може порушувати їх приватність та безпеку; крім того, нейромережі можуть підсилювати соціальні нерівності, якщо вони не налаштовані на роботу з різними групами здобувачів.

Таким чином можемо констатувати, що якщо завдання освіти полягає у стимулюванні науково-технічного прогресу, то нейромережі, то технологія, яка стала одним з результатів цього прогресу. Технології штучного інтелекту все більше і більше входять в наше життя і сучасний світ вже навряд чи зможе існувати їх використання.

Кулинич Л. В.*

*студентка 2 курсу М7-УЗО,
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»,
м. Херсон, Україна*

*Науковий керівник:
Слюсаренко Н. В.
доктор педагогічних наук, професор,
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»,
м. Херсон, Україна*

ФАХОВІ ЯКОСТІ КЕРІВНИКА СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Керівник сучасного закладу освіти базує свої відносини з усіма учасниками освітнього процесу на принципах демократизму, терпимості, поваги та турботи, враховуючи їхні потреби, проблеми та інтереси.

Для нього мають бути характерні здатність до ризику, загальна культура, самовладання, креативність, впертість, пильність, комунікабельність, координація, а також широкі професійні знання. Адже професійний рівень менеджера позначається на конкурентоспроможності закладу щодо надання певних освітніх послуг.

Головними критеріями гуманних взаємовідносин керівника по відношенню до колективу є взаємодопомога, дружба, доброта, вміння слухати та вислуховувати, толерантність у спілкуванні, людські відносини пов'язані з прагненням дати людям добро.

Ю. Васильєв цілком слушно зазначає, що «збереження

* © Кулинич Л. В.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

демократичних принципів у процесі розвитку управлінської компетентності керівників забезпечить з їхнього боку зацікавленість у проблемі, відповідальне ставлення до роботи над нею, а також можливість висловлювати свої думки, ініціативність та активність під час роботи, співпрацю та підтримку колег, повагу до думок інших, сприяння у підтримці атмосфери співпраці, співдружності, підвищення персональної відповідальності за результати роботи» [1, с. 65].

Професіоналізація управління насамперед спрямована на підвищення якості та ефективності керування за допомогою підготовки керівників на професійному рівні та гарантування високої культури управління.

Перевага потужних менеджерів – постійне вдосконалення операційної системи організації, впровадження більш ефективних та функціонуючих ходів.

Інновація у сфері менеджменту – це радикальна відмова від традиційних правил, процедур і методів управління або закоренілої форми організації, в результаті яких змінюється вся система управління закладом.

Ефективна діяльність керівника впливає на ефективність роботи всього закладу, адже важливо щоб була співпраця в колективі для якісної освіти, зокрема дошкільної.

Саме тому мета директора закладу дошкільної освіти – сприяти бажанню педагогів приймати участь в інноваційній діяльності, визначення особистих якостей учасників інноваційного процесу та їхнього фахового рівня, психологічна готовність до введення інновацій. А планування та впровадження інноваційної діяльності у роботі директора закладу дошкільної освіти розглядається як ключовий момент, як одне з найважливіших питань.

Ефективний керівник – це не просто керівник із повноваженнями, а також людина, яка має авторитет серед педагогів, лідер, який акцентує увагу не лише на діяльності навчального закладу, а й на розвитку всього педагогічного колективу та окремих викладачів.

Адміністрація закладу освіти має бути досить кваліфікованою, здатною зрозуміти та стимулювати потребу педагогів щодо використання інновацій у повсякденній діяльності. Не винятком є й управлінська діяльність.

У діючих професійних стандартах директора закладу освіти зазначено, що він, як фахівець, зобов'язаний свідомо організовувати свою діяльність, максимально розвивати вміння самостійно розпоряджатися своїми розумовими, духовними та фізичними ресурсами.

Керівник закладу освіти має досконало оволодіти управлінською культурою, яку визначають «як цілеспрямовану взаємодію суб'єктів і об'єктів, яка забезпечує становлення, стабілізацію, оптимальне функціонування та обов'язковий розвиток закладу освіти» [2, с. 18].

Сучасний керівник навчального закладу – це особа, яка чітко осмислює діяльність організації та цілі розвитку, належне внутрішнє управління та володіє прийомами для звершення цих цілей.

Організаторську діяльність керівника зазвичай розуміють як реальну управлінську роботу, що має спеціальну функцію в закладі

Головна мета керівника закладу освіти – це знання правил, способів, організаційних функцій і технологічних прийомів керування освітнім процесом, що спрямований на підняття його ефективності.

Керівник має розуміти людей, вести за собою, відстоювати підлеглих, переконувати, ставити цілі, комунікувати.

Оптимальний стиль керування вважається найкращим. Він ефективний, оскільки враховує вимоги, зацікавленість, особистісні відзнаки підлеглих, ступінь розвитку організації та колективу.

Водночас керівник закладу освіти має постійно займатися самовдосконаленням.

З цього приводу А. Мальро писав: «Перш ніж ви станете лідером, вам важливо покращувати самого себе. Тоді ви надасте плідний вплив на своїх підлеглих». Він також зазначав, що «командувати – значить служити, не більше і не менше» [3].

Таким чином, керівник сучасного закладу освіти повинен володіти цілою низкою фахових якостей, постійно займатися самовдосконаленням, дбати про впровадження інновацій у свою управлінську діяльність і в діяльність педагогічного колективу. У такому разі і сам керівник, і заклад, який він очолює, працюватимуть ефективно.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Васильев Ю. В. Педагогическое управление в школе: методология, теория, практика. Москва: Педагогика, 1990. 141 с.
2. Карамушка Л. М. Психологічні основи управління в системі середньої освіти: навчальний посібник. Київ: ІЗМН, 1997. 180 с.
3. Мальро А. URL:<https://gazetapo.lviv.ua/citati-iaki-dopomojyt-vam-stati-bilsh-mydrim-kerivnikom/> (дата звернення: 31.01.23).

Куракова Н. О.*

*магістрант кафедри педагогіки й менеджменту освіти,
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»,
м. Херсон, Україна*

Худенко О. М.

*кандидат педагогічних наук,
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»,
м. Херсон, Україна*

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗЗСО ЯК ОБ'ЄКТ УПРАВЛІНСЬКОЇ ПРАКТИКИ

Інноваційна діяльність як об'єкт управлінської практики декларує нові принципи здійснення управління. Аналіз праць Л. Ващенко, Л. Даниленко, дав змогу виокремити такі принципи:

- принцип організованої інноваційної зміни станів системи освіти. Цей принцип орієнтує на необхідність свідомої діяльності під час переходу від одного стану системи освіти до іншого, досконалішого. Його застосування передбачає певну систему діяльності, яка охоплює

* © Куракова Н. О., Худенко О. М.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

етап підготовки до зміни стану системи освіти й етап реалізації цих змін;

- принцип узгодженості мети, завдань, напрямів і механізмів переходу від стихійних нововведень до свідомо керованого інноваційного процесу;

- принцип ресурсного забезпечення об'єктів інноваційних змін. Він передбачає обов'язкове інформаційне, матеріальне, кадрове забезпечення інноваційних процесів

- принцип делегування повноважень суб'єктам інноваційних змін у прийнятті рішень, спрямованих на підвищення ефективності інноваційної діяльності;

- принцип прогнозування інноваційних змін в освітньому середовищі [1; 2].

Усі принципи є елементами комплексного управлінського впливу на інноваційні процеси; вони тісно взаємодіють між собою, що завдяки синергетичному ефектові посилює дію кожного з них.

Управління інноваційною діяльністю передбачає розширення його функцій. Так, В. Десятковим, О. Коберником, Б. Тевліним, Н. Чепурною схарактеризовані такі функції управління інноваційною діяльністю як планування, організація, контроль, регулювання й аналіз.

У свою чергу Т. Сорочан серед управлінських функцій виокремлює інноваційну (відображається через набуття керівниками закладів освіти вмінь управління інноваціями) та фасилітативну (визначає здатність керівника бути провідником змін в освіті, мотивувати учасників освітнього процесу до особистісного розвитку, забезпечувати для цього необхідні умови) функції.

На погляд З. Рябової, класичні управлінські функції керівника школи доцільно також доповнити маркетингово зорієнтованими функціями, які дають змогу визначати освітні потреби та підвищувати конкурентну спроможність закладу освіти [4].

На наш погляд, керівникові ЗЗСО необхідно в управлінні інноваційною діяльністю здійснювати такі функції:

- інформаційну (накопичення, відбір та поширення актуальної інформації, інформування суб'єктів інноваційної діяльності про стан змін, використання інформаційно-комунікаційних технологій);

- розвивальну (створення умов професійного розвитку освітнього процесу та саморозвитку керівника школи);

- моніторингову (здійснення спостережень за станом інноваційної діяльності);

- інвестиційну (забезпечення матеріальної та фінансової підтримки освітніх інновацій).

Сукупність традиційних і модернізованих функцій дає змогу забезпечувати цілісність управління всіма підсистемами, а не лише об'єктами інноваційних змін.

Управління інноваційною діяльністю в ЗЗСО детермінує «його переведення в якісно новий стан, більш відкритий щодо попереднього, створюючи при цьому відповідні умови для постійної реалізації освітніх інновацій та підтримки педагогів-інноваторів; надання конкурентноспроможних освітніх послуг, створення конкурентноспроможного освітнього середовища; підготовки

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

конкурентоздатних випускників, адаптованих до швидко змінювальних вимог суспільства» [3, с. 56].

Отже, заклад загальної середньої освіти в діяльність якого вносяться якісно нові елементи, що значно збагачує творчий потенціал учасників освітнього процесу, відтворює на практиці оригінальні наукові ідеї, є інноваційним. Реалізація визначених завдань можлива за рахунок творчо-діяльнісного характеру управлінської діяльності керівника ЗЗСО, що відображається у розширенні змісту управлінських функцій, моделюванні нової організаційної структури, формуванні нестандартного мислення при розробленні й ухваленні управлінських рішень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ващенко Л. Управління інноваційними процесами в загальній середній освіті. Монографія. Київ: Видавниче об'єднання «Тираж», 2005. 380 с.
2. Даниленко Л. І. Проблеми управління інноваційною діяльністю в навчальних закладах. *Післядипломна педагогічна освіта в контексті інноваційного розвитку*: науково-метод. зб. Житомир: Житомирський ОІППО, 2009. 224 с.
3. Інноваційна діяльність ЗНЗ. Упоряд. Л. Галіцина. Київ: Вид. дім «Шкіл. світ», 2005. 128 с.
4. Рябова З. В. Маркетингова діяльність навчального закладу. *Довідник директора школи*. № 10 жовтень, 2011. С. 11–13.

Ліпшиць Л. В.*

*кандидат педагогічних наук,
Херсонська державна морська академія,
м. Херсон, Україна*

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ВІРТУАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ МОРСЬКОЇ ІНДУСТРІЇ

На даному етапі розвитку суспільства морській індустрії потрібні компетентні спеціалісти, які спроможні ефективно працювати в команді та використовувати набуті знання, вміння та навички у професійній діяльності. З огляду на це, основним завданням сучасної вищої освіти, у тому числі морської, є підготовка конкурентоздатного кваліфікованого спеціаліста, готового до професійного росту.

Глобальні зміни останніх років вимагають перехід суспільства до принципово нового інформаційного освітнього середовища з метою акумулювання інноваційних технологій та тенденцій сучасних досягнень.

Сьогодні існує нагальна потреба в застосуванні в освітньому процесі підготовки майбутніх фахівців морської галузі інноваційних технологій, які сприятимуть підвищенню якості освіти та виправдають себе у європейському просторі.

У фокусі уваги як зарубіжних (Кеннет Лінч, Джулі Кесбі та ін.), так і українських науковців (Скуратівська М., Попадюк С., Сокол І. та

* © Ліпшиць Л. В.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

ін.), постають аспекти облаштування та використання віртуального середовища в умовах навчального процесу.

Так, Скуратівська М. та Попадюк С. вважають, що віртуальне освітнє середовище – це «організована система інформаційних, технологічних, дидактичних ресурсів, різних форм комп'ютерної та телекомунікаційної інтеракції освітніх суб'єктів [2, с. 253].

У межах предмету дослідження Нагрибельна І. звертає увагу на те, що в Херсонській державній морській академії «ефективно працює сучасний тренажерний комплекс «Віртуально-реальне судно», який дозволяє моделювати означені та інші професійні комунікативні ситуації в умовах, наближених до реальних» [1, с. 219]. Дослідниця наводить приклад виробничої ситуації, яка змодельована на віртуальних тренажерах «Повнофункціональний навігаційний місток» та «Машинне відділення», та зазначає, що сутність виробничої діяльності передбачає комунікацію, яка полягає у наданні команд із судового містка про певні дії судовому вахтовому механіку [там само].

Головна ідея створення та впровадження віртуального освітнього середовища полягає у реалізації компетентнісного, комунікативного та особистісно-орієнтованого підходів у навчанні з метою підвищення професійного та кваліфікаційного рівнів морських фахівців.

Технологічно віртуальне освітнє середовище являє собою простір взаємодії між суб'єктами навчального процесу за допомогою комплексу комп'ютерних технологій, що дозволяє управляти навчальним контентом та здійснювати комунікацію учасників. З точки зору організації, віртуальне освітнє середовище є системою, яка здатна корегувати дії учасників процесу відповідно до умов, що змінюються. Особливості комунікаційного аспекту дозволяють встановлювати ефективний прямий та зворотній взаємозв'язок між суб'єктами навчального процесу.

Серед переваг використання віртуального освітнього середовища у процесі підготовки морських фахівців вважаємо за доцільне звернути увагу та такі, як-от: інтерактивність, тобто розширення можливості реалізації процесу навчання, саме в інтерактивній формі; гнучкість, яка реалізується у можливості здійснення навчання у зручному місці та у зручний час; та мобільність, що дозволяє переміщуватися віртуально з одного освітнього простору до іншого задля отримання знань та досвіду.

Слід зазначити, що потенціал процесу впровадження освітнього середовища у віртуальному форматі у процесі підготовки майбутніх морських спеціалістів зосереджено у наступних чинниках: створення умов індивідуалізації процесу навчання; організація діяльності та співпраці здобувачів вищої освіти у групах; забезпечення передумов діяльнісного підходу завдяки моделюванню професійно-орієнтованих ситуацій; створення ситуацій успішного виконання завдань; можливість інтенсифікації процесу навчання, що ґрунтується на найбільш повному та раціональному використанні навчальних, практичних та технічних ресурсів на основі інноваційних технологій; варіативність контенту навчального ресурсу виходячи з освітніх потреб; орієнтація студентів на самоосвіту.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Таким чином, створюючи комфортні умови для навчання та розвитку майбутніх морських фахівців, використання віртуального освітнього середовища має низку характеристик: підвищення мотивації студентів до навчання та сприяння досягненню високих освітніх результатів, забезпечення доступності віртуальних освітніх курсів для студентів у певному закладі вищої освіти морського профілю, вибір студентом індивідуального шляху виконання професійно-орієнтованих завдань, можливість поєднання різних форм спілкування у ході навчання (індивідуальні, групові, парні форми роботи, а також, використання діалогу, монологу або полілогу).

Узагальнюючи вищенаведене, зазначимо, що стратегія побудови віртуального освітнього середовища у процесі навчання фахівців морської галузі ґрунтується на сучасних потребах морського ринку праці, а саме: підготовка професіоналів морської справи, здатних конкурувати, та готових до саморозвитку та самореалізації у професійній діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Нагрибельна І. А. Методика формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців морської галузі в системі вищої освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип. 34. Т.4. С. 216-221.
2. Скуратівська М., Попадюк С. Віртуальне освітнє середовище як інноваційна складова навчального процесу у вищій школі. *Збірник наукових праць. Педагогічні науки*. 2017. Вип. LXXX. Т. 2. С. 251-255.

Лопушинський І. П.*

*доктор наук з державного управління, професор,
заслужений працівник освіти України,
Херсонський національний технічний університет,
м. Хмельницький, Україна*

Момоток О. М.*

*старший викладач,
Херсонський національний технічний університет,
м. Хмельницький, Україна*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕМОКРАТИЧНИХ ЗАСАД В УПРАВЛІННІ ЗАКЛАДАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ: НОВІ ЗАКОНОДАВЧІ ІНІЦІАТИВИ

Як відомо, систематична зміна управлінців вищого рівня вважається однією із засад функціонування всіх цивілізованих демократичних країн та їх публічних інституцій, у тому числі й галузі вищої освіти. Зважаючи на це, 01 липня 2014 року Верховна Рада України ухвалила новий прогресивний Закон України «Про вищу освіту» [1], який було підготовлено за безпосередньої участі громадськості (представників закладів вищої освіти, студентів,

* © Лопушинський І.П., Момоток О.М.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

експертів тощо). Робоча група, що забезпечувала підготовку відповідного проекту Закону, досягла взаємної згоди про те, що особа може обіймати посаду керівника конкретного закладу вищої освіти не більше двох строків (по 5 років кожен), що й було зафіксовано в абзаці другого частини першої статті 42 Закону [1]. Крім того, у підпункті 10 пункту 2 розділу XV «Прикінцеві та перехідні положення» цього Закону [1] було прописано відповідну «перехідну норму», що конкретизувала механізм застосування відповідного положення статті 42 Закону стосовно «діючих» на момент набрання чинності Законом [1] керівників закладів вищої освіти (строк, на якому вже перебував керівник закладу вищої освіти, уважався першим із двох можливих).

Чому ж ця проблематика наразі знову викликала такий надзвичайний інтерес народних обранців? Для з'ясування цієї ситуації насамперед звернемося до норм чинного Закону України «Про вищу освіту» [1]. Стаття 42 Закону, що має назву «Обрання, призначення та звільнення з посади керівника закладу вищої освіти», поряд з іншими, закріплює положення про те, що «одна і та сама особа не може бути керівником відповідного закладу вищої освіти (курсив наш –авт.) більше ніж два строки (частина перша) [1]. Як видно, законодавець чітко передбачив, що одна і та ж сама особа не може очолювати один і той же заклад вищої освіти понад два терміни, тобто слово «відповідний» у статті Закону [1] дало підстави для окремих керівників закладів вищої освіти для роздумів і почасти й дій щодо свого переобрання на третій термін, проте вже в іншому закладі вищої освіти чи в закладі вищої освіти з іншою назвою, чи в новоствореному виші.

Як зазначають народні депутати України, нині спостерігається бажання окремих керівників закладів вищої освіти будь-якою ціною залишитися на своїх посадах. Щоб обійти обмеження щодо перебування на посаді керівника закладу вищої освіти не більше двох строків окремими керівниками вишів лобіюються навіть управлінські рішення щодо реорганізації відповідних закладів вищої освіти, що формально дозволяє вважати ці заклади вищої освіти іншими юридичними особами (або «іншими» закладами вищої освіти) і брати участь у конкурсі на посаду керівника такого закладу вищої освіти [2].

Така ситуація, по-перше, суперечить духу Закону України «Про вищу освіту» [1], а по-друге, не сприяє дальшому розвитку відповідних закладів вищої освіти, що, своєю чергою, шкодить усім учасникам освітнього процесу таких закладів вищої освіти.

Зважаючи на такий стан справ, 19 вересні 2022 року народним депутатом України С. В. Бабаком та ін. було внесено до парламенту України проект Закону України «Про внесення змін до статті 42 Закону України «Про вищу освіту» щодо забезпечення демократичних засад управління закладами вищої освіти» [2].

Метою ухвалення цього Закону [2], на думку парламентарів, є забезпечення змінності управлінських кадрів, що є однією із підвалин демократичного управління, та забезпечення реалізації духу Закону України «Про вищу освіту» [1] в частині систематичної ротації керівників закладів вищої освіти як запоруки дальшого розвитку

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

таких закладів, упровадження нових ідей, передового досвіду, свіжих думок тощо [2].

Законопроектом [2] пропонується: 1) удосконалити положення абзацу другого частини першої статті 42 Закону України «Про вищу освіту» [1], передбачивши, що одна і та сама особа не може обіймати посаду керівника закладу вищої освіти більше ніж два строки; 2) доповнити частину другу статті 42 цього Закону [2] новим підпунктом, згідно з яким не може бути обрана, призначена (у тому числі виконувачем обов'язків) на посаду керівника закладу вищої освіти особа, яка два строки обіймала посаду керівника (ректора, президента, начальника, директора тощо) закладу вищої освіти; 3) передбачити в прикінцевих і перехідних положеннях проекту Закону [2] механізми реалізації зазначених вище положень Закону [2].

Тобто, законопроект [2] чітко прописує, що одна і та ж особа не може очолювати будь-який заклад вищої освіти (свій, чужий, новостворений тощо) понад два терміни, навіть не поспіль, а взагалі.

Відразу ж після цього ж Верховній Раді України впродовж вересня – жовтня 2022 року було зареєстровано ще чотири альтернативних законопроекти, подані народними депутатами України Герасимовим А. В. – 8050-1 [3], Лукашевим О. А. – 8050-2 [4], Василевською-Смаглюк О. М. – 8050-3 [5], та Гришиною Ю. М. та ін. – 8050-4 [6].

Так, народний депутат А. В. Герасимов у своїй проекті Закону [3] пропонує норму про те, що «одна і та сама особа не може бути керівником одного і того ж державного закладу вищої освіти (курсив наш – авт.) більше ніж два строки [3], тобто така особа, на думку суб'єкта законодавчої ініціативи, після завершення своєї каденції на посаді керівника конкретного державного закладу вищої освіти, може ще два терміни (а може, і більше) бути керівником комунального або приватного закладу вищої освіти.

Проект Закону України, запропонований О. А. Лукашевим [4], є по суті тотожним до проекту Закону, внесеного С. В. Бабаком та ін. [2]. Він також пропонує, що «одна і та сама особа не може обіймати посаду керівника закладу вищої освіти більше ніж два строки» [4].

Народний депутат України О. М. Василевська-Смаглюк, зважаючи на правовий режим воєнного стану в Україні, що триває з 24 лютого 2022 року, та наявність значної кількості тимчасово переміщених закладів вищої освіти, у своєму законопроекті [5] пропонує: 1) передбачити, шляхом внесення відповідних змін до абзацу другого частини першої статті 42 та частини другої статті 42 Закону України «Про вищу освіту» [1], те, що одна і та сама особа не може обіймати посаду керівника закладу вищої освіти більше ніж два строки; 2) передбачити в прикінцевих і перехідних положеннях проекту Закону [5] механізми реалізації зазначених вище положень Закону після припинення дії в Україні правового режиму воєнного стану; 3) на строк дії в Україні правового режиму воєнного стану обмежити можливість проведення виборів керівників закладів вищої освіти [5]. Тобто, погоджуючись із нормою, запропонованою народним депутатом України С. В. Бабаком та ін. [2], народна обранка О. М. Василевська-Смаглюк, не заперечуючи того, що керівник будь-

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

якого закладу вищої освіти може працювати не більше двох термінів, проте пропонує реалізувати цю норму Закону після скасування в Україні воєнного стану.

Народний депутат України Ю. М. Гришина та ін. у своїй законодавчій ініціативі [6] пропонує: 1) удосконалити положення абзацу другого частини першої статті 42 Закону України «Про вищу освіту» [1], передбачивши, що особа не може обіймати посаду керівника одного й того самого закладу вищої освіти (курсив наш – авт.) більше ніж 10 років; 2) передбачити, що особа, яка обіймала посаду керівника певного закладу вищої освіти більше 7 років, може бути допущена до конкурсу на посаду цього закладу освіти, у випадку забезпечення досягнення цільових показників діяльності закладу вищої освіти під час виконання попереднього контракту; 3) передбачити заборону обиратися, призначатися (у тому числі виконувачем обов'язків) на посаду керівника закладу вищої освіти особам, які: більше семи років обіймали посаду керівника відповідного закладу вищої освіти, який упродовж попередніх п'яти років було реорганізовано шляхом приєднання до іншої юридичної особи; обіймали посаду керівника відповідного закладу вищої освіти понад сім років [6].

Як нам видається, тут виключно йдеться про недопущення до конкурсного відбору певних осіб, а також намагання дати можливість балотуватися на вакантні посади керівників інших закладів вищої освіти тим особам, які вже відбули десять років на посаді у відповідному закладі вищої освіти.

Таки чином, підсумовуючи внесені суб'єктами законодавчої ініціативи пропозиції, зазначимо, що, на нашу думку, найбільш оптимальною є пропозиція авторів законопроекту № 8050 [2] про перебування на посаді керівника будь-якого закладу вищої освіти однієї і тієї ж особи не більше ніж два терміни (десять років) без будь-яких застережень і не допущення їх навіть до виконання обов'язків керівників закладів вищої освіти після завершення 10-річного терміну перебування ними на відповідній посаді.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення – 29.01.2023).
2. Про внесення змін до статті 42 Закону України «Про вищу освіту» щодо забезпечення демократичних засад управління закладами вищої освіти: проект Закону України, внесений народним депутатом України С. В. Бабаком та ін., зареєстрований у Верховній Раді України 19 вересня 2022 року за № 8050. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40481>. (дата звернення – 29.01.2023).
3. Про внесення змін до статті 42 Закону України «Про вищу освіту» щодо забезпечення сталості та демократичності в управлінні закладами вищої освіти: проект Закону України, внесений народним депутатом України А. В. Герасимовим, зареєстрований у Верховній Раді України 30 вересня 2022 року за № 8050-1. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40568> (дата звернення - 29.01.2023).
4. Про внесення змін до статті 42 Закону України «Про вищу освіту» щодо забезпечення демократичних засад управління закладами вищої освіти:

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

проект Закону України, внесений народним депутатом України О. А. Лукашевим, зареєстрований у Верховній Раді України 03 жовтня 2022 року за № 8050-2. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40569> (дата звернення - 29.01.2023).

5. Про внесення змін до статті 42 Закону України «Про вищу освіту» щодо забезпечення демократичних засад управління закладами вищої освіти та особливостей її застосування в період дії воєнного стану: проєкт Закону України, внесений народним депутатом України О. М. Василевською-Смаглюк, зареєстрований у Верховній Раді України 03 жовтня 2022 року за № 8050-3. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40575> (дата звернення - 29.01.2023).
6. Про внесення змін до Закону України «Про вищу освіту» щодо обрання, призначення та звільнення з посади керівника закладу вищої освіти: проєкт Закону України, внесений народними депутатами України Ю. М. Гришиною та ін., зареєстрований у Верховній Раді України 03 жовтня 2022 року за № 8050-4. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40580> (дата звернення - 29.01.2023).

Марецька Л. П.*

*кандидат педагогічних наук,
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»,
м. Херсон, Україна*

НАСКРІЗНЕ ВМІННЯ ВИСЛОВЛЮВАТИ ВЛАСНУ ДУМКУ УСНО Й ПИСЬМОВО ЯК АКТУАЛЬНЕ ПИТАННЯ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ

Новий Державний стандарт базової середньої освіти містить перелік ключових компетентностей та наскрізних умінь, спільних для всіх компетентностей. Загалом нараховуємо в освітньому документі одинадцять ключових компетентностей та десять наскрізних умінь: читати з розумінням, висловлювати власну думку усно і письмово, критично та системно мислити, діяти творчо, виявляти ініціативність, здатність логічно обґрунтувати позицію, конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, ухвалювати рішення, розв'язувати проблеми [1].

Власне, саме поняття «уміння» уже досить досліджено й вивчено, навколо тлумачення цієї науково-педагогічної дефініції не точиться багато дискусій серед наукових кіл, а ось у питанні, як тлумачити «наскрізні вміння», ще не вироблено єдиного підходу. Великий тлумачний словник сучасної української мови подає кілька значень поняття «наскрізний»: 1) такий, що проходить наскрізь через що-небудь з виходом назовні; 2) який зберігається упродовж чогонебудь, від початку до кінця; 3) який повністю охоплює всі моменти виробничої діяльності [2, с. 736]. Якщо розглядати наведені тлумачення в освітній площині і в поєднанні зі словом «уміння», а також урахувавши контекст науково-педагогічної проблеми, то таку комбінацію можна охарактеризувати як уміння, що є спільними для всіх освітніх галузей, тобто і навчальних предметів, й інтегрованих курсів, і міжгалузевих інтегрованих курсів.

Жодним чином не применшуючи значення кожного наскрізного

* © Марецька Л. П.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

вміння, усе ж виділимо, на нашу думку, уміння важливе й навіть визначальне щодо формування та розвитку в учнів інших важливих наскрізних умінь – це вміння *висловлювати власну думку усно й письмово*. Визначальним воно є тому, на наш погляд, що неможливо розвивати в дитини вміння *критично мислити, виявляти ініціативу чи здатність логічно обґрунтувати позицію* тощо, якщо вміння висловлювати власну думку усно й письмово перебуватиме на початковому рівні розвитку.

Щоб критично оцінити певну життєву ситуацію, дитині доведеться подумки сформулювати власне ставлення й цінності, і хоча цей процес відбуватиметься ще не усно й не письмово, він є визначальним для подальших висновків. Ситуації, які потребуватимуть чіткого формулювання власного ставлення, логічного обґрунтування своєї позиції, траплятимуться в житті дитини все частіше, тож власну думку доведеться висловлювати упродовж усієї комунікаційної діяльності.

І говоріння, і письмо є похідними внутрішнього мовлення людини, стимуляторами розвитку якого є найрізноманітніші життєві мовленнєві ситуації. Саме у внутрішньому мовленні

- людина продумує й вибудовує формулювання висловлення власної думки;

- критично оцінює переконливість власних аргументів, швидко відшукує нові аргументи чи приклади, якщо попередні було спростовано співрозмовником;

- відбирає доцільні лексичні одиниці з числа тих, якими опанувала;

- свої думки оформлює в речення, зокрема й граматично;

- робить переходи від однієї мікротеми до наступної, таким чином здійснюючи попереднє структурування висловлення.

Як уже зазначалося вище, наскрізне вміння висловлювати власну думку усно й письмово є спільним для всіх ключових компетентностей, а отже, формувати й розвивати це вміння мають учителі всіх освітніх галузей, а не лише мовно-літературної. І тут виникає проблема в розумінні важливості ролі цього вміння у формуванні особистості, що зростає, та у відповідальному ставленні до результатів навчання учнів певного освітнього циклу. Наразі учні 5-6 класів перебувають в адаптаційному циклі навчання, про що йдеться в Державному стандарті базової середньої освіти. Це означає, що саме тепер потрібно враховувати вікові та індивідуальні особливості розвитку і потреби учнів, а також забезпечити просування індивідуальними освітніми траєкторіями, оскільки кожен цикл передбачає певну сформованість і наявність компетентностей і наскрізних умінь.

Вивчаючи проблему ставлення вчителів різних освітніх галузей за допомогою анонімного опитування, ми прийшли до висновку, що, наприклад, 63 % учителі математичної освітньої галузі та 56 % природничої освітньої галузі вважають, що наскрізне вміння висловлювати власну думку усно й письмово мають розвивати лише вчителі навчальних предметів мовно-літературної галузі. Ці результати не претендують на остаточні, а також вивчення питання ще продовжується, тож ці показники є змінними. Тішить, що

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

є достатня вчителів-предметників, які за допомогою «відкритого мікрофона» висловили розуміння й готовність узяти до уваги всі наскрізні вміння. Тож сучасні реалії свідчать про те, що просвітницька робота щодо запровадження нових стандартів в освіті, зокрема, основних положень Нової української школи не має послаблятися, а навпаки – набирати обертів, а також більш прикладного характеру.

Звернемо увагу й на те, що в Професійному стандарті за професіями «Учитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Учитель закладу загальної середньої освіти», «Учитель з початкової освіти» (з дипломом молодшого спеціаліста) (2020) йдеться про те, що процеси навчання, виховання та розвитку учнів є наскрізними, а їхню цілісність забезпечує наявність у вчителя загальних і професійних компетентностей, необхідних для виконання всіх необхідних трудових функцій [3, с. 1]. Водночас у стандарті однією з професійних компетентностей визначено мовно-комунікативну, а отже, учителі всіх освітніх галузей мають бути для учнів узірцем правильного мовлення.

Про шляхи реалізації освітньої мети – розвиток наскрізного вміння висловлювати власну думку усно й письмово – ітиметься у подальших публікаціях.

ЛІТЕРАТУРА:

7. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голова ред. В. Г. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005 1728 с.
8. Державний стандарт базової середньої освіти <https://archive.org/details/-velykiyslovnnyk/page/733/mode/1up> дата звернення 14.02.2023
9. Професійний стандарт за професіями «Учитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Учитель закладу загальної середньої освіти», «Учитель з початкової освіти» (з дипломом молодшого спеціаліста) <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text> дата звернення 13.02.2023.

Марушко Л. П.*

*кандидат хімічних наук, доцент,
Волинський національний університет
імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна*

АКТУАЛІЗАЦІЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Підготовка висококомпетентних фахівців є найважливішим завданням вищої освіти. У сучасних умовах збільшення наукової інформації, зростаючого накопичення емпіричного та теоретичного матеріалу з дидактики та методики навчання учнів фізики, хімії, географії та біології, посилення взаємозв'язку предметів природничо-наукового циклу, інтеграції та диференціації шкільної природничої освіти підготовка майбутніх вчителів природничих спеціальностей до професійної діяльності є однією з найважливіших проблем. Це

* © Марушко Л. П.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

актуалізується ще й тим, що цикл природничих дисциплін має не лише значний потенціал освітнього впливу на особистість, а й значні можливості для формування наукового мислення та світорозуміння майбутніх учителів.

Сучасні реформи освіти з орієнтацією на інтеграцію розширюють та ускладнюють завдання, що стоять перед системою підготовки майбутніх учителів [1, с. 127]. Вони вимагають від майбутніх учителів принципово іншого рівня підготовки, який дає змогу вільно орієнтуватися в нових умовах, реалізовувати міжпредметну інтеграцію (не обмежуючись рівнем міжпредметних зв'язків) та використовувати її можливості. Водночас, як показує аналіз шкільного викладання природничих дисциплін, інтегровані курси, як правило, викладають вчителі, які не лише не мають спеціальної підготовки до реалізації міжпредметної інтеграції, а й погано орієнтуються у відповідній термінології [3].

Основним завданням підготовки майбутніх учителів природничих спеціальностей до професійної діяльності є керівництво процесом філософського осмислення основ природничих наук, яке передбачає:

1) формування сучасних уявлень щодо форм існування та руху матерії;

2) знання основних етапів розвитку поглядів про фізичну, хімічну та біологічну картини світу;

3) володіння методами методологічного аналізу конкретного змісту предметних курсів (наприклад, аналіз просторово-часових властивостей матерії – у фізиці; ілюстрація ідей несотворимості та незнищеності матерії – у хімії, причинності та системності – у біології);

4) розкриття історичних аспектів цієї науки (наприклад, роль фундаментальних класичних дослідів у становленні фізики; знання основних етапів розвитку еволюційної теорії в біології чи теорії будови речовини у хімії).

Окрім цього, майбутні учителі природничих спеціальностей повинні орієнтуватися в змісті суміжних предметів природно-наукового циклу для здійснення його аналізу з метою встановлення міжпредметних зв'язків.

Підготовку майбутніх учителів природничих спеціальностей до професійної діяльності необхідно спрямовувати на реалізацію педагогічних умов навчання, які сприяли б формуванню фундаментальних знань студента у взаємозв'язку з майбутньою професією, розвитку мотивації до професійної діяльності, формування готовності до освоєння компетентностей, заснованих на міждисциплінарному підході; поєднання практичної, теоретичної, мотиваційної складової у самостійній діяльності студентів [3].

З огляду на це, підготовка майбутніх учителів природничих спеціальностей до професійної діяльності базується на трьох засадах:

1) осмислене вивчення основних законів науки замість механічного застосування готових формул;

2) ієрархізованість знань: виокремлення у дисциплінах навчальної програми власного концептуального ядра;

3) нероздільність освітнього процесу та наукового пізнання.

З огляду на це, виокремимо три групи основних завдань

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

підготовки майбутніх учителів природничих спеціальностей до професійної діяльності: *освітні* – формування системи природничо-наукових знань та переконань майбутніх педагогів щодо природничих проблем сучасності та шляхів їхнього вирішення, необхідних для здійснення якісної природничої освіти та виховання школярів [4, с. 30]; *виховні* – формування ціннісних орієнтацій, мотивів, потреб та готовності до професійної діяльності майбутніх вчителів природничих дисциплін [2]; *розвиваючі* – розвиток системи інтелектуальних та практичних умінь, навичок та професійних якостей, що забезпечують успішне виконання конкретних функцій, пов'язаних з майбутньою професією.

Розглядаючи проблеми підготовки майбутніх учителів природничих наук до роботи в Новій українській школі, Н. Грицай визначила основні методичні орієнтири навчання природничих наук: інтегративний підхід до змісту курсів; використання компетентісно зорієнтованих завдань; виконання навчальних проектів; реалізація дослідницького підходу; використання елементів STEM-освіти, зокрема мейкерства; застосування різноманітних цифрових технологій; формувальне оцінювання знань учнів [2, с. 138]. Таким чином, підготовка майбутніх учителів природничих спеціальностей є надзвичайно важливою та своєчасною.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гарматик Н. Проблема підготовки майбутніх учителів природничих наук: аналітичний огляд. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. 2019. Вип. 3. С. 126–133.
2. Грицай Н. Б. Підготовка майбутніх учителів природничих наук до роботи в Новій українській школі. *Українська професійна освіта*. 2021. Вип. 9-10. С. 136–143.
3. Засекіна Т. М. Інтеграція в шкільній природничій освіті: теорія і практика: монографія. Київ: Педагогічна думка, 2020. 350 с.
4. Hays J., Reinders H. Sustainable learning and education: A curriculum for the future. *International Review of Education*. 2020. Vol. 66 (1). P. 29–52.

Мехед О. Б.*

*доктор педагогічних наук, доцент,
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка,
м. Чернігів, Україна*

РОЗВИТОК ПОТЕНЦІАЛУ ВЧИТЕЛЯ БІОЛОГІЇ ТА ОСНОВ ЗДОРОВ'Я В СИСТЕМІ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Інклюзивне навчання є способом організації освітнього процесу для осіб з особливими освітніми потребами (ООП) в закладі загальної середньої освіти (ЗЗСО), яке організовується за інституційною (денною або вечірньою) формою здобуття освіти та передбачає включення дитини з особливими освітніми потребами до освітнього процесу спільно з іншими учнями класу [1]. Сучасний стан

* © Мехед О. Б.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

впровадження ідеї інклюзії в заклади середньої освіти України значною мірою залежить саме від кваліфікації освітян. Таким чином особливого значення набуває питання сформованості інклюзивної компетентності майбутнього вчителя біології та основ здоров'я, що є складним особистісним утворенням на ґрунті інклюзивних знань, окремих сформованих інклюзивних умінь і навичок, а також професійних і особистісно значущих якостей, стану оволодіння здоров'язбережувальними і корекційно-розвивальними технологіями. Все вищеперелічене зумовлює готовність майбутнього педагога до професійної діяльності в царині інклюзивного навчання [там само].

Актуальність вищезазначеного підтверджується результатами проведеного анкетування. 92 % учасників анкетування одним із найважливіших чинників якісного інклюзивного навчання у закладах освіти на сьогодні називають саме наявність підготовлених педагогів та асистентів учителів. Педагоги також зазначають потребу у супроводі фахівців-дефектологів, психологів та інших релевантних фахівців, які сприяли б покращенню взаємодії педагога зі здобувачами освіти, які мають ООП. Як показали результати дослідження, вчителі доволі мотивовані стосовно підвищення власних компетентцій у сфері інклюзивної освіти, однак їм доводиться робити це самостійно, використовуючи доступні їм джерела інформації, серед основних причин такого стану, як правило, називають відсутність системної підтримки і навчання. Згідно результатів анкетування вчителі відчувають брак спеціальних інструкцій (82 % опитаних), тренінгів або семінарів з обміну досвідом (76 %), більшість опитаних бажать, щоб вищезазначені заходи впроваджувалися би з боку Міністерства освіти і науки (56 %), були б затверджені та визнані на рівні держави (68 %). Крім того, потрібно зазначити, що якісне інклюзивне навчання має значну залежність і від батьків учнів з ООП, що зазначили майже 95 % опитаних вчителів та 86 % батьків.

Таким чином, в умовах провадження якісної інклюзивної освіти потрібна спеціальна підготовка кадрів, що зумовлено в першу чергу різними категоріями дітей із різними освітніми можливостями і потребами [5]. Найчастіше зустрічаються здобувачі освіти, що мають порушення опорно-рухової системи, затримку психічного розвитку, окремі вади зору, слуху, мовлення та інші. Так, якщо в закладі загальної середньої освіти є діти, які мають проблеми опорно-рухової системи, то, як правило, потрібне доповнення у персоналі – спеціальні помічники вчителя, які допомагатимуть учителям з переміщенням учнів при здійсненні ними щоденних потреб [4]. Це необхідно навіть тоді, коли навчальний заклад пристосований і має ліфти, пандуси, знижені пороги, чого в українських школах бракує. Для дітей з обмеженнями психічного розвитку чи із серйозними порушеннями зору, які навчаються за індивідуальним планом, теж необхідним є помічник учителя, бо часто такі діти можуть не встигати за ритмом класу [2].

В сучасних умовах здійснення інклюзивного навчання учитель біології та основ здоров'я повинен повною мірою володіти знаннями про особливості вад розвитку учня, який здобуває освіту у ЗЗСО. Саме обізнаність учителя біології та основ здоров'я, зумовлені його базовою освітою, його готовність допомогти дитині з ООП, дозволяє

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Орфографічний рядок

зробити освітній процес ефективним та успішним [3].
Отже, компетентність та направленість майбутнього вчителя біології та основ здоров'я на ефективне провадження інклюзивної професійно-педагогічної діяльності передбачає наявність у останнього свідомого бажання провадження інклюзивної освіти і прагнення до її позитивного результату; гуманістично-ціннісного світогляду (визначає людину як найвищу цінність); особистісного визнання мети інклюзивної діяльності та її цінностей; усвідомлення значущості для високого рівня сформованості особистої інклюзивної компетентності; зацікавленості питаннями інклюзивної освіти; мотивації самоосвіти, саморозвитку і вдосконалення педагогічної майстерності. Отже, процес упровадження в освітній простір інклюзивного навчання потребує забезпечення низки сприятливих умов для його розвитку, серед яких першочергової уваги заслуговує підготовка вчителів основ здоров'я з високим рівнем інклюзивної компетентності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бойчук Ю. Д., Бородіна О. С., Микитюк О. М. Інклюзивна компетентність майбутнього вчителя основ здоров'я: монографія. Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2015. 117 с.
2. Кучерук О. С. Професійні вимоги до вчителя загальноосвітнього навчального закладу в умовах інклюзивного навчання. *Постметодика*. 2012. № 2. С. 42-44.
3. Мехед О. Б., Мехед Д. Б. Професійно-розвивальні технології підготовки майбутніх учителів до соціально-педагогічної діяльності, направленої на збереження здоров'я молоді. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова*. Київ: Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2022. Випуск 3К (147) 22. С. 281–285
4. Мехед О. Б., Мірошник В. І. Підготовка майбутніх вчителів біології та основ здоров'я до соціально-педагогічної діяльності в контексті інклюзивного навчання. *Інновації партнерської взаємодії освіти, економіки та соціального захисту в умовах інклюзії та прагматичної реабілітації соціуму*: Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції. Кам'янець-Подільський, 2022. С. 223–225
5. Мехед О. Б., Рябченко С. В., Тюпіна Н. В. Створення здоров'язбережувального освітнього середовища у контексті інклюзивного навчання. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*. Вип. 6 (162). Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Чернігів: НУЧК, 2020. С. 96–102.

*студентка I курсу магістратури,
Криворізький державний педагогічний університет,
м. Кривий Ріг, Україна*

*Науковий керівник:
Волкова Н. В.*

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Криворізький державний педагогічний університет,
м. Кривий Ріг, Україна*

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕСТІВ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАТЬ ТА УМІНЬ УЧНІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ

Незважаючи на відключення світла, сирени та інші реалії сьогодення, українська система освіти робить все для того, щоб здобувачі освіти могли продовжувати навчання. Дистанційний формат навчання – не новий як для українців, так і для всього світу, адже він став чи не єдиним можливим як в умовах пандемії, так і під час військового стану.

Повністю або частково навчальні заклади використовують дистанційний формат викладання навчального матеріалу. Нові умови не лише потребують зміни принципів викладання, а й впливають на якість знань здобувачів освіти.

Багато учасників дистанційного навчання погоджуються з очевидними його позитивними рисами: доступність та інтерактивність навчального матеріалу, зосередженість та залученість до навчального процесу. З іншого боку, здобувачам освіти самостійно доводиться освоювати нові теми, оскільки на даний момент ще немає стандарту проведення дистанційних занять, відповідно до яких можна визначити їхню якість [1].

Для підвищення якості навчання педагогу необхідно вміти своєчасно та кваліфіковано обирати й застосовувати існуючі форми та методи педагогічного контролю, чітко визначити його цілі та функції. Передбачається створення нових інструментів та оціночних процедур, наприклад, таких як метод діагностики та обробки даних про освітні результати учнів [2].

Метою роботи є розробка методики використання комп'ютерного моніторингу у процесі формування предметних компетенцій під час здійснення контролю за освітніми результатами здобувачів освіти з предмета «Технологія».

Методика використання автоматизованих тестових форм контролю включає:

- визначення типів тестів, розробку завдань для тестового контролю та показників, які з достатньою повнотою характеризують навчальний результат здобувачів освіти;

- забезпечення мотивації при застосуванні інформаційних технологій;

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

- розробку сукупності прийомів, визначення умов застосування автоматизованих комп'ютерних тестів.

Відповідно до поставленої мети визначено такі завдання:

- визначити сучасний стан тестового контролю навчальних результатів здобувачів освіти;

- змоделювати систему тестових завдань для контролю освітніх результатів з предмету «Технологія» та визначити можливості її використання для формування предметних компетенцій;

- популяризувати серед здобувачів освіти науково-освітню та творчу діяльності вчителя, створити умови для особистісного розвитку молоді.

Проблема контролю навчальних досягнень завжди є дуже актуальною, особливо з такого предмета як «Технологія», де існує межа між теоретичними знаннями та практичними навичками і вміннями здобувачів освіти. Школярі можуть успішно працювати своїми руками, але при цьому можуть не знати теоретичної частини.

Використання тестів допомагає оцінювати рівень сформованих знань, умінь та навичок здобувачів освіти на уроках технології, дозволяє педагогу скоригувати навчальний процес, застосовуючи креативні технології дистанційного та змішаного навчання.

Наразі створено значну кількість різноманітних програм для створення тестів та контролю знань. Головна їх перевага в тому, що вони не вимагають від здобувачів освіти письмових робіт, економлять щодо часу, витраченого на безпосереднє виконання дій, мають велику гнучкість у виявленні вузьких цілей, завдяки чому вдається дуже докладно формулювати і точно окреслювати завдання кожного тесту [2]. Електронні тести виконують певну позитивну роль в процесі навчання, розвитку та виховання. Здобувачам освіти подобається працювати із електронними тестами.

В нашій методиці для підготовки та проведення комп'ютерного тестування знань було використано програму «MyTestXPro». Вона працює з дев'ятьма типами завдань: одиночний вибір, множинний вибір, вказування порядку, зіставлення, введення числа або тексту вручну, частина зображення, перестановка літер.

Під час самостійного виконання тестів вдома при дистанційному навчанні програма «MyTestXPro» встановлюється на домашніх комп'ютерах здобувачів освіти, а адміністративний модуль викладача «Журнал» дозволяє отримувати результати з віддалених комп'ютерів.

Зважаючи на все вищезгадане, ми приходимо до висновку, що методика використання тестів та тестових завдань на уроках «Технології» із застосуванням комп'ютерної програми «MyTestXPro» дають можливість здобувачам освіти брати активну участь у процесі навчання. Такі методи подання інформації дозволяють підвищити активність школярів, поглибити їх знання та підвищити інтерес до навчального матеріалу. Заняття з різними формами та методами навчання допомагає здобувачам освіти краще засвоїти базові знання з предмету, підвищити наочність навчання, систематизує засвоєні знання, формує мотивацію до вивчення предмета, отже значно підвищує результати навчання з дисципліни «Технологія».

ЛІТЕРАТУРА:

1. Майорова І. Г. Тестовий контроль навчальних досягнень учнів ПТНЗ: методичні рекомендації. Донецьк. ІПО ІПП УМО АПН України. 2010. 42 с.
2. Наумова В. Ю. Розробка тестових завдань і тестів: основи технології. Київ. 2006. 24 с.
3. Парашенко Л. І. Тестові технології у навчальному закладі: метод. посібник. Київ. ТОВ «Майстерня книги». 2006. 217 с.

Недбайло С. М.*

*магістрант кафедри педагогіки й менеджменту освіти
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»,
м. Херсон, Україна*

Науковий керівник:

*Жорова І.Я.,
доктор педагогічних наук, професор,
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»,
м. Херсон, Україна*

**ОБҐРУНТУВАННЯ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ
ПРОЦЕСУ ВПРОВАДЖЕННЯ АУТОНОМІЇ В ЗАКЛАД ОСВІТИ**

У сучасних умовах відбуваються процеси радикального реформування освітнього простору в Україні: активно впроваджується Європейський досвід, реалізується програма реформи «Нова українська школа», змінюється парадигма фінансування закладів освіти тощо. При цьому одним із важливіших принципів освітніх змін в Україні є принцип автономії закладів освіти. Разом з тим прямі норми діючого законодавства щодо автономності закладів освіти не дають прямих відповідей на те, як ефективно впровадити та реалізувати автономну модель їх управління і функціонування.

Поряд із цим, варто зазначити, що проблема розробки засад упровадження та ефективної реалізації принципу автономії в освітній простір цікавить багатьох вчених, серед яких: Сеїтосманова А. [1], Фасоля О. [1], Мархлевскі В. [1], Клокар Н. [2], Науменко Г. [2], Гунько Н. [2], Колесник В. Ю. [3; 4], Кондратьєву А. В. [5] та багато інших. Проте, як показав аналіз даних праць, окреслене питання, все ж таки, остаточно не вирішене, що й зумовило актуальність даного дослідження.

Так, реформування освітнього простору тісно пов'язане з адміністративно-територіальною реформою, реформою децентралізації та формуванням автономних органів місцевого самоврядування. Децентралізація освіти є невід'ємною складовою управлінських реформ. У загальному виокремлюють три концептуальні моделі, які передбачають передачу урядом частини повноважень місцевим органам самоуправління, освітнім закладам – це деконцентрація, децентралізація, делегування повноважень закладам освіти. На практиці найбільш часто зустрічається поєднання окреслених концептуальних моделей. У межах концептуальної моделі

* © Недбайло С. М.*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

– децентралізації у свою чергу виділяють два окремі підходи: децентралізація з домінуючою позицією органів територіального самоврядування; децентралізація з сильною автономією закладів освіти [1]. При децентралізації із збереженням сильної автономії закладів освіти провідну роль відіграють безпосередньо заклади освіти, що мають статус юридичної особи з широкими повноваженням керівництва. А отже вирішальними виступають умови впровадження автономії, які створені безпосередньо в освітньому закладі та фактори, що впливають на ефективність такого процесу. Ефективність упровадження та реалізації принципу автономії в закладах освіти залежить від багатьох факторів, серед яких особливо доцільно виокремити наступні:

- активність зацікавлених осіб;
- інституційна спроможність закладу освіти;
- інформаційне забезпечення в закладі освіти;
- контроль з боку суб'єктів, відповідальних за процеси реформування освітнього простору;
- лідерство та особисті якості керівника закладу освіти;
- організаційно-методичне забезпечення в закладі освіти;
- прозорість та демократичність процесу впровадження принципу автономії;
- рівень мотивації персоналу;
- територіальне розташування закладу освіти;
- фінансове забезпечення процесу впровадження принципу автономії в закладі освіти.

На нашу думку, саме окреслені фактори є вирішальними в контексті забезпечення ефективності впровадження принципу автономії в освітній заклад і саме перелічені фактори створюють умови в освітньому закладі, які або прийнятні для впровадження реформ, або ні.

Наукова новизна даного дослідження полягає в уточненні факторів впливу на ефективність впровадження принципу автономії в освітній заклад.

При цьому в якості напрямку подальших досліджень доцільно вказати необхідність оцінки впливу даних факторів з метою виокремлення найбільш впливових для подальшої розробки алгоритму впровадження автономії в заклад освіти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Автономія як шлях до ефективного менеджменту школи: метод. реком. / А. Сеїтосманов та ін. Київ, 2019. 47 с.
2. Клокар Н., Науменко Г., Гунько Н. Автономія опорної школи і механізми її забезпечення. *Рідна школа*. 2018. № 5–8. С. 19–24.
3. Колесник В. Ю. Партикулярний рівень міжнародної кооперації Європейського Союзу у сфері освіти: правові засади та напрями. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»* : збірник наукових статей. Чернівці, 2019. № 3. С. 189–207.
4. Колесник В. Ю. Основні напрями співробітництва у сфері освіти між Україною та Європейським Союзом відповідно до положень Угоди про асоціацію. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 6. С. 354–356.
5. Кондратьєва А. В. Нові підходи до управління закладом освіти в умовах нової української школи. *Теорія і методика управління освітою*. 2019. Вип.12. Т2. С. 89–92.

Москвічова Ю. О.*

*кандидат мистецтвознавства, доцент,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського,
м. Вінниця, Україна*

Фрицюк В. М.

*викладач,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця, Україна*

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Здатність до творчості є актуальною професійною якістю майбутніх учителів, потребу в яких відчуває сьогоденна освіта. Успіхів у професійній діяльності сьогодні може досягнути тільки той вчитель, який має високий рівень креативності, який відбувся як творча особистість, який займається постійним саморозвитком [3].

Ситуації навчально-виховного процесу, в яких педагог-музикант має скористатись креативністю, різноманітні. Вони виникають з метою мобілізації зацікавленості й активності учнів; необхідності шукати відповіді на несподівані запитання; розв'язання педагогічних завдань, що раптово постають перед учителем під час уроку музичного мистецтва, нешаблонного, педагогічно доцільного практичного реагування на них тощо. А здатність породжувати незвичайні ідеї, відхилитись від традиційних схем мислення, швидко розв'язувати проблемні ситуації – це і є, власне, креативність.

Креативність не є вродженою якістю особистості. Як показують численні дослідження, вона розвивається в процесі навчання і виховання в безпосередній активній діяльності завдяки цілеспрямованому педагогічному впливові.

Аналіз наукової літератури з проблеми дослідження показав, що виявлення та розвиток цієї якості здійснюється під впливом різноманітних умов, які можуть випадково скластися або бути спеціально організованими (активне навчання, тренінги та ін.).

Аналіз різних концепцій креативності показує, що ця якість найповніше розкривається і розвивається за наявності сприятливих умов, креативного середовища: коли стимулюється творчість; коли допускається «відхилення» в поглядах; коли є можливість ризикувати і нема покарання за помилки; коли існує атмосфера довіри, поваги, визнання незалежності; коли не визнають підкорення авторитету чи чийсь волі.

Науковці наголошують на тому, що найбільш позитивно на розвиток креативності впливає таке середовище, де відсутні критика, оцінювання, стреси.

* © Москвічова Ю. О., Фрицюк В. М.*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

З такою позицією узгоджуються і переконання гуманістичних психологів. Основна їхня ідея полягає в тому, що для прояву і розвитку внутрішніх можливостей необхідно створити певні умови, а не форсувати творчий розвиток. «Сама природа внутрішніх умов творчості така, що їх появу не можна спровокувати, але їм потрібно сприяти» (К. Роджерс) [1, с. 419].

Вивчення мистецьких дисциплін має свої особливості й певним чином відрізняється від інших освітніх предметів. Більшість з навчальних курсів передбачає, на думку О.Рудницької, перш за все, логічні операції, ознайомлення з конкретними фактами, опанування понять і формул, тобто розвиває теоретичне мислення. Мистецтво ж удосконалює здатність бачити, відчувати, споглядати. Мистецькі твори пропонують художні образи, що безпосередньо звернені до сенсорної сфери, емоцій та почуттів людини і спрямовані на те, щоб «захопити» її, примусити співчувати та співпереживати. Причому духовні цінності сприймаються не як щось надособистісне, а як здобуток власного творчого досвіду. У такий спосіб стимулювання емоційних реакцій доповнюється розвитком креативності суб'єкта навчання, вважає О.Рудницька [2, с. 5].

Сьогодні стає очевидним, що ефективність мистецьких дисциплін, на думку О.Рудницької, не може обмежитись копіюванням готових зразків виконавської інтерпретації того чи іншого твору, зведенням творчої діяльності до виконання стереотипних дій за тим чи іншим шаблоном. Важливо збагатити процес художнього пізнання способами, які б давали можливість стимулювати оригінальні вияви особистісних реакцій і створити необхідні умови для творчого самовираження суб'єктів навчального процесу.

Діяльність учителя музичного мистецтва можна визначити як музично-педагогічну. Вона вирішує педагогічні завдання засобами музичного мистецтва. Музично-педагогічна діяльність поєднує в собі музикознавчу, виконавську, хормейстерську, дослідницьку роботи.

Особливо важливим для вчителя музичного мистецтва є володіння інструментом, оскільки включає багато видів діяльності, пов'язаних з грою на інструменті (баян, акордеон, фортепіано та ін.). Наприклад, на уроці вчитель повинен уміти: ілюструвати окремі епізоди творів, що вивчаються, з метою їх поглибленого пізнання та осмисленого сприйняття учнями; змінювати в творі окремі засоби музичної виразності, щоб активізувати слухову уяву учнів, пожвавити їхню художню фантазію; виконувати весь твір на високому художньому й доступному для дітей рівні; акомпанувати собі й учням під час показу і розучування нової пісні; акомпанувати окремим учням, пристосовуючись до їхнього діапазону тощо.

Не менш різноманітно виявляється його діяльність, пов'язана з використанням музичного інструмента в позакласних формах роботи: музично-освітній, гуртковій, у літніх таборах, у ритмічному вихованні тощо.

Педагогічна імпровізація і педагогічний експромт лежать в основі педагогічної творчості. Володіння ними важливо для вчителя будь-якої спеціальності, але для вчителя музики ці якості набувають

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

особливого значення через багатоплановість діяльності. Розповідь про музику, виконання музичних творів, читання з листа, транспонування або підбір експромтом музики на прохання дітей – всі ці види діяльності неможливо наперед запланувати [4]. Все це говорить про те, що учитель музичного мистецтва має бути здатний до творчості безпосередньо на уроці. А для цього під час його професійної підготовки в закладах вищої освіти варто розвивати його креативний потенціал.

Отже, можна зробити висновок, що творча діяльність учителя музичного мистецтва пов'язана, перш за все, з творчою природою як мистецтва, так і педагогічного процесу. Великі можливості для творчих проявів пов'язані з виконанням, інтерпретацією музичних творів і на їх основі – реалізацією виховної та освітньої функцій музичних занять. Провідну роль у цьому процесі відіграють, на наш погляд, музично-слухові уявлення, володіння засобами і прийомами художньої виразності, досвід спілкування з художньою творчістю та креативність, розвиток якої має стати цілеспрямованим ще в період навчання в закладі вищої освіти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Роджерс Н. Творчество как усиление себя. *Вопр. психологии*. 1990. № 1. С. 164–168.
2. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька: навч. посіб. Київ. 2002. 270 с.
3. Фрицюк В. А., Вовк Л. П. Акмеологічний підхід до вивчення проблеми професійного саморозвитку майбутнього вчителя. *Наукові записки. Серія: Педагогіка і психологія ВДПУ ім. Михайла Коцюбинського*. Вінниця. 2016. Вип. 47. С. 68–72.
4. Фрицюк В. А. Формування креативності майбутніх учителів музики: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Вінницький держ. педагогічний ун-т ім. Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2004. 20 с.

Нижеголенко М. О.*

*магістрант кафедри педагогіки й менеджменту освіти,
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»,
м. Херсон, Україна*

Науковий керівник:

Зубко А. М.

доктор філософії, професор,

*КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»,
м. Херсон, Україна*

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Сучасне становище нашої країни потребує вагомих змін в усіх сферах суспільного життя, насамперед – в освіті. Розвиток України, як

* © **Нижеголенко М. О.**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

демократичної країни, зародження Нової української школи, модернізація системи освіти, вимагають активної та якісної діяльності закладів загальної середньої освіти. Ці зміни спричиняють потребу вмілого професійного управління із застосуванням сучасних інноваційних підходів [1; 9; 10].

У Національній стратегії розвитку освіти в Україні зазначається, що управління освітою має здійснюватися на засадах інноваційних стратегій відповідно до принципів сталого розвитку, створення сучасних систем освітніх проектів та моніторингу [8].

Управління інноваційною діяльністю педагогічних працівників – це процес, який ґрунтується на поступовому оновленні і вдосконаленні змісту, методів, технологій освітньої діяльності. Цей процес повинен впливати на підвищення якості наданих освітніх послуг [7].

Головна мета в управлінні закладом освіти полягає у забезпеченні його найліпшої діяльності, узгодженні зусиль усіх учасників процесу освіти та переходу школи на більш якісний рівень. Тобто, створення усіх необхідних умов для її розвитку та ефективного функціонування. Але, розвиток ЗЗСО неможливий тільки із введенням та засвоєнням інновацій. Залежно від видів інновацій та рівня перетворень керівник повинен докладати ще багато зусиль щодо розвитку закладу освіти. А саме, сприяти підвищенню рівня професійної майстерності вчителів, змінювати застарілі форми діяльності, поновлювати систему функціональних обов'язків членів колективу, знаходити нові стратегічні напрямки розвитку школи, змінювати систему цінностей закладу освіти та його місію [4].

Процеси, які відбуваються на даний час в освіті, зумовлюють пошук ефективних навчальних, виховних, розвиваючих інноваційних технологій. Не останнє місце у цьому процесі займає оновлення взаємовідносин між суб'єктами освітнього процесу. Крім того, спостерігається така ситуація, коли вчитель будь за що хоче показати свою «інтелектуальність», «інноваційність» та захоплюється процесом нововведень, це призводить до перевантаження учнів та втрати інтересу до навчання. І, як наслідок – багато пустих реформ, інновацій та формального перейменування закладів освіти [2].

У сучасній практиці здійснюються різні підходи до менеджменту інноваційною діяльністю ЗЗСО. Але забезпечення сприятливих умов для інноваційної діяльності – це основа усіх підходів. До таких умов відносяться кадрові, організаційні, фінансові, інформаційні, технологічні. Сприятлива психологічна атмосфера в педагогічному колективі, дотримання умов, що забезпечують ефективний перебіг інноваційних процесів, бажання та готовність вчителя до інноваційної діяльності – це складові, які повинні привести заклад освіти до якісного розвитку. Але практика управління нововведеннями свідчить, що інколи навіть найкращий результат ще не є ознакою його ефективності. Визначальну роль в успішному управлінні інноваціями займають ціль, засоби управлінського впливу, функціональний склад, організаційні структури, технології та підходи,

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

які визначають характер планування нововведень, їх організацію, керівництво та контроль [3].

Розуміння закладу загальної середньої освіти та сутності змін у ньому – це основа для успішного розвитку, ефективного функціонування та надання ним якісних освітніх послуг .

Заклад освіти виконує певні соціально цілі, він не може існувати без зовнішнього припливу людей, не може здійснювати свою діяльність без фінансування, не може не реагувати на зовнішню ситуацію, не є єдиним фактором якості навчання і виховання учнів. Заклад освіти, у свою чергу, як соціальна педагогічна система впливає на освітню політику і суспільство.

Завдання керівника ЗЗСО полягає в тому, щоб створити і підтримувати такий осередок, в якому людей (вчителів і учнів) під час спільної діяльності мотивують працювати ефективно та досягати якісних результатів.

Управління закладом освіти – це планомірна, активна взаємодія керівника з іншими учасниками освітнього процесу. Її мета - забезпечення об'єднання зусиль для оптимального функціонування школи та досягнення більш високий рівень освітньої діяльності [6].

Управління розвитком закладу освіти – це вид управлінської діяльності. Він направлений на розвиток школи та забезпечення якісно нових освітніх послуг [11]. Тому управління діяльністю закладу освіти повинне забезпечити використання потенціалу школи та колективу. Об'єктом управління виступає освітній процес та інші структури, що його забезпечують: матеріально-технічна, кадрова, фінансова тощо. Управління розвитком ЗЗСО повинне бути спрямоване на впровадження інновацій та збільшувати потенційні можливості школи. Тому інноваційні процеси та процеси, які їх забезпечують – це об'єкти управління розвитком закладу освіти [5].

Процес нововведень у закладі освіти – це комплекс заходів зі створення, освоєння, поширення і застосування інновацій. Управління інноваційним процесом передбачається виборі з великої кількості пропозицій декількох вдалих проєктів, відбір яких ведеться з метою управління ризиками та якісного використання інноваційного потенціалу педагогічного осередку. Якщо керівник та адміністрація закладу освіти особисто зацікавлені в інноваційному процесі , то можна очікувати результативність управлінських інновацій. Керівництво школи повинне бути достатньо компетентним, щоб розуміти і мотивувати до застосування інновацій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Антонюк Л. В. Основи інноваційної освітньої діяльності: метод. реком. Рівне, РОІППО, 2018. 44с.
2. Василенко В. О. Інноваційний менеджмент: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, Фенікс, 2003. 440 с.
3. Ващенко Л. М. Управління інноваційними процесами в загальній середній освіті регіону: монографія. Київ: Видавниче об'єднання «Тираж», 2005. 380 с.
4. Даниленко Л. І. Управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах: монографія. Київ: Міленіум, 2004. 358 с.
5. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: підручник. 2-ге вид.,

допов. Київ: Академвидав, 2012. 352 с.

6. Мармаза О. І. Інноваційні підходи до управління навчальним закладом. Харків: Видав. гр. «Основа», 2004. 240 с.
7. Мартинець Л. А. Управлінська діяльність керівника навчального закладу: навч. посіб. Вінниця, 2018. 196 с.
8. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки. URL: http://oneu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/11/nsro_1221.pdf.
9. Про інноваційну діяльність: Закон України станом на 1 грудня 2021 р. Верховна Рада України. Офіц. вид. Київ: Парлам. вид-во, 2021.
10. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Дата оновлення: 01.01.2023. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
11. Управління навчальним закладом: навч.-метод. посіб. У 2 ч. Ч. 1. Абетка менеджера освіти / В. В. Григораш та ін.; Харків: Ранок, 2004. 160 с.

Нижеголенко О. В.*

*магістрант кафедри педагогіки й менеджменту освіти
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»,
м. Херсон, Україна*

Науковий керівник:

Зубко А. М.

доктор філософії, професор,

КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»,

м. Херсон, Україна

УПРАВЛІННЯ МЕТОДИЧНОЮ РОБОТОЮ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

У кожній сфері діяльності, а тим більше в педагогіці, важливу роль відіграє розвиток людини як спеціаліста. У закладах освіти система методичної роботи надважлива у професійному становленні та інноваційному розвитку вчителя.

Формування досконалої фахової передвищої освіти в сучасних умовах вимагає нового підходу до цілей, змісту та методів управління педагогічним колективом та методичною роботою. Підготувати нове, інтелектуальне, практичне покоління для відновлення нашої держави неможливо без чіткого підходу до планування освітнім процесом та надання якісних освітніх послуг.

Зміни в суспільстві, швидкий розвиток науки призвели до нових вимог щодо розвитку педагога. Саме та людина, яка схильна постійно займатися професійним самовдосконаленням, готова до безперервної освіти, до розвитку своїх професійних якостей та саморозвитку здатна бути конкурентоспроможною.

Перехід до сучасної, якісної системи управління в закладі фахової передвищої освіти стане можливим завдяки модернізації методичної роботи та її результативності. Тому що методична робота – вагомий частка післядипломної педагогічної освіти. Вона містить у собі складові, спрямовані не тільки на оновлення знань та вмінь викладача, а, насамперед, сприяє підвищенню кваліфікації кожного педагога, розвитку творчих здібностей педагогічних колективів освітніх закладів, досягненню високих результатів у навчанні

* © **Нижеголенко О. В.**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

студентів.

Управління педагогічним персоналом в умовах закладу фахової передвищої освіти полягає в організації, направленні та мотивації діяльності педагогічного колективу, який є об'єктом управлінської діяльності керівника ЗФПО. Директор закладу освіти повинен забезпечити ефективний освітній процес через діяльність команди – педагогічного колективу. Командний менеджмент – це інноваційна форма управління. Вона передбачає сформованість конкурентоздатної управлінської команди. Згуртована команда менеджерів може зробити свою освітню організацію успішною.

У зв'язку з реформуванням освітньої галузі на управління методичною роботою у закладі освіти покладається особлива місія – підвищення професіоналізму педагогів, які мають усвідомити, що акцент сьогодні ставиться не тільки на засвоєння здобувачами освіти певної кількості знань, а насамперед на розвиток особистості, її здібностей, формування наскрізних умінь, ключових і предметних компетентностей, що визначають якість змісту освіти.

Результативність роботи педагогічного працівника закладу фахової передвищої освіти залежить не тільки від його професійних, а й від методичних, менторських та особистісних комунікативних умінь, які повинні постійно розвиватися. Це завдання перш за все покладається саме на систему управління методичною роботою.

Мета сучасної методичної роботи – створення умов для індивідуального професійного розвитку кожного педагога.

Основними завдання методичної роботи у закладі фахової передвищої освіти є підвищення професійного рівня педагога: підготовка викладача до сприйняття та освоєння ним змісту нових програм та засобів їх реалізації; системне опрацювання публікацій щодо досягнень у сфері педагогіки, психології та методики викладання; дослідження та впровадження у свою роботу передового педагогічного досвіду; творчий підхід до використання перевірених рекомендацій: збагачення інноваційними та дієвими засобами та методами навчання; надання викладачам професійної кваліфікаційної допомоги щодо питань теорії та практичної діяльності; мотивувати педагогів до постійного саморозвитку, підвищення результативності їх педагогічної праці.

Плідна методична робота неможлива без внутрішнього моніторингу у ЗФПО. Він є якісним вираженням управлінської контролюючо-аналітичної діяльності закладу освіти. Усі функції внутрішнього моніторингу повинні бути підпорядковані одній меті – забезпечення якості освіти в умовах покращення ефективності діяльності закладу освіти [6, с. 171].

Розвиток фахової передвищої освіти передбачає виконання основних положень Національної доктрини розвитку освіти: інноваційну практику викладачів та керівників ЗФПО щодо забезпечення якісної професійної освіти; розширення досвіду варіативної освіти, диференційованого навчання, відкриття нових, затребуваних ринком праці, спеціальностей, надання спектра освітніх послуг. Як показує досвід, усі ці освітні інновації неможливі без якісного, високого рівня методичної культури викладача, керівництва

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Освітній процес у закладі освіти. Методична культура – вища форма діяльності педагога, його творча індивідуальність, стимул і умова вдосконалення освітнього процесу, передумова реалізації нових ідей у педагогічній практиці. Це не тільки глибокі знання вчителя, але й майстерність, мистецтво, зумовлені його індивідуальністю, уміння пояснювати, зацікавити наукою, озброїти учнів практичними навичками [9, с. 29]. Методична робота в закладі фахової передвищої освіти має ґрунтуватися на досягненнях науки, освітніх інноваціях, реальному аналізу стану освітнього процесу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Баранецька Н. Організація методичної роботи з педагогічними кадрами. *Управління освітою*. 2004. № 22. С. 8-9.
2. Даниленко Л. Менеджмент інновацій в освіті. Київ: Шк. світ, 2007. 120 с.
3. Павлютенков Є. М., Крюкко В. В. Організація методичної роботи. Харків: Основа, 2006. 80 с.
4. Софій Н. З. Інноваційні методи навчання та викладання: теоретичне підґрунтя та методика використання. Київ: Проект «Рівний доступ до якісної освіти в Україні», 2008. 60 с.
5. Ткач Л. А Системний підхід до організації методичної роботи в професійних (професійно-технічних) закладах освіти: метод. посіб. Черкаси, 2021. 71 с.
6. Тягур Р. С., Тягур Т. Р. Менеджмент в освіті: курс лекцій для студ. вищих навч. закладів. Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2010. 300 с.
7. Управління навчальним закладом: навч.-метод. посіб. У 2 ч. Ч. 1. Абетка менеджера освіти / В. В. Григораш та ін.; Харків: Ранок, 2004. 160 с.
8. Хриков Є. М. Управління навчальним закладом. Київ: Знання, 2006. 365 с.
9. Школа молодого завуча / упоряд.: Л. Галіцина. Київ: Ред. загальнопед. газ., 2005. 128 с.
10. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Дата оновлення: 01.01.2023. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
11. Про фахову передвищу освіту: Закон України від 06.06.2019 № 2745-VIII. Дата оновлення: 27.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text>.

Одайник С. Ф.*

*кандидат педагогічних наук, доцент,
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»,
м. Херсон, Україна*

МОНІТОРИНГ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Однією з передумов підвищення якості освіти в Україні є створення національної системи оцінювання й моніторингу якості освіти. У контексті цього одне з головних завдань менеджерів полягає в побудові ефективної освітньої політики і формуванні внутрішньої системи забезпечення якості освіти та освітньої діяльності. Реалізація означеного потребує від менеджерів умілого застосування ефективних інструментів і механізмів управління якістю освіти, основу яких складає об'єктивна, своєчасна і достовірна інформація про

* © Одайник С. Ф.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

реальний стан освітньої діяльності, що дає змогу впроваджувати обґрунтовані інноваційні зміни задля досягнення результатів, які б відповідали державним стандартам.

Окресленим нами питанням присвячена низка законодавчих і нормативно-правових документів. Зокрема, в Указі Президента України «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні» від 4 липня 2005 року за № 1013/2005 [3] створення національної системи моніторингу якості освіти на основі критеріїв держав – членів Європейського Союзу і забезпечення участі закладів загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО) в Міжнародних обстеженнях якості освіти вважається одним із пріоритетних заходів. На виконання Указу Президента України і з метою поліпшення якості загальної освіти Постановою Кабінету Міністрів України від 31 грудня 2005 року за № 1312 «Про невідкладні заходи щодо запровадження зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти» було затверджено «Положення про Український центр оцінювання якості освіти», а також утворена Міжвідомча робоча група з питань запровадження зовнішнього незалежного оцінювання навчальних досягнень випускників навчальних закладів системи загальної середньої освіти і моніторингу якості освіти, до складу якої ввійшли видатні українські науковці, державні службовці різних міністерств і відомств [4]. У чинному Законі України «Про освіту» [2] питанням забезпечення якості освіти присвячено спеціальний розділ. Наказом Міністерства освіти і науки України від 16.01.2020 р. № 54 «Про затвердження Порядку проведення моніторингу якості освіти» затверджено порядок проведення моніторингу [1]. Таким чином, на законодавчому рівні сформовано необхідну правову базу, яка доводить актуальність проблеми використання моніторингу в системі управління ЗЗСО.

Проте, практика застосування моніторингу під час вимірювання якості загальної середньої освіти в регіоні свідчить про недостатню підготовку педагогів, методистів і керівників різного рівня щодо оволодіння ними науково-методичних засад моніторингу і забезпечення необхідних організаційно-управлінських умов у ЗЗСО.

По-перше, до початку здійснення моніторингової процедури потрібно організувати розроблення відповідних навчально-методичних матеріалів двох рівнів – матеріали для проведення моніторингу та матеріали «для виходу» з процедури.

По-друге, оскільки ефективність проведення моніторингу залежить від правильного добору діагностичного матеріалу, доцільно провести цикл науково-методичних нарад, семінарів, навчань тощо, на яких педагоги зможуть оволодіти різними діагностичними методами оцінювання, що у подальшому сприятиме формуванню групи компетентних експертів, які не тільки здійснять якісне оцінювання отриманих результатів, але й запропонують заходи щодо покращення стану об'єкту моніторингу.

По-третє, урахуовуючи трудомісткість моніторингових процедур, окрім експертної групи необхідно сформувати технічну, яка вирішуватиме питання, що пов'язані з комп'ютерним опрацюванням результатів, підготовкою допоміжних матеріалів.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

У четверте, проведення моніторингових досліджень передбачає оприлюднення їх результатів через інформування суб'єктів освітнього процесу, відповідних органів місцевої влади у сфері освіти та громадськості шляхом висвітлення підсумкових матеріалів у засобах масової інформації, соціальних мережах, офіційному сайті ЗЗСО. Це, у свою чергу, зобов'язує менеджерів до створення своєрідного інформаційного банку даних моніторингу та забезпечення вільного доступу всіх зацікавлених осіб до його ресурсів. Однак, для цього необхідно посилити інформаційно-аналітичну функцію управління ЗЗСО, яка торкається всіх етапів вироблення й ухвалення управлінського рішення та здійснення контролю за його виконанням.

Таким чином в організаційній структурі управління ЗЗСО відбуватимуться певні зміни, пов'язані зі створенням моніторингової служби та делегуванням її членам окремих управлінських функцій. До складу моніторингової служби, окрім представників адміністрації, можуть входити досвідчені педагоги, психологи, соціальні педагоги та інші спеціалісти, що позитивно впливатиме на їхню мотивацію до професійного саморозвитку.

Отже, моніторинг як складова системи управління передбачає становлення нового управлінського стилю, для якого характерні взаємодія керівника і педагогічного колективу, адекватне реагування вчителів на управлінські рішення щодо впровадження змін в освітньому процесі, усвідомлення особистої відповідальності за результати професійної діяльності, що позитивно позначається на якості освіти та якості освітньої діяльності ЗЗСО у цілому.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Порядок проведення моніторингу якості освіти: затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 16.01.2020 р. № 54. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0154-20#Text> (дата звернення: 06.02.2023).
2. Про освіту: Закон України від 01.01.2023 р. № 2145-19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 10.02.2023).
3. Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні: Указ Президента України від 04.07.2005 р. № 1013/2005 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1013/2005#Text> (дата звернення: 06.02.2023).
4. Про невідкладні заходи щодо запровадження зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти: постанова Каб. Міністрів України від 31.12.2005 р. № 1312 URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/27071964> (дата звернення: 09.02.2023).

Олійников А. С.*

*магістрант першого року навчання, гр. ТНІм-22
факультету дошкільної і технологічної освіти,
Криворізький державний педагогічний університет,
м. Кривий Ріг, Україна*

*Науковий керівник:
Волкова Н.В.,
кандидат педагогічних наук,
Криворізький державний педагогічний університет,
м. Кривий Ріг, Україна*

ТЕОРЕТИЧНІ УМОВИ ПРОБЛЕМИ ДИЗАЙНЕРСЬКОГО МИСЛЕННЯ

Розглядаючи людину і навколишнє середовище в діалектичній єдності, слід підкреслити, що її духовне життя нерозривно пов'язане з природою і з «світом речей», який вона сама для себе створила.

Духовно-естетична значущість предметного середовища помітно зростає в сучасних умовах і робить величезний вплив на формування художньо-оціночної свідомості і світогляду людини в цілому.

У сучасних умовах необхідно дати молодому поколінню певну підготовку в тій галузі людської діяльності, до якої відноситься розробка гармонійного предметного середовища.

Ручні уміння і володіння технологіями можуть виступати лише як засіб, але ніяк не мета навчання. Ручна праця повинна бути засобом розвитку сфери відчуттів, естетичного смаку, розуму і творчих сил – тобто загального розвитку особистості.

З метою локалізації предмета дослідження і визначення його науково-теоретичних основ ми провели аналіз друкованих джерел з проблеми формування дизайнерського мислення. Літературні дослідження створюють достатні основи для подальшого вивчення проблеми виховання людини, спрямованої на організацію гармонійного предметного середовища, тобто проблеми дизайнерського мислення.

Виходячи з аналізу теоретичної розробленості, практичного здійснення і значущості проблеми дизайнерської освіти, можна стверджувати, що логіка педагогічної теорії і практики на сучасному етапі висуває абсолютно специфічну задачу: формування у молодій людини особливого типу мислення, яке можна назвати «дизайнерське мислення».

Мислення – це активна цілеспрямована діяльність, у процесі якої здійснюється переробка існуючої і поступаючої інформації, відокремлення зовнішніх, випадкових, другорядних її елементів від основних, внутрішніх, що відбивають сутність досліджуваних ситуацій, розкриваються закономірні зв'язки між ними. Це узагальнене й опосередковане пізнання дійсності, у процесі якого думка людини нескінченно поглиблюється в суть навколишньої

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

дійсності, відкриваючи її закономірності. Сама істотна ознака, що відрізняє мислення від інших психологічних процесів, – спрямованість на відкриття нових знань, тобто його продуктивність. Підсумовуючи основні моменти у визначеннях, ми прийшли до висновку, що мислення:

1. Це психічний процес, що є узагальненим і опосередкованим відображенням загального й істотного в дійсності.

2. Виконує регулюючу функцію стосовно поведження людини, оскільки воно пов'язано з утворенням цілей, засобів, програм діяльності.

3. Соціально обумовлений процес; воно не можливе без знань, набутих у ході людської діяльності. Розумова діяльність органічно пов'язана з практикою. Практика є джерелом розумової діяльності. Мислення породжується потребами людської практики і розвивається у процесі пошуку шляхів їх задоволення. Навіть для наукових теоретичних проблем пізнання, які не пов'язані безпосередньо з потребами практики, вона є їх віддаленим джерелом. У свою чергу, практична діяльність неможлива без мислення, вона стимулює його постійний розвиток, сприяючи впровадженню досягнень людської думки в різні сфери життя суспільства.

Для розкриття поняття дизайнерського мислення необхідно розкрити механізми продуктивного мислення, оскільки вони тісно пов'язані між собою і мають подібну природу.

Синтез – уявне поєднання окремих частин, блоків, аспектів, елементів, ознак і властивостей об'єктів в єдине, якісно нове ціле.

Абстрагування і узагальнення. Розумовий аналіз переходить в абстрагування (абстрагувати від лат. *abstragere* – відволікати, відвертати), тобто уявне відокремлення одних ознак і властивостей предметів від інших і від самих предметів, яким вони властиві.

Узагальнення – це продовження і поглиблення синтезуючої діяльності мозку за допомогою слова. Слово виконує узагальнюючу функцію, спираючись на знакову природу відображуваних ним істотних властивостей і відносин, що присутні в об'єктах.

Узагальнення відокремлених ознак предметів та явищ дає можливість групувати об'єкти за видовими, родовими та іншими ознаками. Така операція називається класифікацією. Класифікація здійснюється з метою відокремлення та подальшого об'єднання об'єктів на основі спільних істотних ознак.

Процес розв'язання пізнавального завдання починається з формулювання питання, яке треба визначити виходячи з конкретних умов проблемної ситуації. Формулювання питання – перший найскладніший етап у процесі розв'язання завдань.

Другий етап розв'язання розумового завдання починається з пошуку шляхів аналізу поставленого запитання та побудови гіпотези.

Розв'язання розумового завдання – завершальний етап процесу – може відбуватися по-різному. Іноді людина діє методом спроб і помилок, перевіряючи ефективність висунутих гіпотез. Розв'язання завдання може базуватися також на використанні відомих способів,

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

на застосуванні аналогій за нових умов проблемної ситуації. Розв'язання завдання може відбуватись як творчий процес. У цьому разі воно потребує подолання інертності мислення та побудови нової стратегії розв'язання.

Дизайнерське мислення включає основні структурні компоненти зрілого дизайнерського мислення, але в тому вигляді, що відповідає можливостям студентського віку. Воно формується через спеціальну інформацію, постановку задач щодо створення окремого предметного середовища.

Згідно з науковими даними [2, с. 36], дизайнерське мислення містить у собі такі параметри, як:

- конструктивність;
- доцільність;
- варіативність, гнучкість;
- почуття стилю, стильової гармонії.
- В цілому, основні особливості дизайнерського мислення можна

представити у такому вигляді:

- системне володіння логічними операціями;
- наявність новизни, оригінальності, стильового чуття, здатності до проектування;
- розуміння доцільності, раціональності предметів;
- знання способів створення естетичної грамотної вимови і гармонійного середовища.

Отже, для продуктивного розвитку творчого мислення студентів у навчально-виховному процесі необхідна взаємодія естетичних, психологічних і педагогічних (взаємодія викладача з студентами) умов, поєднання яких дозволило б сформулювати естетико-педагогічні умови розвитку творчого мислення молоді.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гервас О. Г. Методичні вказівки до лабораторно-практичних робіт з курсу «Основи дизайну». Умань: УДПУ, 2003. 135 с.
2. Кордон М. В. Українська та зарубіжна культура. Київ: ЦУЛ, 2002. 508 с.
3. Холмянський Л. М., Щипанов О. С. Дизайн. Київ: Освіта, 1992. 208 с.

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта», Мукачівський державний університет, м. Мукачево, Україна

*Науковий керівник:
Атрощенко Т. О.
доктор педагогічних наук, професор,
Мукачівський державний університет,
м. Мукачево, Україна*

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО РОЗВИТКУ МОВЛЕННЕВО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ: ТЕОРЕТИЧНІ ВЕКТОРИ

Одними із провідних завдань реалізації сучасної особистісної парадигми дошкільної освіти є, як вважають науковці, плекання індивідуальності кожної дитини, підтримка її прагнення виявляти самостійність, ініціативу і творчість, об'єктивувати потребу в самовизначенні й самореалізації. У цьому контексті все більшої актуальності набуває розвиток мовленнєвої творчості вихованців як важливого засобу їхнього самовираження, особливо з огляду на унікальну природу дошкільного дитинства, його природну емоційність та мовленнєву чутливість. Власне впродовж означеного вікового періоду, стверджують І. Паласевич, В. Семенюк, збагачується емоційно-чуттєва сфера дітей, формується свідоме художньо-естетичне сприймання, більш зрілими стають форми естетичних та пізнавальних почуттів, розвиваються творча уява і фантазія, а також активізується мовленнєва діяльність старших дошкільників, яка за умов правильно організованого навчання сприяє розвитку їхніх мовленнєво-творчих здібностей та пізнавальної активності [2, с. 30].

Мовленнєво-творча діяльність дошкільників, згідно із трактуванням І. Паласевич, В. Семенюк, – це особливий вид дитячої активності, своєрідність якого виявляється у взаємозв'язку з іншими видами діяльності через проникнення в них та їх супровід. Зі свого боку, особливості практичної діяльності дитини, її вікові зміни, стиль спілкування суб'єктів взаємодії у системі «дитина – дорослий» істотно впливають на характер та зміст мовлення, отже, й на мовленнєву творчість вихованців [там само].

Н. Гавриш розуміє мовленнєво-творчу діяльність як творчу діяльність, в якій через складання різних типів зв'язних висловлювань дитина відображає почуття, уявлення, враження, образи уяви, навіяні художніми творами, сприйманням довкілля. Для виникнення мовленнєво-творчої діяльності необхідні певні умови. Найвагомим засобом її формування авторка вважає художнє слово, яке дає дитині найкращі зразки літературного мовлення, пробуджує

* © Пензеш М. Й.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

яскраві художні образи, викликає яскраві емоційні переживання, глибокі почуття і спонукає до активної творчої самостійної діяльності.

Актуальними для нашого дослідження є виокремлені Н. Гавриш структурні компоненти мовленнєво-творчої діяльності дітей: мотиваційний, діалонологічний, когнітивний, образний, креативний та емоційно-експресивний. Так, мотиваційний компонент визначається дослідницею як спонукання дитини до мовленнєво-творчої діяльності, бажання вигадувати, фантазувати, «виходити за межі» зображуваного, свідомо вибирати предмет творчості. Діалонологічний компонент, на думку Н.Гавриш, виявляється в розумінні діалогічної природи мовленнєвої творчості, в якій кожен творчий прояв є реакцією на будь-яку інформацію (сприйнятий текст, репліку в спілкуванні). Авторка вважає, що мовленнєво-творча діяльність передбачає створення кінцевого продукту – зв'язного висловлювання в певній мовленнєвій формі, що відповідає певному змісту. Відповідно, діалонологічний чинник реалізується в активному творчому ставленні дитини до діяльності, прагненні до власної мовленнєвої творчості. Когнітивний компонент забезпечує сформованість умінь логічно, послідовно, змістовно, виразно будувати власні мовленнєві висловлювання, використовуючи різноманітні види зв'язку між реченнями; конструювати різні види розповідей (описова, сюжетна, творча, розповідь-повідомлення, міркування, пояснення); переносити в самостійну мовленнєво-творчу діяльність знання про жанрові, композиційні й мовні особливості художніх творів, засоби художньої виразності [1].

Отже, перед сучасними закладами вищої освіти постає першочергове завдання – підготовка майбутніх вихователів до розвитку мовленнєво-творчої діяльності дітей, що є вагомим чинником формування особистості малюків, формою пізнання, самопізнання і засвоєння культури, способом самовираження та самореалізації, засобом соціалізації, підготовки до шкільного навчання тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гавриш Н. В. Розвиток мовленнєво-творчої діяльності в дошкільному віці: монографія. Донецьк: Лебедь, 2001. 218 с.
2. Паласевич І. Л., Семенюк В. І. Мовленнєво-творча діяльність дітей старшого дошкільного віку. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Випуск 79. Том 2. 2021. С. 30–34.

*аспірант кафедри педагогіки й менеджменту освіти
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»,
м. Херсон, Україна*

*Науковий керівник:
Кохановська О. В.
доктор педагогічних наук, доцент,
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»,
м. Херсон, Україна*

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ МУЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ В ОДЕСІ У ХІХ СТОЛІТТІ

Пріоритетним напрямом історико-педагогічних досліджень є вивчення національної історії та культури, а також її регіональних особливостей. У цьому контексті становлення та розвиток професійної музичної підготовки в Одесі у другій половині ХІХ ст. представляє особливий інтерес, т. к. у цей період відбулося формування музичних традицій, які надалі сприяли швидкому та якісному розвитку музичної освіти регіону та України.

Питання розвитку музичної освіти Півдня України розглянуті у роботах багатьох науковців, зокрема Е. Дагілайскої, Л. Долгих, Я. Кацанова, С. Мірошніченко, Р. Розенберга, А. Топорова, О. Фішової, В. Щепакіна та ін.; історію культури Південного регіону України досліджували А. Желан, М. Загайкевич, Л. Кауфман, Л. Мазепа, К. Мюльберг, М. Слабченко, М. Черепанін та ін.; особливості функціонування місцевих відділень Імператорського російського музичного товариства та музичних класів в Україні викладені у публікаціях Л. Богданової, Н. Євченко, Л. Єршової, О. Зинькевич, О. Конової, И. Копоть, В. Кравець, Н. Кувшинової, И. Рябцевої та ін.

Незважаючи на численні наукові розвідки, тема даного дослідження не втратила своєї актуальності і заслуговує на подальше вивчення.

Мета статті полягає у висвітленні розвитку професійної музичної підготовки в Одесі у ХІХ ст.

У першій половині ХІХ ст. Одеса стає великим економічним та культурним центром Півдня України з яскравим музично-театральним життям (а к 1870 р. Одеса була визнана четвертим містом у Російській імперії по культурному рівню після Москви, Петербурга і Варшави [2, с. 95]). Предметом гордості одеситів була італійська антреприза першої чверті століття, при тому, що італійська опера існувала, крім Одеси, тільки в Петербурзі і Москві [1, с. 169]; у 1821 р. почала працювати перша одеська фабрика з виробництва роялів та піаніно, а в 30-ті роки ХІХ ст. вийшло кілька номерів музичного журналу «Одеський Трубадур» [3, с. 143].

* © Петренко Г. О.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

На формування особливого музичного середовища Одеси у XIX ст., крім італійської антрепризи, вплинуло багато чинників, серед них:

- поєднання різних етнічних та соціальних груп міста, яке включало багатий спектр народної пісенно-інструментальної культури українців, росіян, євреїв, німців, греків, італійців, французів, караїмів, молдаван та гагаузів та ін., а також різноманітних релігійно-конфесійних музичних традицій;

- навчання грі на музичних інструментах та співу в навчальних закладах, а також створення при них хорових та оркестрових колективів;

- гастролі вітчизняних та іноземних виконавців;

- музично-просвітницька діяльність аристократичних салонів (Воронцових, Толстих, Й. Аргутінського-Долгорукова та ін.), де звучала вокальна та інструментальна музика зарубіжних, передусім італійських та німецьких, композиторів; численних музичних гуртків за участю великих чиновників, видатних вчених, професури та викладачів ліцеїв, гімназій, Інституту благородних дівчат, приватних пансіонатів та музичних курсів, у яких на досить високому рівні викладалася гра на музичних інструментах [1, с. 169-170];

- організація музичних товариств («Товариство любителів музики» (1864 р.), «Товариство витончених мистецтв» (1865 р.), «Одеське музичне товариство» (1870 р.) і музичних класів при них та ін. [там само, с. 160].

Різнманітні форми музичного життя Одеси к 1880-х р. XIX ст. підготували ґрунт для зародження потреби у формуванні професійного рівня виконавської та музично-педагогічної системи.

Перехід музичного життя Одеси на новий рівень відбувся з відкриттям у 1884 р. Одеського відділення Імператорського Російського музичного товариства. Одеське відділення ІРМТ досить рано набуває статусу та рівня професійної музичної спільноти, явно затребуваної в одеському суспільстві як південного центру концертної діяльності у всьому її розмаїтті форм та високопрофесійної музичної освіти на рівні виконавських та теоретико-композиторського відділень. Підсумками активної роботи ІРМТ в Одесі було формування на базі музичних класів Одеського відділення високопрофесійної музичної освіти міста: відкриття музичного училища (1894 р.), а потім і консерваторії (8 вересня 1913 р.), яка була першою консерваторією в Україні та четвертою в Російській імперії [там само, с. 171].

Отже, діяльність Одеського відділення Імператорського Російського музичного товариства, що розпочалася у 1884 р., складає особливу сторінку у музичній історії Одеси. Акумулявавши в собі позитивні сторони попереднього періоду розвитку музичних традицій одеської культури XIX ст. Одеське відділення зуміло за короткий термін вивести музичне життя міста на високий рівень як щодо музично-освітньої системи, так і щодо різноманітних концертних та театральних музичних форм творчості, що дозволило Одесі в області музичної культури зайняти особливе місце у суспільно-культурному житті країни. Результатом активної діяльності Одеського відділення

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

ІРМТ та музичних класів при ньому було відкриття музичного училища, а згодом і першої в Україні консерваторії.

Вивчення історії становлення професійної музичної підготовки в Одесі у другій половині XIX ст., яка є невід'ємною частиною музичної культури України, дозволяє виявити особливості розвитку Південного регіону, сприяє більш глибокому розумінню національної культурної спадщини, що є важливим ключем до розуміння і вирішення проблем сучасної музичної педагогіки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Каплун Т. Исторические пути Одесского отделения Императорского Русского музыкального общества. *Музыка в системе культуры: научный вестник Уральской консерватории*. Вып. 17, с. 168-174. Императорское Русское музыкальное общество: на переломах истории: *Материалы Международной научно-практической конференции*, Урал. гос. консерватория имени М. П. Мусоргского. Екатеринбург: УГК, 2019. 250 с.
2. Малютина Н. Картина мира на страницах «Одесского вестника» 1870–1873 гг. XIX в.: взгляд из южнорусской провинции URL: https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/bitstream/11320/10490/1/N_Maliutina_Kartina_mira_na_stranicach_Odiesskogo_Wiestnika.pdf
3. Розенберг Р.М. Музыкальная Одесса. Одесса: Редакционно-издательский отдел Областного Управления по печати, 1995. 160 с.

Примакова В. В.*

*доктор педагогічних наук, професор,
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»,
м. Херсон, Україна*

ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

Європейський Союз, до складу якого Україна впевнено рухається впродовж останніх років, системно працює в напрямі вирішення оновленого переліку проблем. Це детерміновано прагненням створення сталої Європи, визначенням 2030 року відповідним терміном отримання перших очікуваних результатів. Європейським Союзом розроблено відповідну стратегію, першочергові кроки якої реалізуються, зокрема, засобами ухваленої Європейської зеленої угоди [1]. Її зміст розглядає алгоритм сталого зростання Європи, де окреслено 17 цілей сталого розвитку, для досягнення яких необхідна суттєва трансформація багатьох сфер діяльності суспільства. Все зазначене безперечно стосується добробуту людей, а шлях до сталого суспільства має бути інклюзивним, тобто таким, що заперечуючи сегрегацію, захищає інтереси кожної особи. Далеко не останню роль у вирішенні цих проблем на всіх рівнях має відігравати вища професійна освіта. Її ж зміст, стосовно професіоналізації фахівців, потребує, на нашу думку, серйозної реконструкції в Україні.

Проблеми інтеграції системи професійної підготовки майбутніх фахівців у європейський освітній простір стали предметом фундаментальних досліджень вчених Н. Ничкало, М. Олейник,

* © **Примакова В. В.**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Г. Товканець, Ю. Щербяк, О. Янкович та ін. Ураховуючи рух України до єдиного європейського простору та важливість забезпечення якісної вітчизняної освіти на рівні європейських вимог, зазначаємо необхідність пошуку прикладів позитивного досвіду модернізації підготовки персоналу та його екстраполяції в наявну систему функціонування вищої освіти.

Останнім часом, з огляду на драматичні події в Україні, в умовах активізації міграційних потоків з її території, викликаних військовими діями, у європейські країни прибуває багато наших учнів і студентів. Вони прагнуть розпочати або продовжити навчання у закладах освіти країн, у яких опинилися. Тож питання інтеграції в європейський освітній простір, що почали розглядатися не сьогодні, нині набувають нового, особливого значення. Прогресивний досвід країн світу може стати дієвим ресурсом для вирішення освітніх проблем в Україні.

Загальновідомо, що 1998 року було ухвалено «Угоду про партнерство та співробітництво» між Україною і Європейським Союзом (його членами), термін дії якої складав 10 років [2, с.42]. Тоді увагу було зосереджено, передусім, на розбудові постійного, неперервного діалогу з різних суспільно-політичних, соціально-економічних, культурно-просвітницьких питань між Україною та ЄС з метою ефективного співробітництва.

Проблеми інтеграції вищої освіти періоду 2005 – 2017 років, коли розпочалося масштабне реформування галузі, на думку сучасних науковців, не повністю вирішені і нині [2]. У зв'язку із виникненням внутрішніх тогочасних проблем в освіті України, до яких було віднесено: «невідповідність структури освіти та її змісту потребам ринкової економіки; недостатність та нестабільність фінансування; низький рівень комп'ютеризації та використання сучасних інформаційних та мережевих технологій у навчанні; недостатність гарантій якості освіти; посилення тенденцій нерівноправності у здобутті освіти» [3, с. 48], освітяни наголошували на необхідності ретельної роботи з адаптації вітчизняної системи освіти до європейського освітнього простору.

Відтоді і дотепер вища освіта України проходить складний шлях, де є свої досягнення, здобутки і помилки. Однак, прагнучи стати частинною великої європейської сім'ї, до якої наша країна ще більше наблизилася сьогодні, українська система освіти має бути налаштована на розв'язання суголосних з європейською спільнотою освітніх завдань.

Останні європейські дослідження, у яких розглядався вплив різних втручань на стійкість громади, визначили сталу якісну освіту однією із ключових умов її глобалізованого розвитку. Основною ж складністю в реалізації цієї умови визнано значну віддаленість політики від практики, що заважає поєднати суспільний розвиток із Зеленою угодою [4].

Європейська зелена угода, яку, між іншим, вважають порятунком від пандемії COVID-19, діятиме так, щоб істотних змін зазнали кліматична, енергетична, транспортна та податкова політика ЄС. Про це свідчить коло пропозицій, котрі вже ухвалила Європейська комісія [1].

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Зміст документа спрямований на подолання сучасних викликів (зміна клімату, екологічні проблеми), що загрожують існуванню світу. Реалізація її положень має «перетворити ЄС на сучасну, ресурсоефективну та конкурентоспроможну економіку, забезпечуючи: відсутність чистих викидів парникових газів до 2050 року; економічне зростання не пов'язане з використанням ресурсів; щоб жодна особа і жодне місце не залишилися позаду» [1, с. 2]. Згідно Плану відновлення Next Generation EU і семирічного бюджету ЄС передбачено масштабне фінансування Європейської зеленої угоди.

Торічне підписання Україною Зеленого Курсу зумовило отримання великих нових зобов'язань щодо переходу до зеленої циркулярної економіки. Не заперечуючи очевидних позитивних наслідків реалізації положень документа, маємо наголосити на необхідності перегляду та трансформації змісту багатьох напрямів професійної освіти щодо виконання новоокреслених глобалізованих завдань. Зазначене дає підстави для проектування змісту освіти, актуального для належної професійної підготовки фахівців, компетентність яких відповідатиме новому соціальному замовленню. Адже там його вже моделюють відповідно запиту [5].

Отже, проблеми інтеграції вищої освіти в освітній простір європейських країн, які є членами Європейського Союзу, в сучасних умовах набули дещо інших акцентів. Впровадження масштабних нововведень у вітчизняну систему вищої освіти, запозичених свого часу у європейських колег, можна вважати вдалою спробою екстраполяції. Водночас досвід недостатнього врахування специфіки нашої системи з її проблемами, зовнішніми і внутрішніми чинниками, залишають великий простір для вдосконалення. З огляду на нинішнє прагнення України інтегруватися в європейський освітній простір, можна припустити, що професіоналізація персоналу, який буде здобувати вищу освіту як в українських, так і європейських закладах, потребуватимуть контенту спільного спрямування, що дозволить розв'язувати окреслені в угоді завдання. Тоді невідкладним завданням вищої освіти України має стати ретельне вивчення нагальних потреб сучасного європейського суспільства, виявлення ступеню їх суголосності та належне відображення у змісті вітчизняної освіти. Водночас є великим питанням, чи готова система вітчизняної освіти враховувати оновлені цілі, завдання, запити. Адже вимогою часу знову стає підготовка персоналу, фахівців нового типу, а головне – у спільному вимірі. Це і має стати темою наших подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Європейська Зелена угода (2021 рік): https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-20192024/europeangreen-deal_en (дата звертання 03 грудня 2022 р.).
2. Європейський простір вищої освіти та Болонський процес: Навчально-методичний посібник / Т. М. Димань, О. А. Боньковський, А. Г. Вовкогон. Одеса: НУ «ОМА», 2017. 106 с.
3. Інтеграція в європейський освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи: Монографія / за заг. ред. Ф.Г. Вашука. Ужгород: ЗакДУ, 2011. 560 с. (Серія «Євроінтеграція: український вимір»; Вип. 16).

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

4. Регламент ЄС № 2021/783 Європейського Парламенту та Ради від 29 квітня 2021 року про запровадження Програми дій з довкілля та клімату (LIFE) і про скасування Регламенту ЄС № 1293/2013, *Офіційний вісник Європейського Союзу*. L 172, 17.05.2021, С. 53.
5. Рекомендації Ради від 24.11.2020 року про професійну освіту і навчання для сталої конкурентноспроможності, соціальної справедливості та усталеності. *Офіційний журнал Європейського Союзу*. OJ 417, 2.12.2020. С. 1.

Рідкоус О. В.*

*старший викладач,
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»,
м. Херсон, Україна*

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СТРЕСОСТІЙКОСТІ УЧНІВ, ЩО ЗАЗНАЛИ ТРАВМАТИЧНОГО ДОСВІДУ В ПЕРІОД ВОЄННИХ ДІЙ

Збройний конфлікт на території нашої держави кардинально змінив наше життя. Страшні реалії війни: смерть, поранення людей, постійні обстріли, бомбардування, руйнування житла та інфраструктури, вимушена еміграція, тимчасова окупація постійно і негативно впливають на кожного. Вплив цих психотравмуючих факторів відчуває все українське суспільство. Всі ці фактори являються причиною виснаження внутрішніх ресурсів людей руйнування психіки. Відомо, що проживання у постійних стресах тривалий час може призвести до важких наслідків. Тому, сьогодні всі, в тому числі і учасники освітнього процесу більш, ніж будь-коли раніше, потребують психологічної підтримки та допомоги, що допоможе впоратися зі стресом від війни і попередить виникнення більш складних проблем. Це соціальне замовлення сьогодні актуальне для всіх, хто опинився у складних життєвих обставинах внаслідок воєнних дій. Зокрема, виникає необхідність підготовки вчителів до роботи з формування стресостійкості учнів в реаліях воєнного стану: вміння розпізнавати симптоми стресу та надавати допомогу із засвоєння практик саморегуляції та застосування їх у житті.

Дослідженням стресу цікавилися багато вчених (Л. Аболін, О. Валуйко, Н. Водоп'янова, Р. Грановська, Л. Джуелл, Ю. Щербатих та інші). Значна кількість досліджень присвячена вивченню особливостей різноманітних стресових станів (Е. Бистрицька, В. Бодров, Дж. Віткін, Л. Китаєв-Смик, Н. Самоукіна, В. Татенко, О. Чебикін та інші).

Будемо виходити з того, що термін «стресостійкість» визначає рівень вразливості особистості. Стресостійкість залежить від спадкових особливостей, стану здоров'я особистості та психологічної культури, від вікових особливостей та від бажання працювати над собою.

Проаналізуємо вікові особливості реакцій учнів на стрес під час війни у таблиці 1 [2, с. 13-15]:

* © Рідкоус О. В.

Вікові особливості реакцій учнів на стрес

<p>Діти молодшого шкільного віку (з 6-7 до 10-11 років) можуть навіть не усвідомлювати, що перебувають у стресі</p>	<p>Емоційні: тривога і страх, загальне погіршення настрою, прояви негативного ставлення до всього, що оточує; чутливість, надмірна уважність до тривоги дорослих; посилена реакція на гучні звуки, плач через найменші подразники; поява нових або повторюваних страхів.</p> <p>Фізичні: енурез, заїкання, гикання, скарги на біль у тілі інші фізичні симптоми, не викликані хворобами.</p> <p>Поведінкові: зниження пізнавальної активності, ухиляння від школи; бажання усамітнитися; схильність до відтворення та повторення травматичної гри; порушення сну; повернення до «дитячої» або незвичної поведінки.</p> <p>Когнітивні: зниження психічних функцій: концентрація уваги; забудькуватість; порушення сприйняття; погіршення когнітивних навичок; вдавання до «магічних пояснень» причинно-наслідкових зв'язків.</p>
<p>Підлітки (з 11-12 до 18 років)</p>	<p>Емоційні: почуття пригніченості, смутку, апатія, небажання щось робити; недбалість, байдужість; надмірна тривога, хвилювання, перебування у стані очікування на ймовірну загрозу; роздратованість, агресія, неконтрольована лють, конфліктність, відчуття безпорадності.</p> <p>Фізичні: безпричинна втома, виснаження; прояви нудоти, запаморочення, прискорене серцебиття, головний біль та відсутність апетиту; зміна ваги.</p> <p>Поведінкові: нервозність, метушіння; порушення сну і харчування; нічні кошмари; бунтарська поведінка у школі та вдома; відсторонення як спосіб захисту від почуття сорому, провини, приниження; бажання помсти; небезпечна та ризикована для життя поведінка.</p> <p>Когнітивні: погіршення психічних функцій: забування, відсутність концентрації уваги, звужене сприйняття, поява ірраціональних думок, навіть суїцидальних, відсутність бачення позитивного майбутнього; занурення в питання «сенсу життя», знецінюючи сприятливі можливості: «Це все непотрібно, адже не зрозуміло, що буде далі...».</p>

Базуючись на знаннях про вікові особливості прояву стресу, педагоги повинні помічати і вчасно реагувати на ці прояви, пропонуючи дітям свою допомогу. Але при наданні допомоги необхідно враховувати і зони стресу, в яких знаходиться людина: червону, жовту, зелену. Проаналізуємо їх особливості та кроки, що треба зробити у таблиці 2.

Кроки і дії в різних зонах стресу

Зони	Кроки, дії
<p>Червона – панічні атаки, втрата почуття реальності.</p>	<p>Візьміть дитину за долоні та чітко запитайте: Ти мене чуєш? Ти мене бачиш? Як тебе звати? Як мене звати?</p> <p>Після того поставити запитання на відновлення пам'яті та хронології подій: Що трапилось? Де ти був(була)? Що було потім? Що ти робив(робила)?</p> <p>Коли помітите, що дитина заспокоюється, запитайте про майбутні дії: Що ти можеш робити саме зараз? Що ти будеш робити після цього? Що ти будеш робити потім?</p>
<p>Жовта – відчуття тривоги, страху, навіть коли перебуває у відносній безпеці</p>	<p>Стресове дихання (по квадрату тощо). Повторити декілька разів.</p> <p>Прогресивна м'язова релаксація- зробити глибокий вдих, напружити м'язи всього тіла до відчуття тремтіння. Побути в такому стані декілька секунд і на видиху розслабити тіло.</p> <p>Потурбуватися про поточні потреби – сон, тепла їжа, постійно пити теплу воду, обмежити вживання кави.</p> <p>Обмежити перегляд новин до 3-5 хвилин на годину.</p> <p>Щоб краще заснути, необхідно згадати, що робили сьогодні з самого ранку, максимально згадавши всі деталі.</p> <p>Бути в постійній дії: малювати, вишивати, прибирати тощо.</p>
<p>Зелена - відносна безпека, але є відчуття втоми, безсилля</p>	<p>Займатися спортом - зарядка, біг, присідання, прогулянки на свіжому повітрі, 10000 кроків щодня.</p> <p>Тренування пам'яті, вивчати іноземну мову, вчити вірші, читати книги.</p> <p>Спілкуватися з приємними людьми</p>

Можна використовувати такі практики психологічної допомоги:

➤ **Фізична підтримка:** сісти поруч; за згоди, можна обійняти або взяти дитину за руку, прийняти обійми від дитини, якщо вона того забажає.

➤ **Заземлення** (для саморегуляції, заземлення та пошуку ресурсу):

✓ Анімаційний відеогайд з використання техніки простукування (розроблений у рамках проєкту Self Help for Trauma). 5-4-3-2-1 Ця техніка поступово задіює кожен з органів чуття, дозволяючи швидко заземлитися та повернути відчуття спокою. Перед початком виконання вправи необхідно глибоко вдихнути повітря та зробити повільний видих. Потім слід зосередити увагу на таких моментах: 5 – предмети, які можна побачити; назвати вголос, якого вони кольору, форми; 4 – предмети, які можна відчутти на дотик (за можливості, корисно буде доторкнутися до кожного з них); проговорити, які вони за температурою, текстурою; 3 – звуки, які лунають саме зараз; 2 – запахи, які відчуються; 1 – смак (можна просто облизати губи, скуштувати щось за можливості). Наприкінці треба сказати щось приємне для себе чи про себе. знову

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

перетворюючись на пір'їнку. Повторити вправу варто декілька разів, завершуючи у стані пір'їнки розслабленими [2, с. 43-44].

✓ Метелик: щоб повернути відчуття власного тіла, схрестити руки перед собою, покласти долоні собі на плечі і поступово постукувати ними.

➤ *Дихальні вправи* – найпростіший спосіб впоратися із сильними емоціями. Вони не займають багато часу, їх можна виконувати у будь-якому місці та адаптувати відповідно до власних потреб:

✓ Дихальна вправа «Квадрат». Ця вправа – одна з найпростіших методик швидкого заспокоєння. Вона складається з чотирьох етапів: вдих – пауза – видих – пауза, кожен з яких займає по 2 або 4 секунди [там само, с. 42].

✓ Дихальна вправа «Кульбабка»: необхідно уявити білосніжну пухнасту кульбабку в руці (можна взяти олівець, ручку, лінійку тощо). Завдання – подмухати на квітку так, щоб з неї злетіли всі пушинки. Для цього слід зробити один короткий глибокий вдих через ніс і довгий видих через рот. Здути всі пушинки з кульбабки потрібно за 1-3 рази [2, с. 42].

✓ Дихання з долонею: допоможе заспокоїтися, зробивши 5 вдихів. Для цього треба простягнути руку, як зірку. Вказівним пальцем іншої руки повільно проводити вгору та вниз повз кожного пальця руки, починаючи з великого. Не забувати, що вдих робиться через ніс, а повільний видих через рот. Рух пальцем вгору-вдих, рух пальцем – видих. Продовжувати доти доки не закінчите обводити руку.

✓ Веселкове дихання: м'який і ефективний спосіб знизити тривогу та вирівняти дихання. Покласти палець на малюнок, де зображено червоний колір веселки справа. Повільно вдихаючи, провести пальцем по кольоровій дузі в інший кінець веселки. Потім на мить затримати дихання та повільно видихати ротом, рухаючись назад по червоній дузі веселки. Коли закінчиться один цикл дихання, змінити колір на інший. Необхідно дихати в такий спосіб, поки не буде пройдений фіолетовий колір.

✓ Зіркове дихання: ефективний спосіб розслабитися. Починаючи з нижнього кута зірки, проводити пальцем по намальованим ребрам зірки, вільно дихаючи(вдихаючи носом, видихаючи ротом. Для цього необхідно зробити малюнок зірки, на якому намалювати відправну точку і стрілочку для руху.

✓ Яблучне дихання: допоможе швидко і ефективно знизити напругу у дитини та позбутися від неспокійних думок дорослим. Спочатку зробити повільний глибокий вдих через ніс, одночасно рухаючись вказівним пальцем від крапки внизу намальованого яблука за стрілочкою вгору по яблуку до хвостика з листочком. Доторкнувшись до листочка – на мит затримати дихання. Потім видихнути через рот, рухаючись вниз по яблуку [1].

➤ *Улюблена справа*: (хобі-терапія: займатися тим, що заспокоює та відновлює душевну рівновагу. Для цього важливо перетворити заклад освіти на спільноту однодумців: стосунки між учителями та учнями є ключовим моментом для створення простору безпеки; створення відчуття приналежності [там само].

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

➤ *Використання арт-технік* допомагає: зняти емоційну напругу та вивільнити накопичені емоції; знизити рівень стресу та тривожності; активізувати уяву та здатність до творчості; дозволяють стабілізувати емоційний стан дитини та активізувати праву півкулю мозку, яка відповідає за творчість та креатив, що сприяє відновленню психіки дитини після стресу. Можна застосовувати: малюнкові техніки; колажування; казки; театралізацію, ляльковий театр; експресивні форми мистецтва (музика, танець, спів); оригамі; створення масок; виготовлення творчих поробок із використанням глини, тіста, фольги, природніх матеріалів тощо [1].

А також ефективними є такі стратегії як: заповнення дитини, що вона може розраховувати на вашу допомогу у подоланні цього стану, облаштування шкільного середовища як безпечного місця, надання вибору, приналежність до спільноти класу, чуйність до індивідуальних потреб учнів та затишок фізичного середовища, що стимулює до творчості.

В зазначених умовах педагога повинні організувати ефективну взаємодію з учнями, будуючи свою роботу системно і використовуючи такі вправи, що розглядаються як перша допомога, способи саморегуляції і основа формування стресостійкості у учнів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Коли світ на межі змін: стратегії адаптації. Психологічна підтримка вчителів та дітей у часи війни / заг. ред. Л. Залюбовська. 52 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1r0qbJVj-IXfSjLtvzvJDeicK5YFI6wZL/view?fbclid=IwAR3YIU5ZV5YgxmTvt6ZVeq4jvhvdiIIhIV8iqmdOAgIDSDrCBIQAsn_z_xIo
2. Вправи для боротьби зі стресом від програми HEART. URL: https://resource-centre-uploads.s3.amazonaws.com/uploads/stress_busters_ukr.pdf
3. Як говорити з дітьми про війну: поради психологів. Кілька порад щодо того, як підійти до розмови з дитиною про війну. ЮНІСЕФ. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/stories/how-talk-to-children-about-war>

Сербін А. А.*

*студентка М7-УЗО,
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»,
м. Херсон, Україна*

*Науковий керівник:
Данилова О. І.,
кандидат педагогічних наук,
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»,
м.Херсон, Україна*

УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ФОРМУВАННЯ СПРОМОЖНОЇ МЕРЕЖІ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ В ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ

Одним із найважливіших напрямів державної політики України є реформування системи освіти, підвищення її якості в нових економічних і соціокультурних умовах. Найважливіший акцент

* © Сербін А. А.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

у формуванні спроможної освітньої мережі – це доступність якісних освітніх послуг для кожної дитини, незалежно від місця її проживання та інших чинників. Органам місцевого самоврядування (далі – ОМС) законодавством визначено значний перелік повноважень і функцій для самостійного прийняття рішень. Під власну відповідальність, та із залученням усіх наявних ресурсів, забезпечити надання якісної та доступної базової середньої освіти на відповідній території, згідно із затвердженими державними освітніми стандартами [2].

Основними критеріями ефективної спроможної мережі науковці визначають:

1. Управління освітою в громаді
2. Створення якісної мережі
3. Робота закладів освіти.
4. Стратегія розвитку освіти в громаді [4].

Створення системи управління у сфері освіти, що відповідатиме потребам і можливостям громади, є ключовим елементом та першим викликом для органів місцевого самоврядування. Дієва система управління освітою має залучити фахівців, які здатні сформувати сучасне бачення розвитку освіти в громаді та приймати ефективні рішення, що забезпечують виконання самоврядних і делегованих повноважень у галузі освіти. Важливо розуміти, що реформа освіти в умовах децентралізації змінила підхід до управління освітою – авторитарна модель управління, раніше дуже поширена в Україні, має поступитися демократичній моделі участі. Органи управління освітою повинні надавати підтримку закладам освіти і всім учасникам освітнього процесу, бути їх партнерами. Лише за цих умов можна реалізувати зміст і цінності як реформи освіти, так і реформи місцевого самоврядування [1].

У Станіславській сільській територіальній громаді відповідно до рішення III сесії VIII скликання № 52 від 29.12.2020 року «Про створення відділу освіти, культури, молоді, спорту та туризму Станіславської сільської ради Херсонської області як юридичної особи та затвердження Положення» з 04 січня 2021 року функціонує Відділ освіти культури молоді спорту та туризму Станіславської сільської ради. На території громади проживають 9 963 особи, з них 1100 – діти, зокрема 895 – діти шкільного віку. В громаді функціонують 3 школи та 3 дошкільні заклади освіти. До 2021 року управління закладами громади здійснювалося районним відділом освіти. Як наслідок, освітня субвенція поверталася в район. Громада мала обмежені можливості впливу на управління освітою, але її відповідальність перед батьками, вчителями залишалася високою. Саме тому в Станіславській громаді було прийнято рішення створити власний орган управління освітою. Це надало можливість реалізувати власні плани та заходи, спрямовані на підвищення якості освіти, зокрема досягнуто таких результатів:

- створення навчально-методичного середовища для учнів;
- створення ресурсного простору для реалізації інклюзивного навчання;
- створення відповідних умов для роботи молодих спеціалістів;
- запровадження різних форм надання освіти з метою забезпечення максимального охоплення дітей від 1 до 17 років;

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

- зміцнення матеріально-технічної бази закладів дошкільної освіти та закладів загальної середньої освіти, вирішення питань їх фінансування;

- програмно-методичне забезпечення діяльності закладів освіти.

Щороку в громаді фінансування закладів освіти відбувається за рахунок освітньої субвенції та власних видатків громади. Затверджується профільна програма з фінансуванням «Розвиток освіти Станіславської сільської територіальної громади на 2022 рік» [3].

За чотири роки автономії закладів Станіславської громади та ефективного використання ресурсів матеріально технічна база оновилася на 80 %. Закуплено техніку для відкриття двох додаткових класів інформатики, меблі для оновлення класів, а саме англійської мови, інформатики, хімії, біології, математики.

Результати міжнародного опитування PISA 2016 року показують, що автономія шкіл і прозоре звітування позитивно впливають на загальну успішність учнів. У тих країнах, де школи мають більшу автономію та самостійність в ухваленні рішень, що стосуються навчальних планів, оцінок, розподілу ресурсів, і здійснюють відповідне звітування, публікуючи дані про фінансові показники, освітні процеси демонструють кращу якість освіти. Ці заклади освіти є успішнішими та продуктивнішими, ніж ті, що мають меншу автономію [5].

Єдиний вектор на всіх етапах навчання є запорукою спроможної мережі та вдалого результату. Утримання та розвиток закладів системи освіти, зокрема рівень забезпечення якості освітніх послуг, прямо пропорційно залежить від оптимальності мережі закладів та від ефективності процесів управління, координації та взаємодії елементів системи [3].

Отже, створення спроможної мережі та якісні критерії її реалізації є головним чинником, що впливає на позитивний і якісний результат. Автономія шкіл дала можливість самостійно використовувати залишки коштів освітньої субвенції та покращувати матеріально-технічний стан бази закладів освіти відповідно до потреб закладу. За чотири роки автономії трьох закладів освіти Станіславської громади проведено ремонтні харчоблоків, замінено всі вікна та двері в закладах, встановлено відеоспостереження, відкрито додаткові аудиторії для проведення уроків інформатики, замінено старі меблі в 90 % класів, кожен вчитель забезпечений сучасним персональним комп'ютером та обладнанням для роботи. Рівень надання освітніх послуг в громаді збільшився на 20 %. Успішність реформи шкільної освіти громаді підтверджують високі бали ЗНО її випускників, успішна участь учнів в освітніх олімпіадах, активна участь місцевих школярів у діяльності Малої академії наук.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Білик І., Дятленко С., Когут І., Олійник В., Пуцова А. Критерії формування спроможної освітньої мережі в ОТГ: методично-інформаційний посібник. 68 с.
2. Повноваження ОМС щодо забезпечення якісної освіти: порадник для голів та управлінців освітою територіальних громад / Байтемірова Н. та ін. Київ:

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Швейцарсько-український проєкт DECIDE – «Децентралізація для розвитку демократичної освіти», 2021. 52 с.

3. Про затвердження Програми місцевого економічного розвитку Станіславської об'єднаної територіальної громади Херсонської області та План дій з її впровадження. URL: <https://stanislavskaotg.dosvit.org.ua/documents/ckdgdj2y79xjs0763rfs4ies3> (дата звернення 09.02.2023).
4. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення 11.02.2023р).
5. Результати міжнародного опитування PISA 2016 року. URL: <https://www.oecd.org/pisa/pisaproducts/pisainfocus/48910490.pdf> (дата звернення 10.02.2023).

Симонян В. В.*

*аспірант,
Мукачівський державний університет,
м. Мукачево, Україна*

*Науковий керівник:
Боднар Т. І.
доктор педагогічних наук, професор,
Мукачівський державний університет,
м. Мукачево, Україна*

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ВОКАЛУ

Нині затребувані педагогічні працівники, здатні створювати умови для розвитку й самореалізації кожної особистості, навчати та виховувати нову генерацію українців, які поважають власну культуру, люблять свій народ, передають наступним поколінням відчуття гордості за досягнення України.

Питання педагогічних умов формування етнокультурної компетентності (далі – ЕКК) майбутніх учителів музики та вчителів музики закладів загальної середньої освіти студіювали У. Іфан, Л. Лу, Ю. Мережко, С. Гмиріна, Т. Киченко, С. Цзяюй та ін. Розгорнутий аналіз студій слугує підставою для виокремлення й характеристики педагогічних умов ЕКК майбутнього викладача вокалу. У словнику-довіднику з професійної педагогіки «умови» схарактеризовані як «обставини, за яких залежить та відбувається цілісний продуктивний педагогічний процес професійної підготовки фахівців, що опосередковується активністю особистості, групою людей» [4]. У словнику-довіднику з професійної педагогіки термін «педагогічні умови» репрезентований крізь призму філософського осмислення понять «педагогічний процес» та «умови» [там само].

На підставі аналізу дефініцій сформульовано авторське визначення терміносполучення «педагогічна умова»: *сукупність певних форм, методів, засобів, творчих ситуацій, що зумовлюють розвиток усіх структурних компонентів етнокультурної компетентності*

* © Симонян В. В.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

майбутнього викладача вокалу в процесі фахової підготовки в закладі вищої освіти. Наукові джерела засвідчують, що вітчизняні науковці активно студіюють феномен «педагогічні умови підготовки майбутніх фахівців у галузі музичного мистецтва».

У дослідженнях представлено різні педагогічні умови формування ЕКК, зокрема педагогічні умови формування ЕКК: *майбутніх учителів музики в умовах полікультурного середовища* (У. Іфан): інформаційно-накопичувальна педагогічна умова; мотиваційно-стимулювальна педагогічна умова; мобілізаційно-комунікативна умова [1]; *майбутніх учителів музики в процесі фахової підготовки* (Л. Лу): спрямованість на формування ціннісного ставлення студентів до майбутньої фахової діяльності; створення етнокультурного освітнього простору ЗВО; упровадження етнокультурної та музично-фольклорної проблематики; стимулювання творчої самореалізації студентів завдяки активізації художньо-творчої діяльності; участь студентів у відборі змісту, методів і форм навчально-виховного процесу; реалізація ідеї «діалогу культур» [2]; *майбутніх учителів музики в процесі фахового навчання* (С. Цзяюй): методичне забезпечення сформованості вектору етнокультурної спрямованості мисленнєвого процесу студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів; етнокультуризація фахового навчання майбутніх учителів музики; створення етнокультурного освітнього середовища на базі міжпредметної інтеграції навчальних дисциплін [5]; *майбутніх викладачів вокалу* (Ю. Мережко, С. Гмиріної та Т. Киченко): упровадження в освітній процес чітких і доцільних педагогічних установок для студентів; забезпечення етнокультурного освітнього простору в вищій школі; планування в музично-педагогічному репертуарі фольклорних творів, народних пісень; активізація й підтримка творчої самореалізації студентів у процесі художньо-творчої діяльності [3]. На сьогодні це єдина наукова робота, що корелює з дослідженням педагогічних умов формування етнокультурної компетентності майбутнього викладача вокалу.

Диференційовані педагогічні умови послугували підґрунтям для розроблення авторських педагогічних умов формування етнокультурної компетентності майбутнього викладача вокалу: педагогічне стимулювання художньо-творчої майстерності майбутнього викладача вокалу, що передбачає комплекс мотивів у процесі фахової підготовки; інтеграція етнокультурного контенту до змісту підготовки майбутнього викладача вокалу, що пов'язане з плануванням етнокультурного змісту в низці фахових дисциплін; активне використання педагогічного інструментарію для формування етнокультурної компетентності майбутнього викладача вокалу в процесі підготовки у ЗВО, що прогнозує активне залучення до процесу підготовки здобувачів широкого діапазону форм, методів, технологій; сприяння етнокультурно-орієнтованій самоосвітній діяльності майбутніх викладачів вокалу, що передбачає постійний діяльнісний процес саморозвитку, систематичне використання всіх знань здобувача під час фахової підготовки в закладах вищої освіти.

Отже, реалізація умовності представлених педагогічних умов

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Орфографічний рядок

дасть змогу системно організувати процес формування етнокультурної компетентності майбутнього викладача вокалу під час фахової підготовки в закладі вищої освіти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Іфан У. Методика підготовки майбутніх учителів музики України і Китаю до роботи в умовах полікультурного середовища: автореф. дис. НПУ ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2012. 23 с.
2. Лу Л. Методика формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики в педагогічних університетах України і Китаю: автореф. дис. НПУ ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2014. 23 с.
3. Мережко Ю. В., Гмирія С. В., Киченко Т. О. Педагогічні умови формування етнокультурної компетентності майбутніх викладачів вокалу у вищих закладах освіти. *Інноваційна педагогіка: науковий журнал*. 2022. № 50. Т. 2. С. 9–13.
4. Словник-довідник з професійної педагогіки / за ред. А. В. Семенова. Одеса: Пальміра, 2006. 272 с.
5. Цзяюй С. Методичні засади етнокультурної підготовки майбутніх учителів музики у процесі фахового навчання: автореф. дис. НПУ ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2017. 23 с.

Сотер М. В. *

*кандидат педагогічних наук,
Первомайський навчально-науковий інститут
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова,
м. Первомайськ, Україна*

НАВЧАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОГО ЧИТАННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ СТУДЕНТІВ ІНЖЕНЕРНО-ТЕХНІЧНИХ ТА ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Наукові практичні й теоретичні розвідки щодо необхідності безперервного професійного розвитку фахівців як інженерно-технічних, так і економічних спеціальностей свідчать про нагальну потребу вдосконалення їх іншомовної підготовки, зокрема, професійно-орієнтованого читання іноземною мовою. Воно є особливо необхідним у ситуаціях, коли майбутній фахівець має потребу в отриманні додаткової, допоміжної інформації, залученні сучасних наукових досягнень та передового досвіду задля вирішення поставлених професійних задач.

Більш того, однією з основних компетентностей, які включено до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment) на рівні В (Незалежного користувача), є саме вміння читання і розуміння текстів, які містять пов'язану з професійною діяльністю мовленнєву інформацію, а також статей та повідомлень з сучасних проблем, автори яких займають певну позицію або мають особливу точку зору [2].

Крім того, як зауважують Н. Лешньова, Л. Павлова та

* © Сотер М. В.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

О. Сергеева «завдяки читанню студент отримує мовний матеріал, необхідний йому для формування навичок і умінь в області інших видів мовної діяльності. Інакше кажучи, успішне засвоєння лексико-граматичного матеріалу, говоріння та письмо, перш за все, залежать від рівня сформованості навичок читання» [3, с. 8]. Разом із тим, значущим фактором при навчанні професійно-орієнтованого читання іноземною мовою є відповідність текстів для читання поставленим цілям навчання.

Грунтуючись на аналізі функцій, які виконують професійно-значущі тексти, і особистісних функціях професійно-орієнтованого читання, Л. Петльована виокремлює референтне та інформативне читання [5]. Вчена підкреслює, що референтне читання, налаштоване на «розрізнення тем, знань, здійснюється за референтами, ключовими поняттями тексту, і завершується віднесенням тексту до предметної діяльності в процесі орієнтації, пошуку та узагальнення змісту джерел» [там само]. Тоді як інформативне читання націлене на «новий в тексті – тематичний ряд, здійснюється за словами і словосполученнями тексту і завершується задоволенням професійних інформативних потреб у вигляді оцінки, присвоєння, подальшого цільового використання споживчо-значущої інформації джерел і створення власної» [там само]. Для навчання професійно-орієнтованого читання іноземною мовою важливу роль відіграють автентичні іншомовні тексти фахового спрямування, які дають змогу у повній мірі урахувувати специфіку майбутньої спеціальності, а також професійні інтереси студентів. Більш того, вони дозволяють представити ймовірні мовні труднощі, які можуть виникнути у майбутній професійній діяльності. Тим самим, створюють позитивну мотивацію щодо вивчення іноземної мови за фахом.

Г. Борецька класифікує читання на такі його види як-от: ознайомлювальне, вивчаюче та вибіркоче/переглядове читання [4, с. 218]. Для підвищення ефективності процесу засвоєння професійно-орієнтованої термінології під час читання слід формувати у студентів відповідні уміння читання з різними цільовими установками, що у свою чергу передбачає використання усіх вище вказаних видів читання. Дослідниця пропонує такі приклади вправ за різними видами читання, як-от:

- вправи для навчання ознайомлювальному читанню: вправи на прогнозування змісту тексту; вправи на розуміння теми, основної думки тексту; вправи на визначення логічної послідовності подій у тексті;

- вправи для навчання вибіркового/переглядового читання: вправи на вибіркоче розуміння фактів, викладених у тексті;

- вправи для навчання вивчаючого читання: вправи на прогнозування змісту тексту; вправи на визначення логічної послідовності подій у тексті; вправи на розуміння тексту [там само, с. 221-222]. Важливим аспектом при виборі вправ для роботи з професійно-значущим текстом є максимально реальне відтворення ситуацій професійної діяльності, розвиток умінь трансформувати інформацію представлену в тексті у відповідності до поставлених

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

задач, використовувати набуті знання в ситуаціях майбутньої фахової діяльності.

О. Гордієнко, А. Шевкун до типових завдань задля тренування навичок читання текстів іноземною мовою, у тому числі за професійним спрямуванням, відносять: «завдання множинного вибору; «правда-неправда»; доповнення речень; розташування абзаців у правильному порядку; встановлення відповідності між заголовками та абзацами тощо» [1, с. 37].

Услід за Г. Борецькою вважаємо за доцільне виокремити також три етапи роботи з текстом для читання: «дотекстовий етап (аналіз мовних і смислових труднощів тексту; введення у проблему/ галузь науки; формування комунікативного завдання); притекстовий етап (читання тексту); післятекстовий етап (контроль розуміння тексту; обговорення змісту проточного тексту; навчання смислової переробки інформації тексту)» [4, с. 221]. Усі вище вказані етапи у комплексі мають сприяти повному осягненню як цілісності змісту професійно-значущого тексту, так і окремих граматичних форм, лексичних одиниць тощо.

Можемо зробити висновок, що навчання професійно-орієнтованого читання іноземною мовою студентів інженерно-технічних та економічних спеціальностей є тим ресурсом, який дозволить підготувати фахівця до майбутньої науково-виробничої діяльності через розширення активного професійно зумовленого словникового запасу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гордієнко О. В., Шевкун А. В. Інтерактивні технології при змішаній формі навчання: досвід викладання іноземних мов у ЗДМУ. *Досвід впровадження змішаної форми навчання у ЗДМУ, траєкторія розвитку та місце в системі вищої медичної освіти*: матеріали навчально-методичної відеоконференції Центральної методичної ради (26 травня 2021 року, м. Запоріжжя). Запоріжжя, 2021. С. 36-38.
2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. Київ: Ленвіт, 2003. 273 с.
3. Лешньова Н. О., Павлова Л. В., Сергеева О. А. Професійно-орієнтоване читання в університеті: актуальні питання. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2019. № 45. С. 6-12. URL: <https://periodicals.karazin.ua/ pedagogy/article/view/15237/14400>.
4. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції: Курс лекцій / Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е. та ін./ за ред. С.Ю. Ніколаєвої. К.: Ленвіт, 2011. 344 с.
5. Петльована Л. Л. Навчання професійно-орієнтованого читання іноземною мовою фахівців туристичного бізнесу. *ЖДТУ*. 2014. URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/1206/64.pdf?sequence=1>.

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», Херсонський національний технічний університет, м. Херсон, Україна

Логачов Д. О.

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», Херсонський національний технічний університет, м. Херсон, Україна

Сікорський М. М.

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», Херсонський національний технічний університет, м. Херсон, Україна

Науковий керівник:

Філіппова В. Д.

доктор наук з державного управління, професор, Херсонський національний технічний університет, м. Херсон, Україна

РЕАЛІЗАЦІЯ ПОЛІТИКИ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Децентралізація розглядається як важливий крок на шляху до національної єдності, спосіб послаблення сепаратистських настроїв. Та все ж «класичним» аргументом на користь децентралізації є те, що вона підвищує ефективність та чутливість уряду. Іншими словами, децентралізація постає як своєрідний запобіжник деградації держави. Зважаючи на те, що корупція являє собою одну з найбільших загроз сучасній державі, остання розглядає децентралізацію як конкретний засіб, що сприятиме підвищенню ефективності протидії корупції [2, с. 30]. Антикорупційною стратегією на 2020-2024 рр. передбачається зниження загального рівня толерування корупції завдяки розвитку антикорупційної освіти, зокрема інтеграції антикорупційної тематики до змісту освіти всіх рівнів, створенню сприятливих умов для підвищення кваліфікації педагогічних працівників та осіб, які працюють з населенням; активному та системному проведенню інформаційно-просвітницьких заходів, спрямованих на формування ціннісних життєвих орієнтирів, не сумісних з участю у корупційних практиках і таке інше [1, с. 11].

Політика антикорупційної освіти (ПАО) запобігає корупції шляхом оснащення, навчання та ознайомлення вчителів/учнів з поведінкою та діями для них самих, їхніх сімей та навколишнього співтовариства.

* © **Стельмашенко Ю. О., Логачов Д. О., Сікорський М. М.**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Ця мета дуже впливає на створення держави, вільної від корупції. ПАО має супроводжуватися стратегіями, які дозволять вчителям/учням дізнатися про боротьбу з корупцією.

Зрозуміло, що сьогодні, здебільшого антикорупційна освіта може провадитися в режимі онлайн-навчання, тому дуже важливо вибирати методи та стратегії навчання, які можуть тренувати та розвивати аспекти навичок дії. Тому лекторам слід підготуватися до впровадження навчання ПАО творчо та обдумано. Коли антикорупційне онлайн-навчання проводиться за допомогою пояснення матеріалу, обговорення та дебатов, то досягаються результати лише в когнітивному та емоційному аспектах. Це пов'язано з тим, що вчителі/учні не були навчені проведення справжньої антикорупційної діяльності у суспільному житті. Аналіз показує, що деякі антикорупційні онлайн-навчання ПАО забезпечують безперервний досвід у формі проектів як контекстуалізації антикорупційної поведінки. Завдання залишаються у вигляді аналізу проблем та створення навчальних посібників у вигляді конкретних антикорупційних дій. Тим часом Міністерство освіти і науки Литовської Республіки заявило, що формальна освіта проти корупції ризикує стати суто когнітивним дискурсом, що стосується лише корупційної поведінки.

На сьогодні можна створити і почати реалізацію проектною моделі навчання антикорупційних дій. Мета полягає в тому, щоб вчителі/учні активно, творчо та інноваційно розробляли та впроваджували навчальні матеріали у своїх громадах. Таке проектне навчання може відбуватися у формі антикорупційних дій для громади. Результати містимуть причини, чому вчителі/учні беруть участь в антикорупційних освітніх курсах, реакції/ставлення процесу навчання ПАО до навчання та їх результати.

Мотивацією для вивчення курсів з боротьби з корупцією має бути розуміння важливості, численних проблем корупції в громаді, бажання дізнатися та знати більше про боротьбу з корупцією та можливість застосування їх у своїх сім'ях, громадах та країні. Також важливим прагнення до розуміння можливості застосування превентивних заходів для стримування корупції, використання отриманих у ході навчання знань, для запобігання злочинності (корупції) як особисто так і в оточенні.

Отже, політика антикорупційної освіти має реалізовуватися через сучасну модель проектною антикорупційної освіти, результатом реалізації якої мають стати уміння вчителів/учнів пояснювати матеріали антикорупційних заходів у зв'язній формі (аспект знань), здатність вчителів/учнів створювати цікаві та веселі медіа антикорупційні заходи (аспект навичок), уміння вчителів/учнів відповідати на запитання та відгуки громадськості про корупцію (аспект ставлення), здібності вчителів/учнів опрацьовувати матеріал у формі наукових статей (аспекти спільних знань і навичок), а також здатність вчителів/учнів взаємодіяти та спілкуватися з навколишньою спільнотою (аспект навичок). Таким чином, реалізація проектною моделі антикорупційної освіти може наблизити до досягнення

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

в громаді антикорупційних освітніх цілей: антикорупційні знання, антикорупційне почуття, антикорупційне діяння та антикорупційне звикання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Антикорупційна стратегія на 2020-2024 роки: проєкт / Національне агентство з питань запобігання корупції. URL: <https://nazk.gov.ua/wpcontent/uploads/2020/09/Antykoruptsiina-strategiya-na-2020-2024-roky-zarezultatamy-publicnyh-obqovoren-16.09.2020.pdf>.
2. Пугач В. Г. Розвиток антикорупційної освіти в умовах децентралізації. *Децентралізація системи управління освітою: зміни, виклики, практики*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Краматорськ, 24 листопада 2021 р. / редкол.: Ю.О. Бурцева, М. О. Кириченко, П.С. Олешко, Д. В.Малеєв, В. І. Шабанов [та ін]; Донецький ОБЛІППО. Київ: [б. в.], 2022. С. 29–31.

Стинич О. М.*

*аспірант,
Мукачівський державний університет
м. Мукачево, Україна*

*Науковий керівник:
Нестерова С. В.
кандидат економічних наук, доцент,
Мукачівський державний університет
м. Мукачево, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан став причиною для значних змін у всіх галузях життєдіяльності соціуму. У мирний час рік навчання усіх класів школи, за виключенням випускних, тривав не менше 175 днів, а під час воєнного стану 155 навчальних днів [1].

Організація дошкільної освіти в умовах воєнного стану має бути такою, щоб забезпечити:

- Безпеку навчального процесу;
- розвиток індивідуальності дитини;
- у разі дистанційного навчання та виключно при погодженні з батьками дитини можливість онлайн навчання;
- у разі дистанційного навчання надання дітям через батьків навчального відео;
- вчителів всім, що потрібно для доступу до інтернету [2].

Воєнний стан поставив перед Україною важкі завдання, а саме:

- мінімізування та усунення ризиків, що спричинені ним як на рівні підприємства, так і на рівні держави в цілому;
- сприяти освіті дітей України зважаючи на безпечність такої освіти;

* © Стинич О. М.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

- забезпечити можливість для відновлення повністю або частково зруйнованих закладів України;

- запевнити адекватне проходження освітнього процесу України;

- допомагати створенню міжнародного союзу з питання підтримки вчення та освідчення в Україні [3, с. 11].

В умовах воєнного стану постало завдання організації шкільного навчання в умовах відключення електропостачання. 25 листопада Олена Святенко, заступниця директора департаменту інституційного аудиту Державної служби якості освіти України назвала шляхи вирішення поставленого завдання, а саме:

- запровадження дистанційного або змішаного освітнього процесу;

- проведення «онлайн» уроків та завантаження навчальних матеріалів для учнів на платформу навчального закладу;

- забезпечення оновлення навчальних матеріалів на платформах закладу освіти для зручності їх використання учнями;

- надання можливості освітньому закладу самостійно вирішити поставлене завдання, тобто надати йому автономію у питанні забезпечення якісного надання ним освітніх послуг(можлива зміна освітньої програми даного закладу або поточного формату навчання закладу) [4].

Перед закладами професійно-технічної освіти, своєю чергою, постала проблема фізичного повного або часткового знищення таких закладів, хоча й довоєнна проблема непопулярності таких закладів серед населення України залишається актуальною і сьогодні. На нашу думку, позитивним кроком до розв'язання проблеми непопулярності професійно-технічної освіти у період воєнного стану стало відкладання військової мобілізації студентів та вчителів професійно-технічної освіти [3, с. 140].

З початку введення воєнного стану деяка частина населення стала вимушено переселеною до західної частини країни, що призвело до зростання навантаження на заклади позашкільної освіти у тій частині України. Важливим додатковим завданням для даних закладів освіти стало сприяння подоланню стресу від пережитого вимушено переселених людей. Через війну спостерігається тенденція до зростання кількості охочих робітників позашкільних закладів освіти покинути територію України [там само, с. 109].

Зміна розташування понад 100 закладів вищої та фахової передвищої освіти України вже відбулася за період військових дій та через них на території країни з 24 лютого 2022 року. Дані зміни відбулися відповідно до низки наказів МОН [там само, с. 166].

ЛІТЕРАТУРА:

1. КАБІNET МІНІСТРІВ УКРАЇНИ ПОСТАНОВА від 24 червня 2022 р. № 711 Київ Про початок навчального року під час дії правового режиму воєнного стану в Україні. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-pochatok-navchalnogo-roku-pid-chas-diyi-pravovogo-rezhimu-voyennogo-stanu-v-ukrayini-i240622-711>.
2. Організація роботи закладів дошкільної освіти в умовах воєнного стану. Журнал «На Урок». 2022. URL: <https://naurok.com.ua/post/organizaciya-roboti-zakladiv-doshkilno-osviti-v-umovah-voennogo-stanu>.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

3. Освіта України в умовах воєнного стану (інформаційно-аналітичний збірник). Інститут Освітньої Аналітики. 2022.
4. Освітній процес в умовах відключення електропостачання. *Державна служба якості освіти України*. 2022. URL: <https://sqe.gov.ua/osvitniy-proces-v-umovakh-vidklyuchennya/>.

Стребна О. В.*

*кандидат педагогічних наук, доцент,
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»,
м. Херсон, Україна*

ПРОБЛЕМА ПСИХОСОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ПЕДАГОГІВ І УЧНІВ У ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ОСВІТІ

Природа післядипломної освіти характеризується внутрішньою гнучкістю і динамічною зорієнтованістю. Її тяжіння до постійних, часом навіть перманентних трансформацій зумовлено нагальною потребою відгуку, мобільного реагування на постійні зміни в запитях суспільства, учителів і змісту знань, якими має володіти сучасний учень. О.Рома у своєму дослідженні наголошує, що необхідно, щоб «зміст сучасної післядипломної педагогічної освіти відповідав вимогам розвитку суспільства, науки, культури та особистості»; забезпечував потреби педагогів, був структурно цілісним, професійно спрямованим, контекстним; передбачав інтеграцію різноманітних підходів до навчання та використання сучасних інноваційних, цифрових технологій; відповідав андрогогічним принципам навчання дорослих [3].

Освіта дорослих спрямована на використання соціального досвіду й залучення педагогів до розв'язання сучасних проблем, регулювання відносин у швидкозмінному зовнішньому середовищі, мобільний доступ до необхідної інформації, її пошук, відбір, систематизацію, відтворення та адекватне використання; на компенсування недоліків попередніх рівнів освіти й забезпечення, оволодіння новими методами, способами дій [2, с. 25-26].

Підтримуючі цю тезу та виходячи із ситуації, що наразі склалася в Україні (широкомасштабна війна, розв'язана російською федерацією), вбачаємо необхідним унесення змін до програми підвищення кваліфікації вчителів початкових класів, у першу чергу щодо формування їхньої готовності відповідати актуальним викликами сьогодення, формувати власну стресостійкість та допомагати справлятися з труднощами своїм учням.

З метою забезпечення неперервного професійного розвитку вчителів початкових класів з питань психосоціальної підтримки молодших школярів, їхнього благополуччя в закладі освіти в умовах надзвичайних ситуацій, зокрема воєнних дій чи війни, в роботу Херсонської академії неперервної освіти запроваджено Програму підвищення кваліфікації педагогів з теми «Благополуччя дітей та педагогів: дієві інструменти і практики психосоціальної підтримки». Авторками програми є Рена Дейтц, професорка університету Нью-

* © Стребна О. В.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Йорка та Ешли Неміро, докторка наук, виконавча директорка the MHPSS Collaborative, Королівство Данія.

Р. Дейтц і Е.Неміро наголосили на меті, завданнях програми, які спрямовані на «забезпечення розвитку ціннісного ставлення педагогів до здійснення психосоціальної підтримки дітей в умовах надзвичайних ситуацій, зокрема засобами навчання через гру; поглиблення й розширення знань педагогів з теорії і практики психології надзвичайних ситуацій, педагогіки гри, ефективних стратегій психосоціальної підтримки розвитку та навчання дитини в умовах надзвичайних ситуацій тощо» [1]. Унікальність програми полягає у використанні гри і діяльнісного підходу як ключових механізмів психосоціальної підтримки молодших школярів та їхніх учителів [4].

На цей час в курсову перепідготовку вчителів початкових класів академії уведено спецкурс «Благополуччя дітей та педагогів: дієві інструменти і практики психосоціальної підтримки», розрахований на 6 годин. Спецкурс розроблено з використанням принципів системного, діяльнісного, особистісного, компетентнісного, андрагогічного й середовищного підходів, а також підходу «Навчання через гру» (The LEGO Foundation).

Спецкурс складається з 5 змістових модулів: «Благополуччя і навчання дітей в умовах надзвичайних ситуацій», «Психосоціальна підтримка та гра», «Вплив стресу на благополуччя та навчання дітей», «Роль педагога у підтримці благополуччя дітей: шість ключових стратегій», «Благополуччя педагога» [1]. За своєю структурою спецкурс має тренінгову форму, кожен модуль містить теоретичний та практичний аспекти, а також передбачає самостійну роботу слухачів курсів. Навчання за означеним спецкурсом завершується тестуванням. Результати навчання підпорядковані удосконаленню раніше набутих або набуттю нових компетентностей, відображені в загальних характеристиках і конкретизовані в кожному модулі та відповідають професійному стандарту «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти».

Отже, введення спецкурсу «Благополуччя дітей та педагогів: дієві інструменти і практики психосоціальної підтримки» до програми курсів підвищення кваліфікації вчителів початкових класів Херсонської академії забезпечує підготовку педагогів до реалізації психосоціальної підтримки розвитку та навчання дітей в умовах надзвичайних ситуацій, війни, а також сприяє розвитку їхньої цілісної професійної компетентності та забезпечує успішність фахової діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дейтц Р., Неміро Е. Програма підвищення кваліфікації педагогів закладів дошкільної та загальної середньої освіти (початкова та базова школа). *Благополуччя дітей та педагогів: дієві інструменти і практики психосоціальної підтримки*. URL: <https://drive.google.com/file/d/1RQlVpeosWTxyQEdDP25uwRzjy8UKMOcl/view> (дата звернення: 30.01.2023).
2. Мельниченко О. В. Андрагогічні принципи освіти дорослих та забезпечення якості неперервної педагогічної освіти. *Педагогічна освіта: теорія*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

- і практика. Психологія. Педагогіка. Збірник наукових праць. Київський університет імені Бориса Грінченка, 2020.№ 33 (1) С.25-26. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/31732/1/%D0%9F%D0%B5%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0_33_%D0%9C%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%2024-30.pdf (дата звернення: 25.01.2023).*
3. Рома О. Ю. Підготовка вчителів початкової школи в системі післядипломної освіти до реалізації ігрових методів навчання засобами LEGO: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Запорізький національний університет, Запоріжжя, 2020. 280 с.
4. Співпраця МОН та The LEGO Foundation: основні проекти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/spivpracya-mon-ta-lego-foundation-osnovni-proyekt> (дата звернення: 06.02.2023).

Супрун Д. М.*

*доктор педагогічних наук, професор,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,
м. Київ, Україна*

ПРОФЕСІЙНЕ САМОЗДІЙСНЕННЯ ЯК ЗАСІБ ДОСЯГНЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Європейський освітній простір просуває ідею «трикутника знань», яка полягає в максимально тісному зв'язку освіти, дослідної діяльності та технологічних інновацій. Характерними рисами глобалізації в галузі освіти є уніфікація знань, загальне прагнення країн світу до досягнення високої якості освіти. Освіта стає ключовою детермінантою економічних результатів та світового потенціалу [3, с. 45]. Глобалізація, не дивлячись на відмінності в її оцінці, є об'єктивною реальністю, вимагає від національних систем вищої освіти нової цільової орієнтації, що враховує потреби в міжнародній солідарності щодо цінностей загальнолюдської етики. Водночас, важливою умовою інтеграції вищої школи України у світовий освітній простір має бути збереження національного досвіду, традицій, зміцнення і розвиток її безперечних переваг, до яких, передусім, відноситься науковість освіти, її фундаментальність та енциклопедичність.

Провадження інклюзивної освіти має відбуватися з огляду на такі основні складові бази: ідея, стратегія, результат. Дана консолідація імплементує здобутки інклюзії, як соціальної, так й у сфері освіти, популяризацію передового інноваційного досвіду надання якісних загальносоціальних та освітніх послуг особам із особливими освітніми потребами; обмін досвідом психолого-педагогічного та соціального супроводу стосовно створення інклюзивного середовища.

Існує потреба у вирішенні проблеми підготовки фахівця на науково-методичному рівні – потреба в усуненні протиріч між теорією і практикою. Вищеназвані тенденції зумовлюють попит на вірновиявлену стратегію підготовки у сфері спеціальної освіти

* © Супрун Д. М.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

і розробку концепції, моделі і соціально-педагогічних умов професійної підготовки фахівця, здатного надавати кваліфіковану допомогу особам з фізичними обмеженими можливостями в умовах впровадження інклюзивної освіти. Опанування зарубіжним досвідом в площині підготовки фахівців галузі спеціальної освіти, становить одне з завдань професійної підготовки зазначеної категорії фахівців за умови Євроінтеграції.

Система вищої освіти сучасної України, перебуває в стані реформування та визначення способів трансформації й удосконалення всіх етапів підготовки фахівців високого професійного рівня. Тобто, вища освіта має бути більш інноваційною, далекоглядною і відповідальною за результат [7, с. 71]. Інноваційна реформа національної системи вищої освіти має бути спрямованою на зростання конкурентоспроможності навчальних закладів, що, в свою чергу, забезпечувало б економіку країни фахівцями, здатними втілювати інноваційні технології у всі сфери суспільного життя. Також, при реформуванні вищої спеціальної освіти України, з одного боку, мають враховуватись пріоритети збереження культурних надбань української системи освіти, а з іншого, – завдання поліпшення міжнародної співпраці, мобільності, працевлаштування випускників з України в Європейському чи міжнародному просторі, міжнародної конкурентоспроможності вищих навчальних закладів [4, с. 41].

Досягнення конкурентоспроможної якості національної освіти в контексті цивілізаційних змін нині стає пріоритетом модернізації освіти України [5, с. 11]. Процес підготовки майбутніх фахівців повинен здійснюватись у новій особистісно-орієнтованій парадигмі, де буде уможливлено актуалізацію професійно важливих особистісних якостей, і яка буде орієнтуватись на формування професійної компетентності, що передбачає створення системи професійних навичок професійної культури, професійної рефлексії, самоуправління та управління професійною діяльністю, які дозволятимуть досягати професійного успіху, самореалізації, професійного самоздійснення. Здійснений аналіз процесів глобалізації, змінності, конкуренції, що з кожним роком владніше заявляють про себе у світі, зобов'язують нарощувати дослідницькі зусилля з осмислення ролі освіти у формуванні особистості, адекватної інноваційному типу суспільного прогресу – інноваційної особистості. Отже, досягнення конкурентоспроможної якості національної освіти в контексті соціальної згуртованості стає пріоритетом модернізації вищої школи України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Suprun, D. Griban, G., Nikulochkina, O., Varetska O., Formation of the Primary School Teachers' Information Competency in Postgraduate Education. Postmodern Openings, 11(3), 41-72. URL: <https://doi.org/10.18662/po/11.3/199PostmodernOpenings>ISSN: 2068-0236 | e-ISSN: 2069-9387.
2. Sheremet, M; Suprun, M; Suprun, D. Future Psychologists' Readiness to Work in Conditions of Social Cohesion in EducationWEB OF SCIENCE Published:Sep 2020 in *International Journal of Applied Exercise Physiology*.

3. Suprun, D. Academic mobility perspective in the context of professional internationalization in the field of special education DOI 10.31392/NPUnc.series19.2020.40.13Kyiv. URL: http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/34962/Sheremet_83-89.pdf?sequence=1
4. Suprun, D. (2019). The Future Psychologists' Motivation to Work in the System of Inclusive Education International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE) ISSN: 2277-3878, Volume-8 Issue-4S, November 2019 <https://www.ijrte.org/wp-content/uploads/papers/v8i4S/D10081184S19.pdf>
5. Suprun, D. (2022) Psychology of Management: Kyiv.:NPDU, 345p.
6. Zhuravlova L., Sheremet M., Dmytrieva I., Suprun D. State of formation of motivation as one of the structural-functional components of speech development of primary schoolchildren with dysgraphia. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*. Vol. 24, Issue 08. P. 8985-8999 URL: <https://doi.org/10.37200/IJPR/V24I8/PR280893>.
7. Zhuravlova L., Sheremet M., Suprun D. Results of the Examination of Primary School Students By Means of Speech Therapy *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience* ISSN: 2068-0473 | e-ISSN: 2067-3957 2021, Volume 12, Issue 1, pages: 326-342 DOI: URL: <https://doi.org/10.18662/brain/12.1/185>.

Татарченко О. Б.*

*кандидат історичних наук, доцент,
Херсонський національний технічний університет,
м. Херсон, Україна*

ВПЛИВ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ПРАВОВІ АСПЕКТИ INTERNET-БІЗНЕСУ» НА ФАХОВЕ ЗРОСТАННЯ ВИКЛАДАЧА

В умовах сучасної цивілізації перед освітніми закладами стоїть завдання надавати своїм здобувачам такі компетентності, які відповідають новітнім досягненням науково-технічного процесу. Також майбутні фахівці повинні готуватися згідно з загальними тенденціями розвитку українського суспільства та економіки України. Провідна роль у вирішенні цих завдань покладається на заклади вищої освіти (ЗВО), що, у свою чергу, вимагає від них акредитовувати нові спеціальності, оновлювати навчальні програми, розробляти нові дисципліни та стимулювати фахове зростання професорсько-викладацького складу тощо. Саме тому дослідження цієї проблеми є актуальним завданням для українських науковців. Пропонуємо розглянути це питання на прикладі дисципліни «правові аспекти internet-бізнесу», яка викладається в Херсонському національному технічному університеті (ХНТУ).

Завдяки демократизації освітнього процесу в ХНТУ забезпечено право студентів і аспірантів на вільний вибір навчальних дисциплін. Обсяг дисциплін, які можна обрати, становить не менше 25 % від загальної кількості кредитів ЄКТС. Реалізація індивідуальної траєкторії навчання у вибірковій частині навчального плану першого (бакалаврського) рівня вищої освіти забезпечується шляхом викладання дисциплін вільного вибору з каталогу, профільних блоків дисциплін та однієї з чотирьох пакетних програм. При чому програми

* © **Татарченко О. Б.**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

«Україна і світ» та «Європейський вектор розвитку сучасного українського суспільства» спрямовані на формування світогляду та надають теоретичні знання, а програми «Бізнес-лабораторія майбутніх підприємців» та «Створення та функціонування бізнесу за допомогою internet-технологій» орієнтовані на підготовку студентів до практичної діяльності [1]. Саме в пакетній програмі «Створення та функціонування бізнесу за допомогою internet-технологій», яка орієнтована на опанування сучасними інтернет-технологіями з метою ведення бізнесу, викладається правова дисципліна «правові аспекти internet-бізнесу». В умовах скорочення аудиторних годин на викладання правознавства в технічних університетах, можливість прослухати ще одну правову дисципліну є корисним елементом для підготовки свідомого та обізнаного майбутнього фахівця в правовій державі, якою є Україна.

Специфікою викладання цієї дисципліни є те, що викладач зобов'язаний постійно слідкувати за змінами законодавства, яке регулює розвиток бізнесу пов'язаного з Всесвітньою мережею. Задля досягнення цієї мети треба моніторити законотворючу діяльністю Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Президента України та слідкувати за законодавчими новаціями в Європейському Союзі та світі. Окрім сайтів вищезазначених установ слід також відвідувати електронні ресурси таких структур як: Державна податкова служба України, Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій, Всесвітня організація інтелектуальної власності, Офіс ефективного регулювання BRDO, Міжнародна класифікація товарів і послуг для реєстрації знаків (Німецька класифікація) та ін.

Завдяки цьому викладач, який викладає цю дисципліну, удосконалює своє знання українського та зарубіжного законодавства, збагачує свою правознавчу бібліотеку, розширює перелік інтернет-ресурсів, які він використовує для підготовки до занять.

Постійне оновлення нормативно-правової бази, впровадження новітніх технологій, стимулювання розвитку бізнесу та покращення інвестиційного клімату в Україні вимагають осучаснювати теми, які викладаються під час вивчення дисципліни «правові аспекти internet-бізнесу». Приміром, у зв'язку з прийняттям Кабінетом Міністрів України розпорядження від 7 листопада 2018 р. за №895-р «Про утворення Фонду розвитку інновацій», до програми навчальної дисципліни була додана тема «Законодавче регулювання стартапів в Україні», адже функціонування значної частини нових стартапів пов'язано з діяльністю в мережі Інтернет [2].

Для отримання додаткових знань про ведення інтернет-бізнесу в Україні студентам пропонується перелік відповідних онлайн-курсів, які розміщені на українських освітніх платформах. Зокрема на сайті «Prometheus» можна пройти такі курси: «Як будувати бізнес онлайн», «Цифровий маркетинг», «Як створити стартап», «Успішний стартап: від ідеї до масштабування», «Курс на експорт». На сайті студії онлайн-освіти «Educational Era» пропонується такі курси: «Окей, гугл: як стати підприємцем?», «Smart exporter: електронні ресурси,

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

регулювання та вимоги для експорту до ЄС», «Соціальне підприємництво та конкурентоспроможність» та ін.

За умови отримання студентом сертифікату про проходження одного з вищевказаних курсів йому нараховується додаткові 10 балів до підсумкової оцінки по заліку з дисципліни. Від викладача вимагається пройти кожен із запропонованих курсів, аби впевнитися у якості і корисності тих компетентностей, які отримують студенти під час їх проходження.

Таким чином, викладання дисциплін «правові аспекти internet-бізнесу» вимагає від викладача розуміти тенденції розвитку інтернет-бізнесу в Україні та світі, слідкувати за новаціями в законодавстві, яке регулює цю галузь, оновлювати зміст дисципліни, особисто отримувати додаткові знання по дисципліні та пропонувати здобувачам вищої освіти оволодіти ними. Як наслідок, науково-педагогічний працівник поглиблює свої фахові знання, опановує нові компетентності, розширює свій інструментарій надання студентам якісних освітніх послуг.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Положення про порядок забезпечення прав студентів і аспірантів ХНТУ на вільний вибір дисциплін. URL: <http://kntu.net.ua/ukr/content/view/full/36991> (дата звернення: 07.02.2022).
2. Про утворення Фонду розвитку інновацій. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/895-2018-%D1%80#Text> (дата звернення: 09.02.2022).

Туровська І. О.*

*аспірант,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна*

*Науковий керівник:
Калаур С. М.
доктор педагогічних наук, професор,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна*

ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ КОЛЕДЖІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Одним із завдань медичних коледжів є підготовка висококваліфікованого фахівця, що має високий рівень знань із фахових дисциплін, уміло застосовує їх на практиці, вільно володіє державною мовою і в спілкуванні із пацієнтом буде вміти «лікувати словом» [2]. Відтак у сучасному суспільстві існує запит на висококваліфікованого професіонала медичного профілю із сформованою професійно-мовленнєвою компетентністю. Можна

* © Туровська І. О.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

з упевненістю говорити про те, що від рівня її сформованості значною мірою залежатиме результативність виконання завдань професійної діяльності, успішність міжособистісної взаємодії фахівця та пацієнта, в кінцевому результаті – ефективності медичної допомоги [1].

Формування та розвиток професійно-мовленнєвої компетентності фахівців медичного профілю відбувається на протязі всього їхнього професійного життя, починаючи під час навчання в медичному коледжі. Особливо важливим у цьому процесі є етап оволодіння обраною спеціальністю. Для вирішення цієї проблеми необхідна стратегія, що передбачає такі елементи: по-перше, цілісність, безперервність і міждисциплінарний взаємозв'язок усіх дисциплін гуманітарного циклу; по-друге, спрямованість змісту навчального матеріалу, форм, методів і засобів навчання кожної дисципліни на формування та розвиток професійно-мовленнєвої компетентності; по-третє, наявність у кожній із блоку гуманітарних дисциплін практико-орієнтованих завдань, що моделюють, імітують або відображують професійну діяльність майбутнього медика; по-четверте, занурення студентів в активну професійну діяльність під час проходження різних видів практики.

Пропонуємо для формування професійно-мовленнєвої компетентності студентів медичних коледжів використовувати розроблену технологію, яку ми представляємо як систему, яка є функціональним комплексом взаємопов'язаних між собою елементів, що реалізує єдину цільову функцію на різних рівнях, а саме:

- на глобальному рівні – розвиток конкурентоспроможної особистості студента-медика, соціально активного громадянина; створення умов для його самоосвіти й саморозвитку;

- на рівні медичного коледжу – формування особистості професіонала, підготовленого теоретично й практично здійснювати різні види професійної діяльності;

- на оперативному рівні: на рівні окремої гуманітарної дисципліни – формування професійно-мовленнєвої компетентності в межах дисципліни;

- на рівні окремих тем дисциплін гуманітарного боку – формування знань, умінь і навичок на необхідному рівні засвоєння та професійно важливих якостей особистості фахівця медичного профілю.

Для вирішення поставленого завдання – підготовки компетентних фахівців медичного профілю з достатнім рівнем сформованості професійно-мовленнєвої компетентності студентів медичних коледжів ми пропонуємо використовувати різноманітні форми, методи, прийоми, засоби навчання та діагностики, що забезпечують найбільш ефективний результат досягнення цілей кожного з етапів. Зокрема, з дидактичною метою зміст дисципліни гуманітарного профілю «Українська мова (за професійним спрямуванням)» структурований і розбитий на такі модулі: 1) мотиваційний модуль; 2) модуль актуалізації знань, умінь і навичок; 3) модуль оцінки рівня знань, умінь і навичок, рівня розвитку професійно важливих якостей, необхідних для формування професійно-мовленнєвої компетентності

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

студентів-медиків.

Представлена технологія спрямована на розвиток пізнавальної активності, творчої самореалізації й навчальної мотивації, що є основою для формування і розвитку професійно-мовленнєвої компетентності майбутнього фахівця медичного профілю.

Велике значення у розробленій технології надається індивідуальній формі організації навчання, що реалізується за допомогою методу проєктів. У процесі виконання проєктних завдань студенти закріплюють освоєні на практичних заняттях професійні вміння.

Наголосимо на тому, що на кожному з етапів підготовки студентів медичного коледжу проводиться вхідна, проміжна та підсумкова діагностика рівнів сформованості компетенцій, що складають професійно-мовленнєву компетентність. Вхідна діагностика передбачає визначення рівня засвоєння знань на попередньому етапі підготовки, а також дає змогу диференціювати студентів за тими чи іншими параметрами. Проміжна діагностика дозволяє виявити «прогалини» у засвоєнні знань на попередньому етапі підготовки, за її результатами стає можливим коригування процесу навчання. Підсумкова діагностика призначена для визначення рівня сформованості професійно-мовленнєвої компетентності після завершення вивчення дисципліни.

Ефективність навчального процесу у представленій освітній технології визначається взаємозв'язком всіх компонентів: мотиваційно-цільового, змістовного, процесуально-діяльнісного та контрольної-оцінного. У технології формування професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх фахівців медичного профілю особлива роль відводиться викладачу, який безпосередньо здійснює професійну підготовку у процесі вивчення дисциплін гуманітарного профілю. Він організовує та спрямовує творчу діяльність студентів, виступає у ролі консультанта, створює сприятливу атмосферу на заняттях, що сприяє зняттю різних психологічних бар'єрів, і як наслідок, дає змогу сформувати у студентів медичних коледжів професійно-мовленнєву компетентність на достатньому рівні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Туровська І. Професійно-мовленнєва компетентність як складова професійної компетентності фахівця медичного профілю. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2022. (4), С. 39–44.
2. Юрчак, Г. Формування мовленнєвої компетентності студентів-медиків на заняттях з «української мови (за професійним спрямуванням)». *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі*. Міжпредметні зв'язки. 2019. № 35. С. 163–174.

аспірант,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна

Науковий керівник:
Горбатюк Р. М.
доктор педагогічних наук, професор,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна

ОБ'ЄКТИВНІ ТА СУБ'ЄКТИВНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЯК ФЕНОМЕНУ ІНТЕРСУБ'ЄКТНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

У контексті сучасних освітніх викликів діяльність зі створення продуктивного й перспективного іміджу у здобувачів освіти має бути системною та професійною. Сьогодні журналіст має бути професіоналом, що має свій неповторний професійний імідж. Упродовж навчання студенти мають не лише здобути професію, а й створити власний неповторний професійний імідж. У ході дослідження з'ясовано, що серед практичних шляхів діяльності з формування іміджу виділяють як об'єктивні, тобто ті, які стосуються зовнішніх предметних умов майбутньої професійної діяльності, так і суб'єктивні, до яких слід віднести конкретні властивості суб'єкта діяльності – майбутнього фахівця. Тобто, кожний здобувач освіти володіє природними, психічними та особистісними особливостями, які необхідно враховувати під час організації системної діяльності з формування іміджу.

Проведене опитування студентів, які навчаються за спеціальністю 061 Журналістика, освітня програма «Журналістика», у Галицькому фаховому коледжі імені В'ячеслава Чорновола щодо вагомості діяльності з формування професійного іміджу засвідчило, що її значущість продиктована як зовнішніми об'єктивними чинниками, так і суб'єктивними. Зокрема значна частина опитаних респондентів констатувала, що їм незручно виглядати недолугими та не цікавими в очах одногрупників, що навчаються разом з ними (зовнішня мотивація – переважала). Однак усі опитані визнали потребу системної діяльності з формування професійного іміджу під час навчання у коледжі.

З практичної точки зору вагому роль у контексті цілеспрямованої діяльності відводимо психолого-педагогічним умовам, які розглядаємо у якості значних зовнішніх обставин, від яких залежить досягнення високого професіоналізму особистості під час формування професійного іміджу. Під психолого-педагогічними умовами створення професійного іміджу (або ж продуктивної діяльності зі створення професійного іміджу) ми розумітимемо характеристики зовнішнього

* © У Юеюань

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

освітнього середовища у закладі освіти для цієї діяльності, самої такої діяльності, а також активність самого суб'єкта цієї діяльності – студента. Отже, серед умов, що забезпечують продуктивність діяльності щодо формування професійного іміджу як феномену інтерсуб'єктної взаємодії, необхідно виділити насамперед суб'єктивні та об'єктивні умови.

Відзначимо, що як суб'єктивні психолого-педагогічні умови професійної діяльності в науковій літературі, зазвичай, виділяють задатки, загальні та спеціальні здібності, професійну освіту. Вважаємо, що суб'єктивні умови доцільно позначити як вагомі передстартові умови діяльності з формування професійного іміджу. Структура та зміст суб'єктивних умов, що впливають на продуктивність іміджу як феномена інтерсуб'єктної взаємодії, визначається структурою самого суб'єкта, в якій виділяємо три головні складові, а саме:

1) індивідуальна складова, пов'язана із проявами суб'єкта як представника біологічного виду «*homo sapiens*»;

2) особистісна складова, пов'язана із проявами цього ж суб'єкта, що виступає як суб'єкт соціальної ідентичності, носій соціальних норм, моральних та інших цінностей та відносин й світоглядної позиції;

3) власне суб'єктна, або суб'єктно-діяльнісна складова, пов'язана із характеристиками даного суб'єкта, що виявляються в ході здійснення ним діяльності, у тому числі іміджеутворюючої.

Індивідуальна складова включає такі суб'єктивні умови, як природні задатки і здібності (як загальні, і спеціальні, специфічні для діяльності зі створення іміджу). Особистісна складова охоплює особистісні характеристики суб'єкта-прообразу іміджу, значущі для змісту професійного іміджу, і навіть особистісні характеристики суб'єкта, який здійснює діяльність з його створення. Причому значимість особистісних характеристик для продуктивності професійної діяльності відзначається багатьма дослідниками як впровадження ефективних психолого-педагогічних технологій, особливо таких, які тісно пов'язані із встановленням взаємовідносин студента з навколишніми людьми і світом взагалі виявляється пов'язаними із проблемою професійно важливих особистісних якостей суб'єкта професійної діяльності як необхідної підстави для того, щоб та чи інша діяльність знайшла своє застосування. За відсутності відповідної особистісної спрямованості отримання відповідного ефекту, навчання фахівців різноманітним новим ефективним психолого-педагогічним технологіям просто не матиме сенсу. Цей факт з особливою силою ставить проблему формування професійно важливих особистісних якостей, структура і рівень яких мають відповідати характеру впроваджуваних викладачами психолого-педагогічних технологій. При цьому, ми декларуємо позицію, що у методичній площині вже знайдено дуже ефективні технології, форми, методи й засоби для розвитку особистісних якостей, а розробка універсальної методики формування професійного іміджу, чи розвитку тієї чи іншої особистісно-професійної якості означає, що володіння такою якістю може розглядатися не як риса характеру, що природно сформувалася, але як така, що штучно сформувалася

ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

у процесі навчання.

Тоді як до об'єктивних умов ми відносимо суспільно-історичний запит на даний вид професійного іміджу, престижність, взаємозв'язок майстерності та рівня життя представників професії журналіст, наявність системи моральних та матеріальних стимулів для підвищення рівня фахової компетентності, яка веде до високого професіоналізму у діяльності. Окрім того, суттєвий вплив на формування професійного іміджу майбутнього журналіста мають такі чинники, як думка колег, вплив сім'ї, прагнення підтримувати свій високий професійний статус. Відзначимо, що стосовно об'єктивних умов продуктивної діяльності щодо створення іміджу, то, на наш погляд, до них необхідно віднести умови, що задаються специфічним змістом освітньої діяльності в закладі освіти, що визначається її метою щодо створення продуктивного професійного іміджу.

Федорейко В. С.*

*доктор технічних наук, професор,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна*

Замора Я. П.

*кандидат технічних наук, доцент,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна*

Чалий А. Д.

*аспірант I курсу,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна*

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ДО САМОСТІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

На сьогодні постає необхідність підготовки не просто фахівців у конкретній галузі знань, а й особистостей, здатних постійно розвиватися, наближаючись до професійної досконалості. А оскільки повноцінний розвиток особистості неможливий без гармонійного поєднання професійних знань зі знаннями функціонування суспільства, то актуальним аспектом є розробка таких методик навчання, які поєднували б у собі розуміння взаємодії існуючих у даний час технологій та розвиток особистих творчих якостей, здатності до самостійної діяльності та навичок самоосвіти. Також необхідно враховувати вплив інформатизації освіти, що дає можливість розробляти технології впровадження в освітню діяльність

* © Федорейко В. С., Замора Я. П., Чалий А. Д.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

психолого-педагогічних досліджень із використанням комп'ютерних технологій.

При професійній підготовці студентів іноді виникають проблеми у їх навчально-професійній мотивації, професійному самовизначенню та готовності до майбутнього самостійного трудового життя. Важливим питанням на цій стадії є формування системи соціально- та професійно-орієнтованих знань, умінь та навичок, а також розвиток професійних якостей та здібностей [1]. Це створює передумови для спрямованості особистості до самостійної діяльності.

Аналіз технологій професійного навчання дозволив виявити кілька протиріч: необхідність пришивдшеного та безперервного оволодіння навичками використання сучасних інформаційних технологій, недостатня готовність закладів вищої освіти у їх підготовці та недостатній рівень розвитку здібностей і якостей, які формують готовність майбутнього педагога до самостійної професійної діяльності та самоосвіти.

Отже, передбачається необхідним теоретично обґрунтувати та розробити методику навчально-виховної та самостійної роботи, що сприяє розвитку творчих якостей та формуванню готовності до самостійної діяльності. Для підвищення рівня готовності до самостійної діяльності при підготовці педагогів професійної освіти необхідні відповідні умови організаційно-педагогічного забезпечення. Також важливо експериментально перевірити, чи процес формування та розвитку готовності до самостійної діяльності майбутнього педагога є більш ефективним при:

- активному включенні студентів до різноманітної аудиторної та позааудиторної діяльності;
- належним чином організованих у різних співвідношеннях аудиторної та самостійної робіт.

Вирішення проблеми формування готовності студентів професійної освіти до самостійної професійної діяльності можна поділити на кілька етапів:

- проаналізувати стан розвитку самостійності педагогів професійної освіти;
- виділити креативні розвиваючі компоненти професійної освіти;
- розробити технологію включення розвиваючих компонентів у навчальний та позанавчальний процес;
- визначити структуру здібностей та якостей особистості, що впливають на формування самостійної активності;
- визначити умови, необхідні для успішного розвитку готовності до самостійної роботи у навчальному процесі та у позанавчальній діяльності;
- дослідити можливості формування готовності до самостійної діяльності та розвитку творчих якостей особистості в умовах діяльності студентських гуртків, проблемних груп.

Як практичну реалізацію формування готовності студентів напряму підготовки 015.38 «Професійна освіта (Транспорт)» до самостійної професійної діяльності покажемо приклад їх діяльності у проблемних групах у ТНПУ ім. В.Гнатюка на кафедрі

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

машинознавства та транспорту. Слід зазначити, що ці гуртки охоплюють три основних напрями дослідження: «Інноваційні методи навчання», «Моделювання та дослідження автомобільних електронних систем з використанням апаратно-програмних середовищ», «Проблеми організації автомобільних перевезень в Україні», де студенти мають змогу самостійно обирати тематику випускної роботи, приймати участь у різноманітних конференціях, студентських олімпіадах та якісно підготуватися до попереднього та остаточного захисту випускної роботи. Така діяльність формує в них організаторські навички, привчає до відповідальності за прийняте рішення та готовність до майбутньої самостійної професійної діяльності. Навіть проста участь у конференції дозволяє навчитися чітко та доступно викладати свої думки, набутти досвіду наукових публікацій та виступу перед аудиторією, а також дає можливість відчувати себе в ролі педагога професійної освіти, проявити самостійність та творчу активність при виборі теми доповіді та способу її викладу.

Загалом подібна діяльність спрямована на формування готовності до самостійної професійної діяльності та розвиток творчих якостей особистості, що є передумовою виникнення почуття впевненості, соціальної захищеності та конкурентоспроможності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Яшанов С. М. Самостійна навчальна робота студентів: навчальний процес у вищій педагогічній школі. Навчальний посібник. / за заг. ред. О. Г. Мороза. Київ: НПУ, 2001. С.1 25–170.

Федорейко І. В.*

*аспірант,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна*

*Науковий керівник:
Горбатюк Р. М.
доктор педагогічних наук, професор,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна*

ЗМІСТ І ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ У ГАЛУЗІ ТРАНСПОРТУ В ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Професійна освіта як сфера сучасної соціальної практики суспільства забезпечує не лише створення об'єктивних умов для розширення професійних компетентностей майбутніх педагогічних кадрів, а й спрямування на збагачення практично-корисного досвіду оволодіння механізмами пізнавальної, практичної та соціальної

* © Федорейко І. В.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

діяльності. У Концепції розвитку професійно-технічної (професійної) освіти України зазначена «необхідність формування нового типу педагога професійної школи – педагога професійного навчання, який органічно поєднує функції викладача спеціальних дисциплін з функціями майстра виробничого навчання. Педагог професійного навчання має вищу освіту відповідного профілю та психолого-педагогічну підготовку, високий рівень кваліфікації з робітничої професії» [3, с. 4].

Діяльність майбутніх бакалаврів у галузі транспорту як педагогів професійного навчання характеризується професійною спрямованістю, оскільки поєднує дві яскраво відображені та відокремлені складові – галузеву техніко-технологічну та педагогічну. Кожна з цих складових, з огляду на їхню безумовну функціональну обов'язковість, не є першочерговою або другорядною. У змісті професійно-педагогічної освіти ці складові необхідно розглядати лише збалансовано, з огляду на їхні загальні та специфічні характеристики [4, с. 138]. З огляду на це, педагогічна підготовка є частиною цілісної професійної підготовки майбутніх бакалаврів у галузі транспорту в педагогічних закладах вищої освіти (ПЗВО) і спрямована на формування професійно-педагогічного та соціального досвіду майбутніх фахівців шляхом освоєння сукупності педагогічних понять, закономірностей, зв'язків, знань, умінь та способів дій. Цілями педагогічної підготовки майбутніх бакалаврів у галузі транспорту є вивчення структури та змісту освітнього процесу у закладах професійної освіти різних рівнів, формування професійно-педагогічних умінь з проєктування, здійснення та аналізу (з подальшою корекцією) цього процесу, а також виховання професійно значущих якостей особистості майбутніх освітян професійного навчання.

Варто зазначити, що професійно-педагогічна освіта значно відрізняється від «класичної педагогічної освіти» [4], оскільки є особливим напрямом у професійній педагогіці, що поєднує освіту та виробництво, педагогічні та галузеві техніко-технологічні (спеціальні) дисципліни. Саме тому підготовка майбутніх бакалаврів у галузі транспорту в педагогічних закладах вищої освіти має свою специфіку. Вона значно відрізняється від галузевої інженерної освіти, що здійснюється політехнічними і галузевими ЗВО, і від педагогічної освіти у традиційному розумінні, оскільки передбачає підготовку одночасно до теоретичного та практичного (виробничого) навчання загалом за спеціальністю та за циклами професійних дисциплін (політехнічні, загальнопрофесійні, профільні та дисципліни вузької спеціалізації) [1, с. 97], які детерміновані професійною діяльністю у певній галузі виробництва.

Питання інтеграції педагогічного та технічного знання розглянуто І. Каньковським, який визначив такі її основи: методологічні, гносеологічні, онтологічні та соціально-практичні. Методологічні основи інтеграції охоплюють загальнофілософські, загальнонаукові та конкретно-наукові знання, що дають змогу розглядати об'єкт педагогічної науки та об'єкт технічного знання в їхній природній взаємодії та виявляти загальні закономірності. Гносеологічні основи чітко простежуються у тенденції наукового знання щодо цілісних

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

створень, що відображають відомості про людину і техніку (кібернетика, ергономіка, інженерна психологія тощо). Онтологічні та соціально-практичні основи інтеграції педагогічного та технічного знання, базуючись на гносеологічних підставах, є взаємним проникненням педагогічних знань у виробничу сферу та технічних знань в освітній процес. Подібна органічна взаємозумовленість детермінована рівнем розвитку педагогічної та матеріально-виробничої діяльності [1].

Таким чином, інтеграція педагогічного та технічного знання у підготовці майбутніх бакалаврів у галузі транспорту передбачає той факт, що об'єктом вивчення є не суто педагогічна, а професійно-педагогічна діяльність, що означає не звуження поняття «педагогічна діяльність», а його розширення шляхом залучення аспектів здійснення педагогічної діяльності в умовах навчально-виробничого процесу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Горностаєва О. О. Розвиток професійної компетентності інженерів-педагогів автотранспортного профілю у системі післядипломної педагогічної освіти. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2018. Вип. 61. С. 95–104.
2. Каньковський І. Система професійної підготовки майбутнього інженера-педагога автотранспортного профілю: монографія. Хмельницький, 2014. 195 с.
3. Концепція розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні; затверджена МОН України та АПН України 05.07.2004 р. *Професійно-технічна освіта*. 2004. № 3. С. 2–5.
4. Управління розвитком професійно-технічної освіти в сучасних умовах: теорія і практика: монографія / за ред. В. І. Свистун. Київ: «НВП Поліграфсервіс», 2014. 338 с.

Филипюк Д. О.*

викладач,
Рівненський фаховий медичний коледж
КЗВО «Рівненська медична академія»,
м. Рівне, Україна

МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ СЕСТРИНСЬКОЇ СПРАВИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН З АКУШЕРСТВА І ГІНЕКОЛОГІЇ У МЕДИЧНИХ КОЛЕДЖАХ

Системність, відтворюваність, структурування та схематизація освітнього середовища передбачає розробку та реалізацію мінімалістичної схеми, в якій відображаються наукові основи, складники, етапи, процесуальні процедури та результативність діяльності суб'єктів освітнього процесу, що поєднуються у відповідній структурно-функціональній моделі. У сучасних педагогічних дослідженнях модель розглядається як штучно створений об'єкт у вигляді схеми, фізичних конструкцій, знакових форм або формул, словесного опису, що відображають у простому й узагальненому

* © Филипюк Д. О.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

вигляді структури, властивості, взаємозв'язки між елементами цього об'єкта.

У процесі розробки структурно-функціональної моделі формування фахової компетентності майбутніх бакалаврів сестринської справи у процесі вивчення дисциплін з акушерства і гінекології у медичних коледжах бралися до уваги такі методологічні аспекти:

1) логічність у конструюванні моделі, що дає змогу розкрити науково-методологічний, методично-процесуальний, професійно-спрямовальний і очікувано-результативний зміст освітнього процесу підготовки студентів у медичному коледжі не фрагментарно, а цілісно відображаючи його структуру, зміст, мету, засоби, методи, форми та результат;

2) важливими науковими методами у розробці моделі досліджуваного процесу є абстрагування, за допомогою якого виокремлюються сутнісні властивості об'єкта моделювання, та ідеалізація, що дає змогу перейти до аналізу реальності з ідеальними властивостями;

3) у процесі розробки моделі використовується комплексно сукупність багатьох методологічних підходів: системного, діяльнісного, компетентнісного, особистісно орієнтованого, аксіологічного, інтеграційного та інших.

У розробці структурно-функціональної моделі формування фахової компетентності майбутніх бакалаврів сестринської справи у процесі вивчення дисциплін з акушерства і гінекології у медичних коледжах враховуються такі складники та характеристики:

- безпосередньо пов'язані мета й очікуваний результат досліджуваного процесу;

- основні елементи, які є обов'язковими в освітньому середовищі (наукові підходи, принципи, закономірності, навчально-методичне забезпечення, структура сформованої фахової компетентності майбутніх бакалаврів сестринської справи, що визначається за чітко окресленими критеріями, показниками і рівнями як результат експериментально-дослідної роботи);

- структурно-функціональні та причинно-наслідкові зв'язки між елементами аналізованих процесів формування фахової компетентності майбутніх бакалаврів сестринської справи у процесі вивчення дисциплін з акушерства і гінекології у медичних коледжах;

- педагогічні умови, які сприяють формуванню фахової компетентності майбутніх бакалаврів сестринської справи та реалізації розробленої структурно-функціональної моделі досліджуваного процесу.

Метою наукової розвідки, що складає основу *цільового блоку* розробленої моделі, визначено: сформувати професійну компетентність майбутніх бакалаврів сестринської справи у процесі вивчення дисциплін з акушерства і гінекології у медичних коледжах. Мета органічно пов'язана з очікуваним результатом.

У *методологічному* блоці поєднуються системний, аксіологічний, інтегрований, діяльнісний, особистісно зорієнтований та компетентнісний наукові підходи, сукупність принципів формування змісту й організації вивчення студентами дисциплін з акушерства

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

і гінекології у медичному коледжі та закономірності як об'єктивно існуючі, стійкі зв'язки між явищами, що визначають загальні орієнтири у відборі та обґрунтуванні принципів.

Змістовний блок моделі відображає структуру основних складників і напрямів підготовки студентів медичного коледжу, їхнє цільове призначення і функції в освітньому процесі (сукупність фахових знань і вмінь, сукупність професійно зорієнтованих завдань і розуміння способів їх вирішення, ціннісне ставлення до вивчення означених дисциплін тощо).

У реалізації *діяльнісного* блоку моделі особливу увагу приділено вибору форм, методів і засобів навчання студентів. Діяльнісний аспект реалізується у взаємодії, співробітництві та співтворчості студентів з викладачами. Реалізація авторської структурно-функціональної моделі формування фахової компетентності майбутніх бакалаврів сестринської справи у процесі вивчення дисциплін з акушерства і гінекології у медичних коледжах забезпечується сукупністю педагогічних умов: інтегрування тренінгових вправ професійно-мотиваційного і професійно-ціннісного змісту в методику викладання дисциплін з акушерства та гінекології; розширення змістовного потенціалу дисциплін з акушерства і гінекології з метою інтенсифікації професійної підготовки майбутніх бакалаврів сестринської справи; забезпечення розвитку фахових умінь, навичок і досвіду студентів у процесі вирішення міждисциплінарних ситуативних завдань професійного спрямування; організація самостійної роботи студентів шляхом використання методу проєктів у професійній підготовці.

Результатом упровадження структурно-функціональної моделі в медичних коледжах (*результативний блок*) окреслено сформовану фахову компетентність майбутніх бакалаврів сестринської справи за чотирма рівнями: низьким, задовільним, достатнім і високим.

Філіппова В. Д.*

*доктор наук з державного управління, професор,
Херсонський національний технічний університет,
м. Херсон, Україна*

Мальцев У. В.

*здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»,
Херсонський національний технічний університет,
м. Херсон, Україна*

ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ В ГАЛУЗІ ОСВІТИ

Світові дослідження свідчать, що людські ресурси впливають на розвиток суспільств більшою мірою, ніж інші фактори. Управління людськими ресурсами можна розглядати як проєктування формальних систем в організації забезпечити ефективне

* © Філіппова В. Д., Мальцев У. В.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

використання людських талантів для досягнення цілей організації. Саме тому в галузі управління людськими ресурсами важливим питанням виступає вплив політики та практики управління людськими ресурсами на ефективність діяльності різних галузей, в тому числі освітньої [1]. При цьому, управління людськими ресурсами в галузі освіти – це набір практик і методів інтеграції та підтримки педагогічних кадрів, мотивація та координація діяльності і зусиль педагогічних кадрів в освітньому закладі з метою отримання від них максимального результату та, як наслідок, досягнення оптимальної мети освітнього процесу.

Учені наголошують, що управління людськими ресурсами в галузі освіти для покращення її якості є дуже важливим. У кожній освітній установі чи навчальному закладі, що бажає розвиватися, має бути приділено значну увагу людським ресурсам, оскільки успіх навчання значною мірою визначається успіхом керівника і наявних педагогічних кадрів. У цьому випадку підвищення продуктивності та ефективності роботи можна досягти шляхом покращення поведінки педагогічних кадрів в навчальних закладах через застосування різних концепцій і методів управління персоналом.

Слід зазначити, що в управлінні людськими ресурсами керівник є ключем до успіху в досягненні якісної освіти. Він зобов'язаний завжди прагнути до заохочення та розвитку людських ресурсів (педагогічних кадрів), щоб створити якісну освіту. Педагогічні кадри також є важливим людським ресурсом в галузі освіти, оскільки вони є лідерами, які мають справу безпосередньо з учнями, чий успіх чи невдача часто залежить від педагога в процесі навчання. Щоб підвищити якість освіти, наявні ресурси, а саме педагогічні кадри, повинні мати можливість розвивати свій професіоналізм через підтримку особистого розвитку та своїх обов'язків. Розвиток при цьому розглядається як покращення якості людських ресурсів через програми навчання та освіти з метою підвищення рівня професіоналізму та навичок педагогічних працівників для оптимального виконання своїх обов'язків та функцій в галузі освіти.

Серед іншого, ефективність управління людськими ресурсами в галузі освіти має забезпечуватися оновленою моделлю управління розвитком професійної компетентності усього педагогічного колективу, яка покликана забезпечити формування ключових професійно-педагогічних компетентностей членів педагогічного колективу. За змістом моделі управління діяльність може бути об'єднана в такі блоки: управління розвитком медіа-грамотності; управління науково-дослідною та науково-експериментальною діяльністю педагогів; управління процесами технологізації освітнього процесу; управління процесом безперервної самоосвіти і підвищення кваліфікації педагогічних працівників в галузі педагогіки і психології [2].

Також динамічні зміни в освітній галузі вимагають, щоб людські ресурси продовжували розвивати здатність адаптуватися до відповідного середовища. Поліпшення якості інституцій як один із

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

напрямів управлінської діяльності необхідно планувати, керувати та контролювати професійно за допомогою правильної стратегії. Навчальний заклад/установа для ефективності своєї діяльності потребує відповідного сьогоднішнього управління та лідерства. Для створення змін потрібне лідерство, а для створення порядку – управління. Менеджмент і керівництво можуть створити впорядковані зміни, а керівництво разом з людськими ресурсами підтримуватиме навчальний заклад в гармонії з навколишнім середовищем.

Також наразі необхідно здійснити впровадження управління якістю всебічно, стабільно та чуйно реагуючи на постійні виклики глобалізації в галузі освіти шляхом планування, контролю та покращення якості (цикл PDCA) з кількома принципами, які лежать в основі досягнення ефективності та результативності. Реалізація ефективного управління людськими ресурсами в галузі освіти потребує різноманітних стратегій, які синтезуватимуть знання та мистецтво, яке є сумішшю раціональної об'єктивності та інтуїтивних поглядів.

Ще однією з форм реформи освіти, яка пропонує навчальним закладам забезпечити розвиток педагогічних кадрів та кращу та адекватну освіту для учнів є School-Based Management (SBM). Для впровадження SBM потрібне сильне лідерство, а саме здатність мобілізувати ресурси для досягнення навчальних цілей шляхом реалізації «Чотирьох складових лідерства» (Energy, Energize, Edge & Execution). Крім того, необхідно залучати людські ресурси, які мають повноваження (незалежність), високу участь, мають відкритість управління, мають здатність змінюватися, проводити оцінювання та вдосконалення на постійній основі, чуйно реагувати та передбачити потреби, добре спілкуватися, мати підзвітність і мати здатність визначати інструменти покращення якості, які відповідають умовам, з якими стикається галузь освіти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Rafiei N, Davari F. The role of human resources management on enhancing the teaching skills of faculty members. *Mater Sociomed*. 2015 Feb; 27(1):35-8. doi: 10.5455/msm.2014.27.35-38. Epub 2015 Feb 21. PMID: 25870529; PMCID: PMC4384864. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4384864/>.
2. Мартинець Л. А. Особливості управління професійним розвитком учителів. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 16: Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики. 2016. Вип. 27. С. 19-24. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_016_2016_27_7.

*магістрант факультету дошкільної
і технологічної освіти,
Криворізький державний педагогічний університет,
м. Кривий ріг, Україна*

*Науковий керівник:
Волкова Н. В.
кандидат педагогічних наук, доцент,
Криворізький державний педагогічний університет,
м. Кривий Ріг, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Суттєвим викликом для сфери освіти стала військова агресія російської федерації проти України, розпочата 24 лютого 2022 р., перш за все загроза життю та здоров'ю учасників освітнього процесу.

Не дивлячись на те, що протягом декількох років пандемії (COVID-19) освітяни пристосувались до дистанційного навчання і невдовзі планували повернутись до традиційного навчання, система освіти України опинилася в нових реаліях функціонування.

Зародився освітній фронт, заклади освіти стали штабами допомоги населенню й військовим, учасники освітнього процесу та науковці працюють волонтерами, допомагають в підтримці психологічного та емоційного стану учасників освітнього процесу [2].

Забезпечити навчання в умовах війни є складним завданням як для Міністерства освіти і науки України, так і безпосередньо для надавачів освітніх послуг [там само].

У вересні 2016 року було опубліковано практичний посібник «Що можуть зробити школи, щоб захистити себе від нападів та від використання у військових цілях», розроблений Глобальною коаліцією на захист навчальних закладів від нападів, містить пропозиції щодо організації освітнього процесу в школах в рамках семи сценаріїв:

- 1) беззбройні заходи фізичного захисту;
- 2) збройні заходи фізичного захисту;
- 3) переговори як стратегія захисту освітніх установ;
- 4) системи раннього попередження / сповіщення;
- 5) альтернативні способи надання освіти;
- 6) психосоціальна підтримка;
- 7) комплексні загальношкільні плани безпеки та захисту [1].

Саме в рамках шостого сценарію «Психосоціальна підтримка», пропонуються такі компоненти психосоціальної підтримки, які найчастіше можна досягти на уроках технологій:

- тимчасові освітні заходи, включаючи творчу роботу та ігри, що тимчасово організуються в неформальних навчальних середовищах або в звичайних школах під час конфлікту. Такі заходи допомагають

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

здобувачам освіти виражати свої емоції, розвиватися розумово та емоційно, грати і набувати відповідних навичок;

- дружнє для дитини середовища навчання, що є безпечними та гарантують захист учням, застосовуючи при цьому методи навчання, що є інклюзивними, ґендерно-чутливими, сприятливими, вільними від принижень та зловживань і такими, що забезпечують активну участь кожного;

- навчання вчителів та піклувальників. Тренінги з питань надання психосоціальної підтримки ознайомлять з видами діяльності (наприклад, малювання, рукоділля, рольові ігри, танці та пісні) та підходами до викладання, що ознайомлюють учнів з різними стратегіями подолання стресу та сприятимуть формуванню стійкості. Вчителі також повинні навчитися різним підходам до психосоціальної підтримки, щоб підтримувати безпечне та сприятливе навчальне середовище [1].

Складаючи навчальний план роботи з технологічної освіти в сучасних реаліях слід планувати роботу таким чином, щоб перш за все було безпечно, цікаво та несло за собою психологічну та емоційну підтримку для здобувачів освіти.

Обираючи вироби для подальшої роботи на уроках, дітей можна долучати не лише до навчального та виховного процесу, а також до творчої і волонтерської діяльності. В залежності від вікової категорії та навичок здобувачів освіти, можна виготовляти вироби різної складності та необхідності:

- для дітей з п'ятого по сьомий клас можна обрати виготовлення листівки, янголят, браслетів, брелків, брошок, іграшки тощо, такі вироби будуть слугувати для підтримки морального духу тих хто захищає Україну і тих хто вимушений був покинути свої домівки;

- для дітей з восьмого по дев'ятий клас можна обрати виготовлення виробів не тільки для підтримки морального духу людей, але й порадувати гостинцями (печиво, пряники), речами які стануть у нагоді кожного дня (постільна білизна, головний убір, шарф, сумка, рюкзак, маскувальна сітка тощо), не слід забувати про друзів менших яким теж потрібна допомога (будиночок для тварини, підстилки для тварин);

- для дітей з десятого по одинадцятий (дванадцятий) клас можна обрати подібні вироби до тих що пропонується для менших класів, проте вони будуть більші за об'ємом роботи, також актуальним на сьогодні є виготовлення окопних свічок.

Вироби, які виготовлятимуться у продовж навчального року можуть бути з різних матеріалів, і в різних техніках. Окрім переліченого, учнів можна долучати до створення та розповсюдження корисного контенту у соціальних мережах, що буде висвітлювати любов до країни і незламність народу.

Отже, не зважаючи на військову агресію російської федерації проти України, що призвела до функціонування освітнього процесу в нових реаліях, МОН і надавачі освітніх послуг продовжують працювати, забезпечують навчання та викладання, створення безпечних умов для здобувачів освіти, підтримки тих, хто був змушений виїхати за кордон або до безпечніших регіонів України.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ
ЛІТЕРАТУРА:

1. Загальна середня освіта України в умовах воєнного стану та відбудови: методичний порадак науковців Інституту педагогіки НАПН України до початку нового навчального року: методичні рекомендації / за заг. ред. Олега Топузова, Тетяни Засекої: Ін-т педагогіки НАПН України. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2022. 296 с.
2. Інформаційно-аналітичний збірник «Освіта України в умовах воєнного стану». Київ, 2022. 358 с.

Швед Г. В.*

*здобувач вищої освіти ступеня
доктора філософії поза аспірантурою,
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»,
м. Херсон, Україна*

*Науковий керівник:
Жорова І. Я.
доктор педагогічних наук, професор,
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»
м. Херсон, Україна*

**ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДОШКІЛЬНИХ
ЗАКЛАДІВ УРСР ДО ПЕРЕХОДУ НА РОБОТУ ЗА ПРОЄКТОМ
НОВОЇ ПРОГРАМИ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
В 60-Х РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ**

Питання професійного розвитку педагогів дошкільної галузі в усі часи розвитку освіти були актуальними. Оскільки дошкільна освіта є не тільки першою сходинкою в розвитку дитини, а й закладає фундамент розвитку її особистості, сприяє становленню компетентностей дитини в різних видах діяльності. Загальновідомо, що історичні періоди розвитку суспільства завжди супроводжувалися змінами й відповідними трансформаціями в освітній галузі, причинами якої були зміни у державній політиці країни, нові дослідження в галузі дошкільної педагогіки й психології, поява освітніх новацій.

Головним завданням педагогічних працівників сучасної дошкільної галузі є організація якісного освітнього процесу згідно вимог чинного законодавства. Проте не можливо говорити про сучасність, не дослідивши історико-педагогічні аспекти реалізації даного питання. У зв'язку з цим, метою статті є розгляд особливостей підготовки педагогічних працівників дошкільних закладів УРСР до переходу на роботу за проєктом нової Програми виховання дітей дошкільного віку в 60-х роках ХХ століття.

Дослідженнями окремих аспектів професійного розвитку педагогічних працівників дошкільних закладів висвітлювали у своїх дослідженнях такі науковці як, О. Венгловська, Л. Меленець, О. Самсонова, Т. Слободянюк, Ю. Сирова.

* © Швед Г. В.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Зміни в структурі дошкільних закладів розпочалися прийняттям постанови Центрального Комітету Комуністичної партії України та Ради Міністрів Української РСР від 19 червня 1959 року № 949 «Про заходи по дальшому розвитку дитячих дошкільних установ, поліпшенню виховання та медичного обслуговування дітей дошкільного віку», згідно якої було прийнято рішення створити єдину дошкільну дитячу установу, об'єднавши два типи дитячих установ (ясла і дитячий садок) в один заклад [1]. Поява об'єднаної дошкільної дитячої установи зумовила необхідність створення єдиної програми для виховання дітей з 2-місячного віку і до вступу до школи. Внаслідок узагальнення теорії та практичного досвіду дошкільної галузі було прийнято «Програму виховання в дитячому садку» (1962 р.) та визначено зміст і форми роботи з дітьми дошкільного віку.

Це був перший в історії дошкільної педагогіки програмно-методичний документ, який визначав основний зміст і форми виховання дітей від двох місяців до вступу до школи. Якщо за «Керівництвом для вихователя» (1953 р.) навчання здійснювалося виключно на заняттях, то метою даної «Програми» було найбільш доцільне використання усіх режимних моментів для засвоєння зазначених знань, умінь і навичок дітей певної вікової категорії. Проект програми розроблявся за участі Науково-дослідного інституту психології України, зокрема це дослідження з питань психічного розвитку дітей раннього віку, формування характеру та розвитку особистості дитини в дошкільному віці.

Для реалізації поставленої мети згідно наказу Міністерства освіти УРСР № 163 від 31 серпня 1962 року всі дошкільні заклади республіки повинні були перейти на роботу за проектом «Програми виховання в дитячому садку», до якої було надано інструктивні вказівки щодо організації роботи по вивченню проекту «Програми виховання в дитячому садку» і впровадженню його в практику дошкільних закладів. Цим же наказом було передбачено проведення обласних конференцій педагогічних працівників з організацією секцій для працівників дошкільних закладів різних категорій. Так, на секції вихователів підготовчих до школи груп важливими для обговорення були питання методики навчання дітей грамоти, на секції музичних працівників – питання організації й проведення музичних занять для дітей 4-5 років, особливості організації дозвілля дітей в другій половині дня, на секції медичних сестер-вихователюк об'єднаних дошкільних установ (дитячих ясел-садків) – питання організації життя дітей раннього віку та методики проведення занять з ними тощо [3].

В свою чергу, обласні інститути удосконалення кваліфікації були зобов'язані провести наради для працівників дошкільних закладів і забезпечити проведення місячних курсів підвищення кваліфікації відповідно до плану курсових заходів 1963 року. Кабінети дошкільного виховання й початкових класів обласних інститутів удосконалення кваліфікації вчителів повинні були контролювати навчальну роботу з дітьми підготовчих до школи груп, а також організувати заходи щодо надання практичної допомоги вихователям

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

дошкільних закладів у цьому напрямі роботи (консультації, читання лекцій на семінарах, методичних об'єднань тощо) [4]. Тож, головним завданням у роботі кабінетів дошкільного виховання при обласних інститутах удосконалення кваліфікації вчителів стало удосконалення освітнього процесу в дошкільних закладах відповідно до вимог проекту «Програми виховання в дитячому садку»; удосконалення й пошук нових форм методичної роботи; вивчення й упровадження у роботу дитячих закладів передового педагогічного досвіду.

Окремі кабінети дошкільного виховання організовували диференційовані місячні курси та семінари для вихователів, сестер-виховательок, для завідуючих дитячими садками, об'єднаними дитячими установами, для інспекторів, керівників методичних об'єднань і для методистів на громадських засадах.

На курсах підвищення кваліфікації, як і раніше, відбувалося вивчення матеріалів з'їзів КПРС, пленумів ЦК КПРС та ЦК КП України; новим у навчальному плані стало ознайомлення з особливостями організації та роботи установи нового типу – об'єднаної дошкільної установи; методичні аспекти організації освітнього процесу відповідно до вимог проекту Програми виховання, зокрема завдання, зміст і принципи організації виховної роботи з дітьми різних вікових категорій, питання вікової психології, особливостей організації ігрової діяльності, морального, трудового виховання дітей дошкільного віку, а також питання підготовки дітей до навчання у школі [2].

Отже, історичний огляд особливостей підготовки педагогічних працівників дошкільних закладів УРСР до переходу на роботу за проектом нової Програми виховання дітей дошкільного віку в 60-х роках ХХ століття засвідчив комплексну роботу складових ланок тогочасної післядипломної освіти у досягненні мети якісної підготовки працівників дошкільної галузі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вказівки про порядок об'єднання дитячих ясел і садків в єдину дошкільну дитячу установу «Ясла-садок». *Збірник наказів та розпоряджень Міністерства освіти Української РСР*. 1959. № 17. С. 6–8.
2. Жорова І. Я., Швед Г. В. Підвищення професійного рівня педагогічних працівників дошкільних закладів УРСР у 60-70-ті роки ХХ століття. Педагогічний альманах: збірник наукових праць / редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2021. Вип. 50. С. 197–202.
3. Про перехід дошкільних закладів Української РСР на роботу за проектом «Програми виховання в дитячому садку». *Збірник наказів та інструкцій Міністерства Української РСР*. 1962. № 20. С. 2.
4. Інструктивні вказівки про організацію роботи по вивченню проекту «Програми виховання в дитячому садку» і впровадженню його в практику дошкільних закладів. *Збірник наказів та інструкцій Міністерства Української РСР*. 1962. № 20. С. 2–4.

магістрант кафедри педагогіки
й менеджменту освіти
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»,
м. Херсон, Україна

Науковий керівник:
Данилова О. І.,
кандидат педагогічних наук,
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»,
м.Херсон, Україна

САМООЦІНЮВАННЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА УПРАВЛІНСЬКИХ ПРОЦЕСІВ У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Дошкільна освіта є першим кроком для дітей у здобутті освіти. Інтенсивний розвиток особистості дитини відбувається в дошкільні роки та є основною функцією кожного закладу дошкільної освіти (ЗДО). Тому важливо створити в дитячих садках умови та організувати освітні процеси на такому рівні, який стане підґрунтям для постійного поліпшення якості освіти дошкільнят.

Аналіз наукових праць, присвячених питанням якості дошкільної освіти дозволяє зазначити, що науковці приділяють значну увагу цьому питанню та вважають його національним пріоритетом (В. Андрущенко, І. Бех, В. Кремінь, С. Крисюк, В. Луговий, В. Огнев'юк, С. Сисоєва) [1].

Науковцями поняття «якість дошкільної освіти» розглядається як надання можливості вибору для дитини «індивідуального освітнього маршруту» на основі різноманітності змісту пропонованих програм, створених умов досягнення успіху для кожної дитини [2]. Також існує думка, що якість дошкільної освіти є системним поняттям, яке охоплює всі аспекти діяльності ЗДО і пов'язане з оцінкою здоров'я вихованців, їхнім інтелектуальним, моральним та естетичним розвитком [там само].

Для забезпечення якості освіти нормативними актами [4] передбачена побудова ефективної системи, яка здатна адекватно реагувати на виклики сьогодення та стабільно функціонувати: внутрішньої та зовнішньої. Створити внутрішню систему – стратегічне рішення закладу освіти. Під внутрішньою системою розуміється «сукупність умов, процедур та заходів у закладі освіти, що забезпечують ефективність освітніх і управлінських процесів, які безпосередньо впливають на якість освітнього процесу, формування ключових компетентностей дітей раннього та дошкільного віку, сприяють всебічному розвитку особистості» [5].

Удосконалення освітнього та адміністративного процесів залежить від розвитку спільного розуміння якості освітньої діяльності та запровадження щорічного самооцінювання закладами. Розвиток

* © Шилова К. С.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

закладу освіти не може бути ефективним без можливості контролювати й оцінювати відповідні рівні. Тому закладам дошкільної освіти не обійтися без самооцінювання освітньої діяльності та процесів управління.

Науковці визначають самооцінювання як «процедуру вивчення, оцінювання освітніх і управлінських процесів, що проводиться у закладі освіти з метою визначення ефективності функціонування внутрішньої системи та подальшого планування розвитку закладу» [5]. Отже, самооцінювання – це процедура дослідження та оцінювання освітніх та управлінських процесів. Воно проводиться в ЗДО для визначення ефективності внутрішніх систем і планування розвитку закладу. Побудова внутрішньої системи – це переважно робота всього колективу садочка з обов'язковим запровадженням ефективного контролю за її функціонуванням та своєчасним реагуванням на виклики.

Моніторинг та оцінка діяльності ЗДО не є новою процедурою для директорів. Наприкінці кожного навчального року педагогічна рада обговорює та оцінює результати діяльності закладу за попередній навчальний рік. Щороку керівник звітує про діяльність закладу освіти перед громадськістю [3].

Щоб досягти цілей маємо визначити рівень оцінки освітніх та управлінських процесів. Такий крок дасть керівнику можливість побачити позитивні та негативні чинники, що впливають на функціонування закладу освіти, проаналізувати найбільш успішні та найбільш слабкі аспекти, ідентифікувати найважливіші проблеми, які можуть стояти на заваді подальшого розвитку. Самооцінювання є внутрішнім процесом і тому не обмежене часовими рамками. Деякі процедури самооцінки можна і потрібно застосовувати протягом більшої частини навчального року, щоб зібрати максимальну кількість інформації та повністю оцінити ситуацію.

Щоб провести самооцінювання, керівнику закладу освіти потрібно організувати збір та аналіз інформації, отриманої під час спостереження, опитування та вивчення документації, узагальнити ці результати, а також їх обговорити та оприлюднити [5]. Науковцями визначені наступні методи збору інформації:

- опитування учасників освітнього процесу: анкетування, індивідуальне інтерв'ю, фокус-групове дослідження;
- спостереження: за освітнім середовищем, організацією життєдіяльності, проведенням занять;
- вивчення документації закладу [там само].

Вибір того чи того методу збору інформації має забезпечити отримання релевантної інформації для всебічного вивчення та об'єктивного самооцінювання освітніх і управлінських процесів закладу.

Для об'єктивного самооцінювання узагальнена інформація порівнюється з описом вимог/правил освітнього та адміністративного процесів закладу освіти та внутрішніх систем забезпечення якості освіти, визначених закладом освіти. ЗДО має автономію самостійно визначати рівень самооцінки власної діяльності або запроваджувати

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

інші засоби вимірювання рівня освітньої діяльності та ефективності внутрішніх систем. Таким чином, інформація, одержана під час опитування, спостереження та вивчення документації, узагальнюється та на її основі визначаються тенденції в організації освітніх і управлінських процесів ЗДО, досягнення та труднощі у формуванні внутрішньої системи.

Результати самооцінювання освітніх і управлінських процесів ЗДО розглядаються на засіданні педагогічної ради, обговорюються з представниками батьківської громади. [5].

Отже, за результатами самооцінювання керівник закладу дошкільної освіти може приймати управлінські рішення для вдосконалення внутрішньої системи якості освіти, визначати пріоритетні напрями поліпшення освітніх і управлінських процесів, а також корегувати план роботи на рік та стратегію розвитку закладу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андрущенко В., Кивлюк О., Скубашевська О. Інформаційний вимір сучасної освіти. Київ: 2017.596 с.
2. Крутій К. Л., Фунтікова О. О. Дошкільна освіта: словник-довідник : понад 1000 термінів, понять та назв упоряд. Запоріжжя. 2010. 324 с.
3. Кузь Г. Моніторинг як інструмент забезпечення якості освіти: індивідуальні освітні маршрути. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 8. С. 12–13.
4. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 26.01.2023).
5. Як створити внутрішню систему забезпечення якості освіти (порадник для директора закладу дошкільної освіти) URL: <https://ezavdnz.expertus-com.ua/book?bid=38817> (дата звернення: 26.01.2023).

Юдіна О. В.*

*викладач,
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»,
м. Херсон, Україна*

ЗАСТОСУВАННЯ НЕЙРОІГОР ТА ВПРАВ У РОБОТІ ВЧИТЕЛЯ-ЛОГОПЕДА З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ, ЯКІ МАЮТЬ ТЯЖКІ ПОРУШЕННЯ МОВЛЕННЯ

Останнім часом збільшується кількість дітей із тяжкими порушеннями мовлення серед дошкільників. Через те, що корекційний процес є достатньо тривалим і складним, а сучасні діти часто мають дефіцит уваги, постає необхідність усіма можливими засобами зробити заняття цікавим, різноманітним і в той же час продуктивним для малюків. Потрібно зацікавити, здивувати дітей, викликати позитивні емоції, а не просто багаторазово проговорювати матеріал. Цілеспрямований, системний логопедичний вплив, що направлений на корекцію порушень мовленнєвого розвитку у дітей,

* © Юдіна О. В.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

з використанням інноваційних технологій дозволяє значно підвищити ефективність навчально-корекційного процесу.

Корекційна робота вчителя-логопеда повинна бути ефективною та динамічною. З цією метою можна урізноманітнити заняття з дітьми дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення, додавши в корекційно-розвивальний процес використання таких інноваційних технологій як нейроігри та невроправи.

Інноваційні технології – це застосовані нові методи, прийоми та інструменти, які мають більш високу ефективність і є кінцевим результатом інтелектуальної діяльності педагога [4].

Нейроігри – це різноманітні тілесно-орієнтовані вправи, які дозволяють через тіло впливати на мозкові структури. Питання застосування нейроігор та невроправ у корекції порушень мовлення розглядали В. М. Бехтерев, О. М. Леонтьєв, О. Р. Лурія, Н. С. Лейтес [6]. У роботах цих науковців зазначений взаємозв'язок маніпуляцій рук, рухів із вищою нервовою діяльністю та розвитком мовлення. Відповідно науковим доказам Л. С. Виготського та О. Р. Лурія мозочок відповідає не лише за координацію рухів і м'язового тону, але і бере участь в інтелектуально-мовленнєвому, емоційному розвитку дитини [1; 2].

Включення нейроігор і вправ на заняттях учителем-логопедом стає перспективним засобом корекційно-розвивальної роботи з дітьми дошкільного віку, які мають тяжкі порушення мовлення. З одного боку, застосування нейроігор дозволяє підвищити ефективність навчально-корекційного процесу, а з іншого – у більшій мірі застосувати індивідуалізацію у навчанні.

Результативність корекційної роботи з кожною конкретною дитиною різна. Ефективною робота вчителя-логопеда буде тоді, коли буде побудована диференційовано, з урахуванням логіки розвитку мозкових структур дитини. Успіх логопедичної роботи з дітьми, які мають тяжкі порушення мовлення, залежить і від комплексного підходу до корекції мовленнєвих порушень [5].

У таких дітей спостерігається виразне порушення міжпівкульних взаємодій. Тяжкі мовленнєві порушення мають фізіологічну основу – ураження або дисфункція певних мозкових областей. Як наслідок, виникають порушення вищих психічних функцій. Мовлення, як вища психічна функція найчастіше страждає в першу чергу. Порушуються всі компоненти мовленнєвої системи – звуковимова, фонематичні процеси, словниковий запас, граматики мовлення, зв'язне мовлення. Тому, внаслідок особливостей розвитку головного мозку дітей виникають труднощі під час засвоєння матеріалу [3].

У процесі застосування нейроігор і вправ відбувається активізація роботи мозку, підвищення його функціональності і пластичності, розвиток рівні уваги та пам'яті, вищих психічних і моторних функцій, розвиток міжпівкульної взаємодії.

В роботі можна використовувати нейроігри та вправи на всіх етапах – від моменту виконання підготовчих артикуляційних вправ до автоматизації звуків на матеріалі чистомовок та віршів.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

На підготовчому етапі доречні артикуляційні вправи з рухами рук.

Задачі артикуляційної гімнастики:

- розвиток злагодженої роботи обох півкуль;
- утримання губ у заданій позиції;
- укріплення м'язів яка, розвиток його рухливості;
- розвиток рухливості нижньої щелепи;
- розтягування під'язикової вуздечки;
- розвиток дрібної моторики пальців рук;
- профілактика швидкого перевтомлювання;
- профілактика дефіциту уваги;
- покращення пам'яті;
- розвиток просторових уявлень.

Наведемо приклади виконання артикуляційної гімнастики з рухами рук.

Вправа «Злий пес».

1 варіант: посміхнутися, покусати кінчик язика + ритмічно змикати з великими пальцем інші зімкнуті чотири пальчики (обома руками одночасно).

2 варіант: посміхнутися, покусати середину язика + ритмічно стискати всі пальці в кулак (обома руками одночасно).

1 і 2 варіанти виконувати по черзі.

Вправа «Гребінець-Праска».

1 варіант: посміхнутися, просунути язик поміж стиснутими зубами + почесати всіма пальцями долоньку.

2 варіант: посміхнутися, просунути язик між стиснутими зубами + почесати всіма пальцями іншу долоньку.

Чергувати 1 і 2 варіанти.

Вправи «Годинник» і «Гойдалка».

Під час виконання цієї вправи язик виконує декілька рухів з пальцями:

- язичок потоваришував з пальчиком і йде за ним;
- язичок посварився з пальчиком і біжить від нього;
- язик потоваришував з очима і вони гуляють разом.

Вправа «Цукерка».

Штовхати язиком праву щоку + рухи по колу вказівним пальцем біля правої щоки (інші пальці зімкнені в кулак). Теж саме з лівою щокою і лівим вказівним пальцем. Виконувати по черзі.

Вправа «Місимо тісто – Млинець».

1 варіант: посміхнутися, покласти язик поміж губами, промовити «пя-пя-пя» + поплескати по тильній стороні однієї кисті руки долонькою іншої руки.

2 варіант: посміхнутися, покласти язик між зубами, вимовити «та-та-та» + поплескати по тильній стороні однієї кисті руки долонькою іншої руки.

3 варіант: посміхнутися, покласти широкий, розслаблений язик на нижню губу + по черзі з'єднувати в кільце з великим пальцем інші пальці від вказівного до мізинчика.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Вправа «Конячка».

Посміхнутися, поцокаати язиком + ритмічно змикати поєднані з великим пальцем інші зімкнені чотири пальці (обома руками одночасно).

Вправа «Індик».

Язиком зробити бовтанку «бл-бл-бл» + почергові рухи обома руками по колу. Пальці зімкнені в кулак. Виконувати гучно – тихо по черзі.

Вправа «Вітрило».

Посміхнутися, поставити язик на альвеоли за верхні зуби + поєднати нижні частини долонь обох рук. Почергово поєднувати пальці обох рук, починаючи з мизинця.

Вправа «Чистимо зуби».

1 варіант: посміхнутися, рухати язиком вліво-вправо за верхніми різцями + указівними пальцями обох рук (інші пальці затиснуті в кулак) рухати вліво-вправо, пальці тримати паралельно один одному.

2 варіант: посміхнутися, рухати язиком вліво-вправо за нижніми різцями + указівними пальцями обох рук рухати вліво-вправо (як в п.1 тільки змінити положення пальців).

В роботі можна використовувати ланцюжок складової структури на перемикання, щоби сформувати складову структуру слова, розвивати фонематичне сприйняття, автоматизувати поставлені звуки. З цією метою дитина «йде» доріжкою, проговорюючи слова, пересуваючись по картинках пальцями обох рук одночасно назустріч один одному, а потім в протилежні сторони, починаючи від центру.

На заняттях можна застосувати дзеркальне малювання, коли дитині малює одночасно двома руками симетричні лінії, спіралі, вісімки, вимовляючи звук, який нам потрібен. Також використовуємо кінезіологічні доріжки для обох рук з одночасним вимовлянням ізольованого звука. На етапі автоматизації звуків пропонуємо дитині правильно вимовити слово, а також показати позицію рук і пальців, які намальовані біля картинки предмету.

Можна навести такі приклади нейроігор.

Нейроігри з викладання візерунків із каміння, гудзиків; викладання букв із рахункових паличок двома руками одночасно.

Нейрогра з м'ячем «Тобі-мені». Дитина передає м'яч обома руками сусіду.

Нейрогра «Розумні дзвіночки». Дитина натискає на дзвіночок стільки разів, скільки почує складів, слів.

Нейрогра «Передай іншому». Дитина виконує руками перехресні рухи (права рука зверху, а потім ліва).

Нейроігри з пінцетом. Дитині пропонується одночасно двома руками взяти різні кольори і покласти у відповідні тарілочки. Наприклад, на диференціацію звуків у словах. Інструкція дитині: «Якщо почуєш звук «Ж», береш правою рукою лавтий помпон, якщо звук «З», лвою рукою - зелений».

Під час автоматизації та диференціації звуків використовуємо різні види нейроправ. Наприклад, у процесі виконання нейроправи

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

«Кілечко» автоматизуємо звуки в складах. Інструкція: «Поеднуй великі пальчики з іншими і промовляй склад «ла» (або ланцюжок складів «ла-ло-лу-ли»).

Нейровправа «Кулак-ребро-долонька». Цю вправу використовуємо для розвитку фонематичного сприйняття або для диференціації звуків.

1 варіант. Інструкція: «Якщо почуєш звук «Ш» став кулак, звук «Ж» – долоньку».

2 варіант. Інструкція: «Звук «С» – кулак, звук «З» – ребро, звук «Ц» – долонь».

Нейровправа «Вухо – ніс».

Лівою рукою взятися за кінчик носа, а правою – за протилежне вуху. Одночасно відпустити вуху та ніс, плеснути в долоні, поміняти положення рук з точністю до навпаки. Вправа використовується для автоматизації звуків у чистомовках і скоромовках.

Нейровправа «Лікоть – коліно».

Підняти і зігнути ліву ногу в коліні, ліктем правої руки доторкнутися до коліна лівої ноги, потім теж саме з правою ногою і лівою рукою. Вправа використовується під час автоматизації і диференціації звуків, а також під час збагачення словника за лексичними темами.

Нейровправи з м'ячами.

1 варіант. Інструкція: «На звук «Ш» відбивай м'яч правою рукою, на звук «Ж» – лівою». Або катаємо м'ячик між долонь. Якщо звук «Ш», то зверху права рука, якщо «Ж» – то ліва.

2 варіант. Під час автоматизації звука дитина перекидає м'яч із руки до руки, промовляючи скоромовки.

Деякі ігри виконуються на дошці-балансирі з використанням вправ на рівновагу. У процесі роботи із балансувальною дошкою пропонуються ігрові вправи та завдання з активізації та збагачення словника, розвитку лексико-граматичних категорій, автоматизації звуків, формуванню складової структури слова.

Наведемо приклади логопедичних завдань із використанням дошки-балансиру.

Гра «Пригадай і назви».

Дитина влізає та злізає з балансиру спереду, ззаду, з обох сторін, вимовляючи слова з певної лексичної теми, пригадає і вимовляє слова на певний звук, дзеркально вимовляє слова для автоматизації звуків.

Гра «Плавці».

Дитина сидить на балансирі, вчитель-логопед пропонує виконувати вправи для рук: імітація плавання, кругові рухи руками вперед, назад і паралельно промовляти поставлений звук на рівні складу та слів.

Гра «Дивись і повторюй».

Дитина стоїть на балансирі і дивиться на рухи вчителя (підняти на носочки, нахилитися вперед, повернути голову), повторює і виконує одночасно голосову гімнастику.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Гра «Бери і кажи».

Дитина стоїть на балансірі, нахилиється вперед, бере кінезіологічний м'яч, кидає його вчителю, потім ловить. Під час цього логопед пропонує ігри «Назви лггідно», «Доскажи слівце», «Який, яка, яке, які...».

Гра «Завдання виконуй – рухи повторюй».

Дитина стоїть на балансірі, учитель пропонує завдання на автоматизацію звуків на рівні складу, слова з одночасним виконанням рухів (спіймати і кинути логопеду мішечок обома руками, тільки правою рукою, тільки лівою рукою; зловити правою, а кинути лівою та навпаки; самостійно підкидувати та ловити мішечок обома руками, тільки правою, тільки лівою, перекидувати із правої руки в ліву і навпаки).

Таким чином, застосування інноваційних технологій в роботі учителя-логопеда є ефективним додатком до загальноприйнятних та найбільш популярних технологій і методик. Нейроігри сприяють покращенню всіх психічних процесів дитини (уваги, пам'яті, мислення, мовлення), а також розвитку її емоційно-вольової сфери. Покращення мозкового кровообігу, розвиток нових нейронних зв'язків у корі головного мозку сприяє підвищенню стрессостійкості, адаптованості, зниженню конфліктності, збуджованості. Системне застосування нейроігор і вправ на заняттях учителя-логопеда позитивно впливає на корекцію мовленнєвого розвитку дітей з тяжкими порушеннями мовлення. Нейровправи застосовуються з метою автоматизації звуків, розвитку фонематичного сприйняття, навичок словотворення та словозмін, засвоєння лексичних тем. Нейроігри і вправи підбираються з урахуванням індивідуальних особливостей дітей дошкільного віку, які мають тяжкі порушення мовлення. Нейроігри допомагають оптимізувати роботу вчителя-логопеда, додаючи нові способи взаємодії педагога і дитини для створення позитивного емоційного фону, сприяють включенню в роботу збережених і активізації порушених функцій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Выготский Л. С. Игра и её роль в психическом развитии ребенка. *Вопросы психологии*. 1996. 121 с.
2. Лурия А. Р. Основы нейропсихологии. Москва: Издательский центр «Академия», 2006. 384 с.
3. Плещук С. В. Скринінгове нейропсихологічне дослідження дітей дошкільного віку. Кам'янець-Подільський, 2013.
4. Сучасні педагогічні технології : навчально-методичний посібник / автор-укладач Федорчук Е. І. Кам'янець-Подільський: АБЕТКА, 2006. 213 с.
5. Трофименко Л. І. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ: Програмно-методичний комплекс. Київ, 2013.
6. Хрестоматія з логопедії / за ред. Шеремет М. К., Мартиненко І. В. Київ: КНТ, 2006.21. Хрестоматія з логопедії. Навчальний посібник. Київ :КНТ, 2006.

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта», Мукачівський державний університет, м. Мукачево, Україна

*Науковий керівник:
Атрощенко Т. О.
доктор педагогічних наук,
Мукачівський державний університет,
м. Мукачево, Україна*

ХАРАКТЕРИСТИКА ФЕНОМЕНУ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Сучасна ситуація в Україні, як багатонаціональній державі, активізує процеси етнічної взаємодії. Уміння прийняти іншу точку зору стає однією із найнеобхідніших рис сучасної свідомої людини, яка володіє стійкими соціальними і моральними переконаннями та здатна засвоювати і переробляти нову інформацію, соціально адаптуватися та активно працювати в полікультурному соціумі.

Щоб ефективно здійснювати професійну діяльність в умовах полікультурного суспільства, фахівцям дошкільної освіти необхідна наявність полікультурних якостей, ціннісних орієнтацій, мотиваційних установок, знань про історію та культуру різних народів; умінь поєднувати національну самоідентифікацію з повагою до іншої культури, досвід взаємодії з представниками різних культур, усвідомлення полікультурності соціуму тощо. Виходячи з цього, полікультурна компетентність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти виступає ефективною умовою успішного розвитку сучасного українського суспільства, а також розглядається у якості соціального замовлення системі вищої освіти.

Полікультурна освіта, як вимога сьогодення та першооснова ефективної професійної діяльності в умовах багатонаціональних колективів ЗДО, ставить високі вимоги до фахової підготовки майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти. Відповідно, професійна діяльність в умовах багатонаціонального закладу дошкільної освіти буде ефективною за умови сформованої належним чином полікультурної компетентності, яка полягає не стільки в сумі знань, скільки в особливому стилі мислення, що дозволяє усвідомлено організовувати освітній процес, здійснювати ціннісний вибір методів розвитку, навчання і виховання дітей дошкільного віку. Не викликає сумнівів те, що полікультурна компетентність майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти є невід'ємною складовою їхньої професійної компетентності, яка, в свою чергу, є предметом і результатом фахової підготовки у ЗВО.

* © Ясиновська Т. А.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

І. Соколова та О. Івашко трактують полікультурну компетентність як цілісне, інтегративне, багаторівневе особистісне новоутворення, що є результатом професійної підготовки особи у закладі вищої освіти, успішність якої зумовлена сукупністю сформованих у фахівця компетенцій, які сприяють соціалізації особистості, формуванню в неї світоглядних та науково-професійних поглядів, формуванню педагогічної творчості та майстерності, визначають успішність професійної діяльності, здатність до самореалізації, саморозвитку та самовдосконалення упродовж життя. Дослідниці переконані, що особі, у якої сформована полікультурна компетентність властиві цінні орієнтації, філологічна культура, набутий досвід взаємодії з іншими людьми. Полікультурна компетентність, на думку Т. Атрощенко і Л. Зданевич, є однією з першочергових вимог полікультурної освіти і водночас, показником професіоналізму майбутніх вихователів ЗДО.

Актуальним для нас є визначення полікультурної компетентності І. Кушніром, який розуміє її як комплексну якісну характеристику, результативний блок, сформований через знання рідної й інших культур, вміння застосовувати знання у процесі міжкультурної комунікації, толерантне ставлення до представників інших культур, досвід і поведінкові реакції в умовах міжкультурного спілкування. У свою чергу, О. Пинзеник визначає міжкультурну компетентність як результат реалізації завдань полікультурної освіти, яка має на меті формування ціннісного ставлення до етнічної культури та її історії; створення полікультурного середовища як основи для взаємодії особистості з елементами інших культур; формування здібностей до особистісного культурного самовизначення; формування людини, здатної до активної й ефективної життєдіяльності в багатонаціональному культурному середовищі, що має розвинуте почуття поваги до інших культур, уміє жити в злагоді з людьми різних національностей, рас, вірувань і переконань.

Отже, аналізуючи наукові праці з проблеми дослідження приходимо до висновку, що ефективність професійної діяльності в умовах поліетнічного регіону неможлива без сформованої належним чином полікультурної компетентності майбутніх вихователів ЗДО, яка, на наш погляд, передбачає сформовану міжетнічну толерантність, готовність до співпраці з багатонаціональним контингентом вихованців та їхніх батьків, розвиток культури міжнаціонального спілкування, уміння створювати розвивальне середовище полікультурного спрямування у закладі дошкільної освіти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Атрощенко Т., Зданевич Л. Аксіологічний підхід у формуванні полікультурної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Молодь і ринок*. № 2(188), лютий 2021. С. 6–11.
2. Кондратюк С., Бутенко В. Становлення полікультурної компетентності вихователя в умовах професійної діяльності в закладі дошкільної освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2021, № 4 (108). С. 342-352.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

3. Кушнір І. М. Компоненти полікультурної компетентності іноземних студентів. URL: <http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/-3137/2/08kuskom.pdf>.
4. Пинзеник О. М. Педагогічні умови формування міжкультурної компетентності майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти. *Педагогічний дискурс*, 2021. Випуск 31. С. 71-77.
5. Соколова І. В., Івашко О. А. Формування полікультурної компетентності у майбутніх учителів-філологів. *Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки)*. Бердянськ: БДПУ, 2009. № 1. С. 117-123.

Яцура М. М.*

здобувач третього (освітньо наукового) рівня вищої освіти спеціальності 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)», Мукачівський державний університет, м. Мукачево, Україна

Науковий керівник:

Атрощенко Т. О.

доктор педагогічних наук, професор, Мукачівський державний університет, м. Мукачево, Україна

АКМЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ЯК МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ОРІЄНТИР У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ

Сучасні виклики у вищій освіті в контексті євроінтеграції, насамперед, будуть спрямовані на суттєве вдосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців. Майбутній менеджер, який буде працювати у вільній незалежній Україні має бути професіоналом, що зможе ефективно відбудовувати народне господарство після військової агресії росії. З огляду на такі вимоги, ще під час навчання студенти мають оволодіти не лише професійними знаннями, а й високим рівнем професійної культури, яка «базується на освіченості та вихованості особистих моральних якостей, охоплює культурно-освітній потенціал людини, рівень оволодіння професійними знаннями, що є необхідними для якісної реалізації професійної діяльності» [2, с. 74].

Вважаємо, що під час формування у студентів спеціальності спеціальністю 073 «Менеджмент» професійної культури необхідно робити акцент на потенціалі акмеологічного підходу, який розглядаємо у якості вагомого методологічного орієнтиру якісного освітнього процесу у ЗВО.

На основі узагальнення публікацій українських акмеологів [1; 3; 4] заклад вищої освіти доцільно розглядати, як складну багаторівневу акмеологічну систему, яка повинна цілеспрямовано розвивати студентів як особистостей та професіоналів, готових до реалізації професійних функцій. Причому освітній процес має максимально відповідати особистісному потенціалу здобувачів освіти та спонукати

* © Яцура М. М.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

їх до активного самовдосконалення упродовж навчання та до самоосвітньої діяльності упродовж усього життя.

Отже, у контексті якісної діяльності щодо формування у студентів професійної культури, освітній процес ЗВО ми розглядаємо як акмеологічну систему, що складається із взаємозалежних між собою складових компонентів. Ця система включена до навколишнього освітнього середовища і керується таким чином, щоб викликати самоврядування внутрішніх її структур. Основою акмеологічної системи виступає методологічна ідея цілісності освітнього процесу. У свою чергу цілісність забезпечується взаємодією і взаємопроникненням її частин, що посилює систему, робить її стійкою, не дозволяє руйнуватися. Відповідаючи на запитання, яким чином акмеологічний підхід стимулює саморух, творчу самореалізацію майбутніх менеджерів і сприяє формуванню професійної культури, ми виокремлюємо такі методологічні особливості освітнього процесу:

1) створюються акмеологічні інваріанти навчання з урахуванням для продуктивних акмеологічних систем, коли йде активний пошук найбільш ефективних способів впливу на контингент студентів у конкретному навчальному закладі, щоб вирішити кардинальні освітні завдання та проблеми;

2) змінюється професійна позиція викладачів стосовно студентів на основі запровадження суб'єкт-суб'єктних стосунків;

3) водосконалюється комунікація викладача зі студентами, що супроводжується інтенсивним розвитком комунікативних здібностей, емпатії й толерантності, що стимулює довіру студентів та вселяє надію на успіх;

4) особливими стимуляторами розвитку акмеологічної освітньої системи виступають фактори: об'єктивні (наповнення освітніх програм акмеологічним змістом, що сприяє підвищенню якості освіти), об'єктивно-суб'єктивні (створення сприятливого психологічного мікроклімату; налагодження продуктивної взаємодії адміністрації вишу, викладачів, студентів, стейкхолдерів; креативність студентського життя), суб'єктивні (прогностична діяльність викладача, рефлексивна взаємодія зі студентами, продуктивна робота викладачів в площині самоосвіти, самовиховання та самоорганізації, непряме управління діяльністю студентів).

Вважаємо, що акмеологічний підхід, як методологічний орієнтир дозволить цілеспрямовано здійснювати управління розвитком готовності студентів до продуктивної діяльності в контексті формування професійної культури. Таке управління охоплює: створення викладачем психологічно сприятливого клімату на заняттях, атмосфери співробітництва, оволодіння системою педагогічного стимулювання навчально-пізнавальної діяльності студентів (інтерактивні технології навчання на основі професійно-орієнтованої ігрової діяльності й тренінгів); пробудження свідомості та самостійності через навчання студентів цілепокладанню та цілездійсненню. На основі акмеологічного підходу можна цілеспрямовано перетворювати суб'єктно-об'єктні відносини у суб'єктно-суб'єктні для подолання негативних та створення

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

у студентів позитивних установок на формування професійної культури як невід'ємної складової професії. Ми солідарні із позицією акмеологів щодо доцільності доповнити освітній процес ще однією особливістю – це орієнтація на комплексний результат: системне сприйняття студентом майбутньої діяльності; цілісне уявлення про себе як індивіда, особи, суб'єкта діяльності з високим рівнем професійної культури.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Антонов В. М. Прикладна та професійна акмеологія. Монографія. Київ: «Аграр Медіа Груп», 2014. 351 с.
2. Атрощенко Тетяна, Яцура Михайло. Наукові проєкції феномену «професійна культура». *Молодь і ринок*. No 7–8 (205–206), 2022. С. 72–76. <http://mir.dsru.edu.ua/article/view/267313/263202>.
3. Калаур С. М., Олексюк, Н. С. Доцільність використання акмеологічного підходу для самореалізації майбутнього фахівця. *Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки»* (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя). Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя. Вип. 4. 2012. С. 83–86.
4. Сучасні акмеологічні дослідження: теоретико-методологічні та прикладні аспекти: колективна монографія / редкол. : В.О. Огнев'юк, С.О. Сисоева. Київ: ун-т ім. Б.Гринченка. 2016. 912 с.

Бела О. В.*

*магістрант кафедри педагогіки
й менеджменту освіти
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»,
м. Херсон, Україна*

*Науковий керівник:
Жорова І. Я.
доктор педагогічних наук, професор,
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»
м. Херсон, Україна*

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ОСВІТИ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Освіта – це один із найважливіших факторів забезпечення сталого й високоефективного розвитку суспільства, який спроможний задовольнити його сучасні й майбутні потреби, розв'язати соціально-економічні, екологічні та інші проблеми людства.

Сучасні реформи, які на даний час проводяться в нашому суспільстві, спрямовані на забезпечення стабільності та економічний розвиток. Однією з головних реформ є децентралізація, яка сприятиме ефективному управлінню освітньою сферою органами місцевого самоврядування та покращить якість освіти на всіх рівнях для адаптації системи освіти до сучасних вимог. Вивчення тенденцій та особливостей розвитку освіти та вдосконалення системи управління освітою інших країн мають велике значення для реформування освіти в Україні, надаючи можливості для

* © **Бела О. В.**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

прогнозування та виявлення можливих ризиків та ефективного управління освітою на місцевому рівні.

Вагомим чинником забезпечення якісної освіти є процес ефективного управління навчальним закладом, який на даний час потребує кардинальних змін. У Законі України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту» та Національній доктрині розвитку освіти в Україні в XXI ст. визначено стратегічне завдання для вирішення цієї проблеми, а саме – забезпечити перехід від традиційної до державно-громадської форми управлінської діяльності.

Інтеграція України до Європейського співтовариства є одним із пріоритетів стратегічного розвитку нашої держави. Враховуючи те, що для сучасної української політики надзвичайно важливим є посилення інтеграційних процесів у європейське співтовариство, то оновлені стандарти української освіти мають поєднувати національні й загальноєвропейські компоненти та врахувати факти загальноєвропейського розвитку. Для ефективного вирішення цього складного завдання необхідно звернутися до надбань вітчизняного та зарубіжного досвіду.

Особливої уваги заслуговують погляди видатних діячів освіти зарубіжних країн на проблему процесу управління навчальним закладом. Вагомий внесок у розвиток теорії й практики процесу управління освітнього закладу зробив вчений Горацій Манн. У своїх дослідженнях Г. Манн важливого значення надавав питанням облаштування освітнього закладу, а також розглядав проблеми організації шкільного життя й процесу управління закладом освіти [1].

У педагогічній концепції К. Ушинського обґрунтовується ідея народності виховання та визначаються шляхи її практичної реалізації. Педагог вважав, що «єдиної для всіх системи управління не існує, у кожного народу своя особлива національна система, своя особлива виховна мета й свої особливі засоби для її досягнення» [2].

На даний час в Україні залишаються не розробленими в повному обсязі питання практичного використання зарубіжного досвіду стратегічного управління розвитком навчальних закладів країнами Європейського Союзу. А в ЄС не розроблено уніфікованих методик стратегічного управління як механізму державного управління. Відсутньою є, з точки зору чіткого нормативного закріплення вимог щодо запровадження, система стратегічного управління.

Для країн ЄС характерним є те, що при довгостроковому плануванні для них не є пріоритетними комплексні стратегічні плани у досягненні певних спільних цілей, а те, що значну увагу зосереджено на вузькій розробці та реалізації певної окремої політики в різних сферах відповідно до досягнених узгоджених показників, які відображені у формі Директив ЄС.

Такий підхід до запровадження стратегічного управління в країнах ЄС має свої переваги й недоліки. До переваг слід віднести: визначення чітких і повністю узгоджених очікуваних результатів

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

діяльності, високий рівень об'єктивності та оцінювання, прямий зв'язок між вказівками і результатами.

До недоліків даного підходу віднесемо: відсутність цілісності процесу; централізовані узагальнення; проблеми з координацією на виконавському рівні між країнами-учасницями. Дослідження запровадження стратегічного управління розвитком навчальних закладів вказують на те, що рівень впровадження інформаційних технологій в освітній процес не відповідає викликам сьогодення, а вдосконалення системи освіти стає базою для динамічного економічного зростання та соціального розвитку суспільства, важливим фактором благополуччя громадян.

Основні принципи з менеджменту якості освіти сформульовано у рекомендаціях Європейського Союзу.

У ході розробки змісту навчальної, наукової, методичної, організаційної роботи, підвищення кваліфікації педагогічних працівників суб'єкти управління застосовують процесний підхід.

Під принципом загальної оптимізації розуміється оптимальна стратегія функціонування системи управління якістю надання освітніх послуг.

Принцип розуміння ключової компетенції охоплює інструменти забезпечення конкурентних переваг закладів освіти, а саме культуру менеджменту якості, майстерність, технології, практичний досвід.

В основу принципу раціонального керівництва покладено місію, стратегію, перспективний план розвитку закладу освіти, мотивацію здобувачів освіти, концепцію управління якістю надання освітніх послуг тощо.

Принцип залучення персоналу передбачає використання творчого потенціалу педагогічних працівників закладу освіти, відповідно сприяє досягненню прогресу у розбудові системи менеджменту якості.

Принцип співпраця з партнерами враховує організаційну взаємодію керівництва закладу освіти з іншими освітніми організаціями, співробітництво з вітчизняними та зарубіжними закладами освіти.

Принцип фокусування на цінностях здобувача освіти має на меті використання в управлінні якістю освіти аксіологічного, особистісно-зорієнтованого підходів, врахування потреб, цінностей, інтересів, орієнтування молоді на національні, загальнолюдські цінності.

Принцип швидкого реагування передбачає коригування стратегічного плану розвитку навчального закладу в умовах змінного середовища, перебудову організаційної структури і змісту освітніх програм відповідно до нормативних документів, враховуючи потреби ринку праці.

На всі підсистемні рівні цілісної системи управління закладами освіти поширюється принцип постійного вдосконалення, який включає в себе постійне підвищення результатів освітньої діяльності, процедури, процеси, зворотні канали комунікації, дотримання стандартів, створення сприятливих умов для ефективної діяльності навчального закладу.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Принцип автономності заклади освіти реалізують у межах визначених вимог чиним законодавством України, він тісно пов'язаний з такими функціями управління як аналіз та ухвалення рішення.

В управлінні системою освіти країн Європейського Союзу доцільно виокремити наступні тенденції: впровадження новітніх моделей та підходів в управлінні результативністю, пристосування організаційних структур до вимог суспільства, вивчення та використання практики управління зарубіжних принципів корпоративної культури, децентралізація управління в галузі освіти, варіювання джерел фінансування, самостійність у розпорядженні коштами.

Отже, для всіх країн ЄС властивими є децентралізація управління та його усупільнення. Суть управління в європейському просторі освіти проявляється через функції та завдання, до яких відноситься: організація інформаційного, методичного, технологічного забезпечення процесу управління, планування, стандартизація, сертифікація, моніторинг, оцінювання результатів діяльності, звітування, коригування планів, прогнозування тенденцій розвитку національних освітніх систем.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Єгоров Г. С., Лавриченко Н. М., Мельниченко Б. Ф. Тенденції реформування загальної середньої освіти у країнах Європейського Союзу. Київ: Педагогічна думка, 2008.
2. Мармаза О. І. Менеджмент в освіті: дорожня карта керівника. Харків: Основа, 2007. 448 с.

Віннік Р. О.*

*магістрант кафедри педагогіки
й менеджменту освіти
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»,
м. Херсон, Україна*

*Науковий керівник:
Філончук З. В.
кандидат педагогічних наук, доцент,
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»
м. Херсон, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ МАРКЕТИНГУ НА РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Технологічні зміни та зникнення глобальних кордонів підвищили важливість маркетингу для освітніх послуг. Освітню послугу можна вважати висококонтактною, споживацькою та орієнтованою на людей послугою.

Освітня послуга – це комплекс визначених законодавством, освітньою програмою та/або договором дій суб'єкта освітньої

* © **Віннік Р. О.**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Українська асоціація економістів та менеджерів

діяльності, що мають визначену вартість та спрямовані на досягнення здобувачем освіти очікуваних результатів навчання [1].

Зі зміною ставлення суспільства до освіти, появою великої кількості інноваційних навчальних програм, відкриттям приватних шкіл, стає дуже важливим освітній маркетинг.

Освітній маркетинг – це один із напрямів діяльності з управління освітнім закладом в умовах ринкової економіки, який забезпечує дослідження попиту на освітні послуги та певні знання понад встановлені державою стандарти, впливає на розвиток освітніх потреб громадян шляхом розроблення й впровадження концепції надання їм якісного освітнього продукту [2].

Активним поштовхом у розвитку маркетингу стало те, що освітня послуга є нематеріальною та дуже швидко «псується», тобто потребує постійного розвитку та оновлення. Тому робота маркетологів ускладнюється. Їх послуги повинні бути актуальними та гарантувати, що рівень та якість освітнього процесу будуть задовольняти різноманітні потреби споживачів. Завдяки франчайзингу, створенню кращої інфраструктури та сучасним професійним вчителям, маркетологи можуть задовольнити очікування суспільства.

На ринку освітніх послуг можна виділити наступні суб'єкти маркетингових відносин: освітні заклади; споживачі освітніх послуг; непрямі споживачі освітніх послуг; посередники та громадські організації. Серед прямих споживачів вагоме місце займає безпосередньо здобувач освіти, який не тільки отримує послугу і формує думку про її якість, а й безпосередньо бере участь в освітньому процесі, під час якого створюється його інтелектуальний капітал. Однак важливо пам'ятати, що він не завжди самостійно приймає рішення про обрання послуг конкретного освітнього закладу, часто це рішення беруть на себе особи в його оточенні. Отже, споживач і особи його оточення повинні перебувати в епіцентрі маркетингового впливу і маркетингових зусиль всіх суб'єктів даного ринку.

Основне завдання ринку – це виявлення потенційних груп споживачів. При здійсненні діяльності на ринку освітніх послуг установа має вирішити, яку саме частину цього ринку вона в цей час і в цьому місці здатна ефективно обслуговувати.

Від розвитку ринку освітніх послуг залежать ступінь професіоналізму і кваліфікації робочої сили та рівень розвитку такого фактору, як праця; розвиток науки і науково-технічного прогресу; виконання соціальної функції держави та ефективність національної економіки країни загалом [3].

В Україні освітній маркетинг як механізм ринкових процесів ще лише формується. Його основними характеристиками є вузьке, локальне використання суб'єктами, орієнтація на ринкові вигоди та низький рівень застосування в реформуванні освітньої галузі.

Війна змінила країну та українців, а тому кожному закладу перед початком нової маркетингової кампанії потрібно заново знайомитися зі своєю аудиторією. Куди мігрували споживачі? Чим цікавляться?

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Який настрій мають та як вони далеко можуть планувати своє життя? Така інформація стане цінною основою для нових комунікаційних активностей та успішної роботи. Найперше, варто розуміти, що третина українців змінила звичне місце проживання та переїхала на захід України або за кордон. Тому нашим єдиним шансом для втримання свого учня, тобто споживача, є створення сучасного, інноваційного, цікавого, захоплюючого дистанційного освітнього простору. Ми повинні надихнути своїх здобувачів та їх батьків навіть не замислюватися над зміною закладу освіти.

Важливо, що навіть під час війни заклади освіти мають приділяти особливу увагу своїй маркетинговій активності. Правильний баланс між комунікацією різних видів у майбутньому конвертується у відданих учнів, які будуть готові отримувати ваші послуги ще багато років.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 2145- VIII.
2. Телетова С. Г., Телетов О. С. Маркетинг і менеджмент інновацій, 2011, № 3, Т. 2, С. 117. URL: <http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/>.
3. Білоусова С. В. Маркетинг освітніх послуг: стан, тенденції, перспективи. *Бізнес-Навігатор* . 2015. № 1 (36). С. 39–43.

Головченко К. А.*

*студентка 2 курсу М7-УЗО,
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»
м. Херсон, Україна*

*Науковий керівник:
Гаврилова К. Ю.*

*кандидат юридичних наук, доцент
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»
м. Херсон, Україна*

МЕНЕДЖМЕНТ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ В УМОВАХ ЗАПРОВАДЖЕННЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

У теперішніх умовах перед учасниками освітнього середовища постає велика кількість запитань, на які терміново потрібно надавати відповіді. Починаючи з 2019 року ми стали свідками появи вірусу Covid-19, карантину, локдауну, дистанційної форми навчання і все це крізь призму реформи НУШ. До цього треба було пристосуватися всім учасникам освітнього простору: вчителям, батькам, здобувачам [1].

Не останнє місце посідають показники здоров'я учнів, які проводять великий відсоток свого життя сидячи. Рівень здоров'я сучасних здобувачів освіти має негативну тенденцію (стресові ситуації зумовлені війною, навчання за комп'ютером, переїзд на інше

* © **Головченко К. А.**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Орфографічний рядок

місце проживання, зміна часових поясів тощо). З літературних джерел відомо, що і в довоєнні часи у більшості учнів в кінці навчального року спостерігався високий рівень таких відхилень: функціональні та хронічні нервово-психічні порушення, захворювання системи травлення, хвороби органів зору, кісткової та м'язової систем.

Херсонська гімназія № 16 з вивченням мов національних меншин Херсонської міської ради з початком нового 2022-2023 навчального року працює виключно дистанційно і виключно за українським законодавством, прийнявши всі виклики часу, не останнє місце колектив закладу приділяє психічному та фізичному здоров'ю своїх учнів.

На серпневій конференції трудового колективу ми окресли для себе три траєкторії розвитку здоров'язберігаючих технологій: уведення арт-технологій у навчально-виховний процес, оздоровчі технології для дітей з особливими освітніми проблемами та «розрахунок формули вдалого дистанційного розкладу уроків».

Разом з психологом гімназії, під час адаптаційного періоду, проаналізували психологічний стан учнів, провели дуже багато психологічних досліджень та індивідуальних консультацій, опитали батьків та прийшли до висновку, що практично на кожному уроці ми повинні приділяти увагу різноманітним здоров'язбережувальним технологіям.

На сучасному етапі значну зацікавленість становлять арт-технології, суть яких полягає у застосуванні різноманітних мистецьких технік в освітньому процесі як творчої самореалізації та способу особистісного розвитку учня, що є актуальним з точки зору здоров'язбереження здобувача освіти в умовах дистанційного навчання.

Залежно від методологічної складової уроку, ми спробували увести у навчально-виховний процес такі напрямки арт-технологій: бібліотерапія, музикотерапія, драматерапія, казкотерапія, ізотерапія [3].

Застосування арт-технологій в освітньому процесі в умовах дистанційного навчання сприятиме створенню сприятливого соціально-психологічного мікроклімату; зниження напруженості; підвищенню стресостійкості у суб'єктів педагогічного процесу; формуванню екопсихологічної культури особистості.

Продовжуючи тему упровадження здоров'язбережувальних технологій в Нову українську школу, треба загадати і про наступну компетентність – інклюзивну. З початком реформи в гімназії відкрито 2 інклюзивні класи для дітей з особливими освітніми потребами [2]. Під час дистанційного навчання ми продовжуємо працювати з учнями, але методику викладання було змінено, ми запровадили більше оздоровчих технологій. До дистанційних корекційних занять було додано лікувальну педагогіку, лікувальну та адаптивну фізичну культуру, вплив яких забезпечує збереження, зміцнення та відновлення фізичного здоров'я здобувачів освіти в умовах дистанційного навчання.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Грунтовне дослідження ми провели щодо розрахунку формули вдалого уроку, під час якого було встановлено, що в обох класах найбільше навантаження припадає на понеділок, що не відповідає гігієнічним вимогам. В найкращий день працездатності вівторок у обох класах найнижче навчальне навантаження. З другого семестру розклад уроків змінено, відповідно до вказаних після розрахунку рекомендацій.

В своїй роботі використовували загальноприйняті методики гігієнічної оцінки навчального процесу за Полькою Н. С., Гозак С. В., Єлізаровою О. Т., Парац А. М., Шумак О. В., Філоненко О. О., Кондратюк О. С., Новгородською Л. М.

Отже, ми можемо зробити висновок, що основними засадами системи профілактичних та оздоровчих заходів в освітніх закладах є:

- комплексність використання профілактичних та оздоровчих технологій з урахуванням стану здоров'я учнів, структури навчального року, екологічних та кліматичних умов;

- безперервність проведення профілактичних та оздоровчих заходів;

- максимальне охоплення програмою всіх, хто потребує оздоровлення учнів, з урахуванням можливих індивідуальних медичних протипоказань;

- інтеграція програми профілактики та оздоровлення до освітнього процесу;

- переважне використання немедикаментозних засобів оздоровлення;

- формування позитивної мотивації у здобувачів освіти педагогів та батьків до проведення профілактичних та оздоровчих заходів;

- підвищення ефективності системи профілактичних та оздоровчих заходів за рахунок дотримання санітарних правил.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Богачков Ю. М. Дистанційне навчання школярів – можливості і проблеми. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2011. № 2. С. 29–31.
2. Наказ МОНУ від 09.12.2009 № 1114 «Про затвердження Примірного Положення про навчальний кабінет з основ здоров'я загальноосвітніх навчальних закладів».
3. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Ч. 2. Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2002. С. 56–84.

Кравченко А. М.*

*аспірант кафедри педагогіки
й менеджменту освіти
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»
м. Херсон, Україна*

*Науковий керівник:
Жорова І. Я.
доктор педагогічних наук, професор,
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»
м. Херсон, Україна*

НАРИСИ ІСТОРІЇ УКРАЇНІЗАЦІЇ ШКІЛ НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

Мовне питання завжди було ключовим напрямом державотворення, зокрема в галузі освіти. Російською пропагандою розповсюджується багато маніпуляцій та фейків, отже актуально дослідити історичний аспект українізації шкіл.

У далекому 1863 році міністром внутрішніх справ Російської імперії видано циркуляр про заборону друку українською мовою навчальних книжок. Це була лише перша сходина геноциду українців, адже у 1876 році підписано таємне розпорядження – «Ємський указ», який забороняв українську мову в усіх сферах життя (освіта, культура, церква тощо) [3]. Усю літературу, видану українською мовою, в бібліотеках було знищено, що в подальшому вплинуло на систему освіти та формування культурних цінностей у підрастаючого покоління.

У 1905 році цей указ скасовано, але освітній геноцид українського народу продовжувався. До 1917 року поміщицько-капіталістична влада в царській росії докладала максимальні зусилля, щоб тримати народ у темряві та формувати безграмотну націю робітничого класу, яка не здатна буде до протистоянь і повстань. Неписьменних українців налічувалося майже 82 % [1, с. 8–9]. Незважаючи на бажання росії, Українська Центральна Рада в 1918 році ухвалила IV Універсал, в якому зазначено: «однині Українська Народна Республіка стає самостійною, ні від кого незалежною, вільною, суверенною державою українського народу» [4].

На початку 1917 року понад 50 % шкіл в Україні були зросійщеними. З метою якомога найшвидшої українізації в жовтні 1917 року генеральний секретар народної освіти І. Стешенко до директорів середніх шкіл усіх відомств, інспекторів вищих початкових, торгових та інших шкіл України надіслав циркуляр, в якому вказував на потребу «викладання предметів: українська мова та українознавство (література, географія та історія України)» [3]. Наприкінці 1927 року спостерігаємо кращі статистичні дані: кількість шкіл з українською мовою навчання зросла майже на 80 %, а з російською мовою навчання – зменшилась на 75 %. (рис. 1)

* © Кравченко А. М.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

2. Національні відносини по трудошколах України.

Абсолютні дані вираховані

Націон ознака	Українська	Російська	Єврейська	Польська	Німецька	Молдавська	Інші та мішані	Разом
Роки								
I. Розподіл всіх трудшкіл за викладовою мовою								
1922 . . .	9 068	5 096	180	144	3 544	17 992
1923 . . .	8 613	4 944	153	102	3 176	16 988
1924 . . .	10 188	2 825	201	103	340	...	1 775	15 437
1925 . . .	12 040	1 626	266	156	391	16	1 141	15 636
1926 . . .	14 041	1 260	302	195	355	53	1 545	17 751
1927 . . .	15 013	1 321	409	279	502	75	1 005	18 604
II. Розподіл учнів за національністю по всіх трудошколах								
1926 . . .	1613379	228069	166828	33788	35900	14782	19007	2111753
1927 . . .	1675906	223746	171100	43872	37291	15355	26323	2193593
III. Розподіл 7-річок за викладовою мовою								
1926 . . .	975	283	104	16	27	—	396	1801
1927 . . .	1249	263	146	22	40	—	301	2021
IV. Розподіл учнів за національністю по 7-річках								
1926 . . .	392032	125962	131351	10104	6735	673	6738	673595
1927 . . .	458484	119864	136348	12736	8241	1498	11987	749158

92

Рис. 1. Національні відносини у трудошколах України

Джерело: Авдієнко М. О. «Народня освіта на Україні», С. 92.

Неписьменні люди в розбудові промисловості й сільського господарства держави нічим не зможуть допомогти. Для користування новою технікою та сучасними засобами праці необхідні відповідні знання. Тому одне з пріоритетних завдань – пристосувати школу до вимог життя. З цією метою в початковій освіті приділяють значну увагу трудовій діяльності. Трудові школи мають господарства, майстерні, городи, кузні, теслярні тощо [1, с. 13].

Під час I Всеукраїнського з'їзду вчителів обрано курс на українізацію шкільної освіти. Одним з головних напрямів стала підготовка нових українських підручників [2, с. 211]. Боровик А. М. виокремив такі чинники впливу на українізацію шкіл:

- зросійщеність населення;
- малоконтрольованість за прийнятими рішеннями;
- брак підручників та навчально-методичної літератури українською мовою;
- часті зміни міністрів освітянської галузі.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Одним з позитивних аспектів українізації шкіл є навчання та друк підручників, навчально-методичного забезпечення українською мовою. Негативний аспект українізації мала лише для проросійськи налаштованих державних та партійних бюрократів, представників російської православної церкви, які хвилювалися за свої посади й інтереси. Вивчення історії успіхів та помилок українізації шкіл допоможе нам досягти значних результатів в умовах розбудови Нової української школи. Знання історії українізації є дієвим інструментом у боротьбі з дезінформацією та російською пропагандою.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Авдієнко М. О. «Народня освіта на Україні». 1927. С. 8-13.
2. Боровик А.М. Українізація загальноосвітніх шкіл за часів виборювання державності (1917–1920). 2008. С. 211.
3. Український інститут національної пам'яті. URL: <https://uinp.gov.ua/istorychnyy-kalendar/traven/30/1876-emskey-ukaz>.
4. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. URL: <http://tsdavo.gov.ua/otnyni-ukrayinska-narodna-respublika-stave-samostijnoyu-do-100-richchya-progoloshennya-4-go-universalu-ukrayinskoyi-centralnoyi-rady/>.

Лісова І. М.*

*магістрант кафедри педагогіки
й менеджменту освіти
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»,
м. Херсон, Україна*

Лінтварьова Я. В.

*магістрант кафедри педагогіки
й менеджменту освіти
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»
м. Херсон, Україна*

СУЧАСНІ ОРІЄНТИРИ ЗМІСТУ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ОСВІТНЬОГО ЗАКЛАДУ

Входження України в європейський світовий освітній простір вимагає проведення модернізації змісту освіти в контексті її відповідності сучасним потребам. Україна тільки стає на цей шлях, реформа в освіті тільки починається, а сьогодні вже потребує всебічно розвинену, здатну до критичного мислення цілісну особистість, патріота з активною позицією, інноватора, здатного змінювати навколишній світ та вчитися протягом життя. І, для успішної реалізації головного завдання освітньої системи нашої держави, ми орієнтуємось на модернізацію освітньої системи, управлінської діяльності та освітнього простору в цілому. Адже, саме розвиток освіти є поштовхом до підвищення людського потенціалу в цілому, що, в свою чергу, дає можливість повноцінній самореалізації кожного громадянина суспільства [3, с. 84].

* © Лісова І. М., Лінтварьова Я. В.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Реформи в освіті – це суттєві зміни в управлінні освітою та закладами освіти. Ефективність освітніх процесів безпосередньо залежить від ефективної управлінської діяльності керівників закладів освіти.

На сьогоднішній день освітній менеджмент інтенсивно розвивається, це практично орієнтована область наукового знання. Вона активно асимілює загально управлінські підходи й розробляє на їхній основі спеціальні моделі й методи для підвищення ефективності управлінської діяльності в сфері освіти [1, с. 19].

Сучасний керівник навчального закладу виступає трансформатором оновленого змісту освіти, освітніх технологій, форм та методів навчання, виховання й розвитку особистості, піклується про власну управлінську діяльність, про впровадження елементів новизни, оригінальності, тобто всього того, що необхідне для забезпечення реформування навчально-виховного та навчально-виробничого процесу в НЗ та підвищення результативності управлінської діяльності [4, с. 47].

Для успішної практичної діяльності сучасний керівник освітнього закладу використовує різні управлінські технології, підходи. Наукові підходи утворюють певні моделі управлінської діяльності, це: системний підхід; ситуаційний підхід; програмне управління; колегіальне управління; управління якістю освіти; адаптивне управління; особистісно-зорієнтоване управління; демократичне управління; управління інноваційними процесами.

Умовами, які зможуть підвищити результативність управлінської діяльності керівника визначено:

1. Запровадження державно-громадської моделі управління: залучення до управлінських процесів широкого загалу педагогічної громадськості, батьків, громадських організацій. Одним із головних напрямів оновлення управлінської діяльності є набуття знань і вмінь щодо управління навчальним закладом як соціальною системою. Керівник у такому вимірі є соціальним лідером, який повинен одноосібно приймати управлінські рішення.

2. Модернізація функцій управлінської діяльності керівника. Бачення стратегії й розвитку є визначальною з позиції прогнозу організації життєдіяльності навчального закладу в умовах реформування управлінської освіти з урахуванням найкращого світового досвіду й особливостей розвитку освіти в регіонах нашої держави.

3. Здійснення стратегічного управління НЗ, що зможе забезпечити його розвиток у майбутньому, а не тільки функціонування. Стратегія менеджменту забезпечує основу для управлінської діяльності в цілому та для здійснення основних її функцій, аналізу, планування, організації, контролю, регулювання [3, с. 25-27].

Все більший пріоритет серед вимог до керівників навчального закладу одержують вимоги системно організованих моральних, інтелектуальних, комунікативних початків. Це дозволяє успішно організовувати діяльність у економічному, культурному, соціальному контекстах. Таким чином, на сьогодні найважливішим завданням

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

сучасної освіти є її переорієнтація на визначення компетенцій, що забезпечують якість освіти, адекватну вимогам часу [1, с. 76].

Існують єдині вимоги до рівня управлінської компетентності керівників освітніх установ, а саме:

- керівник освітньої організації стає ключовою фігурою в здійсненні управлінської діяльності освітнього процесу;

- директор закладу освіти –лідер-менеджер, який управляє педагогічною системою закладу, її розвитком, організовує й стимулює професійну діяльність педагогічних працівників, сприяє формуванню культури організації, організовує та забезпечує їх діяльність.

- директор у сучасному освітньому просторі стає соціальним лідером, який повинен управляти закладом як соціальною системою;

- директор уже зобов'язаний здійснювати інноваційну діяльність задля підвищення іміджу навчального закладу;

- керівник сучасного освітнього закладу – це трансформатор освітніх технологій, які спрямовані на вироблення життєвих орієнтирів своїх здобувачів;

- менеджер освітньої організації є фасилітатором, тобто спрямовує творчу діяльність педагогів на створення оригінальної освітньої практики [2, с. 111-112].

Результат управлінської діяльності такого керівника – це результати дій керуючої системи щодо переведення освітньої системи, педагогічного колективу, всього освітнього процесу, фінансово-господарської діяльності, санітарно-гігієнічних і безпечних умов.

Ефективність управлінської діяльності тим вища, чим вищий рівень професіоналізму особистості та діяльності керівників навчальних закладів. Цій закономірності відповідає принцип професіоналізму особистості, управлінської компетентності та діяльності керівника навчального закладу [там само, с. 106].

Отже, шлях європейської та світової інтеграції, обраний Україною, підсилює необхідність модернізації усіх сфер суспільного життя і, насамперед, освітньої галузі, яка в сучасних умовах стає провідним генератором суспільних змін. Процес модернізації освіти в Україні передбачає формування якісно нової системи освітнього менеджменту, яка б відповідала вимогам часу і враховувала б як міжнародний досвід у цій сфері, так і специфіку вітчизняних соціокультурних умов.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Жигір В. І. Управлінська компетентність менеджера освіти. *Молодь і ринок*. 2011. № 4. С. 76–79.
2. Коломінський Н. Стиль керівництва в освіті: проблеми формування та вдосконалення. *Освіта і управління*. 1997. № 2. С. 106–113
3. Мармаза О. І. Інноваційні підходи до управління навчальним закладом. Харків: Основа, 2004. 240 с.
4. Палеха Ю. І., Кудін В. О. Культура управління та підприємництва: навч.-метод. посіб. Київ: МАУП, 1998. 93 с.

Науково-методичне видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Матеріали
Регіональної науково-практичної
конференції молодих учених

14 лютого 2023 року

м. Херсон

Відповідальний за випуск – Ковальський В. І.

Технічний редактор – Мироненко М. П.

Підписано до друку 13.12.2021 р. формат 60x84/16 (А-5)
Папір офсетний. Друк цифровий. Гарнітура Verdana
Умовн. друк. арк. 11,3. Наклад 100.

Друк здійснено з оригінал-макету
у КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»
Свідоцтво ХС № 74 від 30.12.2011 р.

Адреса редакції й видавництва
вул. Покришева, 41
м. Херсон
73034
тел. (0552) 37-02-66
E-mail: info@academy.ks.ua